31

Eusebius

DE

PRAEPARATIONIS EVANGELICAE

EUSEBII

EDENDAE RATIONE.

SCRIPSIT

D:r I. A. HEIKEL

IN UNIVERSITATE HELSINGFORSIENSI PUBLICE DOCENS.

HELSINGFORSIAE

EX OFFICINA TYPOGRAPHICA SOCIETATIS LITTERARIAE FENNICAE.

MDCCCLXXXVIII.

Praefatio.

Editio Praeparationis evangelicae Eusebii, quae anno 1843 Gaisfordii cura Oxonii prodiit, multis in rebus, ut tunc erant tempora, laudanda, quam incerto nitatur fundamento, quisquis ad textum Eusebii animum attenderit, sine magna difficultate intelleget. Nam quae sit cognatio codicum, quibus usus est Gaisford, si quis examinare volet, codices in usum Gaisfordii ab aliis non ita collatos esse, ut iis certo confidat, modo spectet res acrius, brevi inveniet. Atque factum est, ut viri doctissimi, G. Wolf (in Porphyrii de philosophia ex oraculis haurienda libr. rell. Berolini 1856, pag. 103), J. Freudenthal (Hellenistische Studien, Breslau 1875, p. 199 seqq.), H. Diels (Doxographi Graeci, Berolini 1879, p. 159 seqq.), de necessitudine codicum non nihil differentes proferrent sententias, nullam aliam ob causam quam quod illo apparatu critico destituti illusique sunt. Diels igitur, quem tam adversis rebus miror verum fere ubique perspexisse, ut codices denuo excutiantur optat, rectius is quam Freudenthal, qui nova editione potius quam apparatu novo opus esse putet.

Equidem cum Parisiis essem et codices Eusebianos nonnullis locis forte inspexissem, lectionum in apparatu critico Gaisfordii aut omissarum aut falso indicatarum magno viso numero paene obstupui. Itaque cum et illa in

urbe per aliquod tempus versaturus et deinde in Italiam profecturus essem, mihi proposui ut omnes quos reppe-rissem Eusebii codices denuo conferrem. Quam ad rem priusquam aggrederer, optimum tamen duxi me ad hominem vel in remotissimo quoque litterarum graecarum genere maxime versatum convertere, Hermannum Usenerum, cuius ante etiam aliis in rebus usus essem doctrina. Is ut talibus studiis semper favet, per epistulam me hortatus est, ut ad ea, quae mihi proposueram, omni studio incumberem, idemque, qua est humanitate, optimis statim consiliis mihi praesto fuit. Aliquanto post Ed. Schwartzium, virum doctissimum Bonnensem, cum itinera in Italia faceret, Eusebianis quoque codicibus operam dedisse mihi scripsit. Cuius collationibus, maxime in excerptis e Clementi Alexandrino, usi, quae ipsis videretur esse cognatio codicum partim Usener partim Schwartz ipse amicissime mecum communicaverunt. Etsi nullus codex, quin aliqua certe ex parte conferretur, mihi praetermittendus erat, cognita tamen illorum virorum in hac re sententia, meus labor aliquantum levatus est. De singulorum codicum inter se necessitudine quid iudicent suo quodque loco indicabo, unde haud magnam esse inter nos dissensionem apparebit, itaque tota haec res certior et firmior videbitur. — Maximam Schwartzio debemus gratiam, quod codicem, qui Bononiae latebat, invenit. Ipsi, ut cognationem et auctoritatem eius codicis exquireret, defuit tempus; eum codicum *g f c* esse principem recte opinatus est*). Hic codex et codices *i* et *b* et *n* quem locum inter ceteros habeant et quid sit iis tribuendum — rem nondum exploratam, nisi quod Usener, ut iam antea Diels, codicem *b* cognatione cum *i* coniunctum esse dixit — ego, quantum fieri potuit, conatus sum indagare.

---

*) In codicibus signandis notis utor Gaisfordii, codices antea non collatos litteris e nominibus urbium aut bibliothecarum, ubi servantur, sumptis significavi (ex. gr. O*tt*obonianus 366 = t^6).

Codices Parisinos — e quibus plura me contulisse quam opus esset postea vidi — cum per quattuor menses, Italicos cum per tres fere menses examinassem, iam collatum habui quantum ad omnium codicum rationem perspiciendam et ad quinque primos Praeparationis ev. libros recensendos sufficeret. — Libris I—II codicibus *a*, *o* (et *b*), libris III—V codicibus *a*, *i*, *o*, libris VI—XV codicibus *i* et *o* est utendum. Plena codicum *i* et *o* libris VI—XV collatio etiam nunc mihi deest. Quam si mihi comparavero et res concedent, totam Praeparationem evangelicam — opus propter multa ex multis scriptoribus excerpta gravissimum — edam denuo recensitam. Nunc satis mihi erit, si qualis esse debeat edendi emendandique ratio recte demonstravero.

In coniecturis quod aequo parcior fuerim, vereor ne quis mihi obiciat. Sed in posterioris aetatis scriptoribus multa dure minusque usitate dicta relinquenda sunt intacta, dum graecus eius aetatis sermo plurium consociata opera accuratius erit examinatus.*) — Ne quis ex opusculo nimia quaerat: non id egi, ut omnes librorum I—V locos, qui aut recensione aut emendatione egerent, tractarem, quod ea tantum, quam typis exprimendam curavi, textus parte faciendum existimabam. Eam typis excudi iussi magis ut eorum, qui num recte de codicibus iudicavissem examinare vellent, commoditati consulerem, quam quod mutatas nonnullas lectiones protuli.

In locis Eusebii afferendis editione usus sum Dindorfii, quae in tali re editione Gaisfordii multo est commodior et in omnium est manibus. Quare, ut mihi constarem, etiam textus specimini, quod edidi, paginas et lineas editionis Dindorfii adscripsi; neque, ut editio Gaisfordii conferri posset, paginas et litteras Vigeri, a Gais-

---

*) Ad quam rem spectant ea, quae potissimum Car. Schenklii hortatu — cuius magnam, Vindobonae cum essem, cognovi humanitatem — de rebus quibusdam grammaticis et orthographicis congessi.

fordio receptas, omittendas putavi. Quod Dindorfii editione usus lectiones varias e codicibus scripsi, neque eas postea, ut textus a me receptus postulabat, semper mutavi, inde aliquam video obscuritatem, quamvis raro, exortam, quae editione Dindorfiana inspecta dissipabitur.*) — In codicibus legendis etsi neque oculis neque valetudini peperci, suspicor fieri non potuisse, quin variae codicum lectiones nonnumquam me fugerent. Id in apparatu critico signo interrogationis post notam codicis posito potius indicandum quam omnino reticendum censui. Si quae lectiones in codice *o* male trito tractatoque discerni non poterant, sed propter testimonia cognatorum codicum ibi non defuisse putandae sunt, id littera *o* uncis inclusa significavi. Si ex rasuris et apicum diversitatibus, quae exstant in codicibus (multae in *b* sunt rasurae), nihil ad lectiones cognoscendas redundare videbatur, eas saepissime reticendas putavi.

In priore libelli parte cum propter typothetae inscientiam ipsis graecis et latinis litteris corrigendis solito plus temporis, quo non abundabam, consumerem, factum est ut numeris, qui ibi multi exstant, non satis animum attenderem. Quorum quoniam haud paucos falsos esse sero animadverti, hic correctos enumero. Pag. 7, linea 14: lege 9, 27 pro 12, 27; 7, 21 lege: *δεῖν* pro *γοῦν*; 7, 22: 11, 11 pro 11, 1; 7, 26: 29, 25 pro 29, 5; 7, 29: 43, 30 pro 43, 23; 8, 5: 18 pro 10; 8, 6: 21 pro 22; 9, 21: 35 pro 34; 9, 32: 22 pro 25; 9, 35: 167, 24 pro 167, 27; 12, 7: 32 pro 22; 12, 12 adde: 32, 8; 13, 24: 26 pro 28; 14, 3: 13 pro 15; 31, 13: 33, 29 pro 38, 29; 31, 22: 2 pro 22; 37, 5: 297 pro 296; 37, 28: 295 pro 296; 38, 10: 4, 18 delendum est; 42, 16: 29 pro 28; 44, 8: 7 pro 6; 44, 30: 20 pro 23 et 19 pro 16; 47, 9: 185 pro 187; 48, 5: 17 pro 7; 54, 11: 10, 26 addendum ante „Pro"; 63, 15: 5 pro 7; 65, 2: 213, 14 pro 212, 14; 67, 23: 19 pro 99; 71, 34: 90 pro 96; 72, 11: 31 pro 34; 72, 22: 19 pro 14; 73, 2: 2 pro 1; 73, 4: 236, 11

---

*) Haec statim explicandi causa addo: 2, 15 *ὄντως* om. ceteri praeter *h e*. *ἐξοικειούμενος* ceteri praeter *h e*. 11, 24 *ἐπεὶ δὲ d j, e*.

falsum; 74, 34: 7 pro 10; 75, 12: 22 pro 2; 75, 27: 8 pro 7. In posteriore operis parte, ubi multo peritiore usus sum typotheta, cum plagulae iam correctae imprimerentur, apices (rarissime litterae) hic illic interciderunt. Eae codicum lectiones quae ita minus accurate sunt expressae, restitutis apicibus hic sequuntur. Interponuntur nonnulla alia corrigenda. Dindorfii ed. 1, 23 *πολυπαθὴς*; 2, 10 *ἀγ.*; 3, 9 *παραπτώματα*, 3 ultima linea: 17 pro 13; 3, 31 *γὰρ*; 6, 23 *τὸν*; 7, 17 *μὴν*; 7, 18 *μετὰ*; 8, 1 in scholio: *αὐτὸς* et *πατὴρ*; 11, 24 *ἐπειδὴ*; 13, 6 *δαίμοσιν*; 13, 10 *γ'οὖν*; 15, 28 *ἐπ'*; 16, 1 *δικαιοσύνης g c*; 17, 2 *σώματα*; 19, 1 *τὸ*; 19, 12 *δὴ*; 19, 20 *ἧς*; 20, 2 *αὐτὸν*; 20, 19 in scholio: *ὀρφεὺς*; 24, 28 in textu: *ἀγρίας*; 25, 5 *ἐξευρηθῆναι*; 26, 7 *τοσούτος*; 27, 7 in scholio, 4: *γὰρ*; 32, 20 in indice, 4: *τοὺς*; in scholio, 4: *τὴν* et *αὐτὴ* et *τὴν*; 34, 9 *τὴν*; 35, 1 *ἔμελλεν h d*; 37, 11 *ὃν*; 296, 9 *ἢ*; 297, 30 *τριχὴν*; 298, 23 *ὃς*; II 2, 29 *ὧ δή n*[5]; 7, 1 *πρὸ*; 10, 26 *τὰ* et *εἰς*. Cetera menda (maxime in apicibus) et pauca sunt et ab iis qui legent facile corrigentur.

Cum in optimis litterarum domiciliis versarer, libris, quos mihi in textu Eusebii tractando utilitati fore putabam, usus sum omnibus; procedente opere plura mihi inspicienda, alia denuo conferenda vidi, quibus hic, ab illis litterarum thesauris remotus, carui. Quod libellum existimantibus cognitum esse volui.

Index rerum.

DE

PRAEPARATIONIS EVANGELICAE

EUSEBII

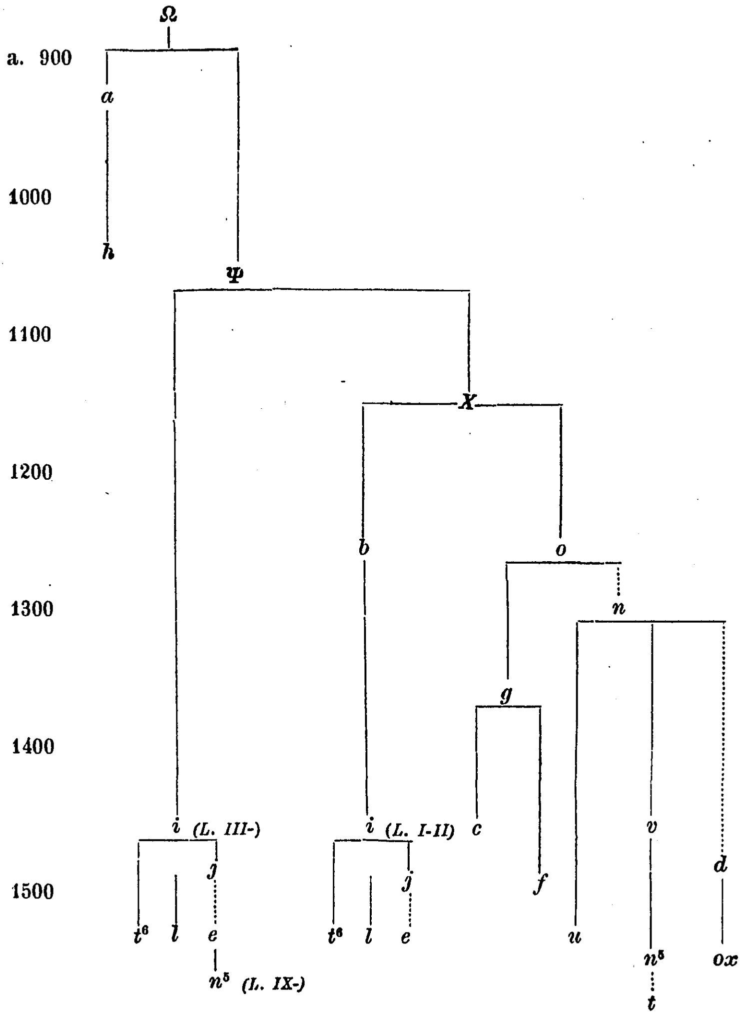
EDENDAE RATIONE.

Prospectus codicum.

Hi sunt codices Praeparationis evangelicae Eusebii adhuc noti, quos omnes — duobus, Ox. et Voss., exceptis — in manibus habui, eorumque, ut res postulabat, aut maiores aut minores partes contuli.

Parisinus 451 (= *a*)
Marcianus 343 (= *h*)
Bononiensis 3643 (= *o*)
Parisinus 465 (= *b*)
Marcianus 341 (= *i*)
Laurentianus VI, 9 (= *g*)
Laurentianus VI, 6 (= *f*)
Parisinus 466 (= *c*)
Neapolitanus II A 16 (= *n*)
Urbinas 6 (= *u*)
Vaticanus 1303 (= *v*)
Neapolitanus II A 15 (= n^5)
Ottobonianus 265 (= *t*)
Parisinus 467 (= *d*)
Codex Collegii S. Ioann. Bapt. (= *ox*)
Ottobonianus 366 (= t^6)
Marcianus 342 (= *j*)
Parisinus 468 (= e)
Vossianus 197 (= *l*).

Quae sit cognatio et aetas codicum, ex hoc stemmate apparet.

De codice Parisino 451 (=a) et Marciano 343 (=h).

Codex Parisinus 451 (a). De hoc codice cum viri doctissimi, maxime Gebhardt O. v. et Harnack Ad., in opere quod inscribitur Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur I Band Leipzig 1883 Heft 1 et 2 pag. 24 seqq. et Heft 3 pag. 154 seqq., iam copiosissime egerint, breviter mihi licet rem exponere, in Praeparatione evangelica Eusebii maxime me continenti. Codex est membranaceus, in 4:o, 404 foliorum. Foliis 188 a—322 a continetur Praep. ev. Eusebii. In singulis paginis sunt 26 versus. Initium primi libri deest usque ad verba (editionis Dindorfii 7, 17) ἡμῖν ἢ μετὰ χεῖρας, quae sunt in prima linea paginae 188 a. In libro secundo quaternio (octo folia) excidit, unde exstitit lacuna a voce τολμήσας (ed. Dind. 78 27) usque ad vocem ἀποφηναμένων et ipsam omissam (Dind. 93, 17). Illae lacunae post undecimum saeculum ortae sunt; nam in cod. Marciano 343, qui e codice a descriptus est, non sunt. Sed ante finem quarti decimi saeculi folia interierunt; scripsit enim manus eius saeculi, ubi textus Praeparationis evangelicae nunc incipit: ἐντεῦθεν ἐλλείπουσι τετράδια δ' (deest magna pars prioris quoque operis, cfr Harnack, pag. 25) In fine voluminis a manu, si non eadem, non multo posteriore annotatum vidi quinque

quaterniones toto codice deesse. Postremum in quarto libro est lacuna: *ὅταν δὲ νέος* (Dind. 179, 20) — *διὰ τούτων* (Dind. 180, 19), ubi nihil excidit, sed illa verba a scriptore codicis *a* casu quodam omissa sunt, quare etiam in *h* desunt. In fine libri primi est haec stichometrorum annotatio: *εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς* $\bar{\alpha}$ $\overset{\chi\chi}{\sigma\tau\iota}$ $\overline{\alpha\varphi\nu\gamma}$ (=1553); in fine tertii libri: *εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς* $\bar{\gamma}$ $\overset{\chi\chi}{\sigma\tau\iota}$ $\overline{\alpha\omega\nu\eta}$ (=1858), qui numeri non valent in codice *a*; namque numerus versuum libri tertii, ubi cum nihil desit facillime numerari possunt, est 1472. Itaque hic numerus ex codice maioribus litteris aut brevioribus lineis quam codex *a* scripto sumptus est.

In folio 401 b est subscriptio semiuncialibus litteris: *ἐγράφη χειρὶ βαάνους* $\overset{\tau}{\nu o}$ *ἀρέθα* $\overset{\chi}{\alpha}\rho\varepsilon\pi\iota\sigma\overset{\pi}{\kappa}$. *καισαρειας καππαδοκιας ἔτει κόσμου ϛυκβ* (= anno mundi 6422, Christi 914). Haec subscriptio, quae infra duabus recentioribus manibus repetita est, utrum Baanis scriptoris an Arethae episcopi sit, ex forma litterarum certo diiudicari non potest. Sed cum calligraphi ipsi in subscriptionibus prima persona de se ipsis loquantur, potius Arethae subscriptio est putanda. Post primam subscriptionem sequitur altera subscriptio eiusdem manus litteris semiuncialibus *):

$$\overset{o\,o}{NN}\ \overline{N3}\ \Pi EP\Gamma A\overset{H}{M}\overset{o\,o}{NN}\overline{S}.$$

Etiam in aliis Arethae codicibus et nomen eius et pretium libri annotatum est. Codex Euclidis anno 888 scriptus (Bodleian D'Orville ms. XI inf. 2, 30) hac ornata est subscriptione: *ἐκτησάμην Ἀρέθας Πατρεὺς τὴν παροῦσαν βίβλον* $\overset{o\,o}{NN}\overline{\overline{\Delta}}$. (Harnack 40).

---

*) Duebner falso scripsit $\overset{o\,o}{MN}$ pro $\overset{o\,o}{NN}$; hanc Harnackius e coniectura veram lectionem esse intellexit. Litteras post NN erasas equidem $\overline{N3}$ esse vidi, cfr Harnack 27).

Cum hac re quaestio de scripturis secundae manus, quae in volumine passim inveniuntur, artissime cohaeret. Secundae manus scripturas et annotationes ipsius Arethae episcopi esse verisimile videtur (cfr Gebhardt pag. 177).

Certe ambae manus eiusdem fere aetatis sunt et ita inter se similes, ut nonnumquam summa cum difficultate aut omnino non discerni possint. In Praeparatione quidem evangelica argumenta librorum et capitum — haec aut in textu, in sua quodque linea, inserta aut in margine; adscripta — eiusdem manus (Baanis) sunt, quae textum scripsit. Formae litterarum, accurate scriptae, sunt semiunciales.

Differunt scholia (quorum haud parvus numerus iam plane evanuit) et nomina propria, in margine addita, scriptura humiliore et minus accurate exarata (ab Aretha), sed forma litterarum formae priorum est simillima. Si quid litteris minusculis tenuibus et minimis in textu mutatum aut in margine additum est, id secundae manus (Arethae) puto, sed in hac ipsa re alteram manum ab altera discernere saepe lubricum est. Fieri potest ut nonnulla, quae secundae manus esse significavi, re vera primae sint attribuenda.

Libris I—III ubicumque ε et τ aut σ et τ et nonnumquam ε et γ contigua sunt, et post δ in δὲ, rasurae exstant tertiae manus, ut videtur, quae litteras usu decimi saeculi coniunctas disiunxit. Quod in variis lectionibus supervacaneum erit indicare. Eadem manus, quam quarti decimi saeculi puto, ubi sunt maculae in libro secundo et tertio, litteras emendavit simulque lectiones nonnumquam corrupit. Praeterea libro IV, capp. 1 et 2, libro V, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 lectiones plurimas erasit, sua litteris pinguibus in rasuris inculcavit. Hac in re codex *h* semper adhibendus est, unde primas codicis *a* lectiones cognoscamus. — Etsi de Praeparatione evangelica non valet, eandem tertiam manum margines foll. 33 a — 49 b, 69 a — 70 b, 80 b — 110 b, 155 a — 187 b sin-

gulorumque locorum, etiam semiuncialibus, explevisse annotandum videtur. Contuli textum Praep. ev. Eusebii (Libb. I—V).

Codex *a*, quantum vetustate, non tantum integritate lectionum ceteris praestat. Nam praeter menda leviora, quae maxime in itacismis et falsis casibus cernuntur, aliaque calami lapsu orta, non raro socordia scriptoris singula vel complura vocabula omissa, lectiones ita mutatae sunt, ut aliae exstiterint voces, quibus sententia obscuretur aut plane turbetur.

His libri primi locis vocabula omissa sunt, quem in numerum articulus et alia vocabula, quae non multum ad sententiam valent, omissa, non recepta sunt. 8, 2; 8, 12; 14, 26; 22, 27; 23, 12; 27, 12; 30, 11; 30, 17; 35, 27; 36, 5; 36, 19; 36, 28; 40, 32; 42, 10; 42, 30; 44, 14; 49, 1; 49, 6. — Initio libri quinti his invenias locis vocabula omissa: 219, 15; 220, 13; 220, 21; 221, 20; 221, 24; 222, 33; 226, 21; 226, 22; 227, 17; 227, 18; 229, 8; 229, 16; 230, 17; 230, 32; 231, 6; 234, 7.

Menda vero, ut qualis sit codex intellegatur, haec afferenda videntur: 8, 13 *γοῦν* pro *δεῖν*; 10, 15 *τῆς πόλεως* pro *τοῦς παλαιῶν*; 11, 1 *αἰώνων* pro *ἐθνῶν*; 12, 26 *εἰς* pro *εὖ*; 14, 13 *ἔργου* pro *ὅρκου*; 19, 25 *πρώτους* pro *θέους*; 23, 7 *καὶ* pro *μὴ*; 24, 7 *καθ' ἕκαστον* pro *καθεστῶτας*; 26, 25 *ἁπλουμένου* pro *πιλουμένου*, quod scriptor intellexisse non videtur; 29, 5 *ἐπὶ τὸ* pro *εἶτα*; 32, 17 *τοῦτο* pro *τὸν διόδωρον*; 34, 28 *τὸ θυσιᾶσαι δ'* pro *θυσίας ἃ δὴ*; 40, 1 *αὐτὴν* pro *αὖθις*; 42, 18 *εὐθεῖς* pro *αὖθις*; 43, 10 *αὐτῶν* pro *ἀυτόθι*; 43, 23 *γενεᾶς* pro *νεανίας*; 44, 13 *οὗτος αὐτὸς* falso scripsit pro nomine proprio *Τάαυτος*, quod nomen esse non animadvertit; 45, 2 *γενετῶν* pro *γαμετῶν*; 48, 12 *νεύοντα* pro *μύοντα*; 48, 16 *ἔτι* pro *ὅτι*; 52, 25 *τὴν* pro *τίνα*. — Ex initio libri quinti: 209, 1 *γὰρ* pro *ἄρα*; 210, 27 *πάσης οὐκ οὔσης* pro *τῆς ἰήσου*; 214, 7 *ὅπερ* pro *καίπερ*; 214, 21 *ἠγνοημένων* pro *γιγνομένων*; 217, 7 *μόνων* pro *δαιμόνων*; 217, 15 *εἶναι δ' ἐν τοῖς δαιμονικοῖς ἔρωτας* pro *ἐνίων δὲ μανικοὺς ἔρωτας*; 219, 2 *τετυρευμένα* pro

ἱστορουμένα; 219, 3 *μέν* pro *μεγάλων;* 220, 16 *ἵστασθαι μήτε* pro *εἰς τὰ τέμπη;* 220, 30 *καὶ τὸ σέβειν* pro *καὶ Τόσιβιν*, hic ut supra (44, 13) nomen proprium esse non intellegens; 221, 8 *θαυμαστὸν εἰπεῖν οὐκ ἐξ ἑνὸς* pro *οὐ θαυμαστέον, εἶπεν ὁ ξένος;* 223, 10 *ποτ' ἀδείματον* pro *ποτε δῖα μάταιον;* 223, 19 *σοφὸς ἑκάστῃ* pro *σοφοῖς ἑκάτῃ;* 223, 22 *ἀληθείης ἀλεγίζηται* pro *ἀληθείῃ σελαγίζεται;* 224, 16 *χρυσηερος* pro *χύσις ἤερος;* 224, 19 *μαντεύειν* pro *μαστεύειν;* 225, 25 *τίπτε με κικλήσκεις, κικλήσκεις* falso additum; 226, 3 *ἐρχόμενοι* pro *σπερχόμενοι.* 228, 13 *τέλειος* pro *ῥόδιος;* 230, 2 *ὑποχάριον* pro *ὑποχείριον;* 230, 22 *ον ἑρμηνεῦσαι σύμβολα* pro *ὄντα σύμβολα τὴν ἑρμήνειαν τῶν συμβόλων εἰπάτωσαν;* 231, 17 *αἱρέσεως* pro *εὑρέσεως;* 232, 1 *ὁμολογίαν* pro *ἀπολογίαν;* 232, 25 *ἀθροίσας* pro *αἰθριάσας;* 233, 1 *ὀνομάτων* pro *σχημάτων;* 233, 9 *ἀμφισιεννύμενον* pro *ἀμφὶς ἰαινόμενον;* 234, 27 *ὅλῃ* pro *αἰόλῃ.* Sed haec hactenus.

His iam exemplis apparet librarium, sententiam parum curantem neque textum quem ante se habebat satis acriter spectantem, similia fere vocabula confudisse, usitatiora pro minus usitatis aut pro iis, quae plane non intellegeret, saepe scripsisse. Quare concludere licet librarium non emendationibus adhibuisse, ut sententiae serviret. Paucis locis pro vocabulo minus usitato alterum, alteri non ductu litterarum sed significatione simile, quod quasi interpretanti in mentem venerat, in textum substituit. Cuius rei haec sola inveni exempla. 13, 13 est *γεγηρακότας* pro *παρακμάσαντας.* 140, 19 est *τράγεια κέρατα* pro *αἰγὸς κέρατα*, quod est in ceteris codicibus et apud Diodorum. 148, 23 verisimile est *ἀκρωρείας*, quod in ceteris est codicibus, verum esse, *κορυφῆς* codicis *a* interpretationem. 150, 28 est in *a ὑπὸ θνητῆς πάλιν γυναικός*, cum in aliis sit pro *γυναικός*: *μητρός*; sed paulo ante (24) erat *θνητῆς γυναικός*, quod in mente scriptoris hoc exarantis residebat. 166, 5 *τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως* pro *τῆς εὐαγγελικῆς ὑποθέσεως.* 185, 26 *λάβωσιν* pro *ἕλωσι*, quod est in ceteris codd. et apud Clem. Alex. 188,4 *εἶπεν* pro

ἀνεῖλεν. De nonnullis aliis locis, in quibus aliquid dubii inest, cum de codice *i* agemus disputabimus.

Neque ordine vocabulorum codicis *a* semper est nitendum, quod scriptoribus, e quibus plurima affert Eusebius, in comparationem adhibitis intellegemus. 25, 7 est alius ordo atque in ceteris codicibus et apud Diodorum. 31, 18; 31, 27 apud Platonem; 34,23 apud Porphyrium alius est ordo.

Iam vero aliquis fortasse exspectet secunda quidem manu aliquid opis afferri. Sed secundae manus mutationes, quamquam plerumque verae sunt, tam exigui sunt momenti et tam paucos locos emendant, apertissimas corruptelas, quarum haud exiguum numerum iam attulimus, plura afferre possumus, intactas relinquunt, suo ut marte nihil scriptor secundae manus emendasse videatur, archetypum vero denuo perlegisse, unde nonnulla vocabula omissa supplevit. Lectiones secundae manus numero sunt fere sexaginta. Huiusmodi vero sunt. 25, 29 ἕτερον, super alterum ε recte αι scriptum. 28, 31 νῖκος, εῖ super ῖ scriptun. 29, 24 πληρης, super posterius η: ε recte scriptum. 34, 9 προσθελχθεισας, in margine λεχθεισας, quod rectum est. 36, 24 πολυφλυαρία, in margine recte λλή. 53, 27 βιους, αι recte superscriptum, ut fiat βιαίους. 59, 24 κατὰ της, ν super ς scriptum, ut fiat τὴν ut apud Diodorum. 68, 28 νοησας, σ superscripsit; debet esse νοσήσας. 110, 20 λέγει, ν recte additum est. 121, 12 οὕτως ἰδίαι σκοπ; in margine recte: οὑτωσὶ διασκοπ; 131, 27 μηκων, ες recte superscriptum, ut fiat pluralis numerus. 179, 15 δρωμενοι, σ recte super ultimam litteram scriptum. 232, 8 τισι, οἷς ante initium vocis recte superscriptum. — Haec vocabula aut in margine aut super lineas recte addita: 31, 22 τὰ τοιάδε, 35, 25 θέειν (utrumque apud Platonem). 54, 8 οὖν. 93, 25 ποιήσασθαι. 122, 5 κρονίωνος. 124, 9 καὶ θέος ἐκ θεῶν. 128, 2 ἐμήνυσε. 160, 25 ἀλλά. 167, 27 ταῦτα. 175, 21 ἐπὶ. 181, 27 οἷς. 194, 12 ὡς. Neque tamen negaverim haec vocabula, fortasse praeter 124, 9, talia esse, ut accurate legenti in mentem veniant. Sed

propter exiguum horum numerum prababilius est, secundae manus scriptorem nihil periclitatum esse, sed ex archetypo vera falsaque descripsisse *). Posterioris generis restat ut afferamus praecipua exempla. 41, 25 pro ταάυτου scriptum est τὰ αὐτοῦ, quod falsum est, neque res melior fit, quod super ὰ sec. m. ῆ scripsit. 46, 30 ἡ πρώτη, ἡ, quod a sec. m. additum est, certe supervacaneum est. 64, 28 ante ἐκτρῶσαι τὸ βρέφος: καὶ falso superscriptum. 65, 14 διὰ τὴν τοῦ σίτου τῆς τροφῆς: τῆς falso superscriptum. 103, 8 πλησιάσασα recte, ντ super duo ultima vocabula falso scriptum. 229, 18 οὓς ἄξιον παρ' αὐτοῦ διδαχθῆναι. Quod pro ἀξιῶν, genuina lectione, ἄξιον est scriptum, iam non falsum erat οὓς superscribere, ut fecit secunda manus. Etiam primae, ut videtur, manus additamenta inveniuntur nonnulla falsa, ut 73, 13 τούτου δὲ γενόμενον τὸν Δία καὶ τὸν ἐναντίον τῷ πατρὶ βίον ζηλῶσαι, ubi καὶ falso superscriptum. 93, 26 ἐμοὶ δοκεῖ προεπισημήνασθαι χρή, χρὴ falso superscriptum a prima manu. — 15, 25 ubi sec. m. ad ὥστε, quod falsum est, in margine ἅτε, quod et ipsum falsum est, adscripsit, suo fortasse marte emendare conatus est, nisi iam in eius archetypo utraque erat lectio.

Codex Marcianus 343 (*h*), membranaceus, constat foliis 276 scriptis, quorum 1—4 chartacea postea inserta sunt. 6—204 a Eusebii Praeparationis evangelicae libri I—V continentur. Codex est saeculi XI; vocabula disiuncta sunt, ι adscriptum (et subscriptum) deest, ν in fine vocabulorum saepe linea — signatum est. In singulis paginis sunt lineae 28. Argumenta librorum capitum-

---

*) Cfr Gebhardt pag. 175, 37), qui in Paedag. Clementis 1, 12 complura vocabula, a librario omissa, ab Aretha ex archetypo addita esse demonstrat.

que et nomina, in margine posita, litteris semiuncialibus scripta sunt. Nulla in codice inveniuntur scholia.

Contuli librum primum et eos locos, ubi in *a* lacunae sunt aut mutationes tertiae manus.

Codicem *h* Gaisford e codice *a* descriptum esse contendit. Sed cum collationes amborum codicum, quae in editione Gaisfordiana leguntur, multis mendis laborent, Dindorf suo iure demonstrasse videtur (ed. Dind. Vol. I, pag. VI seqq.) codicem *h* non ex *a* descriptum esse sed ex alio eiusdem fere aetatis libro, qui Parisino *a* simillimus fuerit. Quod Dindorfii iudicium non rectum esse novis codicum collationibus ab E. Maasio aliisque factis iam ante aliquot annos viros doctos perspexisse ex opere Gebhardti pag. 155 seqq. video. Sed cum eae collationes, quod sciam, nondum publici iuris factae sint neque res omnino in hoc opusculo, ubi de omnibus Eusebii Praeparationis evangelicae codicibus agitur, omittenda sit, quantum res postulat afferam. In *h* fere omnia menda et omnes sine exceptione lacunas codicis *a* invenias. Si qua menda *h* sibi propria habet, ut habet multa, inde nihil concludere possumus, nisi scriptorem munere suo neglegenter functum esse. Quae vero industria mutata sunt, aut statim aut priore lectione (quae est in codice *a*) erasa mutata sunt.

10, 30 in *a* falso est διατρέπειν pro διαπρέπειν, quod verum esse libr. *h* e contextu sententiae facile intellexit. Quod 13, 9, ubi ceteri τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον habent, in *h* τὸν, in *a* τῶν deest, id maius argumentum est necessitudinis quam differentiae codicum.

13, 18 in *a* falso legitur βακτήριοι, in *h* recte βάκτριοι, sed haec ipsa lectio originem ex *a* prodit, quod in *h* inter τ et ρ littera apice instructa erasa est. Simillima est res 14, 13, ubi pro falso ἔργον, quod est in *a*, in *h* verum ὅρκον legitur; namque hanc vocem, quae ex sententia necessario elicias, *h* non scripsit nisi ε et γ deletis, quorum restant vestigia. 17, 11 post δρᾶν est in *a* ἤ, in *h* vero unius litterae rasura. 18, 8, ubi sunt multae

lectiones variae, *h* initio cum *a* consentiebat, sed rasuris et mutationibus adhibitis suam propriam lectionem nactus est. — 19, 3 est in *a* δαὶ τὸ, in *h* δὲ τὸ, sed vera lectio est δ' ἂν τὸ. — 20, 19 *h* οἰάγρου scripsit, οἰ ex ὑ mutato, quod est in *a*; in margine *a* ὑάγρου, *h* ὑάγρου habet.

Qua libertate egerit auctor codicis *h* 20, 22 videas, ubi φυσικωτέραν in *a* legitur, in aliis μυθικωτέραν, libr. *h* vero μυθικωτέραν ἔτι καὶ φυσικωτέραν scripsit; num alio codice inspecto id fecerit difficile est diiudicare, cum nullum vetustiorem codicem quam *h*, praeter *a*, habeamus. Similiter suam mutandi lubidinem secutus pro σωκράτης αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ πᾶσιν ἀοίδιμος, quod est in omnibus aliis codicibus, (in *d* αὐτὸς deest) σωκράτης αὐτὸς ἐκεῖνος καὶ πλάτων οἱ πᾶσιν ἀοίδιμοι ineptissime scripsit. Atque etiam maiore licentia 22, 24 pro ἀνωφεροῦς οὔσης τῆς τοιαύτης φύσεως scripsit ἀνωφερὲς γὰρ τὸ πῦρ. — 28, 31 est in *a* νῖκος, sed sec. m. supra ῖ scripsit ει, in *h* est νεῖκος sed litterae εῖ mutatae ex ι; itaque *h* quod in *a* superscriptum erat non statim vidit. — Unum exemplum addam, ut necessitudinem qua cohaereat *h* cum *a* demonstrem. 98, 3 est vox κοπετοὺς in *a* supra aliud quiddam scripta, quod equidem legere non potui; libr. *h* τυπετοὺς legit, sed cum a sec. m. in margine codicis *a* κοπετοὺς scriptum animadvertisset, ipse quoque in margine κοπετοὺς addidit. His perpensis neminem credo dubitaturum esse, quin *h* e codice *a* descriptus sit. Itaque nullius pretii est codex *h* nisi iis locis, ubi magnae illae sunt lacunae in codice *a*, et ubi quid a tertia manu in *a* mutatum est. Sed ne iis quidem locis scriptori codicis *h* nimis tribuendum, qui non solum multa menda cum *a* communia, sed etiam sua propria satis multa habeat, et quae tradita erant parum curans hic illic sua inventa intruserit.

De codice Bononiensi 3643 (=*o*), Parisino 465 (=*b*), Marciano 341 (=*i*).

Alterius quasi codicum gentis sunt codices *o*, *b*, *i*, quos eiusdem esse originis e maximo numero errorum omnibus communium apparet, quos nominatim afferre supervacaneum est.

Neque tamen ex eodem codice descripti sunt, sed primo alteroque libro codex *b* fons erat codicis *i*, postea vero scriptor codicis *i*, codice *b* deserto, fonte (*Ψ*) usus est etiam praestantiore quam fons codicum *ob* (=*X*). Hic codex (*X*) qualis fuerit iam breviter exponemus. Eum mendis non caruisse, quamvis pauciora sint quam menda codicis *a*, tam est apertum, ut non opus sit demonstrare.

Pluris interest videre num correctionibus interpolationibusque corruptus sit. Quod non cadit nisi in librum quintum, de quo mox agemus. Nam magis casu quodam et vocabulorum in animo librarii confusione quam certa quadam emendandi explicandique ratione factum est, ut his paucis locis usitatiora vocabula pro minus usitatis reciperentur. 21, 1 *λόγον κατίδωμεν* pro *ἐφοδεύσομεν λόγον*. 36, 29 *θεολογίαι* pro *μυθολογίαι*. 99, 2 *μῦθον* pro *τύφον* (hoc Diod.). 108, 11 *παρ̕ ἐνίοις δὲ τῶν ἑλλήνων ὠκεανὸν ν ο μ ί ζ ε ι ν ὑπειλῆφθαι*, *νομίζειν* falsa interpretatio pro *ὑπάρχειν*, quod est apud Diodorum quoque. 184, 28

π ο ν η ρ ο ῖ ς δαίμοσι pro *τιμωροῖς δαίμοσι* (in b hoc loco lacuna). 187, 26 *τεκούσας* pro *φερούσας*, quod est etiam apud Dionsys. Halic. (in *b* est lacuna). 188, 15 *ε ἴ ρ η κ ε ν* pro *ἱστόρηκεν*, quod est apud Dion. Halic. (in b lacuna). 195, 31 *π ο ν η ρ ῶ ν* pro *μοχθηρῶν* (in b lacuna).

Sed quinto libro textus codicis *X* et vocabulis omissis et sententiis in breviorem formam redactis industria mutatus est. Huius rei praecipua afferemus exempla; ante uncum lectiones codicis *X*, post uncum genuinas lectiones scribemus.

208, 25 *τοιγαροῦν ἕλληνες ὁμολογοῦσιν*] *ἄκουε τοιγαροῦν αὐτῶν Ἑλλήνων ὁμολογούντων.*

208, 28 *θῦ καὶ σρς χῦ πλατυνθείσης ἐν γῇ φωτὸς δίκην πᾶσιν*] *τοῦ παμβασιλέως καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων θεοῦ γνῶσιν φωτὸς δίκην πᾶσιν.*

209, 5 *ποτε*] *πω πρότερον.*

210, 29 *πῶς οὖν*] *τί δῆτα τοίνυν* (in *b* lacuna).

213, 8 *πάλιν τῶν δαιμόνων καταρξάντων*] *πάλιν τῶν φαύλων δαιμόνων τοῖς θεραπεύουσι, προκαταρξάντων.*

214, 26 *εἶδος προσηγάγοντο* (*παρεισηγάγοντο o*) *δαιμονικὸν*] *εἶδος αὐτοῖς τὸ δαιμονικὸν παρεισήχθη.*

215, 10 *γραφῆς τῆς περὶ*] *γραφῆς ἣν πεποίηται περὶ.*

215, 13 *ἱστορεῖ*] *τόνδε γράφει τὸν τρόπον.*

220, 3 *γῆν τε ὁμοῦ* (*ὁμοῦ τε o*) *καὶ θαλ.*] *γῆν ὁμοῦ τε πᾶσαν καὶ θάλασσαν.*

228, 18 *ἀφεθῆναι*] *ἀπολύσεως τὴν ἐξουσίαν.*

232, 4 *αὐτὸς οὖν ἐν*] *ὁ δὴ οὖν αὐτός.*

232, 20 *οὕτως φάσκοντα*] *ἔχοντα τοῦτον τὸν τρόπον*; 233, 10 et 16, 236, 10 similis fere est mutatio.

235, 27 *αὐτὰ ἀπεστράφθαι*] *τὴν ἀποστροφὴν αὐτῶν πεποιῆσθαι.*

240, 19 *κατάλυσιν γενομένην μετὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα καθ' ὅλης τῆς γῆς* (in *b* lacuna) *κατάλυσιν οὐκ ἄλλοτε ἢ μετὰ τὸ προελθὸν εἰς πάντας ἀνθρώπους κήρυγμα τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας γεγενημένην.*

247, 24 *τούτοις ἐπισυνάπτει*] *ταῦτα ἐκθέμενος εὐθὺς ἐπισυνάπτει.*

264, 27 τιμᾶται] τιμητέος ἐστίν.

Has mutationes e codice *b*, in quo aliis quoque locis ut libro tertio 123, 17 et initio libri undecimi similes fere mutationes inveniuntur, non sumptas esse inde concludas, quod etiam iis locis, ubi sunt lacunae in codice *b* (vide supra), nobis occurrunt. Codex *X* igitur, hoc libro excepto, testis erit haud spernendus.

Codex bibliothecae universitatis Bononiensis 3643 (*o*), bombycinus, duabus manibus dissimillimis est scriptus. Secunda neglegentissima scriptura, litteris minimis, atramento pallidissimo, 32—38 versibus in singulis paginis, folia 1—79 complevit. Codex initio mutilus et valde laesus est. Textus incipit vocabulis (ed. Dind. 6, 8) ἀλλοφύλων ἐθνῶν κατήγγειλαν. Propter margines resartos num ibi nomina propria, ut in apographis, exstiterint dici non potest. Duo ultima folia libri V litteris in singulas fere lineas crescentibus scripta sunt, ut scriptor tota folia explere intendisse videatur. Libri VI—VIII eadem manu multo maiore cura scripti sunt. Post finem libri octavi (fol. 78 b) haec litteris crescentibus fol. 79 scripsit: τὸ δεύτερον (sic) βίβλιον εὐσεβίου τοῦ παμφίλου. τὸ δὲ τὸ ἔνατον περιέχει σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς· ὁπόσοι τῶν παρ' ἕλλησι . . . Desinit fol. 79 b cum vocabulis ὁπόσοι τῶν παρ' ἕλλησι λογογράφων τοῦ ἰουδαίων ἔθνους μνείαν ἐποιήσαντο.

Prima manus folia 80—244 (foliis 181 et 182 exceptis) scriptura perspicua, admodum alta, quae vetustior est quam ea quam in priore parte invenimus, exaravit. Indices capitum aut caeruleo aut rubro scripti. In singulis paginis sunt lineae 32—38. Atramentum nigrum chartam multis locis comedit, ut quid scriptum sit aut cum difficultate aut rarius omnino non legi possit. Textus, quem prima manus scripsit, nono libro incipit et usque ad τοὐναντίον (ed. Dind. II, 156, 13) progreditur. Deinde secunda manus folia 181 et 182 explevit a

vocabulis (ed. Dind. 156, 14) *οὐδὲν. πότερον οὖν* . . . ad (ed. Dind. 161, 4) *ἐξ ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι.* Deinceps hae paucae voces sequuntur: *καὶ τἄλλα δὲ τὰ τούτοις* (confer ed. Dind. 162, 10 ubi eadem fere verba inveniuntur). Cetera desunt ad finem libri duodecimi. Fol. 182 prima manus denuo incipit ab initio (indice) libri tertii decimi et ad finem rem perducit, quo facto haec metrica subscripsit: *μέμνησο τοίνυν ταῖν χεροῖν ὅστις φέρεις: ῥακενδυτοῦντος γραφέως νικῆφόρου* (sic): *ἐξαπτερύγων ἐκ γένους κατηγμένου: σῶσαι θς λέγων περ αὐτὸν ἐν κρίσει.* Margines per totum codicem agglutinati sunt. Quare ubi infimae textus lineae in posteriore codicis parte obscuratae erant, textus manu, quae priorem codicis partem confecit, in margine rescriptus est. Cum scriptura huius manus (quae priorem codicis partem scripsit) certe quinquaginta annis recentior sit quam altera, quam initio tertii decimi saeculi exstitisse putaverim, et cum illam ut foliorum annexorum paginas impleret operam dedisse et duo folia in medio antiquioris manus textu scripsisse invenerimus, neque tamen condicio lectionum in altera parte alia sit atque in altera: recentior manus e codice (quem manus quam antiquiorem diximus scripsit) laeso — quod marginibus additis licet conicere et foliis atramento comesis etiamnunc apparet — folia, quae maxima vitia traxissent, abstulisse in novisque foliis textum descripsisse videtur. Quod cum sine mendis fieri certo non potuerit, posterior codicis pars priore praestantior putanda est.

Sed e iam resarto codice *o* nescio an codices *g* et *n* descripti sint. Sed in codice *n* propter aetatem codicum id pro certo non habeo. Contuli libros I—V, lib. VI cap. 7, XI ad cap. 7, 12. — Codicem nemo antea contulit nisi pauca quaedam Schwartz, qui codicem primus invenit meque de ea re per Usenerum certiorem fecit. Ut codex *X* iam vitiis non caret, ita codex *o* numero errorum, quamvis non admodum gravium, laborat, sed si hunc codicem cum codice *b* comparamus, *o* et inte-

gritate lectionum et textu non mutilato illi multo praestare videmus.

Codex Parisinus 465 (=*b*), bombycinus, 207 foliorum, 29—31 lineis in singulis paginis, scriptura crassa et indecora, compendiis scatens, decimo tertio saeculo exaratus est a Longino quodam *), qui post finem textus haec scripsit: ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος διὰ χειρὸς ἐμοῦ λογγίνου τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες ταύτην εὔχεσθέ μοι διὰ τὸν κυριόν. Codex, initio mutilus, incipit cum indice capitis septimi libri primi: ὁποία τις εἶναι λέγεται ἡ καθ' ἕλληνας κοσμογονία et deinde vocabulis (ed. Dind. 21, 27) περὶ μὲν οὖν θεῶν . . . . Liber duodecimus totus deest; praeterea codex multis lacunis laborat, quae saepius ratione quadam librarii admodum perversa res minus necessarias circumcidendi quam casu et incuria exstiterunt. Cum atramentum multis locis pallidum factum esset, manus multo recentior partim singulas litteras partim totas paginas meliore atramento renovavit. Eadem manus exitus, si qui deerant, addidit, exitus pro compendiis substituit, nonnulla mutavit. Hunc hominem post medium quintum decimum saeculum fuisse inde apparet, quod fol. 174 a in margine, ut aliquis in codice latine annotavit, „de Caluda ab hostibus redempto cum uxore sua Caludena anno mundi apud Graecos 6962, qui fuit Chti 1454" graece narrat. Eadem manu in fine voluminis scriptae sunt sententiae, pleraeque de institutione principis, e variis scriptoribus excerptae, item „fabella sive responsum redditum monacho qui medicum rogaverat, num quid remedii haberet adversus peccata". Quinque primos libros contuli et e sexto atque undecimo tantum quantum e codice *o* me contulisse indicavi. De hoc codice et proximo simul agemus.

---

*) Idem vir codicem Parisinum 483 anno 1272 exaravit, Diels Doxographi graeci, pag 577.

Codex Marcianus 341 (*i*), chartaceus, saeculi 15, constat foliis 300 scriptis; in singulis paginis sunt versus 34—35, qui proxime absunt alter ab altero. Scriptura est densa, compendia certorum generum, ut exituum *ως*, *ας*, *ων*, *ται* frequentia, alia admodum rara.

Litterae initiales sunt rubro scriptae, saepe in marginem eductae, nonnumquam etiam in medio vocabulo occurrunt. Indices capitum, item rubro scripti, partim in textu partim in superiore aut inferiore aut exteriore margine positi sunt.

Idem scholion atque in codice *a* prima manu pag. 267, 7 (Dind.) ad vocem *πεφατνευμένους* additum est: *πεφατνευμένους λέγει τοὺς ἀσκητὰς διὰ τὴν σωμασκίαν καὶ τὴν ἀναγκοφαγίαν*. In libro quinto nonnullis locis pauca inveniuntur vestigia scripturae neglegentissimae alterius manus, quae eadem manus nonnulla vocabula in marginibus foliorum 191 a et b, 194 b, 219 b, 234 a et b addidit. In foliis 211 a et b, 212 b (Lib XII) nonnullas textus mutationes scriptura, quae primae manus scripturae non plane similis, alterius vero manus scripturae dissimillima est, in margine factas vidimus.

Numerus quaternionum, qui aut octo aut sex foliorum sunt, prima manu in initio et fine singulorum quaternionum in infimis marginibus annotatus est. Fol. 258 a numerus $\overline{λε}$ indicatus est, idemque in fine quaternionis fol. 265 b. Hic scriptura primae manus cum vocabulis *τὸν ἀναξαγόραν εἰσάγει* (ed. Dindorfii II 295, 12) desinit, nisi quod haec manus in infimo margine rubro *ζῆθ'* scripsit. Deinde textus (*πρῶτον φάσκων αὐτὸν* . . . ed. Dindorfii 295, 13) alia scriptura minus rotunda et alio atramento continuatur usque ad verba libri XV *τί ἄν τις ἐπιὼν ἐπὶ πλέον μηκύνοι* (ed. Dind. 372, 9). Deinde dimidia pagina vacua atque vestigia trium foliorum resectorum sequuntur. Neque tamen in his foliis quidquam scriptum fuisse crediderim, quod iis multo plus contineri potuerat quam quod est in lacuna, quae iam sequitur (= ed. Dind. 295—301). Nam fol. 295 *a* textus, denuo

ea manu scriptus, qui priorem voluminis partem confecit, incipit cum vocabulis lib. XIV (ed. Dind. 301, 6) εἶναι τὸ παράπαν μητ' ἐν αἰσθήσει μητ' ἐν λόγω καταληπτὸν ὁριζομένους, deinceps lib. XIV (Dind. 334, 30) μετελθεῖν δὲ καιρὸς τοὺς περὶ τὸν ἀριστοτέλην καὶ τὴν τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων αἵρεσιν (τά τε λοιπὰ — ἐπιθεωρ. desunt) ὡς ἂν καὶ τῆς ἐκ . . . φιλεγκλήμοσιν. Deinde sequitur index decurtatus libri XV et excerpta huius libri, ut ed. Dind. 342, 7; 372, 4; 372, 11, 373, 21; 392, 6 aliaque. De his rebus accuratius agemus, cum posteriorem quoque codicis partem contulerimus. Nunc quinque primos libros (antea non collatos), caput septimum libri VI et 11 paginas (ed. Dind.) libri XI collatas habemus.

In folio, quod est ante folium quod numero 1 signatum est, aliquis librum Bessarionis cardinalis esse rubro scripsit.

Codicem *i* primo alteroque libro e codice *b* descriptum nonnullisque locis non sine quodam librarii acumine correctum esse iam demonstrare conabor. Maximus numerus lacunarum omnesque fere errores codicis *b* etiam in *i* inveniuntur. Iam initio libri primi, ubi *b* usque ad pag. 22 mutilus est, lacunae sunt in *i*, quas, ut magnum errorum numerum in ea codicis *b* parte, quae periit, exstitisse verisimile est. Quae si in *o* quoque leguntur, certum est indicium codicem *b* iis non caruisse.

Vocabula singula aut, ut ex indice qui sequitur apparet, tota series vocabulorum his locis et in *b* et in *i* desunt: 22, 15. 23, 11. 24, 5—17. 25, 4. 25, 9. 25, 21. 27, 10. 27, 30—32. 28, 4. 30, 7—16. 33,32—34, 8. 38, 10—11. 39,10—40,3. 41, 19. 42,30—43,1. 43, 4. 43,23—44, 5. 45,32—46,7. 46,18—19. 47,18. 47, 23. 47,25—48,10. 48,10. 48,31—49,25. 51,6—11. 52, 11—16. Neque libro altero res se aliter habet.

Lectiones maximeque errores codicum *b* et *i* proprii communesque circiter triginta libro primo inveniuntur, e quibus paucos afferam. 28, 13 pro ὑποβολήν τίνα κόσμον est in utroque φέρεσθαι. 36, 17 τὴν ἀπό-

δεῖξιν ἔχοντες legitur in *b i* pro ἀπονενεμῆσθαι περιέχοντες. 36, 26 ἐφευρητὰ est in *b i* pro ἐφευρημένα. 38, 25 εἰδὼς in *b i* pro εἰδέναι. 45, 6 ἐστιὼν in *b i* pro ἐπιών. — Altero quoque libro numerus errorum utrique communium haud exiguus est.

Sed suis propriis erroribus *i* libro primo alteroque minime caret. Nam ab eo loco, ubi incipit codex *b*, usque ad finem libri primi viginti octo repperi exempla, ubi scriptor codicis *i* suo errore aut falsum aliquid scripsit aut voces omisit aut ordinem vocabulorum mutavit.

Iam vero priusquam ad ea, quae scriptor codicis *i* industria mutavit, examinanda progrediamur, primum de alia re erit agendum. Nonnullis enim *codicis b* locis, ubi secunda manus aliquid scripsit aut mutavit, vestigia restant primarum lectionum, quae nonnihil a lectionibus postea scriptis differunt. Hae utrum coniectura an alio codice adhibito natae sint diiudicari non posset, nisi 32, 2 voces πρὸς ταύτην — 4 ἠπιστάμην manu secunda insertae essent, quod sine alio codice adhibito fieri non potuit. — Alia est quaestio utrum eundem librum manuscriptum (*X*) corrector (sec. m.) atque prima manus an alium adhibuerit. Hoc verisimilius videtur, quod altera manus ab altera aetate circiter ducentorum annorum distat. Nam mirus fuisset casus, si post tam longum temporis intervallum uterque scriptor (m. pr. et sec.) eundem veterem librum (*X*) in manibus habuisset. — Itaque si id non verisimile est, codex *i* non ab vetere illo fonte derivatus est, sed e codice *b* secunda manu correcto descriptus est. Omnes enim secundae manus lectiones codicis *b*, ut vocabula inserta, quae supra nominavimus, ut ἐκ pro ἐν 44, 28, ut ἄγει pro ἄγεται 44, 31 aliaque multa secunda manu codicis *b* aut recte aut falso mutata in *i* inveniuntur. Eadem est in hac re condicio codicum altero quoque libro.

Age vero exempla spectemus, ubi consilio scriptoris *codicis i* factum est, ut a codice *b* dissentiret. 22, 6 est ἀναγράψομαι — ἀρξάμενος, in codd. *b o*, sed cum auctor

(Diodorus) in proxima superiore sententia plurali numero usus esset, non est quod miremur scriptorem codicis *i* hic quoque pluralem numerum praetulisse (ut est in *a*) — 23, 1 in *b* ἐπὶ τοῦ falso scriptum pro ἔπειτα, quam veram lectionem librarius *i* coniectura restituit. — 23, 22 in *b* τοῦ scriptum est pro γῆν; hoc, quod nexu sententiarum postulatur, scriptor codicis *i* suo ingenio invenire potuit. — 24, 20 pro ἑκάστου codicis *b* ἑκάστων *i* recte scripsit, quod pluralis numerus συνταξάντων sequitur. — 27, 6 ἀποφαίνεται — 8 διαβάλλει om. *b* (*h*). Haec vocabula in *i* deesse non annotavi, neque tamen certum quidquam de ea re dicere ausim, — id quod valde doleo — cum mihi non contigerit, ut postea per litteras de ea re certior fierem. — 29, 3 libr. *i* ante γῆν articulum addidit, qui in *b o* deest. — 29, 10 ἀποληφθέντος, quod est in *b o*, libr. *i* in ἀπολειφθέντος mutavit. — 32, 25 pro ἐτύμου est in *i*, ut in *a*, falsa lectio ἑτοίμου, quam librarium codicis *i* e codice *a* sumpsisse non necesse est putemus, cum ἑτοίμου vox sit usitatissima, ἐτύμου raro inveniatur. — 32, 27 τῆς, in *b* ante διαλέκτου omissum, libr. *i* addidit. — 35, 30 ordo codicis *b* in fine sententiae est εἶναι δῆλον; hoc libr. *i* in δῆλον εἶναι, quod melius cadit, casu quodam et sensu videtur mutasse, sed est in aliis quoque codicibus. — 36, 11 εἰσθρησκεύετο, quod intellegi non potest, libr. *i* recte in ἐθρησκεύετο mutavit. — 37, 13 φοινικῆς ceterorum codicum lectionem (praeter *a* in marg.) in *i* κι superscripto in φοινικίκης mutatum est. — 38, 9 cum scriptor codicis *i* voce καὶ (pro τοὺς), in *b* scripta, sententiam turbari intellegeret, καὶ omisit; neque tamen, quod facere potuerat, si alios codices semper adhibuisset, τοὺς restituit. — 39, 9 est in *b* (et *o*) πολὺν αὐτοῖς ἐπῆγον τὸν τῦφον, articulo ante τῦφον posito, quem initio in *i* quoque fuisse inde concludo, quod ν vocis ἐπῆγον in trium aut quattuor litterarum est rasura. — 41, 6 pro σελήνη est vox admodum inusitata μήνη in *b*; σελήνη in *i*. — 43, 5 θρίων in *b*, θρύων *i*. — 43, 6 unde libr. codicis *i* pro οὔσων, quod in *b* est, οὔσωον sumpserit difficilius

est dictu, nisi eum alium codicem adhibuisse putamus. — 44, 13 est *μείσωρ οὐ τάαντος* in *b* (*o*), quod idem in *i* fuisse inde intellegas, quod littera *ι* vocis *μίσωρ* in rasura est et post *ρ* rasura duarum litterarum sequitur. — Neque aliter res se habet 44, 20, ubi pro *ἐλιοῦν* in *b* *ἐνοὺμ* scriptum est; in *i* est *ἐλιοὺν* sed postrema pars in rasura. — 51, 24 *ὅτι καὶ διάπυρόν ἐστι. καὶ* omissum est in *b o*; non item in *i* neque in *a*. — 54, 5 est *ἀχώρησις* in *b*, in *i* vera lectio *ἀναχώρησις*, quae sine magna difficultate coniectura inveniri potuit. — 56, 17 *καὶ* ante *παρθένους* omissum est in *i* (ut in *a*). — 57, 27 *τοῦ* ante *τυφῶνος* in *i* (ut in *a*) deest. — 58, 7 pro *μεταβαλόντα*, quod est in *b*, in *i* (et *o*) *μεταβάλλοντα* legitur; in *a* est *παραβαλόντα*. — 61, 30 est in *b* *τῇ* (aut *ταῖς*) *γυναιξι*; in *i* est *τῇ γυναικὶ*, ut in aliis libris, sed *ῇ* vocis *τῇ* et *κὶ* vocis *γυναικὶ* in rasura sunt; itaque verisimile est lectionem codicis *b* postea in *i* mutatam esse, quod coniectura fieri potuit. — 63, 20 *αὐτοῦ* codicis *b* in *αὐτῶν* mutandum libr. *i* ex nexu facile intellexit. — 67, 12 casu quodam nescio an acciderit quod in *i* *ἡρακλέος*, ut est in *a*, pro *ἡρακλέους* scriptum est. — 72, 16 pro *κεβέλης* in *b* est in *i* *κυβέλης*. — 72, 17 est *συμπλανηθῆναι*, quod idem est apud Diodorum, in *b*, *συνευθῆναι* (*νη* superscripto) in *a*, *συμπλακῆναι* in *o* et *i*. — 77, 4 pro *κολοφῶντος* cod. *b* est *κολοφῶνος* in *i* (ut in *a*). — 77, 14 *περὶ* est in *b*, *παρὰ* in *i* ut in ceteris codicibus. — 77, 29 pro falso *ὄντες* (in *b*) fortasse e nexu sententiae, *ὀργιάζουσι . . . τὴν ἱερομηνίαν ἄγοντες*, scriptor *i* *ἄγοντες* veram lectionem, quae est in aliis quoque codicibus, repperit. Philologus nostrae quidem aetatis propter *αν*, quod est in voce proxima superiore, lectionem *ἄγοντες* statim inveniret. — 78, 20 est in *b* *μυθ* cum duarum litterarum rasura, *i* hoc loco falso scripsit *μῦθον* pro *μύθους*. — 81, 2 est in *i* *χρύσεα*, quod metro postulatur, in *b o* est *χρύσεια*. — 81, 21 est *ἀπεκτονότες* in *b o*, in *i* *ἀποκτενόντες*, in *a* *ἀποκτείναντες*. — 83, 5 est *ἵν' ἔχοις* in *b o*, *ἵν ἔχεις* in *h*, *i* recte *ἵν' ἔχῃς*, unde concludas auctorem codicis *ι* etiam sine codicum ope,

eorum quidem qui restent, verum invenisse. — 83, 9 pro γελῶν est in *b* κῦ; in *i* est vera lectio γελῶν cum litteris γελ in rasura. — 83, 9 prima littera vocis μείδησε in *b* est erasa, in *i* recte μείδησε. — 83, 18 in *b* est ἐρεχθηων, in *i* vera lectio ἐρεχθειδων cum θειδων in ras. — 89, 1 in *b* ἀμόλπου scriptum est cum ἀμ in rasura; in *i* recte εὐμόλπου legitur, (*h* εὐκόλπου). — 89, 12 *b* τελμησῶ, *i* τελμισσῶ cum ι in rasura (idem in *o*). — 91, 1 pro εἶς est ἴς in *b*, εἶς in rasura restituit scriptor *i*. — 92, 13 ubi *b* pro δυσσεβείας: εὐσεβείας habet, ευ in *i* paene erasum est. — 95, 19 ῥαδείως est in *b*, *i* recte ῥαδίως scripsit. — 96, 31 in serie vocabulorum οὗτος γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ libr. *b* γὰρ ἐν τῷ omisit, in *i* γὰρ solum deest. — 98, 2 pro ἄγεται est τελεῖται in *i o*, sed credo idem in *b* quoque fuisse, quamquam oblitus sum annotare, quod ex reticentia in hac re Gaisfordii etiam concludo. — 98, 16 τῶν οἴκοθεν νομίμοις, quod est in *b*, scriptor *i* in τοῖς οἴκ. ν. (quod est in ceteris) mutavit. — 98, 29 καταυλούμενοι codicis *b* facile erat scriptori codicis *i* in καταυλούμενος mutare, cum sit nexus vocabulorum τις οὔτε καταυλ. πορεύεται. — 100, 19 item sine difficultate ἐπαγγελομένων (codicis *b*) scriptor *i* in ἐπαγγελλομένων correxit. — 100, 21 est εὑρησιλογίας in *a* et *b*, in *i* (et *o*) εὑρεσιλογίας. — 102, 20 est τὴν κιθαρῶ in *b* pro vera lectione τὸν κιθαιρῶνα, quae est in *i* ceterisque. — 103, 15 est in *b* εἰλείθυαν, in *i* est εἰλείθυιαν (sed εί in rasura, et postremum ι additum est). — 103, 24 ἐνωνομάσται est in *b*, quod scriptor *i* in ἐπωνομάσται correxit. — 103, 25 in *i* est ἀπότροπον, vera lectio, pro ἀποτρόπων codicum *b o*, ἀπότροπών codicis *a*. Hic quoque auctorem codicis *i* suo marte verum invenisse videmus.

Itaque omnibus locis, qui in hac quaestione alicuius sunt momenti, examinatis, auctorem codicis *i* in falsis lectionibus codicis *b* corrigendis, nisi iis locis ubi est rasura, alium codicem adhibuisse non necesse est putemus. [103, 22 est ultimus locus, ubi *i b* in errore consentiunt: ἐμπυρεστάτων pro ἐμπυρωτάτων. 103, 28 *i*

et *a* consentiunt ἡ omisso, et proxima linea in utroque ἔφη deest. 104, 5 *i* lacunam iam non habet cum *b* communem].

Neque tamen negari potest scriptorem codicis *i* codicem *a* in manibus habuisse, an quo modo scholion lib. V (Dind. 267, 7) codicis *a* etiam in margine codicis *i* prima manu scriptum esse neque in ullo alio codice inveniri explices? Itaque fieri potest, ut si quae in rasura correcta sunt in *i*, auxilio codicis *a* sint correcta.

Si a libri tertii cap. 1 media quinta paragrapho lectiones varias codicis *i* examinare incipiemus, eum non admodum magno gravium errorum numero laborare videbimus. Qui sunt in eo errores, iidem aut in *a* aut in *o* aut raro in *b* inveniuntur. Unde quis fortasse concludat, codicem *i* his omnibus codicibus adhibitis confectum esse; sed obstat, quod a sexto libro, ubi iam *a* deest, ea est codicis *i* praestantia, ut omnibus ceteris multo sit melior. Lectiones, maxime falsas, quibus quem locum *i* inter ceteros codices habeat appareat, hic adiungemus nonnullas. 103, 28 ἡ recte, ut videtur, omissum est in *i a*. 103, 29 ἔφη omissum in *i a*, quo si omittitur minime careas. — 103, 30 ἄταρ in *i b* pro αὐτὰς, quod metro versus postulatur. 103, 30 εἰλείθυια *i o b*, in *a* εἰληθυί (postea littera erasa). 103, 31 φόους δέ in *i*; in *a* solo vera lectio φόωσδε. 103, 31 εἶδεν *i* pro ἴδεν in aliis. Si scriptor codicis *i* id egisset ut textum ope multorum codicum emendatum praeberet, illos quattuor errores, codice *a* adhibito, corrigere potuerat. 104, 2 εἰ αὐτὸ θεὸς in *i* pro ἡ αὐτὴ θεός. 104, 10 σκεψάμενον pro σκηψάμενον. 104, 11 ἀναλκομένους pro ἀλαλκομένους. 104, 14 δαδάλη pro δαιδάλην. 104, 15 post ὑμέναιον in *o b* sequitur γαμήλιος ᾠδή, quod ineptum additamentum neque in *i* neque in *a* legitur. 104, 19 *i* solus recte πλαταιίδων habet. 104, 24 δ' pro δὲ. 104, 30 καὶ ante ἀνωμαλίας in *i* et *a* deest. 105, 2 διφορᾶς in *i* pro διαφθορᾶς; 105, 2 διαλαμβάνει pro καταλαμβάνει. 105, 5 συνώμβρισε in *i* solo recte, in ceteris συνώμβρησε(ν). 105, 10 in *i o* ordo minus aptus: ἀνέσχεν

ἐκ τῆς γῆς τῶν φυτῶν ἡ δρῦς. 105, 16 τοι pro τε, quod metro postulatur. 105, 22 ἥρως pro ἥραν. προσαγορευομένην pro ἀναγορευομένην. 105, 24 τὴν inepte additum est ante ἥραν. 105, 26 λητοῖ cum οἶ in rasura pro λητώ. 106, 1 εἰς τ' πῦρ (sic!). 106, 5 δ'οὖν *i o b* pro γοῦν. 106, 5 ἐν κρατύλω in *i*, ἐν κρατύλλωι in *a*, ἐν τῶ κρατύλω *o b*. 106, 8 ἐν deest. 106, 12 φαίνονται . . . τούτους μόνους τοὺς θεοὺς ἡγεῖσθαι οὕσπερ (τοὺς in *i a* additum, ut est apud Platonem). 106, 17 εἶναι positum post ἥλιον in *i o b*. 106, 18 χωρὸν in *i*, χωρίον in *a* pro vera lectione χωροῦν, quae est in *o b*. 106, 30 pro ἑστίαν in *i* αἰστίαν. 107, 3 δὲ inepte additum post ἥλιον *i*. φησὶ in *i a* pro φασὶ. 107, 8 δ' *i b* pro δὲ. 107, 12 τὸν δὲ pro τὴν δὲ. 107, 17 τό τε πνεῦμα καὶ πῦρ τὸ ξηρὸν *i o b*. 107, 22 δὲ pro δ' (in *a* δὴ). 107, 30 τούτου pro τοῦτο. 108, 9 ὠνομάσαι pro ὀνομάσαι. 108, 10 τρυφῆς pro τροφῆς. 108, 19 εἰλειθυίας *i o* pro εἰληθυίας. 108, 27 αὐτοῦ τὴν φύσιν in *i* pro αὐτῆς τὴν φύσιν in *a* et apud Diodor. pro τὴν φύσιν αὐτῆς in *b o*. 109, 1 πρόσωψιν pro πρόσοψιν. 109, 1 ἔχειν deest in *i*. 109, 10 κατὰ τὴν ποίησιν, τὴν addito, *i b*. 109, 11 ἀλλοδαποῖς *i* pro ἀλλοδαποῖσι. 109, 12 ἐπιστροφῶσι pro ἐπιστρωφῶσι. 109, 13 ἀνδρῶν pro ἀνθρώπων. 109, 13 ἐσθιῶντες *i* (in aliis aliter) pro ἐσορῶντες. 109, 14 αἰδίων pro ἀΐδιον. 110, 3 κρόνον om. *i*. 110, 5 εἰς πῦρ, omisso articulo, *i o*. 110, 20 ordo: λέγειν μορφὰς εἶναι καὶ εἰκόνας in *i a*, sed in *a* εἶναι punctuatum est, quod auctorem codicis *i*, si codicem *a* hoc loco adhibuisset, fugere non potuerat.

103,28—116,28 summa est errorum, maxime calami lapsu ortorum, codicis *i* circiter octoginta, quorum *i* novem cum codice *a*, novem cum codicibus *o b* (sed in *b* lacuna est tribus locis), sex cum codice *o* solo, tres cum codice *b* solo communes habet. Eodem textus spatio plus centum triginta errores in *a*, minus septuaginta in *o* inveniuntur. Eadem fere manet codicum condicio in iis quae sequuntur. Sed libro quinto codex *i* longius a codice *o* abest, sed inde factum est, quod hoc

libro is, qui fontem codicum *o b* (=*X*) scripsit, suo arbitrio ut videtur, non paucos textus locos mutavit maximeque in brevioren formam redegit. Itaque cum codex *i*, qualis libro tertio est, talis in iis quae sequuntur maneat, sive codices quibus eum interpolatum putes desunt (codex *a*) sive aliqua ex parte aliam induunt naturam (*o* libro quinto), sequitur ut fons eius (*Ψ*) medium quendam inter codicem *a* et fontem codicum *o b* (=*X*) teneat locum.

Tamen ut verisimile est scriptorem codicis *i* in libro primo alteroque emendandis codicem *a* adhibuisse, ita e nonnullis quamvis paucis exemplis concludere necesse est, librarium *i* eundem codicem extremo quarto et initio quinti libri inspexisse. Cuius rei haec sunt indicia. 164, 1 τὰ γὰρ καθ' εἱμαρμένην γινόμενα πῶς ἄν τις φυλάξασθαι δύναιτο. γινόμενα est lectio codicis *o*; in *i* falso γενέσθαι scriptum est; sed ut in codice *o* (*X*) corrigeretur fieri potuit. — 166, 2 ὡς ἂν . . . κατμάθωμεν in *o* et *b*, in *a i* καταμάθοιμεν; sed hoc quoque loco librarium *X* correxisse*) verisimile est; nam 169, 2 est ὡς ἂν μάθοιμεν in *i o b*. — 177, 13 τὰς πρόσθεν λεχθείσας καθ' ἡμῶν ἀρὰς *o b*; in *a i* προσενεχθείσας. Ne hic quidem negari potest scriptorem codicis *X* verum coniectura invenire potuisse. Eadem vocabula etiam 35, 9 inveniuntur, ubi *b i* soli verum praebent, in *a* est προσθελχθείσας, in *o* πρόσθεν ῥηθείσας. — His igitur locis si similitudo, quae est in corruptelis apertis inter *a* et *i*, eo modo explicari potest, ut scriptorem codicis *o* textum emendasse putemus, id in his quae sequuntur exemplis fieri iam non potest.

Nam 201, 3 est in *b o* Χριστὸς . . . . τὴν φυγὴν προεξένισεν (= προεξένησεν, quae lectio 208, 23 voce προξενηθεῖσαν defenditur); in *a i* προεκήρυξεν, quod

*) Quamquam optativum ex usu Eusebii esse ad pag. Dind. 21, 11 demonstravimus.

f o r t a s s e interpretans librarius *i* casu scripsit, sed id e codice *a* sumptum esse verisimilius est. — Similiter 202, 30 in *o* et *b* θεοὺς ἑαυτοὺς ἐ π ι φ η μ ί ζ ε σ θ α ι βούλονται, in *a* est ν ο μ ί ζ ε ι ν in *i* ν ο μ ί ζ ε σ θ α ι, quod tamen utriusque potest esse librarii interpretatio sine alterius adiumento. — 212, 11 τοῖς τῶν ἀνθρώπων κακοῖς ἐ π ε ν - τ ρ υ φ ῶ ν τ ε ς, hoc vocabulum scriptor codicis *X* vix coniectura invenire potuit pro falso ἐπεντρίβοντες, quod ex *a* librarius *i* sibi assumpsit.

Quae cum ita sint, libro tertio, quarto, quinto si quae lectiones codicibus *a* et *i* communes inveniuntur, eas iam in communi eorum archetypo fuisse certo et sine haesitatione contendere non possumus. Codicis *i* tamen scriptorem nisi iis locis, ubi voces minus usitatae, ut eae quas attulimus, occurrebant, codicem *a* non adhibuisse quodam iure pro certo habeas. His igitur codicibus: *a*, *o*, *b*, *i* in textu Eusebii constituendo utendum est, ita tamen, ut libro primo alteroque nulla sit codicis *i* auctoritas, *o* codici *b* mutilato ubique praestet, ab initio libri sexti *i* et *o* (*b* hic ut in superioribus paene neglegi potest) soli sint fontes.

Sed altera familia (*a*) altera (*i o b*) non potior est, quare inter utriusque familiae lectiones, ut res et usus scriptorum postulat, optimum quodque eligendum est. Reliquos codices, omnes ad unum, nullam habere auctoritatem, sed ex superioribus derivatos esse iam demonstrabimus.

De codicibus g f c.

Codex Laurentianus plutei VI, 9 (=*g*), chartaceus, constat foliis 239, 30 lineis in singulis paginis; plane, sed non sine compendiis scriptus est. Indices librorum et capitum, nonnullis locis etiam litterae initiales rubris litteris exaratae sunt. Variae textus partes litteris α̅, β̅, γ̅ etc. additis distinguuntur. Praeterea singula verba, ut nomina propria, ἀπορία, ση (= σημεῖον), nonnumquam plura, ut 16, 26 περὶ πίστεως, 18, 19 ἀπόκρισις πρὸς τοὺς κατηγόρους ἡμῶν, in margine posita sunt. Post finem textus rubro subscriptum est: ἐτελειώθη ἐν μηνὶ σεπτευρίω (sic!) ἰνδικτιῶνι ιβ$^{\eta}$ ἔτει ς̅ω̅ν̅β̅ (anno mundi 6852, Christi 1344). Deinde versus senarii sequuntur, quos Bandinus in catalogo, in cod. pl. VI, 6 describendo, affert et in latinum transtulit. Postremum sequitur, ab altera manu ut mihi quidem videtur scriptum, χειρῶν ἐμῶν πόνημος καθειργνυμένα (?).

Codicem *g* e codice *o* descriptum esse*) e nonnullis exemplis e magno numero sumptis intellegemus: 8, 24; 9, 23; 11,16; 12, 16. — 12, 23 est pro πω in *o* πω (τε superscr.) unde ποτε in *g* natum est. — 13, 17. — 13, 22 est in *o* καταλύσαντος, παρα superscripto; in *g* contra παρα-

*) Id Usener se suspicari mihi scripsit (cfr. praef.).

λύσαντος, κατα superscripto. — (13, 31); 15, 14; 15, 25. Ex omni fere pagina exempla eiusdem generis colligere possumus. Sufficiet igitur haec pauca addere, quibus res maxime perspicua fiat. 44, 24 cum ὀνομάζειν οὐρανόν in ο et obscure scriptum sit et ita ut ειν abbreviatione significatum, οὐρανόν autem, ut vulgo fit, οὐνον scriptum sit, librarius *g*, ut ego quoque primo aspectu, falso ὀνομαζόμενον legit scripsitque. Similiter fere factum est 44, 28, ubi auctor codicis *g* litteram η (vocis συμβολῇ), obscure scriptam, compendium casus αῖς putabat. Contuli I; VI, 7; XI—6,11.

Codex Laurentianus plut. VI, 6 (*f*). In hoc codice describendo optimum ducem, Bandinum (Catal., Florentinae 1764, Tom. I pag. 102), sequemur; pauca quaedam addemus. Codex est membranaceus in folio, saeculi XV, nitidissimus atque optime servatus. Constat foliis scriptis 357; singulae pagine sunt 34 linearum. Prima pagina auro variisque coloribus elegantissime depicta cum mediceo stemmate exhibet libri I tabulam rubris exaratam litteris. — Animadvertendum est post illa verba capitis primi: ὁμοῦ καὶ βαρβάρους, ἄνδρας (ed. Dind. 2, 30), quae in codice ultima sunt primae paginae, in sequenti nonnulla alia continuari, quae quo pertineant nondum comperimus. — Deinde totum primum caput et argumenta ceterorum a Bandino afferuntur. Post ultima verba folii 9 b iterum Eusebii textus apparet: nam paginae decimae initium fit a verbis (24, 19) καθ' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην. Pagina 20 sequuntur rubris characteribus descripta libri secundi (quemadmodum etiam reliquorum omnium qui sequuntur librorum) capita. — In fine ultimae paginae eiusdem scriptoris manu haec adposita sunt rubris litteris: ἐτελειώθη ἐν μηνὶ ἰουνίῳ ἔτει ϛ̄, absolutus est mense iunio a. m. 6000 (hoc est Christi 492), quae subscriptio tachygraphi incuria, qui millennario numero centenarium addere oblitus est, mutila est iudicanda. Nostri enim

codicis scriptura saeculum sapit XV. Ultimo tandem loco sequuntur versus senarii anonymi. Contuli I—9,20.

Codex Parisinus 466 (c), membranaceus, foliorum 361, 30 versibus in singulis paginis, plane et paucis compendiis scriptus est. Argumenta librorum et capitum, nonnumquam litterae initiales et annotationes marginales, quae non sunt nisi, ut in codice *g*, argumenta brevissima, nomina propria (in *c* aliquanto plura), litterae *α*, *β*, *γ* etc., partes textus distinguentes, rubro scriptae sunt. In catalogo codex quarti decimi saeculi esse dicitur; Gaisford eum quarti decimi exeuntis esse dicit. Equidem eum aut huic aetati aut initio quinti decimi saeculi, ut Marcianum 341, cuius scriptura admodum similis est, adscribere velim. Contuli I; VI, 7; XI—6,11.

Quod viri docti apparatu critico Gaisfordii nisi, codicem *c* codice *g* meliorem, neque *f* ex *g* descriptum esse, sed ambos e communi fonte derivatos putaverunt, ut ea opinio tota tollatur, de his codicibus aliquanto copiosius erit agendum *). Haec igitur menda omnibus communia sunt. Sed eos qui legent admonere velim, codicem *o* ab initio usque ad 6, 8 mutilum esse, in *f* vero folia ab 2, 30 ad 24, 19 deesse. Itaque exemplis ab initio usque ad 6, 8 petitis id quod nobis propositum est demonstrare non possumus. Eius tamen rei mentionem faciam, quod 4, 9 vox *πίστεως*, obscurissime scripta in *g*, in *c* deest, ubi eo tamen loco vacuum spatium invenitur. — Deinde hos locos spectemus: 7, 1; 8, 22. — 8, 31 est in *g* et *c* *ἀποτελέσασα*, *ἐπιτελ* superscripto. 9, 6 post *μετεωρ.* in *g c* *καὶ* additum est. 11, 28 in *g* *ἔθν· ἐπ' ἔθν·*, minoribus, quam vulgo, punctis casus *ος* significatus est. Quare auctor codicis *c* *ἔθν ἐπ' ἔθν* sine casu scripsit. Similiter 12, 3 et 27, 14. — 12, 23; 12, 30; 13, 14; 13, 18. — 13, 22 est in *g* *παρα-*

*) Sed *c* ex *g* descriptum esse vidit Usener (Schwartz).

λύσαντος, sed *κατα* super lineam scriptum est super *ραλί*, quare auctor codicis *c* lectionem codicis *g παρακαταλύσαντος* esse putans ita scripsit. — 15, 31; 16, 1; 16, 32; 17, 13; 17, 31; 18, 5. — 18, 20 est in *g νεολέκτου* sed ita, ut *ν* ex *ϑ* mutatum sit; in *c* est *ϑεολέκτου*. — 18, 24; 18, 27; 19, 12; 19, 30; 20, 30; 21, 23. — 22, 3 pro *ἀκοῆς* est in *g ἀκοῶν*, in *c ἀποῶν* (puncta super *π*). 25, 26 hic *f* denuo incipit; 27, 4; 27, 18 (*g c*); 27, 25; 28, 19. — 29, 2 *υπερ* obscure in *περὶ* mutavit librarius *g*, sed in *f c ὑπὲρ* scriptum est. 29, 7 pro *ἐπιβρίσαντος* est in *g c ἐπιβρήσαντος*, in *f ἐπιβήσαντος*, — 29, 13 et 14; 30, 8. — 31,7 *c f* casu quodam in falsa lectione *μεριμνόντων* pro *μεριμνώντων* consentiunt. 31, 21; 33, 21; 38, 29; 36, 16; 36, 22; 36, 24; 36, 30. — 37, 14 *ἀποδειχϑῆναι g f*, *ἀναδειχϑῆναι* (*ἀπο* superscriptum) *c* pro *ἀποδεχϑῆναι*.

Sed ne quis — quod superioribus rebus examinatis vix fiet — *c* aut *f* e contrario fontem esse codicis *g*, aut alterum fontem esse alterius autumet, menda his locis graviora, quae in nullo alio codice inveniuntur, animum attendat. Menda codicis *c*: 1, 4; 1, 23; 2, 5; 2, 7; 3, 28; 3,30; 4, 3; 4, 22; 4, 32; 5, 1; 7, 18; 8, 11; 11, 4; 18, 23; 20, 21; 20, 26; 23, 22. Sed haec hactenus.

9, 31 est *αὐτοὺς* falso scriptum in *o g* pro vero *αὐτοῖς*, quod, si in *c* invenitur, coniectura facili ortum est. Cfr praeterea 20, 27; 29, 10; 37, 16, ubi sunt emendationes vix dignae quae commemorentur.

Menda codicis *f* propria his locis invenias: 1, 8; 1, 21; 2, 19; 2, 26; 24, 27 (verba omissa); 28, 3 (verba omissa); 28, 10; 29, 2; 29, 18; 34, 26; 36, 17.

His perpensis rationem codicum *g f c* eam esse quam supra diximus omnes concedent.

De codicibus n u v n5 t d ox.

Codex Neapolitanus II A 16 Bibl. „Musei nationalis" (*n*) chartaceus, in quarto (catalogus: „in folio") constat foliis 399. Scriptura nonnihil est dura, sed planissima; non raro singulae litterae, nonnumquam totae syllabae super suum quaeque vocabulum scriptae sunt. Compendia omnium generum, quae in libris manu scriptis vulgo usurpantur, quamvis raro, inveniuntur. Litterae initiales multis locis in margines eductae et rubro depictae, indices capitum rubro scripti sunt. Scriptura ad eam proxime accedit, quam codicis Bononiensis posteriore in parte invenimus. Quod in catalogo hic codex quinto decimo saeculo scriptus dicitur, falsum puto; immo exeunte tertio decimo aut ineunte quarto decimo saeculo confectum duco. Omnes textus mutationes, sive atro sive rubro factas, primae manus iudico; indices futtiles nonnulli in foliis 4—6 alterius sunt manus, quorum aliquot afferemus. 8, 10 *ἀπόδειξις εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐκ τῶν ἐργῶν ἃ* (sic!) *θεία καὶ οὐνίω δυνάμει πραχθέντων.* — 8, 28 *ἔτι ἐκ τῶν προρηθέντων πραγμάτων δυνάμει θεία καὶ ἀνθρωπεία φύσει πρὸ τοῦ γενέσθαι τεθεαμένη.* — — 9, 27 *ἔτι διὰ τὰ ἐπηκολουθήσαντα δεινὰ τῷ τῶν ἰουδαίων ἔθνει καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς μροπόλεως καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη διασπορὰν καὶ δουλείαν.* Huius generis ut plura describam nemo certe rogabit. Contuli I—9,2; VI, 7; XI—6,11.

Codicem *n* eadem ex stirpe esse atque codices *o i b* ex tot locis apparet, ut supervacaneum sit exempla afferre, quae si quis volet inter varias lectiones facile inveniet. Sed ut *n* propius ad *o* quam ad alios codices accedere demonstrem, *) numerum lectionum, maxime falsarum, utrique communium afferam. 3, 15; 4, 8; 8, 15; 9, 21; 9, 23; 9, 28; 11, 2. — 12, 16 est καθαίρεσιν in *o n*, sed σ superscripto libr. *n* veram lectionen restituit. 12, 30 pro χριστοῦ est in *n* sicut in *g* θῦ; neuter enim librarius animadverterat θῦ in χῦ, quamvis obscure, mutatum esse in *o*. — 13, 22 adeo *o* et *n* consentiunt, ut in utroque καταλύσαντος, παρα superscripto, invenias. 13, 31 τῶν λόγων προσέχοντας est in *n* et *g*: mendum τῶν λογῶ codicis *o* in utroque similiter mutatum est. In ceteris codicibus est τῶ λόγω προσανέχοντας. — 15, 22. — 15, 25 librarium *n* ex codice *o* εὐγενῶν, pro εὐτελῶν, primo scripsisse verisimile est, sed postea illa lectione ope rasurae deleta hanc induxit. — 16, 5; 16, 9; 17, 5. — 17, 16 est singularis numerus μαθητὴς — ἀποδέχεται in *n*, sicut in *o*; sed scriptor codicis *n* litteris αι et ον superscriptis se pluralem numerum, qui est in ceteris codicibus, cognovisse aut praetulisse ostendit. — 20, 19; 21, 15; 21, 17; 21, 19; 27, 25. — 29, 32 librarius *n* codicem *o* prope secutus est; in hoc τὰ, κα superscripto, pro τὰ legitur, unde in *n* κατὰ natum est. — 8, 7 γραμματικαῖς est lectio codicis *o*, quam primo scriptam postea mutavit libr. *n*; nam ut ceteri γραμμικαῖς praebet, sed littera ι in trium litt. est rasura. — Huic exemplo plane simile est aliud 8, 24, ubi ἄκρον in *o* falsum est, ἄθυρον, vera lectio, est in *a h*, *i n*, sed in *n* θυρον in rasura.

Hunc numerum aliis haud paucis exemplis, ut articulo addito aut omisso, elisione facta aut neglecta similibusque rebus utrique codici communibus augere possum,

---

*) Huic codici, non aliter atque codicibus *a*, *i*, (*o*), proprium locum Usener tribuere videtur, neque eum apographon ex alio codice nobis noto putare.

sed ex iis, quae allata sunt, hos codices arte cohaerere iam apparet.

In iis exemplis, quae sequuntur, partim verisimile partim certum est scriptorem codicis *n* codice familiae *i* usum esse, qui codex tamen non fuit *i* — aetate codicum id negatur — sed potius, ut e posterioribus libris apparet, codex *b*. Initio libri primi *b* mutilus est, quare *i* ibi est adhibendus. 5, 12 τοὺς bis scriptum est et in *n* et in *i*, sed cum *o* h. l. mutilus sit, ignoramus num ibi quoque bis fuerit vox τοὺς, (quarum scriptor codicis *g* alteram omiserit). 5, 27 idem fere dici potest de lectione ἑαυτὴν, codicibus *i* et *n* communi, pro ἑαυτοῖς (quod est in *g*). — 9, 30 μακρὸν pro μακρὰν est in *i* et *n*, sed potius sua culpa quam alio codice usum auctorem codicis *n* ita scripsisse putaverim. 11, 16 ἐκ τούτων omissum est in *o*, non item in *n*. — 11, 27 est ἄροτρον in *o* et *n*, sed in hoc codice α super ου scriptum est. — 12, 4 falsa lectio πάση (pro παλαία) in *n* ex codice familiae *i* videtur irrepsisse. — 13, 26 librarius *n* codicem *o* in lectione κατοιχομένας non secutus, ut ceteri codices, κατοιχομένων praebet. — 15, 13 γένος, omissum in *o*, scriptor *n* aliunde petitum superscripsit. Idem dicendum est de voce εἰπεῖν 15, 17, nisi quod etiam in *a h* omissa est. — 16, 29 est in *o* et *n* ἀγελαίων, sed libr. *n* superscripsit ἁλιέων, quam lectionem nisi e codice familiae *i* petere non potuit. — 17, 21 est pro ἕτερος: ἄτερος in *i* et *n*. — 26, 8 τρίτον est omissum in *o*, non item in *n*. — 29, 10 φησιν legitur in *n*, omissum est in *o*. — 29, 24 ἀέρα in *o*, αἰθέρα in *n* ceterisque. — 30, 17 est ὅθεν in *o*, in ceteris est ἔνθεν, quod librarius *n* quoque recepit.

Iam sequitur numerus exemplorum, quae neque ex *o* neque ex familia *i b* explicari possunt, quorum maxima pars in rasura aut omnino postea scripta est. Hae lectiones aut ex familia *a h* aut e tali codice, qualis est fons unde manavit codex *i* (Ψ), petitae sunt. 3, 3 in aliis codicum familiis alius est ordo vocum; sed in eo codex *n* cum codice *h* facit, quod vocem πάντας,

quae in familia *i o* (*o* ipse hoc loco mutilus) deest, quamvis alio ordine, habet. — 7, 18 pro *χεῖρας* est *χαρᾶς* in familia *o i*; hoc videtur in *n* quoque primo scriptum fuisse; namque *εῖ* vocis *χεῖρας*, quod *n* cum *a h* commune habet, in unius litterae est rasura. — 7, 23 res se non aliter habet. Namque *γοις* vocis *λόγοις*, quae est lectio codicum *a h*, cum alii *λόγων* habeant, in rasura legitur in *n*. — Quod 12, 8 *αὐτῶν τῶν θεῶν αὐτῶν*, voce *αὐτῶν* repetita, in *a h* et *n* legitur, non facile aliter explices nisi ita ut scriptor codicis *n* codice familiae *a* usus sit. Sed difficilior fit res, quod eadem lectio in *g* quoque invenitur. Itaque nihil concludere velim, priusqum codicem *o* denuo inspexerim, ubi fortasse *αὐτῶν* bis scriptum est, quamvis id me fugisse vix putaverim. — 13, 17 est *ἐπέσφαζον* in *a h* et *n*; in *o* est *ὑπέσφαζον*, in *i* *ἐπέσφαττον*. — 20, 32 pro *φυσικωτέραν* codex *n*, sicut *o i*, *μυθικωτέραν* habet, sed *μ* et *θ* superscriptis lectio, quae est in *a*, nata est. — 22, 25 *λοιπὸν*, quod in *o i b* deest, superscripsit libr. *n*. — 23, 2 super *ἀναζυμουμένης* in *n* *εο* scriptum est, qua re nascitur lectio *ἀναζεομένης*, quae in *a h* solis exstat. — 27, 31 est *ἐνεάτης* in *o* pro *ἐλεάτης*, quod in *n* legitur. Utrum libr. *n* hanc lectionem coniectura invenerit an ex *a* sumptam receperit (in *b i* hoc loco lacuna est) non certo diiudicari potest, sed hoc multo est verisimilius, cum *n* in proxima linea *οὐδὲν ἐξέθετο* cum *a* pro *οὐθὲν ἔθετο* cum *o* scripserit. — 29, 15 *πλεῖον* non exstat nisi in *a h* et *n*. — 31, 2 librarius *n* cum *o* *τοὺς μέγιστον ἀφρονοῦντας* scripserat, sed postea cum aut suo ingenio nisus aut ope codicis familiae *a* *ἀφρονοῦντας* falsum esse videret, *ἀ* erasit, ut exsisteret *φρονοῦντας* (ut est in *a h*).

Quamqum scriptorem codicis *n* codice familiae *a* usum esse saepius dixi, verisimilius videtur libr. *n* codicem Ψ adhibuisse, quod in posterioribus libris omnes a codicibus *o* et *b* discrepantiae codice *i* aut potius eius fonte adhibito explicari possunt.

Quae in *n* falsa aut omissa sunt, cum codices qui ex eo derivati sunt tractabuntur, afferemus. Hic animum

adverte, quaeso, ad rem singularem. 11, 5 προβεβλ. 11—7 δυνάμεως, quod in omnibus aliis codicibus omissum est, prima manu codicis *n* in marg. additum est. Unde qua libertate egerit scriptor libri *n* apparet, nisi eum in codice emendando ex alio codice (Ψ) hoc additamentum non ineptum putamus sumpsisse.

Qualem in superioribus vidimus indolem codicis *n* esse, talem etiam iis quos ex libb. II—V contuli locis esse animadverti. Namque in plerisque rebus cum codice *o* consentit, in nonnullis alios codices adhibuit; huius rei haec praecipua sunt exempla. 152, 24 τὸν αὐτὸν — 27 εἶναι, quod omissum est in *o*, legitur in *n*, fortasse ex *b* sumptum. — 154, 16 est in *n* vera lectio θεία pro δίκαια codicis *o*. Cum in *b* hoc loco lacuna sit, librarium *n* codicem Ψ secutum esse puto. — 208, 12 falsum est in *o* περὶ, *n* ut ceteri παρὰ praebet. — 208, 16 et in *o* et in *b* παρατεθέντα est, sed in *n* (ex codice Ψ) προπαρατεθέντα. — 209, 17 ἀεὶ — ἐνήργουν omissum est in *o b*, non item in *n* aut ceteris. — 209, 23, ubi lacuna est in *b*, οὐ ἄλλοτε ἤ omissum est in *o*, non item in *n*.

In libri sexti capite septimo scriptor codicis *n* codices *b* et *o* ita secutus est, ut quae in altero falsa essent ope alterius corrigeret. Multa cum ambobus communia habet errata, nonnulla aut coniectura aut Ψ codice adhibito mutavit. Quamquam non exiguae sunt lacunae in *b*, tamen in iis quae supersunt satis multa exempla inveniuntur, e quibus quae sit codicum cognatio apparet. 291, 32 est τόγε in *i b n*, τότε in *o*. — 292, 7 ἀποδεῖξαι est in *i b n*, in *o* ἐπιδεῖξαι. 292, 26 *b*, *n* soli veram lectionem λέγοις (pro λέγεις) praebent. 295, 24 pro τοῦτο est in *b n* τούτῳ, quod est falsum. 296, 30 est parva lacuna ἤ — συνηκολ. in *o*, quae non est in *n*. 296, 30 εἰ om. *b n*.

His locis librarius *n* codice *o* usus est: 293, 15; 294, 9; 294, 20; 295, 1. — 295, 16 est idem vocabulorum ordo in *o* et *n*. Praeterea in toto nexu 293, 5 — 295, 18, ubi est lacuna in codice *b*, libr. *n* in elisione vocalium et aliis

minimis rebus cum *o* accurate consentit. — 296, 9 — 297, 12 est vera lectio συμπληροῦσι, sed in *o* est συντηροῦσα, συμπλη superscripto, quam lectionem libr. *n* ita accurate est secutus, ut συντηροῦσα, πλ superscripto praebeat. — 296, 16 ἤδὲ — 17 συντετ., deest in *b*, non item in *o n*. — 298, 20—299, 3, ubi est lacuna in *b*, libr. *n* in omnibus fere rebus cum *o* consentit.

Postremum est numerus locorum, ubi libr. *n* codice familiae *i* usum esse verisimile videtur. 292, 13 est lectio ἧσε et in *b* et in *o*, in *n* est lectio ἧσο, quam libr. *n* aut coniectura repperit aut e codice *i* petivit. — 294, 4, ubi est lacuna in *b*, et codex *o* lectionem δείξεις habet, δίζεις in *n* invenitur, quod similius est lectioni δίζηαι codicis *i*, sed potius coniectura quam codice *i* adhibito natum videtur. — Sed 294, 5 et 6 lectio codicis *i* ἀμφιαρηιάδη (pro ἀμφὶ ἀρκαδίη in *o*; in *b* est lacuna) scriptori codicis *n* nota fuisse videtur, quippe qui priore loco ἀμφὶ ἀρηαδίης scripserit, altero loco cum *i* plane consentiat. 294, 30, est ἐκτὸς falsum in *o*, in *i* est ἐκ τῆς, quam eandem lectionem libr. *n* aut coniectura inventam aut ex *i* mutuatam praebet (in *b* lacuna). Si in prioribus exemplis fieri potuit ut librarius *n* veras lectiones, quas cum *i* communes habet, coniectura inveniret, id nullo modo fieri potuit, cum 297, 18 vocabulum πολλάκις, quod in *o b* deest, supra lineam scripsit, sed *i* (Ψ) codicem certe adhibuit libr. *n*.

Haud parvus vocabulorum numerus in *n* solo deest. 292, 22; 292, 24; 293, 15; 293, 26; 294, 6; 295, 14; 296, 26; 298, 5; 299, 4.

Ex iis, quae in libro undecimo contuli et annotavi, librarium *n* codicem *b* ibi fontem habuisse facile apparet. Namque easdem abbreviationes mutationesque textus haud paucas, eosdem errores nonnullos, eadem vocabula omissa in utroque inveniemus. Constat scriptorem codicis *b* textum non paucis locis in breviorem formam redegisse, quem in hac re ubique secutus est libr. *n*. — 2, 25 pro ἀκοῦσαι ἄξιον legitur in *b n* ἀκουστέον. 4, 4 pro

ἐν ἑβδόμῳ — usque ad 6 πρὸς ῥῆμα legitur in *b* ἐν ἑβδόμω τῶν περὶ φιλοσοφίας ὧδε λέγων, idemque in *n*, sed vocabulo συγγράμματι ex codice *o* addito. 5, 25 pro τοιαύτης — 31 τρόπον et in *b* et in *n* est sententia multo brevior, quam inter varias lectiones legere possis. Vide praeterea 7, 3; 8,18; 9, 25. — 10, 31 pro φάσκων αὐτοῖς ῥήμασιν librarius *n* (in *b* hoc deest) φησὶ οὕτως scripsit, ita suo marte parum feliciter breviorem formam affectans.

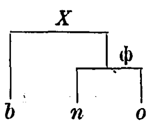
Errores mutationesque codicibus *b* et *n* communes his locis inveniuntur: 3, 18; 4, 18; 7, 7. — 7, 7 pro ἀποτρεπτικοὺς — 8 καταβάλλεσθαι, in *b* vocabula aliunde, (ex loco paullo superiore) petita leguntur, quae eadem in codice *n* inveniuntur, cuius scriptor plures tamen voces, sine dubio codice *o* adhibito, conservavit. — 7, 21; 11, 15; 11, 22; 11, 23.

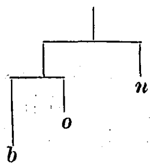
In libro XI, 1—6, 11 non minus quam duodeviginti lacunae in codice *b* nobis occurrunt, quas fere omnes librarius *n* codice *o* inspecto supplevit, ut in *n* non restent nisi hae duae cum *b* communes: 7, 6—7; 9, 12—13. Vocabula et in *b* et in *n* omissa sunt his locis: 1, 20; 5, 1; 5, 21; 8, 22; 8, 24. Ex his rebus *n* ad codicem *b* in multis rebus prope accedere apparet. Neque tamen, ut iam diximus, eius lacunas nisi duas retinuit, et errores eius plurimos correxit, qua in re quominus eum *o* adhibuisse putemus nihil est quod impediat. Quod et per se verisimile est, cum in prioribus libris *o* fontem fuisse codicis *n* constet, et his quamvis paucis exemplis comprobatur. 4, 4, ubi libr. *n* vocabulum ex *o* supplevit, in utroque codice pro ἑβδόμω est littera ζ. — 3, 23 in *b* lacuna est, *o* et *n* αὐτῶν pro αὑτῶν praebent. 5, 18 pro φιλοσοφοίη est in *b* φιλοσοφῶν, quod est falsum, veriorem libr. *n* ex codice *o* lectionem φιλοσοφώη petivit.

Unus est locus, ubi libr. *n* codicem *i* adhibuisse videtur, nisi putamus casu accidisse, ut *n* cum *i* 10, 8 ἄλλοθεν pro ἄλλοθι scriberet.

Ex omnibus, quae iam attulimus, concludere possumus scriptorem codicis *n* primo codicem *o* fontem ha-

buisse, ad supplendum corrigendumque codicem *b* saepe adhibuisse neque codicis familiae *i* ope caruisse, procedentemque ad *b* magis magisque inclinasse, ut libro XI eo iam non adiumento sed fonte uteretur. Sed obiciat aliquis, cognationem, quam codici *n* attribuerimus, etsi verisimilis sit, certam tamen non esse. Putari enim posse, et *n* et *o* ex eodem fonte derivatos esse, aut *n* ex fonte superiore esse, quod his lineis ante oculos ponatur.

Sed quomodo factum est, ut *n* et *b* partim in veris, partim in falsis lectionibus maximeque in lacunis contra *o* consentirent? Codicem *n* non ex *o*, sed utrumque e communi codice (Φ) descriptum esse non certo negaverim, etsi obstare videntur exempla 12, 30; 13, 31; 29, 32.

Sed virtutes propriae aut ex fonte nobis non conservato petitae in *n* nullae exstant. Itaque cum et valde interpolatus et ceteroquin codice *o* deterior sit, neque ipse neque codices, qui ex eo nati sunt, in textu constituendo ullas agent partes.

E codice *n* descripti sunt codices *u* et *v* *).

Codex Urbinas 6 (*u*) est chartaceus, 334 foliorum, initio sexti decimi saeculi scriptus. Singulae paginae sunt 32 versuum. In ultima pagina est subscriptio: *κρῆς ἱερεὺς προσεθήκαιτο* (sic) *χερσὶν ἰδίῃς δέλτον εὐσεβίου βι-*

---

*) Ita etiam Schwartz.

βλίοις ἑτέροις παμφίλον τήνδε. ὃς σοφίης ἰδέαν πᾶσαν μαλ' ἀκριβῶς εἰδὼς τὴν θύραθεν ληροῦσαν ἀπέκρινεν ἐξ ἁμετέρας.

Codex magna cura scriptus est ab homine, qui aliqua ex parte scripturam prioris aetatis (undecimi saeculi) in nonnullis litteris, ut in *β* et *ν*, imitatus est. Indices capitum rubro sunt scripti. Litterae initiales sunt pulcherrimae; compendia rarissima. Contuli quantum sedecim primae paginae editionis Dindorfianae complectuntur.

Codex Vaticanus 1303 (*v*) est chartaceus, praeter quod initio nonnulla folia membranacea inserta sunt, 380 foliorum, 34 versibus in singulis paginis; manu nonnihil gravi, plane et sine compendiis, nisi ubi lineae desinunt, litteris initialibus pulchris, indicibus capitum rubro exaratis, posteriore parte quinti decimi saeculi scriptus est. Folio 379 v haec est subscriptio: *μηχαῆλος ἀποστόλης βυζάντιος μετὰ τὴν τῆς ἑαυτοῦ πρίδος ἅλωσιν ἐσχάτῃ πενίᾳ συζῶν τήνδε τὴν βίβλον ἔγραψε μισθῷ, ἐς τὰ πάντα ἀγαθὴν οὖσαν.* In marginibus magnus est numerus annotationum secunda manu latine et graece scriptarum. Quas futtiles esse ex nonnullis exemplis perspiciemus. 1, 13 e v a n g e l i u m. 1, 23 *εὐσέβεια.* 2, 3 *ἀνάνευσις.* 3, 8 C h r i s t i s o s p i t a t o r i s a d v e n t u s a p r o p h e t i s a n n u n c i a t u s. 4, 7 C h i s t i a n i s o l a f i d e n i t u n t u r. 4, 17 *εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως διδασκαλία.* Haec similiaque quod sub textum non scripsi, nemo me reprehendet. Contuli sedecim paginas (ed. Dind.).

Lectiones codicum *n*, *u*, *v* communes, quae in aliis libris manuscriptis non sunt, his inveniuntur locis: 2, 6; 3, 3; 3, 22; 4, 7; 4, 18; 4, 25; 6, 4; 7, 22; 10, 20; (10, 28;) 11, 5; 11, 7; 14, 30.

Neque tamen codices *u* et *v* inter se ita similes sunt, ut alter ex altero descriptus sit. Nam aut errata aut correcta codicis *u* propria his locis inveniuntur: 9, 14; 10, 32 (errata); vera: 10, 18; 11, 27; 16, 5.

In codice v vero non parvus est numerus mendorum, quae v cum codice n^5, qui a v ipso derivatus est, et cum codice t, ex n^5 derivato, *) communia habet. Quae priusquam afferam, breviter de codicibus n^5 et t agam.

Codex Neapolitanus II A 15 (n^5) est chartaceus, foll. 459, 30 lineis in singulis paginis; initio sexti decimi saeculi videtur esse scriptus. Scriptura non est elegans, sed rotunda et perspicua, paucis compendiis. Sed a folio 248 alia manus gracili et expedita scriptura, sed magno compendiorum numero, textum continuavit. De qua re aliquid e catalogo bibliothecae afferam: „Priores libri VIII et pars IX usque ad medium caput 13 sunt scripti alio charactere ac septem posteriores, incipiendo scilicet a IX, qui iteratur, usque ad XV .... Desiderantur pauca in fine capitis 10 lib. VIII sc. a verbis ἣν περὶ τῶν δηλουμένων et integra capita 49, 51, 52 et 55 lib. XV, in quo libro post cap. 16 mire turbata et confusa sunt omnia" (hac in re conferatur cod. Marc. 341 i; namque haec pars codicis n^5 ex e descripta est).

In margine nonnullae sunt annotationes latine scriptae, partim cum v communes, quarum haec sunt exempla. 1, 13 evangelium quid (in v: evangelium). 4, 31 christiani genus hominum quasi novum. 5, 32 iudei in christianos quid (in v: iudei quid in christianos). 6. 24 dei per iesum invocatio.

A pagina 420 usque ad finem libri tertia manus eiusdem aetatis scripsit: *θέωνος σμηρναίου πλατωνικοῦ τῶν κατὰ τὸ μαθηματικὸν χρησίμων εἰς τὴν τοῦ πλάτωνος ἀνάγνωσιν ὅτι ἀναγκαῖα τὰ μαθήματα.*

Codex Ottobonianus 265 (t), saeculi est sexti decimi, foliorum grandium 402, 30—40 versibus in singulis paginis;

*) Eadem est Schwartzii de his codicibus sententia.

initio etiam maior est versuum numerus, quod ibi angustior est scriptura, postea fit maior; ubique admodum est neglegens. Toto codice, sed maxime quinque primis libris initioque sexti, quatenus exstat Eusebianus textus codicis Ottoboniani *366* *), manus prima alias lectiones, iis quae sunt in textu lectionibus sublineatis, in margine scripsit. Compendia sunt rara. Contuli quantum sedecim paginis editionis Dindorfianae respondet.

Lectiones codicum *v* n^5 *t* propriae his sunt locis: 1, 15; 2, 10; 2, 14; 6, 8 (*v* n^5); 8, 30; 9, 1; 10, 28 rectum contra *n*, similiter 11, 11; 11, 12; 11, 22; 12, 12 (*v* n^5); 16, 6; 16, 28.

Scriptor codicis n^5 admodum accurate codicem *v* secutus est, ut nisi his paucis locis aliter in codice n^5 atque in *v* scripta non invenerim (quae etiam in codice *t* sunt): 5, 27; 6, 28; 10, 12; 13, 12; 16,1. 13, 12 κατέθυον— παρακμ. om. est in n^5, in *t* ex alio codice postea additum. Haec quamvis pauca exempla iam sufficiunt, ut n^5 de codice *v* descriptum, non contra factum esse, intellegamus. De posteriore codicis n^5 parte postea disputabimus.

Praeter errata, cum codice n^5 communia, codex *t* his locis sua propria habet: 2, 28; 4, 2. — 4, 8 παρ' ἧς (pro παρ' ὅ), sed in n^5 παρ' ἧ ita scriptum est, ut non satis accurate intuenti παρ' ἧς simile sit. — 6, 30; 13, 14; 14, 26; 14, 30.

Itaque cum menda superiorum codicum hoc numero aucta sint, codex *t* minimi est pretii inter codices, qui a libro manuscripto *o* originem ducunt. Sed ut iam codex *n* codicibus alius originis adhibitis emendatus est, ita etiam libr. codicis *t* multas aut veras aut falsas lectiones margini adscripsit. Eas omnes e familia codicum *i* t^6 *j* *e* sumptas esse primum quodlibet exemplum spectanti statim apertum est. Itaque ea sola afferenda videntur, e quibus

*) Illas lectiones e cod. *i* sumptas esse Schwartz annotavit.

appareat codicem t^6 fontem fuisse, unde hauriret scriptor codicis *t*: 4, 18; 4, 23; 6, 3. — Sed gravissimum est argumentum, quod 12, 14, ubi librarius t^6 pro *παλαιῶν* falso *πλανῶν* scripsit, libr. *t* etiam huius lectionis in margine mentionem facit. — Unum exemplum obstare videtur. 2, 1 est *ἐφεπομένη* in *i j* pro *ἐπιγραφομένη*; illa lectio etiam in margine codicis *t* invenitur. Sed cum nullum interpolationis vestigium in t^6 invenerim, credo me hoc loco signum codicis t^6 lectioni *ἐφοπεμένη* addere oblitum esse.

Ex codice *n* descriptus est *Codex Parisinus 467* (*d*) *), chartaceus, 386 foliorum; singulae paginae 28 sunt versuum; codex litteris admodum elegantibus, nonnihil in aversum inclinantibus, atramento atro, quindecimo aut ineunte sexto decimo saeculo scriptus est. — Folia 175 (ab ultimis lineis lib. 8) — 201 (ad primam paginam libri decimi) atramento pallidiore altera manus eiusdem atatis minus eleganter scripsit. Non pauca sunt compendia. Litteras initiales et argumentorum librorum et capitum manus, quam priorem diximus, tali atramento, quali foll. 175—201 scripta sunt, aut rubro depinxit. Praeter indices, qui iidem in plerisque aliis libris manu scriptis inveniuntur, alii supervacanei futtilesque in marginibus scripti sunt aut prima manu aut secunda (maxime nomina propria). Sed haec manus a prima manu non ubique certo discerni potest, quod hac in re nullius est momenti. Harum annotationum vim ut perspicias, nonnullas afferam. 2, 31 in marg. *σοφοὶ ἰδίωται* sec. m. 4, 17 *περὶ εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως*. 5, 4 *περὶ ἐπιχειρημάτων ἐλλήνων τε καὶ ἰουδαίων*, quod h. l. plane perversum est. 6, 22 *ἀπολογία*. 7, 5 *περὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως*. 7, 19

*) Usener codicem cognatione cum codice *n* coniunctum esse indicavit.

παῦλος sec. m. 10, 16 *τοῦ ἱερεμίου* sec m.; similiaque multa.

Praeterea tertia manus emendationes et additamenta neglegentissima scriptura fecit, quarta manus posterioribus libris rotunda et ornatissima scriptura. Ultima pagina est subscriptio primae manus: *καὶ ταύτην τὴν θεῖαν βίβλον μιχαῆλος δαμασκηνὸς ὁ χρὴς ἔγραψεν.* Contuli librum primum, caput 6 libri sexti, librum undecimum usque ad — 6, 11.

De hoc codice ut pluribus agam eo moveor quod Stephanus eo usus videtur.

Exempla, e quibus *d* ex *n* descriptum esse intellegas in primo libro, in ea quidem parte ubi codicem *n* contuli, non multa inveniuntur, quippe cum *d* plurima menda cum aliis libris manu scriptis, maxime cum codice *o*, communia habet et quaedam codicis *n* errata interpolatione correxerit. Sed priusquam illa exempla afferam, ne quis codicem *n* ex codice *d*, non contra factum esse dicat, id et propter aetatem codicum et propter multa codicis *d* menda, quae in omni pagina nobis occurrunt, verum non item in *n* inveniuntur, moneo non factum esse. Lectiones, quas *d* cum *n* communes habet, his invenies locis: 3, 3; 3, 22; 10, 20; 11, 5; 24, 24; 24, 31; 27, 24; 30, 9; 30, 22.

Ex capite septimo libri sexti et maxime ex initio libri undecimi multo plura colligi possunt exempla, credo aliqua ex parte eam ob causam quod scriptori codicis *d* textum interpolanti codex *h* hic deerat. 292, 22; 292, 24; 293, 15; 293, 26; 294, 21; 296, 18; 298, 5; 298, 29.

Lib. XI 1, 23; 2, 18; 3, 26; 4, 4; 5, 1; 6, 16; 7, 7. Sed haec hactenus, quamquam alia quoque afferri possunt exempla.

Neque tamen omnia errata, quibus *n* laborat, in codicem *d* recepti sunt. Namque scriptor codicis *d* et librum *h* et librum familiae *i* cognitum habuit, quorum ope non pauca mutavit. Praecipua eius modi exempla hic sequuntur: 2, 13; 3, 16 (*τῆς γῆς* omissum ut in *a h*),

6, 17; 9, 6 (consentit cum *i*); 11, 7. — 11, 24 lectio vulgaris est ἐπειδὴ, ἐπεὶ δὲ non legitur nisi in *d*, *j*, *e*, quod tamen ex coniectura aut forte ortum est. — 12, 9 legitur ἐξεκαίοντο in *a h*, ceteri ἐξεμαίνοντο habent, neque tamen ad ἐξεκαίοντο variam lectionem codicis *d* annotavi. Itaque si *d* in hac re cum *a h* consentit, apparet *d* familiam *a h* adhibuisse. — 12, 30; 13, 18 (consentit cum *i*); 13, 31; 15, 22 (cfr *i*); 16, 5; 21, 11; 21, 25. — 22, 23 vera lectio est συνδραμεῖν, quae non exstat nisi in *a h*, ceteri codices ἀναδραμεῖν habent, sed in *d* est συναναδραμεῖν, quae lectio oriri non potuit, si *d* lectionem codicum *a h* cognitam non habuisset. 29, 24 pro κενὸν legitur in *h* et *d* καινὸν, sed in hoc ε superscripto. Unde concludas libr. *d* potius *h* quam *a* adhibuisse, quod proximo exemplo confirmatur. Nam 35, 1 habet *d* eandem falsam lectionem atque *h*: ἔμελλεν pro ἔμελεν.

Ex capite septimo libri sexti haec afferri possunt exempla: 292, 15 (ut in *i*); 292, 22; 294, 6; 296, 9. Initio undecimi libri (cap. 1—6,11) nullum inveni exemplum, unde libr. primae manus codicis *d* alio codice quam *n* usum esse concludere liceat. Neque enim credo scriptorem codicis *d* 2, 26 lectionem ἐπισκοπητέον pro ἐπισκοπῆσαι e codice *b* sumpsisse, sed cum paulo antea, ut *b n*, pro ἀκοῦσαι ἄξιον: ἀκουστέον haberet, consentaneum erat etiam ἐπισκοπητέον scribere, ut fecit librarius *b*, non item scriptor codicis *n*, qui ex alio codice (*b*), in alium (*o*) transgressus est.

Sin autem tertiae et quartae manus codicis *d* spectamus scripturas, omnes fere aut lacunas codicis *n* suppletas aut menda correcta videmus, quam ad rem aut codex *o* aut, quod est verisimilius, atque etiam in prioribus libris factum est, codex *i* adhibitus est.

Codex Collegii S. Ioannis Bapt. (Ox). De eo dicitur in „catalogo codd. mss. qui in coll. antiqu. oxoniensibus hodie adserv. Oxonii 1852:" „32 cod. chart. in folio

ff. 440 saec. XV haud una manu exaratus". — De eodem codice Gaisford Tom. I pag. IV, e: huius, inquit, codicis plurimas lectiones in usus suos converterunt Grabius in Spicil., Potterus ad Clem. Alex., Routhius in Rell. Sacr., alii: unde colligo eum fere semper cum nostris C F G conspirare, atque adeo ex uno aliquo eorum descriptum. — Sed cum paucissimas ex operibus, quae supra nominat, lectiones Gaisford afferat, ut inde nihil certum de hac re concludas, illas lectiones denuo inspexi maximeque Potteri ed. Protrept. Clementis Alexandrini *) examinavi, quod meas collationes aliorum codicum illis locis praesto habebam, neque tamen ex aliis codicibus quam *a h o i b*. In ceteris codicibus collationibus Gaisfordianis erat fidendum, quarum auctoritas quam incerta sit nemo iam ignorat, neque quae sit fides Potterianae collationis compertum habeo. Verum codicem Oxoniensem e codice *d* descriptum esse videor mihi posse demonstrare.

Primum quidem nullam inveni lectionem codicis *d* propriam, quam *Ox.* non haberet; hic autem sua propria menda plurima habet. Utriusque generis exempla afferam, aliis, quae *Ox.* cum O C F G communia habet, omissis.

Clem. Alex. Protr. c. 2, pag. 10. Eusebii Praep. evangel. ed. Vigeri 61, c., ed. Dindorfii, quam ubique sequemur, 76, 7 excerptum incipit. 77, 4 *καὶ* ante *ἡ* *κασταλίας* additum in (*d*) **) et *Ox.* solis. 77. 11 *καὶ* ante *τερατοσκόπους* deest in *Ox.* solo. 77, 27 pro *ἐγκυκλήσω* est in (*d*) *e*, *Ox.* *ἐγκεκλήσθω*. 77, 30 pro *φόνων* est in *Ox.* *φώνον*. 78, 16 *δὴ* om *Ox.* 78, 30 ordo: *ἔγωγε τούτους ἂν* in *Ox.* solo. 80, 10 pro *ἐστιν* est *καὶ* in *Ox.* 80 22 pro *χοίρους ἐκβάλλουσι* est in *Ox.* *χείρους ἐμβάλλουσιν*.

---

*) Clementis Alexandrini opera quae extant rec. et ill. per J. Potterum. Oxonii 1715 2 voll. folio.

**) Ubi lectio in ed. Gaisf. non scripta est, sed ex silentio sumenda, *d* parenthesi includemus.

81, 15 ὑμῖν est in *d* et *Ox.* pro ὑμῶν. 81, 19 τοῦτον additum ante τὸν νεκρὸν in (*d*) *Ox.* 82, 20 pro δοκοῖεν est in *Ox.* δωκεῖεν. 82, 21 ἐλεῦσιν in *d* et *Ox.* pro ἐλευσῖνα, quod tamen in margine codicis *Ox.* invenitur. 84, 25 pro μόνου est μόνον in *Ox.* — Clem. Alex. c. 3, p. 39. Euseb. (Vigeri ed. 71 b) Dind. 88, 18. — 89, 8 pro λέανδρος est κλέανδρος in *d* et *Ox*; alii aliter. — Clem. Alex. c. 3 p. 39. Euseb. (ed. Vigeri 155 a) Dind. 185, 11. — 185, 12 ἡμῖν *d* et *Ox.* pro ὑμῶν. 187, 18 ἀνέδην in *a* (*d*) *Ox.*, deest in *o c f g*. 185, 26 pro τούτων est τοσοῦτον in *d* et *Ox.* 186, 16 ἀναιτούμενοι est in *Ox.* pro αἰτούμενοι. 186, 21 ὁμοίως in (*d e*) *Ox.* pro ὁμοίοις.

In margine codicis *Ox.* sunt lectiones, quae partim ex aliis codicibus sunt petitae, partim propriae scriptoris *Ox.* ineptiae aut errores sunt. 77, 29 est pro ἄγοντες in margine ἀγόντων, quae falsa lectio praeterea nisi in *c* (ed. Gaisfordii) non invenitur. 78, 18 est ἀνοήτους in textu codicis *Ox* ut in *c f* (Gaisf.), in margine ut in aliis codicibus ἀνοητάτους. 78, 25 παραποιεῖσαι est in textu; in margine, ut in omnibus codicibus, παραπεῖσαι. 78, 26 est in textu vera lectio: ὄργια, in margine falso ut in *o g f c*: ἔργα. 82, 13 est in textu τελίσκονται ut in nonnullis codicibus, in margine τελίσκουσι ut in *o g f c*. 83, 30 est in textu recte σησαμαῖ, ut in omnibus codicibus; in margine falsum σησαμεναὶ, quod in nullo alio est. Quod de lectionibus marginalibus Potterus: „aliquis in margine", dicit, eas alia manu esse scriptas concludo. Num unus ex codicibus *o g f c*, fortasse *c*, in mutando adhibitus sit propter parvam collationum fidem diiudicare non audeo.

Lectiones, quas affert Routh in Reliquiis Sacris, Oxonii 1846, Tom. IV p. 420 ff. in annotat. in S. Dionysii Alexandrini excerpta, quae sunt capita quinque postrema lib. XIV Praep. ev. Eusebii (ed. Vigeri p. 772 seqq., Dind. Vol. II, 321 seqq.) si examinabimus, tribus locis Oxoniensem menda cum *d* solo, item ter cum *c* solo, saepius cum *g f c* aut *g f* communia habere videbimus.

Unde propter exiguam collationum auctoritatem, praesertim cum Routh quid sit primae, quid sit secundae manus non afferat, non concludas condicionem codicis *Ox.* hic aliam esse quam initio voluminis, ubi tamen 79, 7 *Ox.* cum *c* consentit in ἑτέρα pro ἑταίρα, quod propter similem pronuntiationem casu fieri potuit. Utcumque se res habet, videor mihi ostendisse non operae pretium fore codicem Oxoniensem denuo conferre.

De codicibus t^6 j e, n^5 (posteriore parte), l.

E codice *i* descripti sunt codices t^6 et *j* *). Codex *Ottobonianus 366* (t^6) est sexti decimi saeculi, chartaceus; foll. 1—94, 31 lineis in singulis paginis, continetur textus Eusebianus usque ad verba *εἰ δὴ οὖν μοιρῶν ἀτράκτοις καὶ τῶν σεβασμίων θεῶν οἱ ναοὶ τά τε* lib. VI, cap. 3, 2 (Dind. 272, 33). Scriptura est accurata, non sine compendiis. Ubi lacunae sunt in hoc codice, ut in *i* unde derivatus est, altera manus — eius qui codicem Ottobonianum 265 scripsit agnovi manum — *λείπει* vel *λείπει πολλά* margini adscripsit.

Post textum Eusebianum folia nonnulla vacua sequuntur. Deinde alia manus in foliis, quae numeris 95—131 significata sunt, *δεξίππου φιλοσόφου πλατωνικοῦ τῶν εἰς τὰς ἀριστοτέλους κατηγορίας ἀποριῶν τε καὶ λύσεως κεφάλαια* scriptura neglegentiore exaravit.

Contuli sedecim paginas (ed. Dindorfii).

Codex Marcianus 342 (j), membranaceus, est foliorum 242; textus in fine mutilus est aeque atque in codice *i*. Scriptura, 37 versibus in singulis paginis, compendiis vul-

*) Ita Schwartz quoque.

garibus et ι subscripto, densa est et indecora. Ultima pagina is, qui textum scripsit, dicit (graece) se Cosmam monachum mandato Bessarionis domini Romae, in ipsa augusta urbe, librum descripsisse finemque labori anno 1470 imposuisse. — Ex hoc codice, quem e codice Marciano 341 descriptum esse iam Morellius monuit (vide Eusebii Praep. ev. ed. Gaisford Tom. I, pag. VIII, f.), nihil antea collatum erat, quod quidem typis expressum esset; ego quattuor prima libri primi capita contulisse satis duxi.

Praecipui errores, quos codices t^6 et *j* cum *i* communes habent, ubi inveniantur his numeris indicatur: 1, 10 (*i* t^6); 1,22; 2, 1; 2, 5; 2, 17; 2, 24; 3, 2; 3, 4; 5, 14 (*i* t^6). — 6, 4 pro ἐγγενεῖς est εὐγενεῖς in t^6 *j*; quod in *i* esse non annotavi, ut casu similitudo videatur exstitisse. Non aliter 15, 25 res se habet, ubi pro τῷ, ante infinitivum δοκεῖν, librarii t^6 et *j* usitatius τὸ scripserunt. — 7, 26; 7, 27; 7, 31; 8, 1—12 om.; 8, 19; 9, 1; 9, 6; 9, 21; 9, 28; 10, 5; 10, 6; 10, 25—11, 10 om.; 11, 21; (11, 30); 12, 16 (*i* t^6); 12, 30—13, 6 om.; 13, 20; 13, 22; 15, 21.

Ex iis quae attulimus codicem *j* duobus locis 1, 10 et 12, 16 veram lectionem, in *i* corruptam, (coniectura ut videtur) restituisse apparet. Codex *j* proprios errores admodum multos habet. Auctor codicis t^6 vero, qui et in falsis et in veris codicem *i* aliquanto accuratius secutus est, in capitibus, quae contulimus, sua culpa falsa his paucis locis praebet: 1, 10; 6, 3; 13, 22; 14, 4; 14, 11; 9, 1 δὲ recte omissum.

In *j* his locis falsa leguntur: 2, 17; 2, 19; 4, 1. — 4, 18 librarius *j* in eundem errorem atque magna pars aliorum quoque librariorum (non *i* t^6) incidit, ut βαρυτέρων pro βαθυτέρων scriberet. 4, 19 et *h* et *j* προκατασκευῆς pro παρασκευῆς habent, sed non codice *h* adhibito, sed errore quodam aut ingenii lusu auctor codicis *j* ita scripsit, quippe qui etiam 4, 26 προκατασκευῆς praebeat, ubi *h* et reliqui προπαρασκευῆς habent. — 5, 25; 7, 15; 8, 30; 9, 3; 12, 13.

Codex Parisinus 468 (*e*), bombycinus, sexti decimi saeculi, constat, ut est signatum, paginis 1—154 et foliis 155—453, 30 versibus in singulis paginis. Scriptura est optima, sed compendiorum plena. Margines multis locis tineis sunt corrosi, ut pars argumentorum et annotationum deleta sit. Libro primo et altero nihil in margine scriptum inveni paucasque correctiones. Postea vero prima manus nonnulla nonnumquam mutavit, saepius alterius manus scriptura neglegentiore, quam non nego primae posse putari manus, mutationes factae sunt. Etiam tertiae manus multa sunt vestigia scripturae pulchrae et rotundae, qua argumenta capitum usque a libro tertio saepe scripta sunt. Contuli libros I—V, e libro sexto et undecimo quantum in ceteris codicibus.

Codicem *e*, quamvis valde interpolatum, principium et originem e familia codicum *i* t^6 *j* ducere *) iam e Gaisfordiana collatione elucebat, et e nostris variis lectionibus, quamquam eas solas, quas in primis libri primi et undecimi capitibus invenimus, opus esse typis imprimere putabamus, etiam magis elucebit. Quod in codice nullius pretii etsi sufficeret cognovisse, tamen quaestionem, ab aliis quoque tractatam, ad finem perducendam puto.

Cum nullae codicis *j* lectiones cognitae essent, id solum constaret, codicem *j* e codice *i* descriptum esse, non mirum si nemo codicem *e* e codice *j* descriptum esse dixit. Quod re vera factum esse ex his quamvis paucis exemplis intellegemus.

3, 32 pro *λόγων* videtur in *j* *λόγον* esse, in *e* certe est. 4, 18 *βαρυτέρων* (pro *βαθυτέρων*) non est in *i* t^6, sed est in *j* *e*. 4, 19 *προκατασκευῆς* est in *h*, *j* *e* pro *προπαρασκευῆς*; unde libr. codicis *e* illam lectionem sumpserit, utrum ex *h* an ex *j*, difficile est dictu, sed 4, 26 *j* et *e* soli *προκατασκευῆς* pro *προπαρασκευῆς* praebent. 5, 17 *ποίοις* legitur in *j* et *e* pro *ποίαις*. 8, 13 est exemplum,

*) E codice *i* mihi scripsit Usener.

unde quae sit codicum ratio optime intellegas; uterque enim κηρυχθήσεται, σθαι superscripto, praebet. 8, 27 est exemplum non magni momenti, sed tamen videtur afferendum: in *j e* solis est οὕτω pro οὕτως. 15, 22 uterque (ut multi alii, non *i t*[6]) θρυλλούμενον, duobus λ, habet.

Quod e codice *j* nisi quattuor prima capita non contuli, his exemplis, quibus iam rem comprobatam puto, contenti simus necesse est, neque magni momenti est utrum codicem *e* ex *i* an *j* descriptum esse existimemus; certe ex alterutro descriptus est, itaque sine ulla auctoritate.

Sed alia est quaestio num interpolationes ita comparatae sint, ut aliquid pretii iis sit tribuendum. — Primum quidem unde scriptor codicis *e* lacunas codicum *i j* supplevit? Non diu est quaerendum. Namque multos errores cum codice *d* communes reperiemus *).

In lacuna 8, 1—12 minus id perspicuum est, quod errores cum *o g c* quoque communes sunt, et γραμματικαῖς, quod est in *e* pro γραμμικαῖς, in *d* non invenitur. — 11, 5 iam propius ad veram codicum rationem accedemus; nam *e* idem additum (προβεβλημένον — 7 δυνάμεως) atque *n* et ii qui ab eo sunt codices praebet. Sed 13, 3 iam errores, qui nisi in *d* et *e* non inveniuntur, videbimus: ἦν pro οὖν et ἐπιβάλλειν pro παραβάλλειν (περιβάλλειν); deinde 16, 10; 16, 13; 20, 5; 20, 10; 30, 15; 30, 16. Sed haec hactenus, etsi hunc exemplorum numerum aliis e primo et proximo libro petitis augere possum. — Sed ne tum quidem auctor codicis *e* destitit codicem *d* adhibere, cum iam non erant lacunae in familia *i*. Qua in re animadvertendum videtur a medio libro quarto usque ad octavum librum haud paucis locis supra lectiones e codice *j* petitas alias esse scriptas sed postea erasas. Quod saepissime iis locis factum esse vidimus, ubi in *d* alias lectiones invenimus. Itaque cum scriptor codicis *e*

*) Id Usener quoque animadverterat.

(sec.? man.) eo modo magnum errorum quoque numerum in codicem introduci intellexisset, quae superscripserat potius delenda putavit.

Sed ex iis quae exposuimus omnes codicis *e* lectiones explicari non possunt. Alium quoque codicem scriptor libri *e* adhibuit, codicem *h*. Haec vide, quaeso, exempla: 2, 2; 2, 11; 2, 14; 3, 11; 4, 1; 6, 28. In iis quae sequuntur iam rarissima sunt huius generis exempla: 18, 5 ἀλλοδαπὴν in *h e* (non *a*) pro ἀλλοδαπῆς. — 31, 1 ἐπεὶ in *h e* (non *a*) pro ἔπειτα. Alia exempla libro primo non inveni. Proximis autem libris, ubi iam non *h*, sed *a* solum collatum habeo, paucissimis locis *a* et *e* consentiunt. 54, 26 πρὸ τοῦ τοὺς *a e* pro πρώτους. 56, 16 articulus τὸ ante πλῆθος additus in *a e*. 58, 18 δὲ ὑπὸ τοῦ διός ποτε falso scriptum in *a e* pro δὲ ὑφ' ὅτου δήποτε. 59, 10 pro σάραπιν est in *a e* ἄπιν. 63, 22 est ἐπισκεψώμεθα in *a e*, in ceteris ἐπισκεψόμεθα. His locis, ultimo excepto, *h* quoque easdem lectiones habere e collatione Gaisfordiana video. — Quod 114, 25 τούτων in *e* scriptum est, ut in *a*, pro τούτω, casu factum videtur; item 131, 7, ubi est γενομέναις in *a e* pro γινομέναις. 151, 15 est ἑαυτῶν in *a e*, in ceteris αὐτῶν. 184, 22 φοινικῆς in *a e* pro φοινικίκης. 210, 18 ordo: ἡ νόσος τὴν πόλιν *a e*, ceteri: τὴν πόλιν ἡ νόσος. Haud secus nonnullis aliis locis, casu ut videtur, similitudo nata est, id quod etiam in ceteris codicibus, quorum scriptores apertum est codicem *a* vel *h* non novisse, nonnumquam accidit. — Itaque initio tantum scriptorem codicis *e* codice *h* usum esse consentaneum est putare, quamquam id non certo confirmaverim.

Posteriorem codicis n^5 *partem* e codice familiae *i* descriptum esse *) ita est perspicuum, ut non opus sit demonstrare. Ea solum exempla afferemus, unde appareat n^5

---

*) Ex ipso codice *i* Schwartz censuit.

e codice *e* aut *j* — hunc codicem hic non habeo collatum — derivatum esse, et si ex *e*, priusquam altera manus in hoc codice quidquam mutavisset: II 2, 4; 2, 29, 3, 14. — 4, 10 pro ἐπεκρύψαντο est in *e* ἀπεκρύψαντο; si in n^5 non invenitur — certe id non annotavi — scriptorem codicis n^5 potius *j* usum quam suo marte id mutasse putaverim. 5, 11; 5, 21; 5, 29; 6, 22; 7, 3; 7, 14; 7, 32; 8, 3. — 9, 17 est in *e* ποτὲ μὲν, sed super πο sec. m. το scripsit; τοτὲ μὲν est in n^5, cuius scriptor propter τοτὲ δὲ, quod sequitur, statim quod verum esset intellexisse videtur. — 10, 4; 10, 21. — Pro εἰ τά τε codicis *e* in n^5 rectum εἰς τά τε. — 10, 27. — 11, 4 est ζητοῖ (non ζητοίη) in *i* n^5 (non in *e*). Hic quoque n^5 codicem *j* secutus videtur. —

Itaque ex tanto mendorum numero concludo n^5 ex *e* descriptum esse, sed cum codicem *j* hoc loco non contulerim — quod doleo — negare non velim omnia eadem menda in eo quoque codice, quamquam melior sit quam *e*, inveniri posse, et libr. n^5 codice *j* usum esse, quae sententia duobus vel tribus exemplis commendari videtur.

Codicem Vossianum 197 (= *l*) inspicere non potui. De quo codice Fabricius (ed. Gaisfordii pag. VIII): „monet Colomesius exstare librum praeparationis nonum, ex quo multa restitui possint in editis depravata". Freudenthal vero (Hellenistische Studien Heft 1 und 2 = Alexander Polyhistor, Breslau 1875) p. 199: „codex lacunarum plenus, cum codicibus *e i* propinqua cognatione coniunctus, altera manu ut videtur secundum editionem Stephani correctus". Neque multum ei codici Freudenthal videtur tribuere.

Quod Gaisford praef. p. IV de libro manu scripto *Matritensi* ex Hurtadi Mendozae bibliotheca in Regiam post-

stmodum illato loquitur, id unde sumpserit nescio. Neque enim in Catalogo Iriartii Regiae bibl. Matritensis codd. graec. mss. (Matriti 1769) ullum inveni Eusebii Praep. evang. codicem commemoratum, neque Miller in „Catalogue des ms. grecs de la biblioth. de l'Escurial" (Paris 1848), neque Charles Graux in „Essai sur les origines du fonds grec de l'Escurial" (Paris 1880) eius libri faciunt mentionem.

Quae ratio inter codices Eusebii et codices eorum scriptorum, e quibus nonnulla excerpsit Eusebius, intersit.

Cognationem et auctoritatem codicum *Diodori* Dindorf neque in editione critica (Lipsiae anno 1828) neque in editione anno 1866 Lipsiae edita demonstravit. In hac tamen editione codici Vindobonensi 79 (= D) primas iure detulit. — Inter ceteros A et B ex hoc codice (D) descriptos puto, ex B vero codicem E,*) qui fons sit codicis N. Certe omnes eiusdem familiae sunt. Alterius familiae princeps videtur Vaticanus 130 (= C), quo multo inferiores sunt F G L.; horum fons si *C* putandus est, ope codicis alterius familiae interpolati sunt. Qualis est apparatus criticus apud Dindorfium, vix certius quidquam de codicibus dici potest. Bekkeriana editio in meas non venit manus.

Si lectiones codicum Eusebii cum Diodori codicum lectionibus comparaverimus, illas tum cum codice *D* tum cum codice *C* facere videbimus. Sed nullum inveni exemplum, unde certo concludam apud Eusebium servari lectiones iis, quae sunt et in D et in C, potiores. Itaque et D et C et codex, quo usus est Eusebius, ex eo-

*) Quae A. Jacob scripsit, „Le classement des manuscrits de Diodore de Sicile" (in Mélanges Graux, Paris 1884, pagg. 525—531), non cognovi nisi ex Bursiani Annalibus 1883, I pag. 194.

dem archetypo derivati sunt, et is erit usus codicum Praep. ev., ut quae lectiones in alterutro codicum *D* aut *C* et apud Eusebium inveniantur, eas in archetypo fuisse putandum sit.

Sed non plane neglegendum quo modo Eusebius textum Diodori excerpserit, de qua re recte iudicavit Freudenthal (Alexander Polyhistor pag. 7 ff.), Eusebium partim accurate describere, partim ea quae minus necessaria videantur omittere vel decurtare, qua re constructiones saepius mutari, nova vocabula, quae apud Diodorum non inveniantur, nonnumquam adhiberi, rarissime pauca quaedam ad res illustrandas addi. — Itaque quam quoque loco rationem secutus sit spectandum.

Primum quidem lib. I, cap. 7 (ed. Dindorfii pagg. 21—25) Eusebius capp. 6—8 libri primi Diodori ad verba descripsit, quare comparatio facillima est. Eos locos, ubi textus editionum Dindorfii Eusebii codicum ope mutandus videatur, breviter tractabimus. — Euseb. 23, 7 est ἀὴρ sine articulo, ut in cod. *D* Diodori (cap. 7, 3), quare omittendus est. — Euseb. 25, 5 et in cod. *C* Diodori (cap. 8, § 8) pro εὑρεθῆναι est ἐξευρεθῆναι, quod in textum est recipiendum. — Similiter ad verba descriptae sunt paginae 32—33 (=initium cap. 11 lib. I Diodori). — 32, 22 est καταπλαγέντας τ ε κα ὶ in D et apud Euseb. — 32, 25 ἐτοίμου falsa lectio in *a h*, *i e* et *C L* Diodori; verum ἐτύμου vel servatum vel emendatione ortum est in *b o* et in ceteris Diodori codd. — 32, 28 πάντῃ, quod est in *a h* (παντὶ = πάντῃ in ceteris Eusebii), in Diodori textum recipiendum est, cum πανταχῇ sit in D, πάντῃ in *C*. — Quae primo et secundo libri secundi capite Eusebius e Diodoro affert, breviore argumento, constructionibus et nonnumquam ipsis verbis mutatis, ita a textu Diodori differunt, ut lectiones, quae apud Eusebium inveniuntur, cavendum sit ne temere Diodoro imputes. Ita Eusebius 56, 14 *Ταφόσιριν* pro *Αἰθιοπίαν* (Diod. I cap. 18 § 4); 56, 23 *Φρυγίαν* pro *᾿Ασίαν* (Diod. I cap. 20 § 1); 56, 29 ἱερῶν pro θυσιῶν (Diod. I, 20, 6); 56, 31 περὶ αὐτοῦ ante μυστικῶς additum; 68, 10

ante Ἰόλαον additum est τὸν ἑταῖρον καὶ ἀδελφιδοῦν, quod apud Diodorum deest (IV, 11, 1), similia. Neque tamen Eusebii textus ad textum Diodori constituendum plane inutilis est, sed totus semper verborum contextus spectandus.

Euseb. 58, 6 Ὀρφέα γὰρ εἰς Αἴγυπτον παραβαλόντα καὶ μετασχόντα τῆς τελετῆς καὶ τῶν Διονυσιακῶν μυστηρίων μεταλαβεῖν τοῖς τε Καδμείοις φίλον ὄντα καὶ τετιμημένον ὑπ' αὐτῶν μεταθεῖναι τοῦ θεοῦ τὴν γένεσιν. Unde differt textus Diodori (I, 23, 2), quod ibi est μεταλαβόντα et τιμώμενον, sed legitur in ed. Diodorfiana: „μεταλαβόντα A (D) E (N), caeteri μεταλαβεῖν". Haec igitur lectio codice *C* et textu Eusebii commendatur, sed mutavit fortasse Eusebius lectionem Diodori; quamquam μεταλαβεῖν est lectio, quae defendi possit.

Euseb. 58, 27 ἔπειτα παρελθόντων τῶν μυθογράφων ἐμπλῆσαι τὸ θέατρον; apud Diod. (I, 23, 8) ἔπειτα παραλαβόντων τῶν μυθογράφων καὶ ποιητῶν τὸ γένος ἐμπεπλῆσθαι τὰ θέατρα. Pro ἐμπεπλῆσθαι est in *C* ἐμπλῆσαι. — Euseb. 64, 23 τῇ δὲ Σεμέλῃ τὸν Δία μιγέντα παρακληθῆναι τὰς ἐπιπλοκὰς ὁμοίας αὐτῇ ποιήσασθαι ταῖς πρὸς τὴν Ἥραν. Apud Diodorum (IV, 2, 7) τῇ δὲ Σεμέλῃ . . . Δία μιγέντα . . . . παρακληθῆναι τὰς ἐπιπλοκὰς ὁμοίας ποιεῖσθαι ταῖς πρὸς τὴν Ἥραν συμπεριφοραῖς, τὸν μὲν οὖν Δία . . . . ποιεῖσθαι τὴν συνουσίαν. Sed pro ποιεῖσθαι est in optimis codicibus (ut *D C*) ποιῆσαι; hoc, quod Eusebiana lectione quodam modo defenditur, sine dubio recipiendum est. 66, 8 καλεῖσθαι δὲ αὐτὸν Βάκχιον ἀπὸ τῶν Βακχῶν. Apud Diod. (IV, 5, 1) Βακχεῖον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν συνεπομένων βακχῶν ὀνομάσαι. Sed in *D* est βάκχιον, ut apud Eusebium.

66, 21 ἔνιοι δὲ λέγουσι τὸ γεννητικὸν μόριον αἴτιον ὑπάρχειν τῆς γενέσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τοῦτο εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα τυχεῖν τῆς ἀθανάτου τιμῆς. Pro διὰ τοῦτο est apud Diod. (IV, 6, 2) διαμονῆς, pro ὑπάρχειν est ὑπάρχον in *C*; sed in *D* ὑπάρχειν, quod quidem, si διαμονῆς legendum est, ut videtur esse legendum, ferri non

potest. Itaque nescio an scriptor codicis *C* lectionem correxisse putandus sit.

Euseb. 66, 29 ἀλλὰ καὶ [ἐν] ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις οὗτος ὁ θεὸς τυγχάνει τινὸς τιμῆς. σχεδὸν ante ἁπάσαις non est apud Diod. (IV, 6, 4) nisi in A B, quare omittendum est. Ordo τινὸς τιμῆς in *D*, in ceteris τιμῆς τινος.

69, 15 Euseb. ουτος δὲ πρῶτον διαβιβάσας τὴν Δηιάνειραν. Apud Diod. (IV, 36, 4) πρῶτον *C*, πρώτην *D*.

[Eus. 70, 28 (= Diod. IV, 71, 3) κατασκευάσαντας, ut recte scripsit in recentiore editione Dindorf; *D* κατασκευάσαντας, *C* κατασκευάζοντας].

Euseb. 71, 10 (= Diod. III, 57, 1) et *C* τεσσαράκοντα, *D* τετταράκοντα.

Euseb. 72, 30 (= Diod. III, 60, 4) et *C* εὐφυεστάτοις, *D* ἐπιφανεστάτοις.

Euseb. 73, 20 σπουδήν τε ποιεῖσθαι πᾶσαν εἰς κόλασιν μὲν τῶν ἀσεβῶν εὐεργεσίας δὲ τῶν ἀγαθῶν, ἀνθ' ὧν .. Apud Diod. (III, 61, 5) τὴν ἅπασαν σπουδὴν ἔχειν εἰς κόλασιν μὲν τῶν ἀσεβῶν καὶ πονηρῶν εὐεργεσίαν δὲ τῶν ὄχλων· ἀνθ' ὧν . . . Pro ὄχλων nescio an ὁσίων scribendum sit; deinde fortasse et in D et in *C* ἀγαθῶν excidit ante ἀνθ' ὧν, ut legendum sit: εὐεργεσίαν δὲ τῶν ὁσίων καὶ ἀγαθῶν· ἀνθ' ὧν.

Eusebii pagg. 107—109 cum Diodori I, 11 (medio cap.) — 13 (init.) ad verba consentiunt, nisi quod nonnulla verba initio explicandi causa addidit Eusebius. 109, 2 est apud Eusebium et in *D*: τὴν πᾶσαν οἰκουμένην pro πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

Ex antiquitatibus Romanis *Dionysii Halicarnassensis* Eusebius haec fere affert: I, capp. 23—24 (= pagg. 60 —65 init.), 38 (= p. 95—97), II, 18—21 (= p. 272 fin. — 278 init.). Quamquam Eusebius id agere videtur, ut verbum e verbo exprimat, textus Eusebii multis locis ab eo differt, quem apud Dionysium habemus. Editionibus Kiesslingii (Lipsiae 1860—70) et Car. Jacobii (Lipsiae

1885) usus, propter magnam lectionum apud Eusebium differentiam iure mihi videor concludere, aliud esse codicum genus, quo textus Dionysii, qualem nunc habemus, nitatur, alio Eusebium usum esse. Hoc, etsi saepius deterius videtur, nonnumquam solò verae lectiones praebentur. Cum Eusebius in aliis, quos excerpsit auctoribus, verba quae affert numquam industria mutaverit, nisi ut textum in breviorem formam redigeret — quod in Dionysianum textum non cadit — sequitur, eius ut temporibus alia fuerit recensio textus Dionysii, a nostra admodum differens. Utra primaria sit non ubique facile est diiudicare.

Eos potissimum afferam locos, ubi aut textus Eusebii melior est, aut in dubium vocari potest uter praeferendus sit. Eus. 97, 22 *τοὺς . . . μύθους . . . ἐξέβαλε καὶ παρεσκεύασε τοὺς ἀνθρώπους τ ὰ κ ά λ λ ι σ τ α περὶ θεῶν λέγειν τε καὶ φρονεῖν μηδὲν αὐτοῖς π ρ ο σ α ν ά ψ α ς ἀνάξιον ἐπιτήδευμα.* Apud Dion. (II, 18 pag. 273): . . *κ ρ ά τ ι σ τ α . . . π ρ ο σ ά π τ ο ν τ α ς.* Lectio Eusebii mihi melior videtur (cfr. 98, 20 *μεθήρμοσεν . . . ἐκβαλοῦσα*), sed certo id demonstrari non potest. — 98, 1 *δεσμὰ* Eus., *δεσμοὶ* Dion. (II, 19, p. 274). — 98, 3 *κοπετοὺς* Eus., *τυπετοὺς* Dion. (Dionysius pag. 802 *τυπετοῦ γυναικείου*). — 98, 4 *ἃ π α ρ' Ἕλλησι ἐ π ι τ ε λ ο ῦ ν τ α ι.* Dion. II, 19 p. 274 *ὥ σ π ε ρ Ἕλλησιν ἐ π ι τ ε λ ε ῖ τ α ι. ἃ παρ'* et *ἐπιτελεῖται* verum videtur (ita Kiessling). — 98, 8 Eus. omisit *οὐκ ἀγυρμοὺς.* — 98, 14 *καίπερ μυρίων ὅσων εἰς τὴν πόλιν ἐ π ε λ η λ υ θ ό τ ω ν ἐθνῶν*, ita melius quam . . . *ἐ λ η λ υ θ ό τ ω ν* . . . ut Dion. p. 275. — 98, 19 *καὶ εἴ τινα κατὰ χρησμοὺς ἐ π ε ι σ ῆ κ τ α ι ἱερὰ, τοῖς α ὐ τ ό θ ι αὐτὰ νομίμοις μ ε θ ή ρ μ ο σ ε ν.* Dion. pag. 275 *καὶ εἴ τινα κατὰ χρησμοὺς ἐ π ε ι σ η γ ά γ ε τ ο ἱερὰ, τοῖς ἑ α υ τ ῆ ς αὐτὰ τ ι μ ᾷ νόμιμοις.* Utra forma verbi *ἐπεισάγω* praeferenda sit dubium est, sed posterior sententiae pars apud Eusebium melior videtur; nam *τιμᾷ* et *ἑαυτῆς* nescio an ex glossis nata sint. — 98, 21 *τὰ τῆς ἱ ε ρ ᾶ ς θεᾶς*, ubi *ἱερᾶς* falsum pro *Ἰ δ α ί α ς.* — 98, 25 et 29 *μηναγυρτοῦντες.*

Apud Dion. (p. 276) usitatius μητραγυρτοῦντες. — 98, 31 ὀργιάζει, Dion. falsum ὀργιάζειν. — 99, 2 ᾧ μηδέν ἐστι: melius (Dion.) ᾧ μὴ πρόσεστι. — 99, 23 τὸ θεωρητικὸν τῆς φιλοσοφίας μέρος ἀσκοῦσιν ἀφείσθω σκοπεῖν. Pro ἀσκοῦσιν est apud Dion. (II, 21 p. 278) ἀποτετμημένοις. ἀσκοῦσιν fortasse glossa est. — 187, 17 καρπὸς οὐδεὶς ὡραῖος διέμεινεν, ἀλλ' ὠμοὶ κατέρρεον. Post ὡραῖος add. Dion. (I, 23 p. 60) γενέσθαι. Equidem conicio ὡς ὡραῖος γενέσθαι. — 188, 12 ταῦτα δὲ Eus. et Dionysii (p. 62) codices, praeter B (= Urbinas) ubi ταῦτα δή. —Dion. I, 24, 63 τὸν λόγον et δεκάτας ἀνθρώπων B, cum in aliis Dionysii codicibus et apud Eusebium 188, 28 et 29 sit ὁ λόγος ... ἀνθρ. δεκάτας. — 189, 4 et 18 apud Euseb. et in ceteris Dion. (64) codicibus praeter *A*: ἐπαναστάσεις; in *A*: ἀπαναστάσεις, quod melius videtur. — 189, 5 ἀπελαυνομένων apud Eus. (praeter *a*) melius videtur quam ἀπελαυνόμενοι apud Dion., quae tamen in participio anacoluthia non a vero abhorret. — 189, 12 διετέλει γινόμενον. Dion. διετ. γενόμενον falsum. — 189, 20 διεφορήθη apud Eus. melius quam διεφορήθησαν Dion. (65), propter sequens ἦσαν omissum, natum. — 189, 25 προσεσπερίων ἐθνῶν melius, ut videtur, quam ἑσπερίων ἐθνῶν Dion. I, 38, p. 96. — 189, 29 ἀγιζομένων. Apud Dion. falsum ἀζομένων. — 189, 29 ἵνα .. ᾖ melius videtur quam ἵνα .. εἴη apud Dion.; nam 190, 6 Eus. (96 Dion.) est apud utrumque ἵνα . . . ἐξαιρεθῇ. — 189, 30 ἵνα δὲ μηδὲν ᾖ τοῖς ἀνθρώποις δέους ἐνθύμιον, hoc melius videtur quam Dion. p. 96 . . δέος ᾖ ἐνθύμιον, quod est in B (in ceteris δέος ᾖ deest). — 190, 8 τοῦτο δὲ καὶ μέχρις ἐμοῦ διετέλουν Ῥωμαῖοι δρῶντες ἔτι μικρὸν ὕστερον ἐαρινῆς ἰσημερίας. Apud Dion. (I, 38 p. 97) τοῦτο δὲ καὶ μέχρις ἐμοῦ ἔτι διετέλουν Ῥωμαῖοι δρῶντες (A, ὅσον τι B pro δρῶντες) Lectio, quae textu Eusebii et codice A commendatur, vera mihi videtur; ἔτι ponendum ubi est in A. — 190, 12 ἱερεῖα apud Eus., ἱερὰ apud Dion. — Si hoc tam exiguo spatio Eusebianus textus haud pauca vera, codices Dionysii haud pauca falsa praebent, in ceteris quoque locis

codicibus Dionysii non nimis fidendum videtur. Neque enim quae apud Eusebium vera aut meliora sunt inde exstitisse putaverim, quod Eusebius codice a grammatico correcto usus sit. Nam omnes illas lectiones apud Eusebium meliores grammatico corrigenti vix debere videmur.

In textu *Platonis* constituendo cui nobis usui sint codices Eusebii tum demum certo diiudicari poterit, cum decem posteriores Praeparationis evangelicae libri accurate collati cum optima editione Platonis, a Schanzio curata, ubique comparari poterunt. In quinque primis Praeparationis ev. libris loci e Platone petiti admodum pauci sunt, neque in Timaeo et Republica editio Schanzii, nondum absoluta, in comparationem vocari potest.

In locis Platonis afferendis accuratissime egit Eusebius, ut si quibus rebus differt, non e mutandi quadam ratione id factum esse videatur, sed aut ex fonte, quo usus est Eusebius, aut ex erroribus librariorum explicandum sit. Ita 31, 18 est apud Eusebium (Cyrillum, Theodoretum) ὑπερήφανον γάρ μοι ἐδόκει εἶναι εἰδέναι· apud Platonem (Phaed. 96 a) ὑπερήφανος . . . — 32, 5. τότε ὑπ' αὐτῆς τῆς σκέψεως apud Eusebium; apud Platonem (Phaed. 96 c) τότε ὑπὸ ταύτης τῆς σκέψεως. — 31, 23 Eusebius ἤδη; Plato (Phaed. 96 b) δή. Haec casu potius quam consilio mutata videntur (in primo tamen exemplo dubium est). — Alia quae pagg. 31—32 Eusebius e Phaedone 96 affert cum lectionibus codicis Platonis *E* (= Bessarionis libri sive Veneti 184, Bekkeri *Ξ*) et *b* (= recentioris manus codicis Clarkiani) fere consentiunt. — 31, 22 πρῶτον additum in *E*, *d*, Euseb. — 31, 22 τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν *E*, *b*, Euseb. (*a h*). — 31, 24 ξυντρέφεται *b*, Euseb. (συντρεφ. B C D E Platonis). — 32, 1 τὸν οὐρ. τε καὶ *E*, *b*, Euseb. — 32, 6 ὥστε ἀπέμαθον καὶ ταῦτα ἃ πρὸ τοῦ *E*, *b*, Euseb. (ἄποτ' ἔμαθον . . . ἃ

B C D Platonis). Unde concludo in Phaedone nullum fere fructum ex codicibus Eusebianis posse percipi.

Quae Eusebius Vol. II pagg. 9—11 e Cratylo affert, si 10, 12 τὸ ποιῆσαι (Plato 390 d: ποιῆσαι); 10, 18 ὄνομά τεθήσεσθαι (Plato d 90 d: ὀνόματα θήσεσθαι) excipias, tum cum codice *B* (= Clarkiano) tum cum codice *T* (= Veneto append. class. 4, cod. I, Bekkeri t) faciunt, quare textus Eusebii, si medium inter utramque codicum familiam tenet locum, in hoc dialogo non plane neglegendus est. — 9, 28 συνθέμενοι, Euseb. et *T* (Cratyl. 383 a), sed ξυνθέμενοι *B* (cfr. Phaedonem 96). — 9, 28 αὐτῶν Euseb. et *B* (383 a), sed αὑτῶν *T*. — 10, 12 ἔργον ἐστὶν Euseb. *B* (390 d.) sed ἔργον ἐστὶ *T*. — 10, 26 τὸ εἶδος Euseb., *B* (390 e), τό τε εἶδος *T*. — 11, 2 εἰλήφασι Euseb., *T* (409 e), εἰλήφασιν *B*. — 11, 7 ἐοικότως Euseb., *B* (409 e), εἰκότως *T*.

In Timaeo p. 40 d et Republica p. 377 e seqq., editione Bekkeri usus, has inter Eusebii et Platonis codices similitudines inveni. Eus. 94, 24 σαφῶς δέ πως τοὺς ἑαυτῶν προγόνους εἰδόσιν (sed in *a* est pro δέ: γέ, ubi tamen ς vocis σαφῶς et γ in rasura est; pro εἰδόσιν est εἰδότων in *a o*). Plato Tim. 40 d σαφῶς δέ που τούς γε αὑτῶν προγόνους εἰδόσιν (pro δέ est γέ in o ut in *a* Eus.; pro εἰδόσιν est εἰδότων in o ut in *a o* Eus.) — 94, 27 φασκόντων apud Eusebium et in codd. Platonis A o. — 95, 2 ἐκ δὲ Κρόνου τε καὶ Ῥέας apud Eus. et in o Platonis (alii: καί). — 95, 3 πάντας ὅσους *b i o* et Platonis o; Euseb. *a* et ceteri Platonis: πάντες ὅσους. Quamquam Eusebii codices ad codicem o Platonis accedere videntur, tamen propter textus corruptionem non omnia, quae in uno vel altero Eusebii codice cum o faciunt, genuinae Eusebii lectiones putandae sunt.

In Republica codices Eusebii quaedam cum Platonis codice *v* communia habent. 95, 15 ὁ εἰπών, ὁ omissum est in *v* Platonis et in *a* Eusebii, ubi tamen multa falsa: ψευδῶς εἰπὼν οὐκ ἀληθὲς ἐψεύσατο (pro ψεῦδος ὁ εἰπὼν οὐ καλῶς ἐψεύσατο). — 95, 19 οὐδ' ἄν, εἰ ἦν (pro

ἦν est in *v* εἴη; in *a* Eusebii οὐδ' ἂν εἴη). — 95, 21 εἰ δ' ἀνάγκη (δ' etiam *v*, ceteri Platonis: δὲ). 95, 29 οὐδὲ αὐτῷ μοι δοκεῖ (δοκεῖ Eus. et vmς Platonis; ceteri δοκῶ). — 96, 8 μέλλοιμεν Euseb. et *v* Platonis (ceteri: μέλλομεν). — 96, 10 μᾶλλον λεκτέα Euseb. et *v* Platonis (ceteri aut omittunt λεκτέα aut λεκτέα μᾶλλον habent).

In *Scriptis sacris* citandis quo modo Eusebius egerit si accurate exquirere velis, solam Praeparationem evangelicam in comparationem adhibere non sufficit. Sed ad rationem universe adumbrandam iam in primis quinque Praeparationis ev. libris satis magnam exemplorum copiam invenias. Hac in re tractanda usus sum „Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes, ed. C. de Tischendorf, Lipsiae 1880“ et in Novo Testamento imprimis Scholziana editione, Lipsiae 1830.

Nonnumquam Eusebius liberius, e memoria ut videtur, locos attulit. 3, 10 (ed. Dindorfii) εἰρήνην τοῖς μάκραν καὶ εἰρήνην τοῖς ἐγγύς, sed Esai. 57, 19 est scriptum εἰρήνην ἐπ' εἰρήνῃ (εἰρήνην codex Alexandrinus) τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγὺς οὖσι. — 7, 31 ἑτοίμους εἶναι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐπερωτῶντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος, sed 16, 20 Eusebius eundem locum ita affert: ἑτοίμους τε εἶναι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐπερωτῶντι ἡμᾶς τὸν λόγον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐλπίδος. 1 Petr. 3, 15 ita legitur: ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι (ἀπαιτοῦντι cod. *A*) ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος. — 9, 12 est apud Euseb. ἐπὶ τὴν πέτραν οἰκοδομήσω. Matth. 16, 18 ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ (ταύτην τὴν πέτραν cod. *D*) οἰκοδομήσω. — 14, 19 περὶ παντὸς ἀργοῦ ῥήματος δώσετε λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως; quae sententia Matth. 12, 36 ita legitur: πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. — Paululum inter se differunt 10, 17 et Ierem. 16, 19; 126, 4 et Deuteron. 4, 39; 148,

14 et Rom. 1, 21, 22, 25. Eph. 6, 12 decurtatum et ordo mutatus est: 212, 28 et 212, 14; aliaque.

Plurimis vero locis textum qui dicitur receptus accurate apud Eusebium expressum invenias (initio sententiarum coniunctio nonnumquam mutata est), ut 3, 8 = 2 Cor. 5, 19; 7, 24 = 1 Cor. 2, 6; 11, 25 = Ps. 71, 7; 11, 26 = Esai. 2, 4; 126, 2 = Ierem. 23, 24; (126, 5 = Act. 17, 28); 127, 20 = Ps. 8, 4; (142, 17 = Rom. 1, 22); 191, 25 = Ps. 95, 5; 202, 18 = 2 Cor. 6, 16.

Restat numerus locorum, ubi textus Eusebii non cum recepto textu, sed cum eo consentit, qui in codicibus quos Alexandrinos vocant inest. De qua re Scholz in prolegomenorum pag. CXLIV: „N. T. libros ad verbum laudare solet et plerumque codicibus alexandrinis usus fuisse videtur. Facit enim saepissime cum codicibus B. 124 et L 1. 33. Sed cum haud raro ab iis recedat et alterius classis codices sequatur, patet, eum codices palaestinenses non respuisse". — In Vetere Testamento textum Eusebii ad codicem Alexandrinum (*A*) proxime accedere equidem facile repperi. Utramque rem exemplis docebo. — 191, 26 ἃ θύουσι δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ θύουσιν. 1 Cor. 10, 12 textus receptus ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη δαιμονίοις θύει καὶ οὐ θεῷ, sed in codd. potissimum Alex. A B C D E F G utroque loco: θύουσιν; τὰ ἔθνη omissum in B D E F. — 3, 17 εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσι ὅτι κύριος .... οτι cod. Alex.; textus receptus ὅ (Ps. 95, 10). — 126, 10 ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μοῦ. Esai. 66, 1 textus receptus ὁ οὐρανός μου θρόνος καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μοῦ, sed cod. Alex. ο ουρ. μοι θρον. η δε γη. — 218, 20 ἰδόντες δὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ . . . Textus receptus Gen. 6, 2 ἰδόντες δὲ υἱοὶ τοῦ θεοῦ . . . sed cod. Alex. δε οι αγγελοι. — 201, 12 ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν πεπεδημένους, καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν σκότει. Esai 42, 7 ante καθημένους vulgo καὶ, quod deest in codice Alex. — 127, 22 σὺ κύριε κατ' ἀρχὰς τὴν γῆν . . . . Ps. 101, 26 κατ'

ἀρχὰς τὴν γῆν σὺ κύριε: in cod. Alex. σν κνριε την γην, cui lectioni Eusebii textus similior est.

Hoc loco iam vidimus textum Eusebii et codicem Alexandrinum non plane consentire, quod nonnullis aliis locis etiam magis elucebit. 127, 23 ἀναβλέψατε εἰς ὕψος . . . κατέδειξε ταῦτα πάντα: in cod. Alex. εις το υψος . . . κατεδειξε παντα ταυτα. Similiter Vol. II, 11, 14 et Genesis 2, 19. — 191, 16 . . . καὶ ἐμιάνθη ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, quod Ps. 105, 39 in cod. Alex. omissum est. Tamen verisimile est Eusebium et codicis Alex. scriptorem, si non eodem, at simillimis codicibus usos esse.

Restat ut eos locos, ubi inter se differunt in sacro textu codices Eusebii spectemus. 7, 21 καὶ ὁ λόγος ἡμῶν καὶ τὸ κήρυγμα οὐκ ἐν πειθοῖ (*a h*, ceteri πειθοῖς) ἀνθρωπίνης (om. *a h*) σοφίας λόγοις. 1 Cor. 2, 4 textus receptus καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις. Vocabulum ἀνθρωπίνης, ex recentioribus codicibus in textum N. T. receptum, in codd. Alex. B D E F G deest; itaque ab Eusebio abiudicandum. ἐν πειθοῖ cum in nullo alio Alexandrino codice quam 1 inveniatur, e corruptione natum (e duobus σ alterum excidit) putandum est, ut in codicibus „constantinopolitanae indolis“ 18, 48, 72, 106, 108, 153. — 3, 17 . . . ὅτι τοῦ κυρίου ἡ βασίλεια τῆς γῆς, ita codicum familia *X*, sed τῆς γῆς in [*a*] *h* deest neque eiusmodi lectio Ps. 21, 28 seqq. a Tischendorfio annotata est in LXX. — 3, 20 ἐπιφανήσεται ([*a*] *h*, sed ἐπιφανὴς ἔσται in codicum familia *X*) κύριος ἐν αὐτοῖς . . . καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Soph. 2, 11 ἐπιφανήσεται κύριος ἐπ' αὐτοὺς . . . καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Sed. in cod. Alex. επιφανης εσται . . . τοπου αυτων. Lectio codicis Alex. nescio an hic quoque Eusebio tribuenda sit; nam quod in codice *h* ἐπιφανήσεται est pro ἐπιφανὴς ἔσται, illa lectio facilior est et *h* correctorem prodit.

Cum malae sint condicionis codices librorum De abstinentia *Porphyrii*, Eusebii textus haud paucis locis magni est momenti, quod editionem Porphyrii a Nauckio (Lipsiae 1886) curatam inspicienti statim elucebit.

Quae sit differentia et praestantia textus Eusebii nonnullis exemplis demonstrabimus. 34, 11 οὐρανίοις θέοις θύειν, Porph. II, 5, 11 οὐρ. θείοις θύειν. — 34, 25 τὸ πῦρ ἀθάνατον ἐφύλαττον (Porph. II, 5, 2 φυλάττομεν) ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὡς ὂν (ὡς om. Porph.) . . ὁμοιότατον. — 35, 2 ὡς κατὰ τῶν ἐκλειπόντων τό ἀρχαῖον, ἐπεισαγόντων (ἐπεισαγαγόντων Porph. II, 56 b) δὲ ἕτερον ἀρασαμένους (ἀρασομένους Porph.) . . . προσαγορεῦσαι. — 114, 14 et 22, σέβονται, Porph. IV, 9 falsum σέβοντες. — 114, 27 παρεσκευασμένα, Porph. falsum παρεσκεύασται. — 177, 10 τῶν . . . ἀπαρχῶν . . προϊουσῶν (παρεχουσῶν Porph. II, 7, 4) παρανομίας. — 178, 28 τιμῆς μὲν ἕνεκα οὐ θυτέον (οὐ Porph. II, 24, 9 deest, quod est falsum) . . . . οὐ μὴν οὐδὲ . . . ἀποδιδόντας (Porph. ἀποδίδονται falsum).

Raro codices Porphyriani meliores lectiones quam Eusebii codices, aut recta quae hi depravata praebent, ut 34, 10 κατοικεῖν falso apud Eusebium, κατοικοῦν recte apud Porph. II, 5, 6. — Eus. 178, 99 (= Porph. II, 13, b 1) πανύ omissum est. Itaque nescio an plures lectiones in Porphyrium ex Eusebio recipiendae sint, quam recepit Nauck, codicibus Eusebianis nondum accurate collatis magna, ut par erat, cautione in hac re usus (cfr. praef. Nauckii XIII). De singulis eius modi locis postea (in annotationibus criticis) dicemus.

E libris Memorabilium *Xenophontis* Eusebius 30, 21 seqq. et Vol. II pag. 414, 27 seqq. (minus decurtatum) I, 1, 11—14 affert. Quales sunt codices huius Xenophontis operis — de qua re Schenkl, postquam in Wiener Sitzungsber. LXXX quaestionem enucleavit copiosiusque tractavit, in praefatione editionis suae (Bero-

lini 1876) breviter verba facit — ex Eusebii libris aliquid opis exspectes. Atque nescio an lectioni codicum Xenophontis (§ 11) οὐδὲ γὰρ περὶ τ ῆ ς τ ῶ ν π ά ν τ ω ν φ ύ σ ε ω ς ἧ π ε ρ τ ῶ ν ἄ λ λ ω ν ο ἱ π λ ε ῖ σ τ ο ι διελέγετο, σκοπῶν . . etsi speciosum aliquid habet, praeferenda sit Eusebii codicum lectio: οὐδὲ γὰρ περὶ τ ῆ ς ἁ π ά ν τ ω ν φ ύ σ ε ω ς ἢ π ε ρ ὶ τῶν ἄ λ λ ω ν, ὥ ς ο ἱ π λ ε ῖ σ τ ο ι, δ ι ε λ έ γ ε τ ο, σ κ ο π ῶ ν. Id omitto quod est ἁπάντων pro πάντων, ut 31, 11; gravius illud est quod, si Eusebii textum sequimur, Xenophon Socratem de physicis omnino disputasse negat; quod debet negare, non dicere Socratem alio modo atque plurimos de ea re disputasse. Sed π ε ρ ὶ τ ῶν ἄ λ λ ω ν offendit: quod minime debet offendere, nam φύσεως simul audiendum est. Sententia haec est: Socrates neque de universi mundi natura, neque de natura aliarum rerum, τῶν οὐρανίων (Euseb. 30, 25), quales sunt ἄνεμοι, ὕδατα, ὧραι (Xenoph. § 15), disputavit*).

In hac re si priores Eusebii codicibus detulerimus, idem aliis quoque dubiis locis iure quodam erit faciendum. Ita 31, 1 (=Xen. § 13) μέγιστα fortasse melius quam μέγιστον; sed 31, 12 (= Xen. 14) ἀπόλλυσθαι (Euseb.), per se non falsum, concinnitati nimis repugnat, quare ἀπολέσθαι (codices Xen. ἀπολεῖσθαι) praeferendum est. — Aliae inter textus differentiae, maxime in elisionibus, minoris sunt momenti.

Textum *Clementis Alexandrini* quominus cum textu Eusebiano accuratius conferrem prohibebar, quod editio-

*) Eusebii Vol. II, 415, 4 (=853 d) legitur: καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει. Schenkl apud Xen. § 12 καὶ πρῶτον μὲν π ε ρ ὶ αὐτῶν ἐσκόπει scripsit, περὶ addito, et iure quidem, 15 ἐσκόπει δὲ π ε ρ ὶ αὐτῶν καὶ τάδε collato, addidit, sed „περὶ libri quidam Eusebii", nescio an iniuria dixerit; nam Gaisford: „περὶ om. B. C. D. E. F. G. I.", neque plures codices collatos habuit.

nem Dindorfianam Clem. Alex. bibliopola mihi comparare non potuit. Klotzianam editionem mihi comparanti ex Eusebio non multum opis textui peti posse videbatur. — Aliter se res habet in *Plutarchi* scriptis moralibus quae dicuntur, de qua re tamen satius erit nullam certam sententiam proferre, priusquam meliores eorum operum editiones nacti simus.

De rebus quibusdam grammaticis et orthographicis.

Quae sermonis Eusebii in rebus grammaticis propria videntur, ea maxima ex parte eius aetatis sunt putanda; nova aut novae significationis vocabula, quibus uti videtur, nescio an ex aliis quoque rerum ecclesiasticarum scriptoribus erui possint. Huic rei haud exiguam dedit operam Heinichen in indice editionis Praep. ev. (Lipsiae 1852) maximeque in indice Histor. eccl. Eusebii (Lipsiae 1868). — De syntacticis rationibus posterioris graecitatis admodum pauca adhuc collata et exposita sunt, neque ego, cum nondum totam Praep. ev. perscrutatus sim, in animo habeo singularum rerum exempla enumerare. Paucos notabiliores usus breviter commemorabo. — Nullius praepositionis frequentior est usus quam praepositionis κατά, praesertim cum accusativo coniunctae. Qua in re maximam vidi similitudinem cum huius praepositionis iam apud Polybium usu (cfr. Die Präpositionen bei Polybius von F. Krebs in Beitr. zur hist. Syntax der griech. Sprache von M. Schanz, Würzburg 1882, pag. 128 seqq.). — Dativi ad personam agentem significandam usus tam frequens est, ut rarissima sint exempla praepositionis ὑπὸ cum genetivo coniunctae. — Particulam ἄν cum participio coniunctam multo saepius invenimus quam apud Atticos. — ὡς ἄν in enuntiato finali cum optativo coniunctum — ut si enun-

tiatum principale esset — saepe inveni, cuius rei attuli exempla in annotationibus criticis ad 21, 11.

Denique facere non possum, quin dicam quandam inter sermonem Eusebii et Diodori Siculi similitudinem interesse videri. Quod certe nemo mirabitur, si perpenderit Eusebium Diodorum saepius lectitasse, quod et ex excerptis satis magnis quae in Praep. ev. exstant apparet, et ex Eusebii de Diodoro iudicio licet concludere: Praep. ev. 21, 20 *γνωριμώτατος ἀνὴρ τοῖς Ἑλλήνων λογιωτάτοις*; 54, 15 *ἐπιφανὴς ἀνὴρ καὶ δόξαν οὐ μικρὰν παιδείας παρὰ πᾶσι τοῖς φιλολόγοις κτησάμενος*. Quamquam de hac re adhuc magis sensu quodam quam certis indiciis ductus iudico, mihi id persuasum est rebus accuratius examinatis futurum esse, ut et in singulis vocabulis et in constructionibus haud parva inveniatur similitudo. Prooemium Diodori propter quandam rerum cum Eusebianis rebus cognationem statim huic videtur favere opinioni.

In orthographicis similibusque rebus quam parva sit codicum auctoritas nemo non intellegit. Scriptoris tamen posterioris aetatis, qui *κοινῇ* lingua usus sit, textui ex inscriptionibus nullum fere afferes fructum; e codicum lectionibus collatis verum, quantum fieri potest, eruendum est. Atque eo difficilior fit res, quod verisimile est scriptores non semper sibi constantes fuisse, sed ut in nostris nonnumquam fit linguis, tum hoc tum illo modo scripsisse. Tamen non raro quaedam inter excerptos scriptores differentia etiam codicum testimonio cernitur.

De declinatione vocis *νεώς* haec annotavi:

sing. nom. *νεώς* 90, 4 Clem. Alex.; 183, 2 Porph.
dat. *ναῷ* 88, 27; 89, 1 (*h νεῷ*) Clem.
acc. *νεών* 160, 11 Eus.; 72, 23 Diod.; sed 45, 32 *νάον* Philo.

plur. nom. *ναοί* 209, 28 Eus.; 96, 5 et 7 Clem.
gen. *ναῶν* 35, 25; 148, 2 Eus.
dat. *ναοῖς* 166, 22 Eus.
acc. *νεώς* 20, 11; 159, 30; 194, 16 Eus.; 88,

21 et 23 et 24 Clem.; sed 40, 9 *ναούς* Philo; *ναούς* etiam 52, 15, quem verborum contextum editores Eusebio tribuunt, sed propter hanc ipsam formam (*ναούς* pro *νεώς*) vocabula 52, 13—19 Philonis esse puto, quod ipso argumento haud quaquam impeditur.

De testimoniis inscriptionum cfr. Meisterhans Grammatik der attischen Inschriften, Berlin 1885, pag. 53.

In tertia persona sing. aor. indic. act. aliquantum variant codices; sed propter maximum exemplorum numerum exitus *ειε* verus est putandus. Ita 4, 30 *διαπορήσειε*; 5, 34 *ἀπορήσειεν*; 15, 9 *ὁμολογήσειε*. — 8, 26 *ὁμολογήσειεν a h*, sed *ὁμολογήσαι ἄν* ceteri; sed prius verum putandum est; 8, 24 pro *ἀποφράξειαν* (*a h*) vel *ἀποφράξοι ἄν* scribendum est: *ἀποφράξειεν ἄν*. — Apud Philonem 50, 23 *ἐγχρίμψειεν*; 51, 21 *ἀναβλέψειεν*. — Apud Porph. 179, 22 *σωφρονήσειε*. — Apud Oneomaum 245, 29 *ὀκνήσειεν*; 292, 8 *ἀξιώσειεν*; 294, 22 *φήσειεν*, unde concludo (apud Oenom.) 269, 1 pro *ἀπορήσαι ἄν a h, o b* (vel *ἀπορήσαινεν i*) scribendum esse *ἀπορήσειεν ἄν*; 294, 23 pro *ἐθελήσαι*: *ἐθελήσειε*. Sed negare non velim fieri potuisse, ut Oenomaus utraque forma uteretur. Neque mutare audeo, quod apud Clem. Alex. 89, 14 scriptum est *ὁ πᾶς ἂν ἀρκέσαι*.

Ut 18, 22 est *ἀρνηθείημεν*, ita 21, 15 ex plurimis codicibus scribendum *δοκοίημεν* (*δοκοῖμεν o*), 93, 23 item *δοκοίημεν* (*δοκοῖμεν o*).

21, 16 Euseb. est *παρέστωσαν* in *a h*, *παρέστων* in *o i*; 77, 16 Clem. Alex. *παραδεδόσθωσαν a*, ceteri *παραδεδόσθων*; utra forma praeferenda sit sane est dubium.

Inter *ἀληθῶς* et *ὡς ἀληθῶς*, quae vocabula saepissime nobis occurrunt, nulla videtur esse usus differentia, nisi quod *ὡς ἀληθῶς* saepius fortasse dicitur, si vox, ad quam (*ὡς*)*ἀληθῶς* refertur, ante posita est. Ita vulgo *θείας ὡς ἀληθῶς θεολογίας* (76, 17) sed *τῶν ἀληθῶς θείων* (116, 21). Sed tamen 155, 16 *ἀγαθὰς καὶ ὡς ἀληθῶς θείας*. — His Eusebii locis est *ἀληθῶς* 15, 9; 21, 5; 111, 30; 116, 21; 168, 12; 193, 21; 202, 13; 208, 11; 209, 25;

211, 26; 212, 20; 214, 27; 234, 34; 235, 30; 236, 3. — ὡς ἀληθῶς 2, 1 (*h* sine ὡς); 76, 17; 111, 24; 143, 9; 155, 16; 182, 11; 201, 14; 210, 11; Vol. II, 3, 28. — Apud Oenomaum semper est ὡς ἀληθῶς: 236, 11; 268, 16; 269, 6; 292, 22.

In comparativa et superlativa forma adiectivi παλαιός magna est in codicibus varietas, sed cum nonnumquam omnes codices breviores formas παλαίτερος et παλαίτατος habeant, nescio an eae longioribus praeferendae sint. Breviores formae his locis in omnibus codicibus inveniuntur: 33, 23; 35, 24; 37, 8; 93, 18; 106, 16; 191, 21; 214, 8; 240, 26, 248, 19. — 20, 27 est παλαιοιτάτας in *a h*, *o*; 40, 3 (apud Philonem) παλαιότατοι *o*, παλαίτατοι reliqui; ceteris locis in *a h* solis longior forma: 19, 12; 36, 22; 37, 11; 116, 17; 201, 5 (etiam *i*).

Utrum σμικρός an μικρός scribendum? Post οὐ semper est in codicibus forma μικρός: 9, 19; 54, 16; 156, 27; 166, 4; praeterea 125, 1 δὲ μικρῷ. — σμικρός est his locis: 1, 18 τὴν σμικράν (non in *h*); 127, 12 ταῦτα σμικρά (*a*, *i*); 196, 28 καθωσιωμένον, σμικρά. His duobus locis proximum antecedens vocabulum in σ(ς) cadit, ut suspicari possis σ eam ob causam ex initio vocis μικρός excidisse: 63, 21 φυσιολογίας μικρόν; 180, 10 κνίσας μίκρῳ πρόσθεν. Itaque verisimile puto Eusebium numquam μικρός, nisi forte post οὐ, dixisse, quod etiam in Hist. eccl. (ed. Heinichen) I, 13, 19 est περὶ τῆς σμικρότητος, eodem loco ἐσμίκρυνεν; III, 39, 13 τοι σμικρός. In Praep. ev. 24,13 et 25,4 in loco e Diodoro excerpto codices κατὰ μικρόν habent.

Inter ἀνθρώπειος et ἀνθρώπινος codices ita variant, ut utraque voce Eusebium usum esse putem. Idem fere de ἑαυτῶν, -οῖς -ούς et αὑτῶν -οῖς, -ούς dici potest.

γίνομαι (γινώσκω) ubique fere est, si excipias excerpta ex scriptoribus quos constat γίγνομαι (γιγνώσκω) in operibus suis usos esse. In his excerptis vestigia formae γίγνομαι in codicibus Eusebii non desunt. In Eusebii textu inter magnam multitudinem exemplo-

rum verbi *γίνομαι*, unum exemplum inveni plenioris formae: 196, 2 *γιγνόμενα a i* (*γινόμενα o*). — In locis e Diodoro, Dionysio Halic., Clementi Alex., Philone sumptis ubique est forma *γίνομαι*; sed apud Oenomaum est plenior forma 296, 17 atque 267, 4 (in cod. *a*); brevior forma 258, 10; 298, 30. — Apud Porphyrium plerumque brevior forma: 114, 18; 131, 7; 131, 14; 178, 11; 198, 1; 206, 20; 225, 3; 225, 7; plenior forma 204, 9 (sed *o γιν.*) 207, 14 (*a*); 222, 30 (in oraculi responso); 34, 14 (sed *a γιν.*). Unde concludo formam *γίγνομαι a* sermone Porphyrii et Oenomai non alienum fuisse.

In Plutarchi Stromateon fragmentis, quae re vera e Theophrastea epitome petita esse demonstravit Diels (Doxogr. graeci), plenior forma, quae Theaphrasto fortasse est tribuenda, ter invenitur: 27, 3; 28, 5; 28, 18 (*a h*, ceteri *γιν.*); brevior forma 26, 4; 27, 17 et 18; 29, 9; 30, 2. Forma propria Xenophontis plenior servata est 30, 26 in *a h*, *i b*, sed 31, 10 est *γιν.* — In excerptis Platonis est 31, 27 *γιγν.*, sed 31, 19 et 31, 29 *γιν.* — Apud Aristoclem Vol. II, 5, 14 *γιγν.* in *i* (*γιν.* in *o*). — De his formis in inscriptionibus Hecht: Orthogr. dial. Forsch. (secundum Recensionem in N. Phil. Rundsch. 1887, n:o 5): *γίγν.* ad 300 a. Chr. n.; *γιν.* 300 a. Chr. n. — 300 p. Chr. n.; deinde *γιγν.* rursus apparet.

Utrum *σσ* an *ττ* scribendum sit ope librorum manu scriptorum nescio an ubique fere diiudicari possit. In nonnullis excerptis semper *σσ* legitur, in plurimis vero, paucis vocabulis exceptis, semper *ττ*. In Eusebiano textu fere semper est *ττ*, ut 1, 11 *συμπράττοντος*; 3, 25 *κηρυττομένην* multisque aliis locis, sed 123, 12 *θαλάσσῃ* (sed *a θαλάττῃ*); 123, 15 *θάλασσα*; 240, 32 *ἐλοίμωσσον*; 241, 15 *τέσσαρας* [*ἀπομειλίσσεσθαι* nescio an semper dictum sit a Graecis. Eus. 167, 32; 194, 19; 200, 27. Dion. Halic. 190, 1 *a i*; Porph. 139, 32; 140, 10; 197, 22 (*a i*)]. Vol. II, 1, 10 *εὐγλωττίαν* in omnibus codd.; sed 7, 29; 8, 23; 8, 26 *γλωσσ.* in cod. *o*. Vol. I 37, 16 *γλώττης a h*, ceteri *γλώσσης*. In hac voce *ττ* vera apud Eusebium

videtur esse lectio. — In locis Diodori est ττ praeter 22, 30, ubi *θάλασσαν* (*θάλατταν a*; Diod. *θάλατταν D*, *θάλαττα* C F, ceteri *θάλασσαν*); 32, 30 *θάλασσαν* (sed *θάλατταν a* et Diod. *D*). — Apud Dionys. Halic. 190, 1 *ἀπομειλισσόμενοι a i* (ceteri: ττ); 190, 15 *διαφυλάττουσαι*. — Apud Clem. Alex. ubique ττ praeter 83, 19 *ἄσσα*; 90, 16 *θάλασσα*, sed 185, 27 *θάλατταν* (sed *o θάλασσαν*). — Apud Plutarchum plerumque ττ, sed 101, 28 et 220, 20 *φυλασσ*. sed 216, 31 *διαφυλάττουσι*; 110, 7 et 220, 4 *θάλασσαν*; 239, 29 *κρεισσόνων a i*. — Apud Oenomaum ττ, sed 243, 9 bis; 251, 30; 266, 5 *θαλασσ*; 242, 7 *ἐθαλασσοκράτει*; 264, 2 *τεσσάρων*. — Apud Porphyrium vulgo ττ, sed σσ 140, 17 *ἀναπλάσσειν* (qui locus tamen corruptus videtur); 83, 19 *ἄσσα* (cfr. Clem.); *θαλασσ*. 90, 16; 123, 12 et 15; 135, 2; 135, 5 (*i b o*); 173, 3 et 7 et 25, sed 138, 9 *θαλάττης* (*b o* σσ); 183, 26 *γλώσσης b o* (ceteri ττ); 183, 27 *γλῶσσαν a i o*; in ceteris vocibus ττ (ex. gr. 223, 30 *κρείττους*, cfr. Plutarch.). — In Plutarchi Strom. (= Theophr.) sunt exempla 27, 10 *θάλασσαν*; 28, 29 *τέσσαρα*. — Apud Xenoph. 30, 22 *πράττοντας*. — Apud Apollon. Tyan. 176, 31 *κρειττόνων*; 177, 2 *κρείττονι* (cfr. Plutarchum).

Apud Philonem semper σσ: 38, 5 *γλώσσαν*; 41, 12 et 20; 43, 12 (hoc loco non in *o h*) *θαλασσ*.; 42, 27 *κρείσσονας*; 44, 32; 48, 11 et 13 *τέσσαρ*.; 45, 7 *ἀπηλλάσσετο a* (ceteri ττ); 49, 14 *φυλάσσουσιν*; 51, 31 *χαράσσουσιν*. — Ex scriptis sacris est exemplum 3, 7 *καταλλάσσων*. — In versibus (oraculorum responsis), semper σσ: 171, 28; 172, 10; 173, 5 *θαλασσ*; 171, 31 *χαράσσετε*; 233, 24 *ἑλισσόμενοι*; 105, 16 in versu Hesiodi *μελίσσας*.

Inter *σφάττω* et *σφάζω* variant codices, sed ita ut illa forma multo sit frequentior. Euseb. 13, 7; 193, 28 *κατασφάττειν*; 13, 17 *ἐπέσφαζον a h* (*ὑπέσφαζον o*); 182, 6 *κατέσφαζον* (*a κατέσφαττον*); 194, 30 *ἔσφαζον*; Porph. ττ 172, 28 (*a i*); 182, 28 sed 184, 12 *σφαζόμενον*.; Philo ττ 50, 8; 184, 27; Clem. ττ 186, 4 et 18 et 22. Quare nescio an forma ττ sit praeferenda.

Quamquam de omnibus his rebus difficile est nunc certum statuere; sed cum criticas, quibus fidere possimus, auctorum posterioris aetatis editiones nacti erimus, ea quae hic de orthographia congessi spero haud exiguae fore utilitati.

Restat ut de elisione et de ν ἐφελκυστικῷ pauca addam. In codice *a* formis verborum in ε exeuntibus et dativo plurali tertiae declinationis ν plerumque additur, etiam ante consonantes; elisio vocalis ε in *a* saepius occurrit quam in aliis codicibus, sed cum *a* in his rebus non satis constans sit, neque cum codicibus auctorum ab Eusebio excerptorum consentiat — non magis quam ceteri Eusebii codices —, textum a prioribus receptum servandum puto, nisi optimi codices omnes repugnent.

Annotationes criticae.

1, 7 editores virgulam quae vocatur post ἐπαγγελλομένης ponunt, quare τήνδε σοι ἐπεφώνησα coniungunt. Sed τήνδε (pro αὐτὴν) per se falsum est, neque verbum ἐπιφωνέω et cum accusativo et cum dativo coniungi potest. ἐπιφωνέω aut προσφωνέω in his exemplis, ubi vim dedicandi habent, cum solo dativo coniuncta sunt. Eus. Eccl. Hist. IV, 3, 3 Ἀριστείδης . . ., τῷ Κοδράτῳ παραπλησίως ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀπολογίαν ἐπιφωνήσας Ἀδριανῷ καταλέλοιπε. — Eus. Eccl. Hist. IV, 3, 1 τούτῳ Κοδράτος λόγον προσφωνήσας ἀναδίδωσιν. — Diog. Laert. 4, 38 διὸ καὶ τούτῳ μόνῳ τῶν ἄλλων βασιλέων προσεφώνει. 7, 185 τοσαῦτα γοῦν συγγράψας οὐδενὶ τῶν βασιλέων προσπεφώνηκεν. — Itaque τήνδε ad priora referendum est; supervacaneum videtur, sed his verbis quodam modo defenditur: 4, 10 ἐπὶ τήνδε καθεὶς τὴν πραγματείαν τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως.

1, 19 est σωμάτων in *h*, in aliis σώματος; hoc melius videtur, quod corpus in abstracto dictum est, neque fere aliud significat quam φθορᾶς, qua voce explicatur. Deinde sequitur concreta, quam dicunt, vi 1,20 ψυχαῖς . . . σώματα, sed pro σώματα (cod. *g c*) scribendum est σωμάτων ex *h i*; namque ut ψυχαῖς sine articulo est, ita etiam σωμάτων, neque verisimile est Eusebium corpora ex animis pendere et eas quasi umbram

sequi dicere voluisse, sed dicit ea quae corporum propria sunt, vel emolumenta corporum, ex emolumentis animarum pendere. Sententia Eusebii videtur esse ea quam pronuntiat Christus Matth. 6, 33.

2, 4 pro *ζωὴ ἐξ ἧς* est in *h ζωῆς ἔξαψις ἥ*. Haec lectio, si in arcehetypo non fuit, unde orta sit non explices. Contra facile intellegimus, scriptorem codicis X lectionem, propter vocem *ἔξαψις* inusitatissimam, minus perspicuam correxisse. *ἔξαψις* apud Zonar. p. 1456 *ὀξυχολία, ἔξαψις καρδίας παραυτίκα ὀρεγομένη κακῶσαι τὸν κακώσαντα*. Coniunctio *κατὰ τούτον ἔξαψις* aliquid duri habet, sed constructio *ἐξ ἧς ἐγγίνεται*, quae est vulgaris lectio, ferri omnino non potest; nam *ἐγγίνομαι* cum *ἔν τινι* aut *τινί* coniungitur.

2, 14 et 15 scriptum est:

ὑστεροῖτο τὸν ὄντως ἀγαθὸν δημιουργὸν h
ὑστεροῖτο ὁ τῶν ἀγαθῶν τὸν δημιουργὸν X.

Apparet post o in *ὑστεροῖτο* articulum *ὁ* in *h* excidisse; tum genetivus sententia postulatur, ut paulo post legitur: *τὸν παμβασιλέα τῶν ὅλων*; praeterea saepius o pro ω scribitur quam contra (*h* 2, 28 similiter *ὅλον* pro *ὅλων* scriptum). Ordo verborum nonnihil durus duobus similibus constructionibus 9, 32 aliisque ut 25, 28 (cod. *a*) defenditur. Post *ὸν* in *ἀγαθὸν* articulus *τὸν* facile excidit. Vocem *ὄντως*, paene supervacaneam, non est cur *a* scriptore *h* ipso inventam putemus. Itaque lectionem codicis *X* recipio *ὄντως* ex *h* addito.

2, 15 pro *ἐξοικειούμενος* scribendum est ex codice *h ἐξῳκειωμένος*, neque enim de eo agitur qui nanciscitur, sed de eo qui nactus est (cfr. 196, 26 *δαιμόνων ἀγαθῶν πλήθει προσῳκειωμένον*); tum *ἐπιγραφόμενος* (tempore praesenti) de eo dicitur, qui deum patronum sibi vindicat (sich zuschreibt) cfr. supra 2, 1. Lucian. de morte Per. 11, Herm. 14, Fug. 4, 16. Demosth. p. 1266. Etiam in iis quae sequuntur tempus praesens et perfectum alterum alterum sequitur: *πλησιάζων — ἠξιωμένος*.

2, 21 sunt hae lectiones:

ὁμοῦ καὶ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ *h*,
ὁμοῦ καὶ ψυχῆς τε καὶ σώματος καὶ *g*(*o*)
ὁμοῦ ψυχῆς τε καὶ σώματος καὶ *i*.

Lectio, quae est in *i*, sermoni Eusebii congruit, cfr. 5, 15; 7, 2; 11, 18; 14, 2, aliaque.

3, 7 et 8 lectio aliorum codicum est confusa; in *h* veras lectiones habemus: τὸν σύμπαντα κόσμον scribendum est. 7, 8; 8, 10; 15, 10 εὐαγγελίζεσθαι in omnibus codicibus cum duobus accusativis coniunctum est.

3, 22 hic προσκυνέω cum dativo iunctum est; supra (15) cum accusativo. Cfr. lexica.

4, 1 difficile est dictu utrum διαλῦσαι cod. *h* an διαλύσασθαι alterius codicum familiae verum sit. Quod forma media non facile ex activa forma corrumpi potuit, neque certa inest causa cur activam formam emendarit librarius, mediam formam genuinam in *h* corruptam puto.

4, 6 δι' ἀποδείξεως ἐναργοῦς παρέχειν τεκμήριον. Pro ἐναργοῦς codicis *h* ἐναργὲς scribendum puto, ut est in familia *X*; namque vox τεκμήριον premitur, cui aptissime additur attributum ἐναργές, ut ad τεκμήριον Plato Ion. 535, c; ad δεῖγμα 12, 22 Euseb.; ad σημεῖα Plato Tim. 72, b; ad μαρτύριον Polyb. 4, 8, 4. Scriptorem *h* propter praecedentem genetivum ἀποδείξεως genetivum ἐναργοῦς scripsisse in aperto est; cfr. 6, 26 τοὺς μηδὲν ἔχειν ἡμᾶς δι' ἀποδείξεως παριστάναι. Sed non reticere velim Eusebium 7, 10 διὰ πλειστῶν καὶ ἐναργῶν ἀποδείξεων scribere; similiter fere 8, 2.

4, 19 non est cur hoc loco προπαρασκευῆς familiae *X*, ut Gaisford et Dindorf fecerunt, pro προκατασκευῆς voce codicis *h* minus usitata scribamus, cum supra 4, 11 omnes codices hanc vocem praebeant.

5, 7 θεῶν ex *h* sumendum est pro ἐθῶν, quod in toto hoc sententiarum nexu de nulla alia re nisi deorum cultu agitur; ἄθεος est ὁ θεῶν ἀποστάς. 98, 7 est pro

ἐθῶν falsum θεῶν in omnibus codicibus.

5, 12 καταξιωθήσεσθαι lectio codicis *h* recipienda. καὶ ex κατ corruptum hic nullum habet locum.

6, 25 nulla est causa cur pro προταθέντων lectione optimorum codicum προτεθέντων scribamus.

7, 18 pro γέ aptius γάρ.

8, 17 ἐνηνθρωπήκει cur editores pro ἐνηνθρώπει scripserint non video causam, nisi quod hanc lectionem in *a* quoque inesse ignorarent.

8, 26 ἄν, quod in codicibus omissum est, ponendum est ante οὐκ; nam is est locus huius particulae, et in interrogationibus quidem a pronomine interrogativo prope abest; cfr. 2, 8 τί οὖν ἂν γένοιτο; 2, 14 τί ἂν ἔτι λείποιτο; τίνος δ' ἂν ὑστεροῖτο; 2, 15; 4, 32; 5, 5; (5, 6); 5, 17 ποίαις δ' οὐκ ἂν ἐνδίκως ὑποβληθεῖεν; 10, 5 τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη; 14, 9 πῶς οὐκ ἂν τοῖς πᾶσιν συμβάλλοιτο aliisque locis.

9, 6 ὁσίων καὶ θεοφιλῶν scribendum videtur; nam quod in *a* θείων pro ὁσίων est, illud propter sequens φιλοθέων exstitit aut ex similitudine litterarum uncialium ο et θ, σ et ε; non aliter 37, 3; 39, 12; 43, 32 σ pro ε.

9, 7 ἅπαντας, plenior forma plenioris vis apud Eusebium frequens (ex. gr. 3, 4; 3, 27; 4, 1; 5, 15; 12, 6; 13, 28; 19, 24; 21, 8) e codice *X* recipienda est.

9, 24 ex *X* articulum ante Χριστοῦ addidi, ut est 3, 6; 10, 6; 11, 24; 12; 30.

10, 2 ἐπὶ ex codice *a* est restituendum.

10, 15 τῶν est delendum, cuius neque in *a* neque in *o* sunt vestigia.

10, 16 lectio codicis *a* τοῦ προφήτου ἱερεμίου (idem vocum ordo atque 7, 19: ὁ ἱερός ἀπόστολος Παῦλος) genuina videtur.

10, 22 δὴ οὖν (similiter 6, 28); οὖν e codice *X* recipiendum.

11, 5 vocabula προβεβλημένον — 7 δυνάμεως, cum in nullo alio codice nisi in *n* (in margine quidem) iisque qui ab eo originem ducunt inveniantur, *n* vero nullam

propriam auctoritatem habeat, etsi nihil quod offendat, nisi vocem μὲν, praebent, e contrario sententiam adiuvant clarioremque faciunt, necesse est secludamus. Ita haec fit sententia: id quod inde ad beatam vitam omnium hominum factum est, non solum ex apertis eius verbis, sed etiam ex occulta potestate erat, quod genus hominum liberatum est simul cum verbo eius. — Deest fortasse aliquid hoc loco; quod librarius haud indoctus cum animadvertisset, quaedam non contemnenda ad lacunam supplendam invenit. προβεβλημένον paulo post invenitur: 9 προβεβλημένῃ διδασκαλίᾳ. 12, 19 legitur τεκμήριον τυγχάνειν τῆς ἐνθέου καὶ ἀπορρήτου δυνάμεως. Cfr. 15, 12.

13, 4 pro π α ρ α β ά λ λ ε ι ν, quod est in *a h*, scribendum est ex *o* π ε ρ ι β ά λ λ ε ι ν, cfr. ἀγχόνῃ περιβάλλειν cum Aesch. Ch. 569 νεκρὸν θήσω ποδώκει περιβαλὼν χαλκεύματι; Eur. Or. 25 πόσιν ἀπείρῳ περιβαλοῦσ᾽ ὑφάσματι; Antiph. 3, β, 12 μὴ . . πατέρα καὶ παῖδα ἀώροις συμφοραῖς περιβάλητε.

13, 13 est in *a* γ ε γ η ρ α κ ό τ α ς, ut 13, 3 et 13, 19. Sed 13, 13 in aliis codicibus π α ρ α κ μ ά σ α ν τ α ς est, quod vocabulum minus usitatum, cum a scriptore codicis *X* pro γεγηρακότας in textum intrusum esse non verisimile sit, genuinum videtur. — Etiam 13, 19 γ έ ρ ο ν τ α ς, quo variatio vocabulorum efficitur, propter participium ζῶντας aptius dicitur, ut 13, 14, quam γεγηρακότας.

14, 26 vera videtur lectio codicis *X* ὑ φ᾽ ἥ λ ι ο ν; praepositio ὑπὸ cum accusativo coniuncta est apud Homerum frequenter; etiam apud Platonem invenitur Tim. 23, d. ὁπόσων ὑπὸ οὐρανὸν ἡμεῖς ἀκοὴν παρεδεξάμεθα et Aeschinem 2, 41 φίλιππον τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀνθρώπων πάντων εἶναι δεινότατον. Hunc praepositionis ὑπὸ usum si quis ab Eusebiano sermone alienum esse dicit, statim refutatur 14, 30, ubi omnes codices (praeter *t*) τῶν ὑπὸ γαστέρα (ἐνθυμημάτων) habent. 38, 26 (verba Philonis vel Porphyrii) est ὑφ᾽ ἥλιον in *X* (in *a*: ὑφ᾽ ἡλίωι), 131, 12 τὸν ὑπὸ σελήνην ἀέρα.

15, 10 *εὐηγγελίσθαι* codicis *X* melius est, quod sequitur perfectum *παρεσχηκέναι*.

15, 17 *εἰπεῖν* seclusi. *φέρε* sine *εἰπεῖν* invenitur etiam (6, 23 et) 145, 3.

15, 25 lectio optimorum codicum est *ὥστε τῶ δοκεῖν*, quod mutandum puto in *ὥς τῳ δοκεῖν*, „ut alicui videtur", ex similitudine constructionis *ὡς ἐμοὶ δοκεῖν*; forma *τῳ* invenitur etiam 124, 28; 166, 3; 252, 7.

16, 9 *ζοφερωτάτη'ς* fortasse melius, ut in omnibus codd. 87, 7; 211, 29.

17, 26 non *πάλαι*, sed *πάλιν*, quod est in *a*, scribendum est; cfr. 18, 6.

18, 8 *δυσὶν*, quod est in *a*, nihil aliud est quam corrupta lectio vocis *δυοῖν*: litterae unciales o et σ inter se non multum differunt.

18, 17 multo clarior fieret sententia, si prius *καὶ* abesset.

20, 1 *ὑπερθαυμάζω* cum genetivo coniungitur, ut *ὑπεραλγέω* Soph. Antig. 626; Arist. Av. 466; ut *ὑπερεράω* Ael. V. H. 12, 1; sed et cum accusativo et cum genetivo illud verbum coniungi vix credibile videtur; si *αὐτὸν* non plane delendum est, *αὐτοῦ* scribendum. Quamquam Cramer Anecd. Oxon. vol. 4, p. 302, 7: *ὑπερθαυμάζω: αἰτιατικῇ, τὸν ἄνδρα τῆς ἀνδρείας ὑπερθαυμάσας.* — 209, 26 *ὑπερθαυμάζω* cum accusativo coniunctum est.

20, 25 in iis verbis quae ab hoc versu usque ad 21, 7 sequuntur dubium videtur utrum futurum an aoristus coniunctivi scribendus sit. Qua in re scriptor codicis *a* sequendus est, quippe qui in hac re magna cura usus esse videatur; namque prima manu, quae suo arbitrio nihil videtur correxisse, coniunctivi plurimis locis in indicativos mutati sunt. Itaque habebimus *σκεψώμεθα* — *ἐποπτεύσομεν* (nam hic σ excidit) — *ἐφοδεύσομεν* — *ἐπισκεψόμεθα* — *μεταβησόμεθα* (in *o*, in *a* obscurum) — *ἐποίσομεν* (in *a* mendum *ποιήσομεν*, quo indicativus adumbratur). Praeterea Eusebius ubique *σκεψώμεθα* scripsit, ut 142, 25; cfr, 19, 15; 86, 15; 169, 27.

21, 11 et 12 editores ἀποδειχθῇ καὶ γένηται formas alterius codicum familiae pro optativi formis codicis *a* receperunt. Sed similiter agendum erat 19, 22 et 21, 15 aut ubique cum *a* faciendum, quod, etsi constructio non attica est, in scriptore posterioris aetatis, ut Eusebio, praeferendum duximus. Similiter 86, 25 προτεθείκαμεν, ὡς ἂν [αὐτοὶ] μάθοιμεν ἡμεῖς. — 93, 23 ταῦτα ἐπιθεωρήσωμεν ὡς ἂν μὴ δοκοίημεν ἀγνοεῖν. Etiam 134, 28 in codd. *a i* et 142, 6 in omnibus; 166, 2 *a i*; 169, 2 *i o b*; 221, 26 in omnibus.

22, 15 pro ἐκείνοις Viger in annotationibus: ἐκείνῳ, nempe τῷ κόσμῳ.

23, 19 posterius τῇ, quod in *a* et apud Diodorum deest, delendum est.

24, 23 est in editionibus τοὺς οὖν πρώτους τῶν ἀνθρώπων μηδὲν τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων εὑρημένων ἐπιπόνως διάγειν. Sed cum εὑρημένων ad ἀνθρώπων referamus necesse sit, etsi ad τοὺς πρώτους re vera ut referatur sententia postulatur, lectionem falsam esse apparet, neque ea cum lectione codicum congruit. Nam in optimis codicibus est μηδενὸς; id in *b* apertum est, et sine dubio, etsi compendium non observavi, in *o* quoque, quod in *g* est μηδενὸς; idem in *a*, quamvis in μηδὲν ἐς corruptum, qua re commotus scriptor *a* super τῶν posuit τά. Deinde pro εὑρημένων scribendum est εὑρημένου, quod quam facile propter praecedentes pluralis numeri genetivos corruptum sit nemo non intellegit. πω quod est in *b*, pro τῶν in *a*, non est recipiendum. Itaque Eusebii, non Diodori codices secuti, eandem nacti sumus lectionem quae est apud Diodorum.

26, 21 γένει voci oppositum est ποιότησιν; locus Simpl. phys. f. 5 v. 45 ad comparationem non adhibendus videtur (cfr. Diels Doxographi graeci 579).

26, 25 pro γεγενῆσθαι potius praesens aut aoristum in hac narratione rerum exspectamus; equidem conicio: γε γενέσθαι; 27, 30 et 28, 12 est forma γεγονέναι, sed 28, 20 γεγενημένον.

27, 22 *καὶ* ante *κατὰ* equidem, ut Diels, delendum puto.

28, 10 *λαμπροτάτην* non mutaverim, ut Diels, in *λαμπρότητα*; nam etsi ad sententiam hoc melius est, illud concinnitate commendatur; *ἐξωμοιομένην* dura constructione *λαμπρότητα* sequeretur, quamquam ad *φύσιν* referendum est. Dicendum erat: *τοὐναντίον δὲ φύσιν ἐξωμοιωμένην*.

31, 2 *τοὺς μέγιστα* vera lectio videtur, quae confirmatur omnibus codicibus Vol. II, 415, 11. Ex ultima littera vocis *μέγιστα* ortum est illud *ἀφρονοῦντας* codicis *X*.

33, 1 *ς* ad utrumque verbum postea additum in *a* non est recipiendum, ut e Diodori quoque codicibus apparet.

33, 27 *ἐπιθύσεις* scribo cum *a*; 42, 1 omnes codd: *χόας καὶ ἐπιθύσεις ἐποίουν*.

34, 1 *τῶν καθ' ἡμᾶς γεγονὼς αὐτὸς ἐκεῖνος*. Pro *τῶν* nescio an *ὁ* scribendum sit; cfr, 37, 17 *ὁ καθ' ἡμᾶς* et 169, 12.

34, 10 *κατοικεῖν*, si sententiam quae intellegatur assequi volumus, contra omnes codices in *κατοικοῦν* (ut est apud Porphyrium) mutandum est. Postea vero si virgulam quae vocatur post *κατοικοῦν* tollimus, constructionem ad sensum hanc habemus, *τὸ γένος ἤρξαντο*, voce *οἱ πρῶτοι* quae sequitur adiu⟨n⟩tam: haec gens hi primi coeperunt. Quae lectio fortasse vera est, vulgata apud Porphyrium *ἤρξατο πρῶτον* a librario emendata.

34, 13 non *ὕστερα*, sed *ὕστερον* ut 36, 26 (Euseb.) 37, 7 (id.); 39, 17 (Philo); 43, 18 (id.) 50, 10 (id.).

34, 13 *καὶ πλάνης μαστὴρ ὁ ἄνθρωπος* . . . . ita interpretor: et errans homo, cum indagator eorum quae ad vitam necessaria sunt multis cum laboribus et lacrimis fieret, guttas eorum sacrificavit.

37, 27 *ὑπ' ἐκείνου καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἐξεταστῶν τῆς ἀληθείας παρεδέχθη*. Hoc vocabulum (eadem verba pag. 561, 23, nisi quod *παρεδείχθη* in *e d f g* secundum Gaisfordium) eo explicatur, quod de eadem re Eusebius

supra 37, 14 ἀποδεχθῆναι, „probatum esse", utitur. τῆς ἀληθείας ad ἐξεταστῶν referendum est.

38, 26 ὑφ' ἥλιον hic, ut supra 14, 26, scribendum.

40, 15 ἐπέθεσαν (προσέθεσαν *a*), cfr. 42, 28 et 47, 21; sed contra 51, 15.

41, 24 non ηὑρέθη neque 41, 27 ηὗρεν sed εὑρέθη et εὗρεν scribendum; in codicibus non est augmentum nisi priore loco in *a* (cfr. 42, 26; 43, 8; 44, 1; 44, 12; 44, 13; 44, 17 et 18; 46, 23; 46, 31; 47, 23).

43, 5 eodem iure quo καλάμων et θρύων etiam παπύρων (*o b*) in plurali numero ponendum est.

43, 10 vix dubitandum videtur, quin pro δένδρου: δένδρον scribendum sit.

43, 23 pro τοῦτον scribendum esse τὸν ἕτερον puto; alter fratrum Chrysor alter Hephaestus est. Usque ab Hypsuranio et Usoo (42, 31 et 32) usque ad Uranium et Gaiam 44, 23 seqq. duo semper simul nominantur.

44, 10 utrum ποίμνας (*a*) an ποίμνια (*o b*) scribendum sit incertum; sed cum illud facile propter praecedens κώμας ex hoc corrumpi potuerit, non item contra, ποίμνια praeferendum videtur.

44, 26 ἀπ' e codicibus *o b* addendum est ante αὐτῆς; idem est dicendi genus atque paulo ante: ἀπ' αὐτοῦ . . . δι' ὑπερβολὴν τοῦ κάλλους ὀνομάζειν; hic est: διὰ τὸ κάλλος ἀπ' αὐτῆς ἐκάλεσαν. — 45, 15 codex *a* sequendus: Ἀθ. μετὰ γνώμης καὶ κατά, cfr. 45, 29.

45, 23 rursus quaeritur utrum codex *a* an familia *o b* sequenda sit. Nominibus punicis in graecam linguam non receptis casus a scriptore plerumque non adduntur, ut 43, 22 τὸν Χρυσώρ; 44, 13 ἀπὸ Μισώρ; 44, 16 τοῦ Συδύκ; 45, 1 Δαγὼν (accus.); sed 46, 23 συδύκωι (cod. *a*), 48, 8 Δαγῶνος (δαγὼν *o*). In sermonem graecum quasi recepta sunt Ἀστάρτη, Δημαροῦς, etiam Βααλτίς (48, 3). Neque articuli de hominibus iam nominatis certus et perspicuus est usus. 44, 13 est ἀπὸ Μισώρ; 46, 21 ἀπὸ Ἀστάρτης; 46, 22 ὁ δὲ Δαγὼν; 46, 23

Συδύκω; 47, 25 *τὴν δὲ Ἀστάρτην*; 48, 8 *Δαγῶνος*. Sed cum postremo loco (48, 8) *τῶν συνόντων θεῶν ὄψεις, κρόνου τε καὶ δαγῶνος καὶ τῶν λοιπῶν*, casus genetivus vocis *δαγῶνος* ex praecedenti *κρόνου* quodam modo explicetur, aliquo videor mihi iure 45, 23 lectionem *δαγὼν* praeferre, sed ut quem habeat vox in sententia casum appareat addito articulo: *τῶ δαγὼν* (*o b*).

46, 24 non credo *συδὺκ* voci barbaricae formae casum (*συδύκω* ut est in *a*) adiungendum esse.

47, 15 post *πρῶτον* adde *καὶ*, quo evadit versus heroicus: *πρῶτον—ἀνθρώπων*. cfr. Hes. *ἔργα καὶ ἡμέραι* v. 109 *χρύσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων*.

48, 7 quae sit vera scriptura nominis *τάαυτος* difficile est dictu. Ut nos scripsimus, ita est semper in *o b*. In *a* vero 38, 26 *ταῦτα αὐτοῦ*, 38, 27 *οὗτος*, 44, 13 *οὗτος αὐτὸς*, 48, 7 *ταυθ' ὅς*, et deinde quasi nomine invento semper *ταυθὸς*. Editores, hoc loco (et omnibus proximis locis) pro *τάαυτος* subito *ταυθὸς* paene dormitantes scribere inceperunt. Scriptura codicum *o b*, quae prima codicis *a* simili lectione (38, 26) commendatur, ubique retinenda est.

48, 25 pro *ἴδιος*, quod quam hic habeat vim non facile intellegas, potius *ὄγδοος* (*o b*) scribendum. Namque 44, 16 Cabiri filii Sydyci dicuntur, hic numerus eorum indicatur; quibus septem adiungendus est octavus, Asclepius, filius Sydyci et Titanidis (46, 25).

48, 27 codices *o b* sequendi sunt (nisi quod *Θαβίωνος* pro *Θανίωνος* scribendum, cfr. 28, 1 *αὐδηρίτης* pro *ἀβδηρίτης*) de qua re tibi persuadebitur, si sententiam superiorem et proximam in comparationem vocaveris. Hic est nexus rerum: *ταῦτα πρῶτοι ὑπεμνηματίσαντο οἱ Κάβειροι, ταῦτα πάντα ὁ Θαβίωνος παῖς παρέδωκεν τοῖς ὀργέωσι* . . ., *οἱ δὲ παρέδοσαν καὶ τοῖς ἐπεισάκτοις*. Si codicem *a* sequimur (*ταῦτα πάντα ὁ Θαβίων, ὅς*), et falsum aliquid profertur, quasi ea quae antea narrata sunt Thabionis essent verba, et oratio non fluit.

48, 32 ταῖς αὐτῶν διαδοχαῖς lectio codicum est servanda. Haec enim mihi videtur sententia esse: hi vero (sacerdotes et prophetae) stuporem omni modo conati augere suis traditionibus (scholis) etiam iis qui foris adducti erant tradiderunt. διαδοχὴ vim traditionis habet etiam Eccl. Hist. II, 3, 3; de successionibus in scholis philosophorum Athen. 4 p. 162 e. usurpatur.

49, 16 δυσεξίτητα Hesychius explicat: δυσκόλως ἐξοδευόμενα, sed cum nullum certum huius usus exemplum inveniatur, δυσεξίτηλον praeferendum.

50, 9 ἤλ lectio est codicis *a*, et 184, 28, ubi idem invenitur excerptum, etiam codicis *o*; in superioribus 44, 32; 46, 1; 47, 5 *a* semper ἦλος, *o b* ἴλος.

50, 11 pro εἰς est ἐπὶ in *a*, sed 184, 30 εἰς etiam in *a*. 50, 12 et 184, 31 est ἀνωβρὲτ in *a*, *b*, *i*; ἀνοβρὲτ in *o*.

50, 13 ἰεδούδ, 184, 32 ἰουεούτα in *a*, in ceteris ἰεούδ.

51, 9 ἐπιγραφομένοις (non ἐπιγεγραμμένοις cod. *a*) veram esse lectionem ex 52, 12 et 39, 31 apparet.

52, 13 pro δὲ legendum est δή; nam verbis πάντες δὴ τὰς ἀφορμὰς . . . sententia non continuatur, sed concluditur.

53, 2 et 53, 28 ἑαυτῶν scribendum est pro αὐτῶν. Priore loco illa lectio codicibus satis defenditur.

55, 27 ἐπιμελουμένους, Diodori codicum lectio, est etiam in *a*.

58, 12 est apud Eusebium ὀνομάζεσθαι; multo melius est νομίζεσθαι, ut est apud Diodorum.

58, 29 pro γενέσθαι est in codice *a* ἐγγενέσθαι; cum in codice *C* Diodori eadem est lectio, haec vera putanda et recipienda est.

59, 9 νομίζειν; melius est ὀνομάζειν, ut est apud Diodorum, qua in re tamen animadvertendum in codice *C* Diodori esse νομίζουσι, etsi hic est contextus verborum: . . . οἱ δὲ Ἥραν, οἱ δὲ πᾶσιν ταῖς προσηγορίαις ὀνομάζουσι (νομίζουσι). Antiquissimam fortasse Eusebii

codices et *C* lectionem servant, quam alii librorum scriptores, cum falsam animadvertissent, correxerunt. Sed cum eum, qui archetypum codicum Eusebii scripsit, iam 58, 12 in simili fere re errasse videamus, eius lectioni ne hic quidem valde fidendum. Etiam 106, 20 in omnibus codicibus, excepto *a*, *νομίζεσθαι* pro *ὀνομάζεσθαι.*

63, 19 in contextu verborum *εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τ ῆ ς τὰς διανοίας τυφλοῖς τὴν ἀνάβλεψιν εὐαγγελισαμένης* scribendum est *τ ο ῖ ς* (codd. *a o b*) pro *τῆς*.

63, 22 *ἐπισκεψώμεθα* cum *a* legendum; ita 86, 15 omnes codd.; cfr. 20, 25.

64, 6 *ἐκ τῆς κ α ὶ περὶ* scribendum est; in *a* est *καὶ*, in *b* lacuna in eius vocabuli spatio.

65, 21 ordo *ἐπιχειρῆσαι βοῦς ζευγνύειν* est in *o* (in *b i* lacuna) et apud Diodorum.

72, 12 *ἐ π ὶ τὴν χώραν ἐκπηδῆσαι.* pro *ἐπὶ* scribendum est *ε ἰ ς*, quod in *a* et apud Diodorum invenitur.

72, 17 pro *σ υ μ π λ α κ ῆ ν α ι* est *συμπλανηθῆναι* apud Diodorum, quod optimum est. Eusebium tamen ipsum *συμπλακῆναι* scripsisse inde colligo, quod in *a* est *συνευνηθῆναι*, illius lectionis glossa. In codice *b* est *συμπλανηθῆναι.*

73, 4 pro *ἀ σ ε λ γ ε ί ᾳ* scribendum est *ἀ σ ε β ε ί ᾳ*, quod est in *a*, *o*, *b* et apud Diodorum.

75, 13 pro *μ ε τ ὰ ταῦτα* lectione codicum *κ α τ ὰ ταῦτα* (sc. *γράμματα*) potius scribendum est.

75, 30 et 31 *κ ά σ σ ι ο ν* scribendum ex *a*, *o*, ut est 40, 29.

76, 17 *πότερον θείας ὡς ἀληθῶς θεολογίας ἐ χ ο ύ σ η ς τι θεοπρεπὲς δεῖγμα φέρουσιν.* Pro *ἐχούσης* fortasse scribendum est *ἐ χ ο ύ σ α ς* (Viger), ut correxit secunda manus in *a*: „utrum divinas theologias signum aliquod deo dignum complectentes ferant, an . . ."

77, 1 *δὲ ἐν ψάμμοις* scribendum videtur.

77, 12 pro *ἀ ν ι έ ρ ο υ*, a sententia alienum, recipe ex codicibus *ἀνιέρους*; non de oraculo et vaticinatoribus

consecrandis (ea est vis verbi ἀνιερόω, quod fere cum voce ἡμέραν coniungitur, ut Aristot. Oec. 2, 2, Plut. Coriol. 3, Dion. Halic. 6, 95), sed de enumeratione oraculorum et vaticinatorum profanorum (nihili pretii) agitur.

77, 16 σκότει in *a* et 84, 13 in omnibus codd. et apud Clem. Alex., 201, 13 in scriptis sacris, sed σκότῳ 159, 3 et 247, 26 apud Euseb.

78, 14 μυθάρια. ά in ή mutavit secunda manus codicis *a*; neque verbum θηρεύω apte nisi ad formam μυθήρια referri potest.

80, 10 διελκόμενος in codice *h* et apud Clem. Alex.

81, 27 καλεῖν καλοῦσι in *h* et apud Clem. Alex.

81, 31 ordo τῆς ῥοιᾶς τοὺς κόκκους in *h o* et apud. Clem. Alex.

85, 27 ἀνανήψαντες cum *h b*, 85, 29 διανοίξαντες cum codice *h* scribendum.

86, 7 φυσικὰς ἐν αὐτοῖς ἀποκρύπτοντες θεωρίας. ἀποκρύπτοντες propter sensum ad subjectum verbi ἐπεφήμισαν apte non refertur; ad ὑπὸ ποιητῶν, non grammatica, sed vera ratione subiectum, liberiore coniunctione referri potest, sed iusto liberior constructio est; itaque praefero: ἐν αὑτοῖς ἀποκρύπτοντας.

87, 20 pro καταβαλλόντων statim καταβαινόντων conieci, quod iam a Toupio esse inventum postea vidi.

88, 25 pro κἂν: καὶ aut μὴν scribendum.

89, 21 post τέλεον e codice *h* addendum est ὄντες, ut est apud Clem. Alex.

90, 28 post τυγχάνειν addendum est ἐστι; aut potius γὰρ (quod deest in *h*) post πάντες delendum.

94, 22 πεισθέον est in cod. *X*, unde sumas πειστέον, quod est apud Platonem.

103, 14 post μάθοιτ' ἂν addendum est τις.

105, 2 pro *διαφθορᾶς* scribendum *διαφορᾶς*, cfr. 104, 27.

106, 5 pro *γοῦν* scribendum ex codicibus *δ᾽ οὖν*, ut est 106, 9.

106, 16 pro *παλαίτατα* scribendum *παλαίτερα*; nam opposita sunt *τὰ Ἑλληνικὰ* et *τὰ Αἰγύπτια*; cfr. 116, 16 *τὰ παρ᾽ Αἰγυπτίοις, ἃ καὶ παλαίτερα τῶν Ἑλληνικῶν ἁπάντων μνημονεύεται.*

106, 20 pro *νομίζεσθαι* scribendum est ex codice *a ὀνομάζεσθαι*; de nominibus enim est quaestio; in horum verborum est contextu: *φασὶ, ἐπονομάσαι, προσαγορεύειν.* 108, 9 *τὸ δ᾽ ὑγρὸν ὀνομάσαι λέγουσι τοὺς παλαιοὺς ὠκεανόν*; sed 108, 14 *νομίζουσιν εἶναι.*

110, 12 pro *ἦν δ᾽ ἂν* potius *εἴη δ᾽ ἂν* scribendum.

112, 11 *θεραπεῖαι παθῶν* falsum videtur; *τροπαὶ φορῶν* (de hac voce cfr. 113, 5) aut simile aliquid scribendum puto.

112, 23 pro *ἀνάγκῃ* legendum est *ἀνάγκης*; nam aliter *δεσμοῖς* quid sit non intellegitur.

114, 12 post *δύναμιν* est apud Porphyrium *τοῦ θέου*, quod, si 113, 27 et 28 contuleris, in *τοῦ θείου* mutandum esse videbis, neque eius vocis vestigia in codicibus Eusebii (excepto *a*) desunt. Namque falso loco, post *ἕκαστος*, est *τῶν θεῶν*, quod eo loco delendum est. Apud Porphyrium gravior est corruptela, quod duobus locis sunt formae vocis *θεὸς*, post *δύναμιν*: *τοῦ θεοῦ*, post *ἕκαστος*: *τῶν θεῶν*. *ἕκαστος* de nomis (*νομὸς*) intellego. Ita scribo: *τὴν γὰρ ἐπὶ πάντα δύναμιν τοῦ θείου διὰ τῶν συννόμων ζῴων, ὧν ἕκαστος [τῶν θεῶν] παρέσχεν, ἐθρήσκευσαν.* Neque enim crediderim *τῶν θεῶν* per attractionem ad *ὧν* praedicativa vi referri posse (welche jeder Nomos als Götter (*θεῶν* potius quam *τῶν θεῶν*) darstellte).

114, 15 *ταῦτα* secludendum videtur.

114, 18 *τε* delendum est.

114, 22 Si quis voces similes vel easdem iterare, voces alteram alteri opponere Porphyrii proprium esse perpenderit, voces *τὰ μέτοχα, πλέον, ἐσέφθησαν* delere, ut

in editione Porphyrii a Nauckio curata factum est, non necesse esse nobis concedet. Mutatione sane levi, καὶ post σέβονται addito, locum curatum velim. ἐσέφθησαν media vi dictum est, ut 115, 5.

116, 28 pro ὅσα καὶ θέλοιεν: ὅσα κἂν θέλοιεν legendum; paulo post scriptum est: ὅσα ἄν τις ἐξαριθμεῖν βούλοιτο.

118, 1 σοφίας ἢ omittendum ut in *a i*.

118, 23 ὑποτυπώσαντες lectio codicum *o b* num defendi possit contra ἀποτυπώσαντες codicum *a i* dubitandum videtur, cum 119, 10 in omnibus codicibus sit ἀπετύπουν; cfr. 137, 23.

119, 28 pro σεμνολογοῦσιν (cod. *a*) vel σεμνολογούντων (*i o b*) conicio σεμνολογεῖν. Hic est nexus verborum: τί ἂν γένοιτο ἀσχημονέστερον τὰ αἰσχρὰ σεμνολογεῖν, τί δὲ βιαιότερον . . . φάσκειν.

120, 15 pro γὰρ ἱδρύοντο scribendum καθιδρύοντο (in *i o b* est γὰρ καθιδρύοντο); namque postea γὰρ sequitur.

120, 16 pro vulgata lectione λᾶαν, cui totus sententiarum contextus repugnat (de ligneis simulacris agitur; lapidea excluduntur, cfr. 120, 20), λεῖον, quod est in *i*, *o b*, quamvis non satis perspicuum (ligno levi), praeferendum est.

122, 21 τὰ δὴ περὶ. δὴ delendum (codd. *a*, *i*, *o*). — 122, 25 post ἐδείκνυεν fortasse addendum est ἄν, sed non plane necessarium est.

123, 15 καὶ πῦρ τε (pro δὲ) καὶ legendum videtur.

124, 22 πῶς δ' ἂν αὐτὸν τοῦτον ἐθεολόγει (θεολογεῖν *a*). Scribendum est . . . θεολογοίη, cfr. 125, 17 πῶς δ' ἂν εἶεν; 125, 19 ἢ πῶς ὁ αἰθὴρ νοῦς ποτ' ἂν ἐπινοηθείη; 126, 27; 128, 32; 130, 25; pagina 145 plurima exempla.

124, 27 pro περιεχόμενον multo verisimilius περιεχόμενοι videtur.

128, 11 τὸ δὲ βαναύσων ἔργον καὶ θνητοῦ σώματος φύσιν ἀπομεμίμηται. καὶ, quod in codicibus *a i* deest,

non recipiendum, sed post ἔργον vocem ὂ ν excidisse verisimile est.

129, 1 νοῦς ... δημιουργικὸς (non δημιουργὸς) hic et 129, 25 et 130, 13 cum optimis codd. scribendum, ut est 117, 22; 123, 1; 124, 20; 125, 13.

129, 1 pro ὁ αὐτὸς scribendum αὐτὸς (codd. *a* *o*), cfr. 129, 3.

131, 14 μᾶλλον αὐτὸς γινόμενος (*a* falso γενόμενος) ἢ ποιῶν: de re quae iterabatur agitur.

132, 8 pro χειμερινὰς scribendum est χειμερίους, quae est lectio codicis *a*, cuius etiam in *i* sunt vestigia: χειμάρρους. 132, 11 in omnibus codicibus χειμερίους.

132, 15 τῆς προβολῆς falsum puto; in τὰς προβολάς, ut sit obiectum verbi φέρει, mutandum est. Ad προβολὰς spectat id quod dicitur 132, 17 ὁ δὲ Διόνυσος κοινὰ μὲν πρὸς τὴν Κόρην ἔχει τὰ κέρατα; cfr. praeterea 137, 19. De duobus rebus dicitur plurali numero σύμβολα, ut 133, 4 et 137, 25. Itaque 132, 15 προβολὰς ipso numero vocis σύμβολα postulatur.

133, 22 κατὰ (quod est in *a*) ante τὰ πάθη addendum, cfr. 21 κατὰ τὸν σπόρον, etiam 24 et 25 conferenda.

133, 28 pro ἔκτασιν hic et 134, 25 ἔκστασιν, quod posteriore loco est in *a*, scribendum.

134, 10 παρὰ, quod in *a* et *i* deest, delendum est; genetivus θεοῦ ex voce θεωρητικὴ pendet.

134, 18 pro σεβασμίας τιμῆς in *a* et *i* est σεβασμίου τιμῆς, cfr. 144, 22 τῇ σεβασμίῳ προσηγορίᾳ (omnes codd. praeter *o*) et 147, 18 τὴν σεβάσμιον πρόσρησιν.

135, 1 πεποιημένη, falsa glossa pro ποιητικὴ, quod et ipsum hic ineptum esset, secludendum est.

135, 17 ex codicibus *i o b* ἑπτὰ τῶν πλανητῶν καὶ μία [ἡ deleto] τῆς ἀπλανοῦς scribendum puto.

135, 26 ἐπιφημίσαντες, quod in *a* deest, ut etiam ex proxima sententia apparet, ineptum, delendum est. Cfr. (24) ἄθλους ἐκμοχθεῖν ἐμυθολόγησαν . . . σύμβολον· ῥόπαλον περιέθεσαν . . . μήνυμα.

137, 14 Ἄτροπος δὲ ἡ κατὰ τὸ. ἡ delendum est.

138, 31 post π ρ ο σ α γ ο ρ ε ύ ο υ σ ι ν verisimile est verbum π ο ι ο ῦ σ ι ν excidisse.

139, 18 cum verbum ἐπιβαίνειν etiam cum accusativo coniungi constet, π λ ο ῖ ο ν, — quod est priore loco pro π λ ο ί ο υ in omnibus codicibus — propter praecedentes et sequentes genetivos, ut videtur, a scriptore usurpatum, in textum recipiendum est.

139, 21 pro ἐ σ ή μ α ι ν ε τοίνυν non dubium quin ἐ σ η μ α ί ν ε τ ο τοίνυν scribendum sit.

139, 32 ἀ π ο μ ε ι λ ί σ σ ο ν τ α ι cum codicibus *i o b* legendum; non est obliqua oratio.

141, 4 ἐκ σ π ο υ δ α ί ω ν συνέστηκε λίθων. Dubito num σ π ο υ δ α ῖ ο ς sine altero adiectivo addito aut opposito vim „eximius" habeat. Conicio: σ μ α ρ α γ δ ε ί ω ν.

144, 9 τὸν ἀέρα καὶ τὸν αἰθέρα est lectio codicum, quae retinenda est.

144, 14 pro γ ε ν ο μ έ ν α ι ς scribendum est γ ι ν ο μ έ ν α ι ς, quod 131, 7 in codicibus est, quia de iteratis actionibus agitur.

149, 14 ἀπὸ τ ῶ ν, codd. σῶν; conicio σᾶς — 149, 18 pro ἱ ε ρ ά: ἱρὰ metro postulatur.

151, 15 pro α ὐ τ ῶ ν scribendum ex *a* ἑαυτῶν.

152, 18 pro ἄ ρ χ ο υ σ α ν est in *a* ἀρχημονοῦσαν in *i o* ἀρχὴ γὰρ οὖσαν (οὖσα in *o*), in *b* ἀρχηγὸν οὖσαν, unde apparet ἀ ρ χ η γ ὸ ν ο ὖ σ α ν verum esse.

154, 9 π ρ ο σ η γ ο ρ ε υ μ έ ν ο ν in *a i*.

155, 17 seqq. ἄλλος μὲν οὖν τάχ᾽ ἂν ἴσως . . . ὑ π ε σ τ ή σ α τ ο. Pro hac forma ὑ π ο σ τ ή σ α ι τ ο scribendum est.

156, 18 si lectio vera est, constructio durissima ita est explicanda: πολλὰ θυμιαμάτων καρωτικῶν τε καὶ ὑπνωτικῶν (ποιητικά εἰσι), ἑτέρων δὲ φαντασίας ποιητικῶν (ὄντων), sed propter δ ὲ vix id ferendum est. Potius

lectionem ἑτέρων . . ποιητικῶν, e praecedentibus genetivis ortam, in ἕτερα . . ποιητικὰ mutandam puto.

156, 31 pro προκατασχοῦσαν conicio προκατισχύουσαν.

159, 3 ἐπεκρύπτοντο a i o.

160, 20 σχολῇ γ' ἄν ποτε κἂν ἄλλοις ἐπαρκέσειαν. Pro κἂν scribendum est καὶ.

161, 2 pro ἀνεκάλυψαν codices ἐκάλυψαν. — 161, 10 codices λαμπρυνάμενοι.

161, 23 οὐ θατέρα (οὐθ' ἕτερα a) ληπτοὶ γεγόνασιν. Voces θατέρα ληπτοὶ falsae videntur; οὐδαμᾶ τερατοληπτοὶ γεγόνασιν conicio, sed ne ipsi quidem mihi admodum placet. Quod editores ex Hist. eccl. Eusebii III, 27, 1 ἄλλους δὲ ὁ πονηρὸς δαίμων . . . ἀδυνατῶν ἐκσεῖσαι, θάτερα ληπτοὺς εὑρὼν ἐσφετερίζετο in comparationem vocant, ibi θάτερα „alio modo" significat, quae vis hoc loco non apta est.

162, 12 ὡς γὰρ ἂν ἐναργοῦς ὄντος; ἂν addendum, ut est in sequentibus (14 et 16).

163, 13 συνιστάναι cum a i legendum est.

163, 24 pro ἑαυτῶν scribendum est αὐτῶν; ἑ ex multis ε, quae praecedunt et sequuntur, natum est.

165, 3 προαγορεύσωσιν a o b.

167, 26 ἀποτετάχθαι in a i; ὑποτετάχθαι est falsum.

168, 11 particula ὡς, quae est ante οὐδ' ἕτερον, constructio turbatur; namque οὐδ' ὅλως . . . et οὐδ' ἕτερον sunt membra inter se opposita. Auctori tamen videtur tribuenda esse.

169, 22 pro ης ex codicibus i o (b) τῆς ὡς scribendum est.

171, 32 τοῖς, quod est in codice a, scribendum est (ita Gaisford); similiter 172, 3 ex codicibus χεῦε μέλι νυμφαῖσι (codd. νύμφαις) scribendum est. Neque enim quod hic de nymphis agitur, a re alienius est quam quod vv. 9, 10, 11 de deis pelagi (cfr. 173, 3) quaestio est. Wolf in Porphyrii de philosophia ex ora-

culis haurienda libro (1856) pag. 115 νύμφας aquam fontium significare vult; sed ei voci eam vim tribui posse exemplis demonstrare debuit.

173, 20 σύμβολα codices a i melius, quod de compluribus rebus agitur.

175, 2 in lectione codicum τούτων δὲ ἡμῖν τὴν ἀπόδειξιν εἰληχότων mendum videtur inesse; quod ἡμῖν in ἡμῶν mutato facillime emendatur; nisi forte λελοιπότων pro εἰληχότων legere, ἡμῖν vero non mutare, melius videtur. Si 181, 2 λάβοις δ' ἂν καὶ τούτου τὴν ἀπόδειξιν. ὧδε contulerimus, potissimum, sed nimia mutatione, τούτου δὲ ἡμῶν τὴν ἀπόδειξιν εἰληφότων scribemus.

177, 20 οἱ δὲ κακόφρονες, μᾶλλον δὲ κακόθεοι λεχθέντες ἂν ἐν δίκῃ. Ita voce δὲ pro ἤ, ex coniectura Bernaysii parva sed ingeniosa, adhibita et sententiae et locutioni satis factum est. Quod si non facimus, λεχθέντες ἂν in λεχθεῖεν ἂν mutandum est, neque tamen ἄθεοι et κακόθεοι ita ut oportebit opposita erunt.

178, 3 ἀλλ' οὖν γε. Similiter 6,5 post sententiam condicionalem cum optativo apodosis a particula ἀλλ' incipit; apud Platonem Soph. 254 c ἀλλ' οὖν γε in apodosi est, quare hic nihil mutandum (Nauck: ἀλλ' ἴστω).

179, 1 οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἀμείβεσθαι δόξει ἢ κἂν εἰ. Hanc lectionem, etsi quodam modo explicari potest, potius in . . . δόξειεν ἂν ἢ εἰ mutandam puto.

180, 23 καὶ τίνων ἐστὶ τό θύειν τούτοις, καὶ τούτων ἄχρι τινὸς, αὐτῶν δεομένων. τούτων pro τῶν scribendum puto, ut minus mutem quam Viger et Nauck, qui τῶν delendum putant. Haec videtur esse sententia: et quorum sit his sacrificare, et horum, quousque (sacrificare), cum iis (deis = ope deorum) indigent (illi homines).

181, 13 ἂν ἐπινοήσειας scribendum est.

181, 18 σφαγῆς pro vera lectione σφαγὴν videtur esse mendum typothetae e textu Gaisfordii in Dindorfianam editionem irreptum.

182, 5 *προσέθυεν* (cod. *i*, *προσέθυον* *o b*) imperfectum, ut est in proximis, hic quoque ponendum.

183, 16 pro *συσφραγιζόμενοι*: *συσφαγιαζόμενοι* scribendum suspicarer (cfr. 183, 3 *σφαγιαζόμενος*), nisi apud Plutarchum de Iside 363 b (cap. 31) legeretur: *τὸν δὲ μέλλοντα θύεσθαι βοῦν οἱ σφραγισταὶ λεγόμενοι τῶν ἱερέων κατεσημαίνοντο.*

185, 24 *τὸ ἔθνος* nescio an sit glossa.

186, 13 *φιλάνθρωποί γε ἐκ τούτων καταφαίνονται οἱ δαίμονες· πῶς δὲ οὐκ ὅσιοι ἀναλόγως οἱ δεισιδαίμονες, οἱ μὲν σωτῆρας εὐφημούμενοι, οἱ δὲ σωτηρίαν αἰτούμενοι παρὰ τῶν ἐπιβούλων σωτηρίας.* Ita legendum puto. In codicibus est *ἀνόσιοι*, sed apud Clem. Alex *ὅσιοι*; in codd. *o b* *ἀλόγως* pro *ἀναλόγως*; in omnibus codicibus et apud Clem. Alex. *σωτῆρες*.

Ironice omnia dicta sunt: hominum amantes daemones esse ex his rebus apparet, sed nonne religiosi simili modo (ex analogia) sunt pii (*οἱ δεισιδαίμονες*), quorum alii servatores laudant, alii salutem petunt ab illis daemonibus, qui saluti insidiantur.

187, 11 *παντοίας περιστῆναι συμφορὰς*, accusativus, pro dativo codicum, scribendus est.

187, 12 *οὐδὲν δὲ οἷον* falsum est; conicio: *σοὶ δὲ δὴ οἷόν τε καὶ* (*τὸ καὶ a i*).

191, 5 pro *ἀγνοίας* malim *ἀνοίας* scribi.

193, 8 *προεκήρυξεν ἂν* scribendum; cfr. quae sequuntur.

195, 7 ordo in codicibus hic est *καὶ παρά γε τοῖς πανέλλησιν ἀθηναίοις καὶ ἔτι* (*ἐπὶ a*) *τούτων τοῖς κορυφαιοτάτοις.* Equidem mutaverim: . . . *πανέλλησιν καὶ ἀθηναίοις ἔτι* . . .

196, 26 pro *προσῳκειωμένων*, quod est falsum, in *a i* est *προσοικειωμένον*. Legendum est *προσῳκειωμένον*.

202, 6 pro *ὡμολόγηται* est in *a* *ὡμολογεῖτο*, in *i* *ὡμολογοῖτο*, unde *ὡμολόγητο* verum esse concludas.

204, 27 *ἐπὶ μᾶλλον*; nullam in codicibus diversitatem annotavi neque hic neque 206, 4, nisi quod poste-

riore loco in *a*: ἔτι pro ἐπὶ. Similiter 212, 18; sed ἔτι μᾶλλον 213, 21 in *a*, *i* (ἔτι deest in *o b*).

205, 26 διὰ δή. διὰ falsum videtur. Fortasse pro illis vocabulis: ἤδη δὲ (cfr. 209, 4).

206, 1 pro ὁμοίαν est in *i o b* οἰκείαν, quae genuina lectio videtur esse.

206, 20 pro γίνεται potius ἄγεται scribere velim.

206, 30 ἢ αἷμα nescio an sit glossa.

207, 2 καὶ τὰ σώματα τοίνυν μεστὰ ἀπὸ τούτων· καὶ γὰρ μάλιστα ταῖς ποιαῖς τροφαῖς χαίρουσι. ἀπὸ hic ferri non potest; propter praecedens μεστὰ articulus excidere potuit, ἀπὸ e compendio ανεια fortasse natum, quare τὰ ἀνθρώπεια non prorsus alienum putandum est. Pro ποιαῖς conicio πίαις; πῖος minus est usitatum quam πίων, vox eiusdem significationis, cuius dativus πίοσι ne ipse quidem a tradita lectione valde differt. Alteram pono coniecturam: πολλαῖς. Sed totum illud καὶ γὰρ μάλιστα ταῖς ποιαῖς τροφαῖς χαίρουσι num a Porphyrio scriptum sit dubitari potest. Nam proxima sententia, in qua ipsa est γάρ, explicatur sententia praecedens καὶ τὰ σώματα τοίνυν μεστὰ ἀπὸ τούτων. Praeterea 207, 7 μάλιστα δὲ αἵματι χαίρουσι sententia est nostrae, de qua agitur, simillima. Hanc si secludimus, omnia optime cohaerent.

207, 14 πνεύματος πλείονος ὁλκῇ. πλείονος falsum videtur, πλείων scribendum puto.

207, 25 μήποτε οὗτοί εἰσιν ὧν ἄρχει ὁ Σάραπις; num forte hi sunt, quos regit Sarapis? μήποτε omnino ferri non potest nisi interrogantis est. Sed ne sic quidem aptum; namque etiam si ante hanc sententiam quaedam ab Eusebio omissa putamus, num Sarapis dominus daemonum malorum esset Porphyrium dubitasse non verisimile est, cum 207, 28 dicat ἄρχει δ' αὐτῶν καὶ ἡ Ἑκάτη. Qvid pro μήποτε scribendum sit adhuc nescio. μοχθηροὶ pono, dum melius inventum sit.

208, 7 pro γαῖα δ' Viger recte γαῖαν coniecit.

209, 21 pro *π α ρ α λ ε ί π ω* est *κ α τ α λ ε ί π ω* in *a o b*.

210, 17 *τ ο σ ο ύ τ ο ν* *ἐτῶν* ex *a i* scribendum est.

211, 20 *τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν κ ρ α τ α ι ο τ ά τ η ν πολεμησάντων διδασκαλίαν*. In voce *κραταιοτάτην* est *ά* et *ην* in rasura in *a*, in *i* legitur *κραταιότατα*, quod rectum putandum est; cfr. 212, 26.

212, 12 *ε ἰ χ ε ρ ε ῖ ς ἀπατῶντες κινήσεσί τ ι σ ι τῶν ξοάνων a i*.

212, 15 *διὰ τῆς οἰκείας αὐτῶν δ α ι μ ο ν ι κ ῆ ς* (add. *i o b*) *ἐνεργείας*.

212, 19 et 21 *τ ο τ ὲ μὲν—τ ο τ ὲ δὲ a i* hic, ut omnes codices 213, 16 et 214, 28.

214, 12 pro *ἀλλὰ* est in *a i*: *ἤ δ η δ ὲ*.

224, 8 *καὶ μὴν ὅ τι ἑκάστῳ ἐπιτέτακται α ὐ τ ο ὶ δεδηλώκασιν. α ὐ τ ο ὶ* scripsit Wolf, quem secutus est Dindorf, a lectione codicum procul recedens. In *a* est pro illa voce *καὶ τίνα αὐτῶι*; in *i o b* *καὶ τί κ α ὶ τ ί ν ι α ὐ τ ῶ ν*. Hoc, si *καὶ τί* secludimus, rectum est. Nam et munera (*ὅ τι*) uniuscuiusque et nomina eorum (*τίνι αὐτῶν*) afferuntur.

225, 2 pro *θ υ σ ί α ι ς*, quod est in *a*, ex *i o b* *π α ρ ο υ σ ί α ι ς* scribendum; nam ea de re est quaestio, non de sacrificiis, ut ex iis quae sequuntur plane apparet.

225, 16 *ἠέριον μ ε τ ὰ φέγγος*. Pro *μετὰ* scribendum est *μέγα*, ut est in annotationibus apud Gaisfordium. Nam quo quodque attributum referendum sit ex positione vocabulorum perspicuum erit.

227, 22 pro *ν ε φ έ λ η ν*, quod propter praecedens et sequens vocabulum littera *ν* terminatur, *ν ε φ έ λ η ς* scribere velim; cfr. 226, 22—25 *ῥεῦμα . . . δοχῆος*.

227, 24 et 25 ab optimis codicibus aut nihil aut paululum recedendum:

ναϊάδες νύμφαι, μούσαις μέγα λύετε φοῖβον
ᾄδουσαι θεῖαι ἑκατ. ἀπ. — In *a* *μεγαλοιο τε*, in *i* *μέγα λύετε*.

229, 26 *καὶ ἀπὸ ἐμψύχων μὲν ἀ π ο χ ῆ ς κελεύουσι δεῖν εἶναι τοὺς ὑποφήτας*. Pro *ἀποχῆς* adiectivum desideratur, ut paulo post est *καὶ νεκροῦ μὲν ἀ θ ι γ ῆ δεῖν εἶναι τὸν*

ἐπόπτου. Aptum adiectivum cum invenire non possim, *ἀπέχοντας* propono. Mendum e frequenti illo *περὶ ἐμψύχων ἀποχῆς* natum esse existimo.

232, 10 *τίνα τε* (*i b o* recte pro *δὲ*) *δεῖ θύειν*.

232, 22 lectiones codicum *δέμας* (pro *δετὰς*), 32 *ἐμέτοι* (pro *τοίαν*) retinenda sunt; sed posteriore loco erit hiatus.

233, 10 editores textum decurtatum codicum *o b* secuti *καὶ ὁ πὰν περὶ ἑαυτοῦ ὕμνον ἐδίδαξεν ἔχοντα οὕτως* scripserunt. In *a* et *i* plena est textus forma *καὶ ὁ πὰν ὕμνον περὶ ἑαυτοῦ ἐκδιδοὺς ἐδίδαξεν λέγων* (*λέγειν i*) *οὕτως*. Similiter 233, 16 pro *καὶ ῥ — φησὶν* scribendum est *καὶ τῆς ἑκάτης δὲ ταῦτα περὶ αὐτῆς* (lege: *αὑτῆς*) *λεγούσης τέθειται*. In *a δὲ ταῦτα περὶ αὑτῆς* deest.

234, 1 pro *καὶ ῥέαν* recte Wolf *ῥείην τ'*

234, 18 *καὶ τὸ πῦρ* est in *a*, in *i o b καὶ τε πῦρ*; unde conicio *κᾀτε πῦρ*.

235, 2 pro *εἴη* ex *a i γένοιτο* scribendum est.

236, 4 haec est lectio codicum *a o b οὐδ' ἂν ἦν ἔτι χρεία τῆς κακοτέχνου γοητείας τῶν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θείου κατὰ τὴν ἐνάρετον καὶ φιλόθεον ψυχὴν προηυτρεπισμένων*. In *i* vero est . . . . *γοητείας ταῖς εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θείου κατὰ τὴν ἐνάρετον καὶ φιλόθεον πρᾶξιν προηυτρεπισμέναις ψυχαῖς*. Nam scriptor codicis *i* cum dativum desiderari animadvertisset, recte *ψυχαῖς* addidit, quod propter praecedens *ψυχὴν* facile excidit; idem falso alia mutavit, maximeque *ψυχὴν* in *πρᾶξιν*, quod ineptum est. Itaque lectio codd. *a o b* retinenda, sed *ψυχαῖς* post *προηυτρεπισμένων* addendum est.

236, 10 *περὶ ὧν ἄρτι ἐλέγομεν* breviter dictum est in *o b* pro vera lectione: *τοὺς* (lege *τούτους*) *περὶ ων ἡμῖν ὁ προκείμενος τυγχάνει λόγος a i*.

236, 14 *ἀμφὶ δὲ πυθὼ καὶ κλαρίην μαντεύματα φοίβου* ita legendum recte censuit Viger, neque haec lectio a codicum lectione valde differt. In *a* enim est *οἱ κλαριη τε μαντεύματα φοίβου*, in *i o b κλαρίην τε ὅτε φοίβου*, ut tota in *a* turbatio inde exstitisse videatur, quod, *καὶ* in *οἱ* corrupto, *τε* additum est.

238, 2 τῷ δὲ — 4 φυλάττεις non invenitur nisi in codice *i* et secunda quidem manu scriptum, quare e libro Plutarchi petitum neque Eusebio tribuendum puto. Nam talia vocabula, quae non valde desiderentur, omittere ex more est Eusebii; sed iunctura admodum dura manet: τίνι γ ά ρ (pro δ ὲ).

238, 16 pro ἡ μ ῶ ν est ὑμῶν in *a*, *i* et apud Plutarchum.

238, 23 pro φ ω ν ῆ ς legendum est φωνὴν, quod est in *a* et apud Plutarchum.

241, 24 pro φ ο ρ ὰ ν vel φωρὰν, lectione codicum, φ ώ ρ α ν scribendum est; cfr. Saarman: De Oenomao Gadareno, Lipsiae 1887, pag. 15 seqq. — Ex eodem libello haec recte emendata mihi afferenda videntur. 243, 13 π λ ή θ ε ι pro π λ η σ ί α. 244, 4 ἐ π' ἀ π ο θ α ν ό ν τ ι pro ἐ ν α π ο θ α ν ό ν τ ι; 257, 32 S. recte ad versum superiorem τ ὴ ν δ ὴ π ε φ υ λ ά χ θ ε μ ά λ ι σ τ α rettulit, Diodori loco VII, 14, 2 collato. — Contra 255, 10 non scribendum est κ έ λ ε υ ε pro κελεύει; cfr. 254, 32 ἐπικρινεῖ. 255, 1 ἐπιτρέψει, 255, 3 ἐφήσει. Si quid mutandum, quod non necessarium puto, κελεύσει potius scribendum. Utrum 257, 18 pro ο ὐ δ ὲ σ ύ ν θ ω κ ῳ: οὐδ' ἐν συνθώκῳ, an ut apud Dindorfium οὐδὲ σύνθωκος sit scribendum non est certum. σύνθωκος non fere c o n s e s s u s est, sed s o c i u s c o n s e s s u s; cfr. (secundum thesaurum Stephani) Synes. H 5: μήκιστον πατρὸς κῦδος καὶ τὰν σύνθωκον πνοίαν. Verum tamen apud Pollucem 9, 46 . . . συσσίτια, συμπόσια . . θῶκοι, καὶ ὡς Σώφρων φησὶ σύνθωκοι (consessus). σύνθακος „socius" Soph. O. Col. 1267, Eur. Or. 1637.

243, 3 melius videtur ex codd. *i o b* scribere τ ο ύ τ ο υ δ ὲ ὑ ι ὸ ς ὢ ν ὁ Τήμενος.

243, 24 seqq. in codd. est: ἐπίστασαι *a*, ἠπίστασο *i*, ἠπίστατο *o*; χρᾶις *a*, ἔχθρας *i o*; περιώρας *a*, περιεώρας *i*, περὶ ὥρας *o*; unde apparet codices *i o* ubique imperfectum habere (vel illorum codicum scriptores ita certe legisse), etiam codice *a* postremo loco imperfectum praeberi. Ita-

que probabile est imperfectum ubique scribendum esse: ἠπίστασο — ἔχρας — περιώρας.

244, 6 ἐ ξ ή ν υ σ ε ν lectio codicis *a* aptius quam ἤνυεν. — 244, 7 ἐ ξ ε ύ ρ η τ ο (pro ἐξεύροιτο) lectio codicum non abicienda.

244, 22 τ ὰ τ ο ι α ῦ τ α (cod. *a*) propter articulum additum melius quam τὰ τοσαῦτα.

244, 26 pro προμηθούμενος (curans): προθυμούμενος (in animo habens) conicio.

245, 18 et 21 ἑ α υ τ ο ῦ scribendum pro αὐτοῦ; priore loco *a* ἑαυτοῦ.

245, 30 καταλῦσαι καθ' ἕνα τρόπον ἔ σ τ ι νοεῖσθαι. Vox ἔστι, quae in *i o b* deest, abicienda; obliqua est oratio.

246, 6 pro ἤ δ η melius ἤ δ ε ι ex codicibus scribendum. 250, 21 et 22 est forma ἤδεις.

246, 14 τί δὲ σ ὺ κ ν ι σ ι ᾶ ς Dindorf habet; in codd. *a i* est σ ο ι pro σὺ; et in iis et in ceteris κ ν η φ ί α ς pro κνισιᾶς. σοι verum videtur; sed postquam proxima vox in verbi formam et in secundam quidem personam singularis numeri depravata erat, σοι in *o b* mutatum est in σὺ. Si σ ὺ verum est: σ ὺ κ έ ν α φ ῄ ς propono; sin minus — quae mea est sententia — σ ο ι κ ν ί σ α ι conicio; cfr. 248, 27 ἄρα λοιβῆς καὶ κ ν ί σ η ς ἐμέμνητο.

247, 11 καίπερ ὅμως δυσφορῶν ἀνεσκοπούμην. Vix dubitandum, quin ordo nimis tortuosus in καίπερ δυσφορῶν ὅμως ἀνεσκ. mutandus sit.

247, 16 pro ἐ ξ ι σ ο ύ μ ε ο ς (cod. *a*), cui deest dativo, melius in *i* (in *o b* totum deest) ἐ ξ ἴ σ ο υ ἐ μ ο ί.

248, 1 et 2 in oraculi responso obscurissimo pro τ ε est in *i o b* et hic et 5 σ ε, posteriore loco in *a* δὲ (priore loco pro τ ε τ ο ῖ σ ι ν: αγοῖσιν) unde δ ὲ scribendum esse videmus. — Pro ε ὐ π ε λ έ ε σ σ ι ν: ε ὐ π ε λ έ σ σ ι ν metro postulatur. — Pro ἀχαιοῖσιν (in codd. ἀχαιοῖς), quod plane ineptum est, ἀ χ ρ ε ί ο ι ς μ ὲ ν conicio. — μ ι κ ρ ὸ ν ἕ ξ ε τ α ι est falsa correctio libr. *a*. In *i* est μιν σκομφύξε-

ται, in *b* μὴν σκομφύζεται, in *o* μὴν σκομφίζεται. Propono quod sententiae satisfaciat μὴν σκευάζεται. Cfr. 244, 30 de Apolline καὶ τῆς οἰκείας (ἀρχῆς) ἐκπεσεῖν παρασκευάζει.

248, 11 pro ἐναρίζειν, quod in metrum non quadrat, est in codicibus ἐνάριζε, id in ἠνάριζε mutandum. Neque βολαῖσιν in versu stare potest; neque βουλέσιν (*a*, *i*) aut βουλαῖσιν (*o b*) rectum est, sed quamquam sententia fit minus apta, quam βολαῖς adhibito, βουλαῖς scribendum videtur.

248, 15 pro ἀπελθὼν nescio an ἐπελθὼν scribendum sit.

250, 19 φληναφᾶν est in *a i*. — 251, 8 ἀκατάσκευον in codicibus. — 252, 1 συνεμβαλομένους verisimilius quam συνεμβαλλομένους.

253, 6 nescio cur Gaisford κριθομαντεῖα, quae codicum est lectio, in ὀρνιθομαντεῖα mutarit. 62 a (Dind. 77, 13) in comparationem vocat, quo ipso loco ἀλευρομάντεις καὶ κριθομάντεις καὶ . . . ἐγγαστριμύθους legimus.

254, 16 pro ἀνατρέπειν ponendum est ἀποτρέπειν, nam quaestio est de ea re utrum deus adverterit an averterit, non de ea re num everterit (cfr. paulo supra ἐν τῇ ἀποτροπῇ — ἐν τῇ προτροπῇ.)

257, 19 πλείω (codd. *i*, *o*; in *b* lacuna) melius quam καλλίω (cod. *a*), quod idem fere est atque σοφώτερα, quod sequitur.

257, 22 οὐκέτι Dindorf falso scripsit pro ἔτι, lectione codicum: „ut alii bene progrediantur, alii sequantur".

258, 16 nescio an κυανοχαίτου, lectio codicum, pro κυανοχαίτην, quod sententia postulatur, errore (cfr. lect. var.) in Gaisfordii editionem irrepta sit, unde in Dindorfianam sit translata.

259, 3 propter futura, quae praecedunt, ποιήσειν falso pro ποιεῖν scriptum.

260, 10 pro θείοις scribendum est θείους.

260, 18 οὐ γὰρ δὴ τούτω σοι αὐτῶ a i.

264, 12 λακτικῆς, quod est in i o b, melius quam λακτιστικῆς.

266, 21 ἀνέθαλεν ex a i scribendum est.

292, 8 significatio vocis ἀξιώσειεν hoc loco obscurissima mihi videtur, nisi forte καταστρατεύεσθαι e proximis simul audiendum est. Quod si nimis durum est, pro ἀξιώσειεν aliud verbum, ut διώξειεν, aut simile scribendum est.

292, 11 τεκμαιρομένοις ἡμῖν: „si nobis licet concludere", dura est constructio, si lectio vera est, ut videtur esse. Dativus ab adiectivis εἰκὸς et δίκαιον pendere videtur.

292, 15 etsi εἰ βουλοίμην praecedit, codices propius secutus εἴ μοι δόξει (non δόξειεν) scribo. Similiter 26 secundum meliores codices εἴτε λέγεις (non λέγοις) εἴτε μή, καὶ εἴτε βουλοίμην εἴτε μή. Cfr. 27 εἰ δέ με δεῖ καὶ βουληθῆναι, ὅτι μοι ἀνάγκη ἐστὶ καὶ εἰ μὴ βουλοίμην βουληθῆναι. — 292, 26 ἵξομαι καὶ κτιῶ (non καθιῶ) scribendum est; in oraculo (19) erat: ἱκέσθαι . . . κτίζειν.

292, 27 pro δὲ: γε rectius videtur.

294, 7 Sententiam aut sic explicare possumus: neque scis num quid tu sis, qui consuleris, et num quid habeas (ἔχων εἶ, εἶ hoc loco simul auditum) quod respondeas; aut hoc modo: neque scis num quid tu, qui consuleris, etiam quod respondeas habeas. Prior explicatio abrupto auctoris sermoni melius congruit.

294, 9. Necessarium credo cum Vigero οὐκ εἰδὼς addere. Neque enim quaestio indirecta ἤ τί ποτέ ἐστιν ... facile a verbo ἀπαντάτω pendere potest, neque auctor de Chrysippo in schola solam ἡμιδουλείαν explicante sed totam proferente disciplinam loquitur.

294, 25 post εἶναι simul audiendum est παρελέσθαι: „neque iam id esse eripere libros".

294, 30 τῆς (ut Gaisford) seclusi.

295, 8 καὶ ὁ τὰ πάντα εἰδώς; pro ὁ aptius ὅτι videtur.

295, 26 αὐτὸν (deest in codice i) melius omititur.

296, 2 et 4 vestigia trimetrorum Euripidis, quae ita restituo:

πηρώσις ἔσται φύντος αὐτοχειρίᾳ,

◡ — ◡ ἀλληλοκτόνοι παίδων σφαγαὶ (ex trimetro?)

296, 22, ἢ εἰ ἐλθὼν ex codice i recipiendum est; neque enim εἰσελθὼν ἐπὶ τὸ Ἄργος dici potest, et in hoc verborum tenore ἢ εἰ videmus ubique usurpatum.

297, 7 δωμάτων falsum est, nisi post ἴσον substantivum, ad quod genetivus referatur, in textu Euripideo putamus fuisse.

297, 19 post ποιούμενά addo ἐστιν (ita iam Viger); nam aliis locis copula, ubi omissa est, e sententia facilius intellegitur quam hic. Cfr. 294, 7 ἔχων (de qua re iam supra diximus); 294, 16 οἷος (ἐστιν) εἰδέναι; 295, 13 ἀναίσχυντος (ἐστιν) ὁ προμαντευόμενος.

297, 22 ἐφ' ὅσον ἐὰν μὴ κελεύσῃ. Coniunctio ἐφ' ὅσον ἐάν, quam aliis credo locis non inveniri, vix ferri potest. Cum Dindorfio potius ἐφ' ὅσον ἂν scribenbum.

297, 25 verbum παραιρήσει quod habeat subiectum e contextu orationis non video; itaque τις addidi.

297, 31 pro ἄλλας: ἄτας e codice i recipiendum (cfr. Saarman: De Oenom. pag. 24).

299, 28 seqq. Annotandum videtur hoc loco complures falsas lectiones et glossas in codice i esse: pro ἀντιρρήσεις est ἀντιλογίας τε καὶ ἀντιρρήσεις, quorum prius est glossa; pro ἐκθέσθαι est ἐκθήσεσθαι; pro διάσκεψιν est διάγνωσιν, quod nihil est nisi explicatio vocis διάσκεψιν minus usitatae.

Vol. II 1, 6 ὢν ut ineptum seclusi.

1, 12 ὅτι μηδὲ τῆς τῶν σφετέρων ἐν συγγράμμασι φιλοτιμίας καθαρὰς ἐφυλάξαντο κλοπῆς τὰς χεῖρας. Si hunc

locum nonnihil obscurum cum simili, qui est Lib. X, 1, comparaverimus εἰσέτι καὶ νῦν ἁλίσκονται τῆς σφῶν αὐτων ἐν συγγράμμασι φιλοτιμίας ἀποστεροῦντες ἀλλήλους, sententiam hanc esse intellegemus: „quod manus a furto ne ipsorum quidem (civium) operum ambitiose scriptorum liberas tenent".

3, 9 lectio ἐκ τούτων, etsi non invenitur nisi in *b*, lectioni ἐκ τούτου est praeferenda.

3, 16 δῆλα παντὶ λεγόμενα: „ut aperte ab omnibus dicuntur".

3, 28 οἷα, hic eodem modo atque 11, 9 usurpatum, suo loco ante διενεγκὼν retinendum est. Non apte ponitur, ut apud Dindorfium, ante κατάπεμπτος, neque enim eius vis, quae vocibus ὡς ἀληθῶς augetur, οἷα addito deminuenda est.

3, 32 in Πλατωνικῷ syllabam κῷ, ex sequenti καὶ natam, delendam censeo.

5, 2 cum codices hic et proximis locis formam ἀνθρώπειος, non ἀνθρώπινος, (apud Platonem multo usitatiorem) habeant, illam in textu posui.

6, 5 ἠγάσαντο, quod est in codice *i*, minus propter formam — quae saepe apud epicos, raro in lingua graeca attica, saepius apud posteriores invenitur (cfr. Greek Verbs irreg. and. def. by Veitch, Oxford 1871) — quam propter vim ineptum est. Ex altera codicum familia ἡγήσαντο recepi.

6, 14 pro ὃν scripsi ὅ; neque enim ὃν quo referedum sit aut δι᾽ ὃν quid significet video.

7, 10 non est cur a meliorum codcium lectione καὶ οἰκείων λόγων recedamus; quod si facimus, aut τὸ σύγγραμμα παροιμίας (acc. plur.) scribendum est, aut παροιμίας genetivum necesse est ad σύγγραμμα referamus. Sed auctor ipse 8, 5 τῶν παροιμιῶν σύγγραμμα dicit, plurali numero, ut res postulat, usus.

9, 29 αὑτῶν, quod est in codicibus Eusebii et in *B* Platonis, falsum est; in codice *T* Platonis est αὐτῶν.

10, 5 *ἕως ἂν καί.* *καί*, quod apud Platonem deest, delevi. Nam in *o* deest; in *i* et *b* autem hoc loco lacunae sunt.

11, 1 *οἱ ὑπὸ τοῖς βαρβάροις οἰκοῦντες.* *οἱ* (in optimis codicibus deest) delendum neque apud Platonem retinendum est.

11, 4 et 6 *ζητοῖ* et *ἀποροῖ* est lectio optimi codicis *i* et codicum Platonis.

EUSEBII

PRAEPARATIONIS EVANGELICAE

LIBER I — CAP. 9, 20; LIB. VI, CAP. 7; LIB. XI,
PROOEM. — CAP. 6, 11.

Τάδε περιέχει τὸ α′ σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς.

α′ τίς ἡ τῆς εὐαγγελικῆς ὑποθέσεως ἐπαγγελία.

β′ τίνα πρὸς ἡμᾶς σύνηθές ἐστι λέγειν τοῖς τὰ καθ' ἡμᾶς διαβάλλειν ἐπιχειροῦσιν.

γ′ ὅτι μὴ ἀνεξετάστως τὰ τοῦ σωτηρίου λόγου φρονεῖν εἰλόμεθα.

δ′ ὅτι μὴ ἀκρίτως ἡμῖν ἡ περὶ τῶν ὠφελιμωτάτων πίστις κατὰ καιρὸν παραλαμβάνεται.

ε′ ὅτι μὴ ἄνευ σώφρονος λογισμοῦ τῆς πατρίου δεισιδαίμονος πλάνης ἀνεχωρήσαμεν.

ς′ ὅσα παρ' Ἕλλησι καὶ οἷα περὶ τῆς πρώτης κοσμογονίας ἀναγράφεται, καὶ ὡς εὐλόγως αὐτῶν ἀνεχωρήσαμεν.

ζ′ ὅσα τοῖς φυσικοῖς φιλοσόφοις περὶ ἀρχῶν διαπεφώνηται καὶ ὡς καὶ τούτων μετὰ κρίσεως ἀπέστημεν.

η′ ὅτι πλέον οὐδὲν οἱ παλαιοὶ τῶν κατ' οὐρανὸν φαινομένων ἄστρων ἐθεολόγουν.

θ′ ὅτι μηδεμία τις ἦν αὐτοῖς περὶ θεῶν μυθολογία οὐδέ γε ξοάνων ἵδρυσις.

ι′ ὅτι νεώτερα τῷ βίῳ παρεισῆκται τὰ περὶ τῶν θεῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς τεθρυλημένα.

ια′ ἐπιτομὴ τῆς Φοινίκων ἀρχαιολογουμένης θεολογίας καὶ περὶ τῶν ταύτην συγγραψαμένων καὶ ὅτι δικαίως αὐτῆς κατεπτύσαμεν.

Lectiones variae codicum *h* (*a* deest), *g* (*o* deest), *i* (*b* deest), non eae, quae in horum apographis sunt, in hoc argumento afferuntur.

1 α′ in *h*, ceteri πρῶτον. 3 α′, β′ etc. in *i* desunt. 4 ἐστι om. *g i*. τοῖς τὰ] τὸ *h*. 8 ὠφελιμωτάτων] ὠφελίμων λόγων *h*. 12 κοσμοποποιίας *g i*, κοσμογονίας *h* (et ita omnes codd. 21, 27). 13 εὐλόγος *h*. 15 posterius καὶ in *h* solo. 18 αὐτοῖς om. *i*. 20 παρὰ τοῖς πολλοῖς περὶ θεῶν *g*, παρὰ τοῖς παλαιοῖς περὶ θεῶν *i* (in textu 37, 11: παρὰ τῶν θεῶν παρὰ τοῖς λοιποῖς *a*, περὶ θεῶν παρὰ τοῖς λοιποῖς *h*). 21 τεθρυλλημένα *g*.

I. Τὸν χριστιανισμόν, ὅ τι ποτέ ἐστιν, ἡγούμενος 1, 4
τοῖς οὐκ εἰδόσι παραστήσασθαι διὰ τῆς προκειμένης πραγ- Dind.
ματείας τὴν εὐαγγελικὴν ἀπόδειξιν περιέξειν ἐπαγγελλομένης
τήνδε, σοί, θεῖον ἐπισκόπων χρῆμα, Θεόδοτε, φίλη θεοῦ καὶ
ἱερὰ κεφαλή, σὺν εὐχαῖς ἐπεφώνησα, εἴ πως ἄρα τῆς παρὰ
σοῦ τύχοιμι βοηθείας, ταῖς φιλοθέοις ὑπὲρ ἡμῶν ἱερουργίαις
τὰ μεγάλα μοι συμπράττοντος εἰς τὴν προβεβλημένην τῆς
p. 2 εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ὑπόθεσιν. 2. ἀλλὰ γὰρ τί βούλεται
Vig. τοῦτο δηλοῦν ὅ φαμεν εὐαγγέλιον, πρῶτον ἁπάντων διαρ-
θρῶσαι καλόν. τοῦτο δὴ πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν παρουσίαν
τῶν ἀνωτάτω καὶ μεγίστων ἀγαθῶν, πάλαι μὲν προηγορευ-
μένων νεωστὶ δὲ τοῖς πᾶσιν ἐπιλαμψάντων, εὐαγγελίζεται,
οὐ τὸν οὐ βλέποντα πλοῦτον οὐδὲ τὴν σμικρὰν καὶ πολυ-
παθῆ ταύτην ζωὴν προξενοῦν, οὐδ' ὅσα σώματος καὶ φθο-
ρᾶς οἰκεῖα τὰ δὲ ψυχαῖς νοερὰν οὐσίαν κεκτημέναις φίλα
b τε καὶ προσήγορα, ὧν καὶ τὰ σωμάτων ἐξῆπται, σκιᾶς ἑφε-
πόμενα δίκην. 3. εἴη δ' ἂν τούτων τὸ κεφάλαιον εὐσέβεια,
οὐχ ἡ ψευδώνυμος καὶ πολυπλανὴς ἀλλ' ἡ σὺν ἀληθείᾳ τὴν 2, 1
προσηγορίαν ἐπιγραφομένη. ἔστι δὲ αὕτη ἡ πρὸς τὸν ἕνα
καὶ μόνον ὡς ἀληθῶς ὁμολογούμενόν τε καὶ ὄντα θεὸν ἀνά-
νευσις καὶ ἡ κατὰ τοῦτον ζωῆς ἔξαψις, ἧ καὶ ἡ πρὸς αὐ-
τὸν ἐγγίνεται φιλία, ᾗ παρέπεται τὸ θεοφιλὲς ὄντως καὶ

---

a b o hic desunt. 4 τὸν] ὃν *c*. χρηστιανισμὸν *c*. 6 περιέξιν *d*, in marg. 7 ἐπαγγελομένης *d*. θείων *g f c*. 8 χρῆμα om. *f*. 10 ὑμῶν t^6. ἱερουργείαις *i* t^6. 11 μοι om. *g f c*. 15 ἀνωτάτων *v* n^5 *t*. καὶ om. *v* n^5 *t* (sed καὶ in marg. *t*). 16 τοῖς om. *e*. 18 μικρὰν *h*. 19 σωμάτων *h*. 20 ψυχῆς (in marg. ψυχαῖς) n^5. 21 ὧν] οὗ *f*. σωμάτων *h*, *n u v* n^5 *t d*, *i* t^6 *j e*, *f*, σώματα *g c*. 22 τὸ om. *i* t^6 *j*. 23 πολυπαθης *c*.

2, 1 ἐπιγρ.] ἐφεπομένη *i* (t^6?) *j*, in marg. etiam *t*. ἔστιν *h*. 2 ὡς om. *h e* 4 ζωῆς ἔξαψις ἧ καὶ ἡ πρὸς *h e*. ζωὴ ἐξ ἧς καὶ ἡ πρὸς ceteri. ἐγγίν. (ἐγ postea add.) *i*. 5 ὄντως om. *i* t^6 *j*.

Annotationes *marginales* codicum *a h*, *i b*, *o g*, non apographorum eorum, afferuntur.

τίς ἡ τῆς εὐαγγελικῆς ὑποθέσεως ἐπαγγελία h, i, g ante textum.

τρισμακάριον τέλος, ἄνωθεν ἐκ τῶν κρειττόνων ἀπηωρημένον καὶ πρὸς αὐτὰ διακυβερνώμενον καὶ αὖ πάλιν εἰς αὐτὰ καταλῆγον. 4. τί οὖν ἂν γένοιτο τῆς ἀγαθῆς ταύτης καὶ c πανολβίου θεοφιλίας μακαριστότερον; οὐχὶ καὶ ζωῆς αὐτὸς καὶ φωτὸς καὶ ἀληθείας καὶ πάντων ἀγαθῶν ταμίας τε καὶ χορηγὸς τοῖς πᾶσι καθέστηκεν; οὐχὶ καὶ τοῦ εἶναι τὰ πάντα καὶ τοῦ ζῆν αὐτὸς τὴν αἰτίαν περιείληφε; τῷ δὴ οὖν τὴν πρὸς αὐτὸν στειλαμένῳ φιλίαν τί ἂν ἔτι λείποιτο; τίνος δ' ἂν ὑστεροῖτο ὁ τῶν ὄντως ἀγαθῶν τὸν δημιουργὸν ἐξῳκειωμένος; ἢ τίνος ἂν ἐλαττοῖτο ὁ καὶ πατρὸς ἐν χώρᾳ καὶ d κηδεμόνος τὸν μέγαν προστάτην καὶ παμβασιλέα τῶν ὅλων ἐπιγραφόμενος; 5. ἀλλ' οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅ τι μὴ οὐχὶ ὁ τῇ διαθέσει τῷ παμβασιλεῖ θεῷ πλησιάζων, καὶ τῆς παμμακαρίστου φιλίας διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς εὐσεβείας ἠξιωμένος, ὁμοῦ ψυχῆς τε καὶ σώματος καὶ τῶν ἐκτὸς ἁπάντων εὖ ἂν ἔχοι. 6. ταύτην δὴ τοίνυν τὴν ἀγαθὴν καὶ σωτήριον ἀνθρώπων πρὸς θεὸν φιλίαν ἄνωθεν ἐκ τοῦ παναγάθου καταπεμφθεὶς θεοῦ λόγος, ὥσπερ τις ἀπειρομεγέθους φωτὸς αὐγή, πᾶσιν ἀνθρώποις εὐαγγελίζεται, οὐκ ἐνθένδε p. 3 ποθὲν οὐδ' ἑτέρωθεν, ἀλλὰ πανταχόθεν ἐξ ἁπάντων ἐθνῶν πρὸς τὸν τῶν ὅλων θεὸν παρορμῶν ἥκειν σπεύδειν τε καὶ πάσῃ προθυμίᾳ ψυχῆς τὸ δῶρον ὑποδέχεσθαι, Ἕλληνας

τρισμακάριστον *c*. 6 ἀπαιωρημένον *n u v* n^5 *t*. 7 διακυβερνούμενον *c*. 9 θεοφιλείας *h*, *i* t^6. οὐχ *c*. 10 πάντων τῶν αγ. *v* n^5 *t*. 11 ταμίας τε καὶ *h e*. καὶ χορηγὸς] ἀχρηγὸς *f*. 12 αὐτὸς om. *h e*. 13 περιείληφεν *h*; περιείληχε *g f c*, *n u v* n^5 *t d*, *i* t^6 *j*. αὐτὸν] αὐτὰ *g f c*, *n u v* n^5 *t* (sed in marg. αὐτὸν *t*). 14 λίποιτο *v* n^5 *t*. ὑστερ. τὸν ὄντως ἀγαθὸν δημ. ἐξωκειωμένος *h e*. 16 ἐλαττοῖτο *h e*, *u*, ἐλαττῶτο *g f c*, *n v* n^5 *t d*, *i* t^6 *j*. post κηδεμ.: ἢ τίνος (puncta subter) n^5. ἢ τὸν, ἢ sublineavit *t*. 17 μέγα *d*. καὶ παμβασιλέα προστάτην *i* t^6 *j*, in marg. etiam *t*. ἐπιτραφόμενος *j*. 18 οὐχ *d*. 19 τῷ om *j*. παμβασ.] βασιλεῖ *f*. θῶ superscr. *g*. παμμακαρίου *h*. 21 ὁμοῦ καὶ ψυχῆς *h*, *g f c*, *n u t* n^5. τε καὶ] καὶ *h*, *v d*. 23 πρὸς θεὸν ἀνθρ. *g f c*, *n u v* n^5 *t d*, *i* t^6 *j e*. 24 καταπ.] πεμφθεὶς *h*. θεοῦ] ὁ θεὸς *g f c*, *n u v* n^5 *t d*; παναγ. θεοῦ καταπ. ὁ θεὸς λόγος *i* t^6 *j e* (sed in *i* θῡ postea superscr.), *t* add. in marg. θεοῦ. 25 αὐγὴ] αὐτὴ (in marg signum. ⁖) n^5. 26 οὐδ' ἑτέρωθεν om. *f*. 28 ὅλον *h*. τε] γε *t*. 29 ψυχῶν *d*.

ὁμοῦ καὶ βαρβάρους, ἄνδρας ἅμα γυναιξὶ καὶ νηπίοις, πένητάς τε καὶ πλουσίους, σοφοὺς καὶ ἰδιώτας, οὐδὲ τὸ οἰκετικὸν γένος ὑπερφρονῶν τῆς κλήσεως, 7. *ὅτι δὴ μίαν τὴν* 3,
πάντων οὐσίαν τε καὶ φύσιν ὁ πατὴρ αὐτῶν συστησάμε-
b *νος μιᾶς εἰκότως καὶ τῆς ἴσης πάλιν τοὺς πάντας μεγαλοδωρεᾶς ἠξίωσε, τὴν πρὸς αὐτὸν γνῶσίν τε καὶ φιλίαν ἅπασι τοῖς ὑπακούειν ἐθέλουσι καὶ τὴν χάριν εὐμαρῶς ἀσπαζομένοις δωρούμενος.* 8. *ταύτην ὁ Χριστοῦ λόγος ἧκε τὴν πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα φιλίαν τὸν σύμπαντα κόσμον εὐαγγελιούμενος· „θεὸς γὰρ ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα“, ᾗ τὰ θεῖα διδάσκει λόγια, ἐλθών τε, φησίν, εὐηγγελίσατο „εἰρήνην τοῖς*
c *μακρὰν καὶ εἰρήνην τοῖς ἐγγύς“.* 9. *ταῦτα πρόπαλαι παῖδες Ἑβραίων θεοφορούμενοι τῷ σύμπαντι κόσμῳ προεθέσπιζον, ὁ μέν τις βοῶν „μνησθήσονται καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, ὅτι τοῦ κυρίου ἡ βασιλεία, καὶ αὐτὸς δεσπόζει τῶν ἐθνῶν·“ καὶ πάλιν „εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὅτι κύριος ἐβασίλευσε·*

---

30 **post** *ἄνδρας* **plurima folia in f desunt.** 32 *οὐδὲ*] *οὔτε h* *κλήσεως*] *παρακλήσεως u.*

3, 1 *οὐσίαν τε καὶ* om. *h.* 2 *εἰκότως πάλιν καὶ τῆς ἴσης* (*τοὺς πάντας* om.) *τῆς μεγαλ.* $i\ t^6\ j$. 3 *πάλιν* (*τοὺς πάντας* om.) *τῆς μεγαλ. g c. τοὺς πάντας πάλιν* $n\ u\ v\ n^5\ t\ d$. *μεγαλοδωρὰς d.* 4 post *φιλίαν: τῆς μεγαλοδω* (sic! puncta subter) n^5. *ὑπακούειν ἐθέλουσι*] *ὑπακούουσι* $i\ t^6\ j\ e$ (in marg. *t ἄλλως ὑπακούουσι*). 5 *εὐμαρῶς*] *εὐσεβῶς h. εὐαρμενῶς d;* ad *εὐμαρῶς*, quod est in marg., sec. m. *εὐσεβῶς e.* *ἀσπαζομένους* (*οις* superscr.) *n.*

6 *ταύτην* om. *e.* *τὴν πρὸς αὐτοῦ τοῦ πρς τῶ σύμπαντι κόσμω φιλίαν εὐαγγελιούμενος g c, τὴν πρὸς αὐτοῦ φιλίαν τοῦ πατρὸς* (*τοῦ πατρὸς* om. *d*) *τῶ σύμπαντι κόσμω εὐαγγελιούμενος* $i\ t^6\ j\ e,\ n\ u\ v\ n^5\ t\ d$ (sed *εὐαγγελιζόμενος* $v\ n^5\ t$). 8 *γὰρ ἦν* (*ἐν Χρ.* om.) *κόσμω καταλάσσων* (*καταλέσσων g c*) *ἑαυτὸν* $g\ c,\ n\ u\ v\ n^5\ t\ d,\ i\ t^6\ j$. *καταλάσσων e.* 9 *παραπτωμτα i.* 11 *καὶ* om. *h e.* 15 *ἐνώπιον αὐτοῦ*] *αὐτῶ* $g\ c,\ n\ u\ v\ n^5\ t\ d$ (in marg. *ἐνώπιον αὐτοῦ t*). *ὅτι τοῦ* — 17 *ἐθνῶν* om. *d.* 16 *ἡ βασιλεία τῆς γῆς* $g\ c,\ n\ u\ v\ n^5\ t,\ i\ t^6\ j\ e$. 18 *ἐβασίλευσεν n.*

---

8 2 Cor. 5, 19. 11 Esai. 57, 19. 13 Ps. 95, 10.

καὶ γὰρ κατώρθωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται·“ ὁ δὲ φάσκων „ἐπιφανὴς ἔσται κύριος ἐν αὐτοῖς καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ“. 10. *ταῦτα* d *πρόπαλαι θείοις χρησμοῖς ἀνακείμενα νῦν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας πέφηνεν, ὡς τὴν πάλαι κηρυττομένην τε καὶ τοῖς μὴ ἀπείροις προσδοκωμένην τῶν ἐθνῶν ἁπάντων θεογνωσίαν εἰκότως ἡμῖν τὸν ἔναγχος ἐξ οὐρανοῦ παρόντα λόγον εὐαγγελίζεσθαι, ταῖς τῶν παλαιῶν φωναῖς τὰ διὰ τῶν ἔργων ἀποτελέσματα συντρέχειν ἐπιδεικνύμενον.*

11. *Ἀλλὰ γὰρ τί χρὴ σπεύδειν φθάνοντα τῇ προθυμίᾳ τὴν τῶν διὰ μέσου λόγων ἀκολουθίαν, ἀναλαβεῖν ἐξ ὑπαρχῆς δέον καὶ τὰ ἐμποδὼν ἅπαντα διαλύσασθαι; ἐπειδὴ γὰρ τὸν χριστιανισμόν τινες οὐδένα λόγον ἀποσώζειν, ἀλόγῳ δὲ πίστει καὶ ἀνεξετάστῳ συγκαταθέσει τοὺς τῆς προσ-* p. 4 *ηγορίας ἐφιεμένους τὸ δόξαν κυροῦν ὑπειλήφασιν, μηδένα φάσκοντες δύνασθαι δι’ ἀποδείξεως ἐναργοῦς παρέχειν τεκμήριον τῆς ἐν τοῖς ἐπαγγελλομένοις ἀληθείας, πίστει δὲ μόνῃ προσέχειν ἀξιοῦν τοὺς προσιόντας, παρ’ ὃ καὶ πιστοὺς χρηματίζειν, τῆς ἀκρίτου χάριν καὶ ἀβασανίστου πίστεως· εἰκότως ἐπὶ τήνδε καθεὶς τὴν πραγματείαν τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, εἰς προκατασκευὴν τῆς ὅλης ὑποθέ-*

---

20 *ἐπιφανήσεται* h, *ἐπιφανὴς ἔσται* g c, n u v n^5 t d, i t^6 j. 22 *αὐτῷ*] *αὐτὸν* n u v n^5 t d. 26 *τε* om. i t^6 j. 28 *τὸν*] *το* c. *ἔναγχον* d. 29 *παλαιῶν*] *πολλῶν* h. 30 *συντρ.*] *προτρέχον* c. 31 *γαρ* om. g c, n u v n^5 t d, i t^6 j e. 32 *λόγον* e, fortasse etiam j. sed obscurum; *λόξων* n^5 t (sed in marg. *λόγων* t). *ἀναλαβῶν* d.

4, 1 *διαλῦσαι* h e, *διαλύεσθαι* j. 2 *τινες τὸν χρ.* t. *χρηστιανισμὸν* c. 3 *εὐλόγῳ* c. *πίστιν* e. 5 *ὑπειλήφασι* h, g c, u v t, i t^6 j, *ὑπηλήφασι* n^5, *ὑπειλήφασιν* n. *μηδὲν* g c, n u v n^5 t d, i t^6 j. *φάσκοντας* d. 6 *δι’* om. g c, n u v n^5 t d, i t^6 j e. *ἐναργὲς* g c, n u v n^5 t d, i t^6 j e. 7 *ἐπαγγελομένοις* n u v n^5. *μόνον* e. 8 *προσέχειν* in marg. d. *παρ’ ἧ* g c, n u v d; *παρ’ ἧ* (sed ita ut *παρ’ ἧς* simile sit) n^5, *παρ’ ἧς* t. *χριστοὺς* (sed *π* super *χρ* scriptum) d. 9 *πίστεως* summa cum difficultate legi potest in g, deest in spatio vacuo in c.

20 Soph. 2, 11.

b σεως ἡγοῦμαι δεῖν βραχέα προδιαλαβεῖν περὶ τῶν ζητηθέντων ἂν πρὸς ἡμᾶς εὐλόγως ὑπό] τε Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐκ περιτομῆς παντός τε τοῦ μετὰ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τὰ καθ' ἡμᾶς διερευνωμένου. 12. ταύτῃ γάρ μοι δοκῶ τὸν λόγον ἐν τάξει χωρήσειν εἰς τὴν ἐντελεστέραν τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως διδασκαλίαν καὶ τὴν τῶν βαθυτέρων δογμάτων κατανόησιν, εἰ τὰ τῆς προκατασκευῆς ἡμῖν πρὸ ὁδοῦ γέ- c νοιτο, στοιχειώσεως καὶ εἰσαγωγῆς ἐπέχοντα τόπον, καὶ τοῖς ἐξ ἐθνῶν ἄρτι προσιοῦσιν ἐφαρμόττοντα· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, τοῖς ἐνθένδε διαβεβηκόσι καὶ τὴν ἕξιν ἤδη παρεσκευασμένοις εἰς τὴν τῶν κρειττόνων παραδοχήν, τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν παραδώσει τῶν συνεκτικωτάτων τῆς κατὰ τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοῦ θεοῦ μυστικῆς οἰκονομίας. 13. ἀρξώμεθα δὴ τῆς προπαρασκευῆς, τὰ πρὸς ἡμᾶς εὐλόγως ὑπό τε Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐκ περιτομῆς παντός τε τοῦ μετὰ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τὰ καθ' ἡμᾶς διερευ- d νωμένου λεχθησόμενα προσάγοντες.

II. Πρῶτον μὲν γὰρ εἰκότως ἄν τις διαπορήσειε τίνες ὄντες ἐπὶ τὴν γραφὴν παρεληλύθαμεν, πότερον Ἕλληνες ἢ βάρβαροι, ἢ τί ἂν γένοιτο τούτων μέσον, καὶ τίνας ἑαυτοὺς εἶναί φαμεν, οὐ τὴν προσηγορίαν, ὅτι καὶ τοῖς πᾶσιν ἔκδηλος αὕτη, ἀλλὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν προαίρεσιν

---

13 ζητωμάτων (in marg. ζητηθέντων) *d*. 15 τὴν καθ' *d*. 17 διδασκαλία n^{5}. 18 καὶ τὴν τῶν] εἰς τε τῶν *g c*, *i* t^{6} *j e* (sed ἔς pro εἴς t^{6}), εἰς τε τὴν τῶν *n u v* n^{5} *t* (*d*?) (sed in marg. ἔς τε *t*). βαθυτέρων] βαρυτέρων *g c*, *n u* n^{5} *t d* (sed in marg. βαθυτέρων *t*), *j e*, βαρυτέρων (sed superscr. θ pr. m.?) *v*. 19 προπαρασκευῆς *g c*, *n u v* n^{5} *t d*, *i* t^{6}. 22 μεταβεβηκόσι *j*. παρεσκευασμένος *c*. 23 ἐς t^{6}, εἰς (ἐς supr.) *t*. 24 παραδώσειν *e*, etiam *d*, ν superscr. τῶν om. *d*. τῆς (ῆς in ras.) συνεκτικωτάτης (ά in quattuor lit. ras.) κατὰ *d*. τῶν (οῖς superscr.) συνεκτικωτάτων (οις superscr.) *t*. 25 τοῦ θεοῦ] τὸν θ̄ν *n u v* n^{5} *t*. 26 δὴ] δὲ *g c*, *n u* n^{5}, *i j e*. προκατασκευῆς *j e*. 28 ἐκ] ἐν n^{5}. 29 διερευνωμένους n^{5}. 30 διαπορήσειε] ἀπορήσειεν *h*. 32 τί] καὶ *c*.

5, 1 τίνες *c*.

---

30 ἀπορία $α^{η}$ *g*.

*τοῦ βίου· οὔτε γὰρ τὰ Ἑλλήνων φρονοῦντας ὁρᾶν οὔτε τὰ
βαρβάρων ἐπιτηδεύοντας.* 2. *τί οὖν ἂν γένοιτο τὸ καθ'* p. 5
*ἡμᾶς ξένον, καὶ τίς ὁ νεωτερισμὸς τοῦ βίου; πῶς δ' οὐ
πανταχόθεν δυσσεβεῖς ἂν εἶεν καὶ ἄθεοι οἱ τῶν πατρίων
θεῶν ἀποστάντες, δι' ὧν πᾶν ἔθνος καὶ πᾶσα πόλις συνέ-
στηκεν; ἢ τί καλὸν ἐλπίσαι εἰκὸς τοὺς τῶν σωτηρίων ἐχ-
θροὺς καὶ πολεμίους καταστάντας καὶ τοὺς εὐεργέτας παρω-
σαμένους; καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ θεομαχοῦντας;* 3. *ποίας δὲ
καταξιωθήσεσθαι συγγνώμης τοὺς ἐξ αἰῶνος μὲν παρὰ πᾶ-
σιν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις κατά τε πόλεις καὶ ἀγροὺς παν-* b
*τοίοις ἱεροῖς καὶ τελεταῖς καὶ μυστηρίοις πρὸς ἁπάντων
ὁμοῦ βασιλέων τε καὶ νομοθετῶν καὶ φιλοσόφων θεο-
λογουμένους ἀποστραφέντας, ἑλομένους δὲ τὰ ἀσεβῆ καὶ
ἄθεα τῶν ἐν ἀνθρώποις; ποίαις δ' οὐκ ἂν ἐνδίκως ὑποβλη-
θεῖεν τιμωρίαις οἱ τῶν μὲν πατρίων φυγάδες, τῶν δ' ὀθ-
νείων καὶ παρὰ πᾶσι διαβεβλημένων Ἰουδαϊκῶν μυθολογη-
μάτων γενόμενοι ζηλωταί;* 4. *πῶς δ' οὐ μοχθηρίας εἶναι* c
*καὶ εὐχερείας ἐσχάτης τὸ μεταθέσθαι μὲν εὐκόλως τὰ τῶν
οἰκείων, ἀλόγῳ δὲ καὶ ἀνεξετάστῳ πίστει τὰ τῶν δυσσεβῶν
καὶ πᾶσιν ἔθνεσι πολεμίων ἑλέσθαι, καὶ μηδ' αὐτῷ τῷ
παρὰ Ἰουδαίοις τιμωμένῳ θεῷ κατὰ τὰ παρ' αὐτοῖς προσ-
ανέχειν νόμιμα, καινὴν δέ τινα καὶ ἐρήμην ἀνοδίαν ἑαυ-
τοῖς συντεμεῖν, μήτε τὰ Ἑλλήνων μήτε τὰ Ἰουδαίων φυ-
λάττουσαν;*

5. *Ταῦτα μὲν οὖν εἰκότως ἄν τις Ἑλλήνων, μηδὲν*

---

4 *φονοῦντας c.* 7 *οἱ* om. *h.* *πατρῴων h.* *θεῶν h c, ἐθῶν* ceteri. 8 *συνέστηκε μὴ τὸ καλὸν ἐλπίσαι ἀλλ' εἰς τοὺς τῶν h.* 11 *γὰρ] δ' g c.* *δὲ] δὴ h.* 12 *καὶ ἀξ] κατ-αξ. h* solus. *τοὺς* bis *i e, n u v* n^{5} (*d?*) (prius del. *t*). *μὲν* om. *h.* 14 *ἱερεῖς i* t^{6}. 17 *ποίοις j e.* 19 *δ' ὀθνείων] δὲ ξένων ἐθῶν h.* 20 *μυθολογιμάτων d.* *γενομένους ζηλωτὰς h.* 22 *τὰ* om. omnes praeter *e.* 25 *τιμωμ.* om. *j.* *αὐτῶν g c*, post *αὐτῶν* circ. septem litterae erasae, quarum postremae fuerunt *χειν g.* *αὐτῶν* (*οἷς* superscr.) *n.* post *προσανέχειν: γεώδους* (puncta subter) *c.* 26 *καινην] κενὴν h.* *ἐρήμην] ἐρημένην d.* 27 *ἀνοδία* n^{5} *t* (sed in marg. *ἄλλως ἀνοδίαν t*). *ἑαυτὴν i* t^{6} *j, n u v* n^{5} *t d* (sed in marg. *ἴσως ἑαυτοῖς t*). 29 *ἄν τις* in marg. *d.* *μηδὲν ἀληθὲς ἑλλ.* (sed ordinem *α* et *β* superscr. mutavit) *d.*

---

29 *ἀπορία β g*, deinde 6, 22 *γ g.*

ἀληϑὲς μήτε τῶν οἰκείων μήτε τῶν καϑ' ἡμᾶς ἐπαΐων, πρὸς
ἡμᾶς ἀπορήσειεν. ἐπιμέμψαιντο δ' ἂν ἡμῖν καὶ Ἑβραίων
d παῖδες, εἰ δὴ ἀλλόφυλοι ὄντες καὶ ἀλλογενεῖς ταῖς αὐτῶν 6, 1
βίβλοις ἀποχρώμεϑα μηδὲν ἡμῖν προσηκούσαις, ὅτι τε ἀναι-
δῶς, ὡς ἂν αὐτοὶ φαῖεν, καὶ ἀναισχύντως ἑαυτοὺς μὲν εἰσ-
ωϑοῦμεν, τοὺς δὲ οἰκείους καὶ ἐγγενεῖς τῶν αὐτοῖς πα-
τρίων ἐξωϑεῖν παραβιαζόμεϑα. 6. εἴτε γάρ τις εἴη Χρι-
στὸς ϑεσπιζόμενος, ἀλλὰ Ἰουδαίων ἦσαν προφῆται οἱ τού-
του τὴν ἄφιξιν προκηρύξαντες, οἳ καὶ λυτρωτὴν καὶ βασι-
λέα Ἰουδαίων ἥξειν αὐτὸν οὐχὶ δὲ τῶν ἀλλοφύλων ἐϑνῶν
κατήγγειλαν· εἴτε τινὰ ἄλλα φαιδρότερα περιέχουσιν αἱ γρα-
φαί, καὶ ταῦτα Ἰουδαίοις ἀναφωνεῖσϑαι, ὧν οὐκ εὖ πράτ-
p. 6 τοντας παρακούειν ἡμᾶς. 7. ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀτόπως τοὺς
μὲν κατὰ τοῦ ἔϑνους ἐφ' οἷς ἡμάρτανον ἐλέγχους εὖ μάλα
ἀρπαλέως ἀποδέχεσϑαι, τὰς δὲ τῶν ἀγαϑῶν πάλιν αὐτοῖς
ϑεσπιζομένας ἐπαγγελίας ἀποσιωπᾶν, μᾶλλον δὲ ἐκβιάζε-
σϑαι καὶ εἰς ἑαυτοὺς μεταφέρειν, ἄντικρυς πλεονεκτοῦντας
καὶ οὐδὲν πλέον ἢ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶντας. 8. τὸ δ' οὖν ἁπάν-
των παραλογώτατον, ὅτι μηδὲ τὰ νόμιμα παραπλησίως αὐ-
τοῖς περιέποντες ἀλλὰ προφανῶς παρανομοῦντες, τὰς ἐπηγ-
b γελμένας τοῖς τῶν νόμων φύλαξι χρηστοτέρας ἀμοιβὰς εἰς
ἑαυτοὺς ἐπισπώμεϑα.

III. Τούτων εὐλόγως ἂν ἡμῖν ἐν πρώτοις ἀπορηϑέν-
c των, φέρε τὸν τῶν ὅλων ϑεὸν διὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, τοῦ
αὐτοῦ λόγου, ὡς δι' ἀρχιερέως ἐπικαλεσάμενοι τὸ πρῶτον

---

31 ἀπορήσειε *g c*. ἐπιμέμψαιντ' ἄν *h*. 32 post ἑβραίων: πρὸς ἡμᾶς ἀπορήσειεν (puncta subter) n^5.

6, 2 τε] δὲ *j*. αὐτοὶ] οὗτοι *g*. 3 ἐσωϑ. t^6, εἰσωϑ. (ἐσ superscr.) *t*. 4 εὐγενεῖς *n u v* n^5 *t*, t^6 *j*. 5 τις om. *i* t^6 *j*. τις (puncta subter) *t*. ὁ χ̄ς *h*. ϑεσπιζόμενοι (sed ι mut. in ς) *n*. 6 προκηρυξ. — 8 ἥξειν om. n^5, add. in marg. *t*. 8 αὐτῶν *v* (ω obscur.), n^5. ἀλλοφύλων — **o hic incipit.** 9 φαιδρώτερα *e*. 11 ἀλλὰ καὶ σφόδρα *h*, ἀλλὰ om. ceteri. 13 ἁρπαλαίως *c*. 14 αὐτοῖς πάλιν *h*. ϑεσπιζομένους *i* t^6 *j e*. 15 δὲ] δ' *h*, *g*, *n* n^5. 17 παραλογώτερον *o g c*, *n u v* n^5 *t*, *i* t^6 *j*. 19 προσφανῶς *e*. παρανομοῦντας (ε superscr.) n^5. 23 τὸν ὅλον ϑ̄ν

τῶν προταθέντων ἀποκαθάρωμεν, συκοφάντας προαποδείξαντες τοὺς μηδὲν ἔχειν ἡμᾶς δι' ἀποδείξεως παριστάναι ἀλόγῳ δὲ πίστει προσέχειν ἀποφηναμένους. 2. αὐτόθεν δὴ οὖν τοῦτο καὶ οὐκ ἐκ μακροῦ διελέγξομεν, ἔκ τε ὧν χρώμεθα πρὸς τοὺς ἐπὶ διδασκαλίᾳ τῶν καθ' ἡμᾶς λόγων προσιόντας ἀποδείξεων, καί τῶν πρὸς τοὺς ἀντιδιατιθεμένους ἡμῖν ἐν ταῖς λογικωτέ- d
ραις ζητήσεσιν ἀντιρρήσεων, δι' ὧν τε φιλοτιμούμεθα ποιεῖσθαι ἀγράφων τε καὶ ἐγγράφων ἰδίᾳ τε καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν ἐρωτώντων καὶ κοινῇ πρὸς τὰ πλήθη διαλέξεων· 3. ναὶ μὴν καὶ διὰ τῶν ἐν χερσὶ συγγραμμάτων τὴν καθόλου πραγματείαν περιεχόντων τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, ἐν ᾗ πᾶσαν τὴν ἐκ θεοῦ χάριν καὶ τὴν οὐράνιον εὐεργεσίαν ὁ παρὼν λόγος πάντας ἀνθρώπους εὐαγγελίζεται, τὴν κατὰ τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ οἰκονομίαν λογικώτερον διὰ πλείστων καὶ ἐναργῶν ἀποδείξεων πιστούμενος. 4. ἐσπούδασται μὲν οὖν πλείστοις τῶν πρὸ ἡμῶν πολλή τις ἄλλη πραγματεία, τοτὲ μὲν p. 7
ἐλέγχους καὶ ἀντιρρήσεις τῶν ἐναντίων ἡμῖν λόγων συνταξαμένοις, τοτὲ δὲ τὰς ἐνθέους καὶ ἱερὰς γραφὰς ἐξηγητικοῖς ὑπομνήμασι καὶ ταῖς κατὰ μέρος ὁμιλίαις διερμηνεύσασι, τοτὲ δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς δόγμασιν ἀγωνιστικώτερον πρεσβεύσασιν. 5. καὶ μὴν ἰδίως ἡμῖν ἡ μετὰ χεῖρας ἐκπονεῖται

---

d. 25 προταθέντων *h, i t*[6] *j*, etiam *o* (sed ε super α scriptum), προτεθ. *g c, n u v n*[5] *t d, e* (in marg. ἄλλως προταθέντων *t*). 26 τοὺς] τοῦ *d e.* 27 παριστῆναι *v*, παριστᾶναι *n*[5]. 28 οὖν om. *h e.* 29 διελέγξωμεν *g c.* ἐν τε *n*[5] *t* (sed in marg. ἔκ τε *t*). τοὺς (puncta subter) πρὸς τοὺς *d.* 30 διδασκαλίαν *d t* (sed in marg. ἄλλως διδασκαλίᾳ *t*). 31 πρὸς (τοὺς om.) ἀντιδ. *h.*

7, 1 ἀγράφων (τε om.) καὶ *g c.* 2 ἐρωτωτων *e.* 9 ῑν̄ χν̄ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ *o g c, n u v n*[5] *t d, i t*[6] *j e.* 10 πλειόνων *h.* πιστούμενοι *o g c.* 11 οὖν om. *d.* 13 τῶν om. *o g c, n u v n*[5] *t d, i t*[6] *j e.* συνταξαμένοις] ποιουμένοις *h.* 15 ταῖς om *j.* post διερμην. nonnulla vocabula del. in *o.* 17 πρεςβεύσασι *h.* καὶ — ἡμῖν] **(hic a incipit)** ἡμῖν γε μην ἰδίως *o g c, n u v n*[5] (*t?*) *d, i t*[6] *j e.* 18 χεῖρας] χαρᾶς [*o*] *g c, d i t*[6] *e*, χεῖρας (sed εῖ in unius lit. ras.) *n.* ἐκπονεῖτε *d.* ἡ μετα χεῖρας πεπόνηται (sed in marg. ἄλλως ἡ μετὰ χαρᾶς ἐκπονεῖται) *t.*

---

11 in *g*: σῆ deinde 7, 17, α. 8, 12 β. 9, 19 γ. 10, 25 δ. 11, 7 ε. 12, 21 ϛ. 13, 21 ζ.

*πρόθεσις. πρῶτός γέ τοι πάντων ὁ ἱερὸς ἀπόστολος Παῦ-
λος τὰς μὲν ἀπατηλὰς καὶ σοφιστικὰς πιθανολογίας παραι-
τούμενος, ἀναμφιλόγοις δὲ χρώμενος ταῖς ἀποδείξεσι, φησί*
b *που „καὶ ὁ λόγος ἡμῶν καὶ τὸ κήρυγμα οὐκ ἐν πειθοῖς [ἀν-
θρωπίνης] σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ
δυνάμεως“. οἷς ἐπιλέγει „σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τε-
λείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόν-
των τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦ-
μεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην. καὶ
αὖθις „ἡ ἱκανότης ἡμῶν“ φησὶν „ἐκ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἱκά-
νωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης“.* 6. *εἰκότως δῆτα
καὶ ἡμῖν ἅπασι παρήγγελται „ἑτοίμους εἶναι πρὸς ἀπολο-
γίαν παντὶ τῷ ἐπερωτῶντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν*
c *ἐλπίδος“. ὅθεν καὶ τῶν νέων συγγραφέων μυρίας ὅσας,* 8, 1
*ὡς εἴρηται, πανσόφους καὶ ἐναργεῖς μετὰ συλλογισμῶν ἀπο-
δείξεις ὑπέρ τε τοῦ καθ' ἡμᾶς γραφείσας λόγου διαγνῶναι
πάρεστιν, ὑπομνήματά τε οὐκ ὀλίγα εἰς τὰς ἱερὰς καὶ ἐν-
θέους γραφὰς πεπονημένα, τὸ ἀψευδὲς καὶ ἀδιάπτωτον
τῶν ἀρχῆθεν καταγγειλάντων ἡμῖν, τὸν τῆς θεοσεβείας λό-*

τοι] *ὅς c*. 19 *παῦλος* om. sed add. in marg. *g*. 20 *μύθαλογίαις* (sed *πι* super *μυ* et *νο* post *θα* superser.) *d*. 21 *ἀποδ-ν φησίν a*. 22 *καὶ τὸ κήρυγμα* om. add. in marg. *t*. *πειθοῖ a h*. *ἀνθρωπίνης* om. *a h*, *ἀνθρωπίνοις n u v n*[5] *t* (sed mut. in *ἀν-ίνης t*). 23 *λόγων* [*o*] *g c, d, i t*[6] *j e*, *λόγοις* (*γοις* in ras.) *n*., *λόγοις* (sed in marg. *ἄλλως λόγων*) *t*. 25 *οὐδὲ τῶν — τούτου* om. *h*. 26 *τοῦ αἰῶνος τούτου* om. *i t*[6] *j e*, sublineavit *t*. 27 *θεοῦ* om. *i t*[6] *j*, sublineavit *t*. *τὴν* in marg. *t*. *ἀποκεκριμμένην* [*o*] *g c*. 28 *ἐκ*] *ἀπὸ o g c, n u v n*[5] *t d, i t*[6] *j e*. 30 *καὶ* om. [*o*] *g c, n u v n*[5] *t d, i t*[6] *j e*. *ἅπασιν a*. 31 *ἑτοίμους ἡμᾶς εἶναι i t*[6] *j e*, *ἡμᾶς* in marg. add. *t*. *πρὸς*] *εἰς o g c, n u v n*[5] *t d, i t*[6] *j*. 32 *ἐρωτῶντι d*.

8, 1 *ὅθεν — 12 ἐπιδείκνυται* om. *i t*[6] *j* (in marg. sec. m. *t*[6] *λείπει*). 2 *μετὰ συλλογισμῶν* om. *a h*. 3 *τε* om. [*o*] *g c, n u v n*[5]

---

22 1 Cor. 2, 4. 28 2 Cor. 3, 5. 31 1 Petri 3 15.

1 *ὁποῖος ἰουστῖνος ὁ θεῖος ἀθηναγόρας τατιανὸς κλήμεις* (sic!) *ὁ στρωματεὺς ὠριγένης καὶ αὐτὸς ἔτι πάμφιλος ὁ τοῦ παρόντος εὐσεβίου πατηρ a*.

γον, γραμμικαῖς ἀποδείξεσιν παριστῶντα. 7. πλὴν ἀλλὰ d περιττοὶ λόγοι πάντες, ὧν ἐναργῆ καὶ σαφέστερα τὰ ἔργα, ἅπερ ἡ θεία καὶ οὐράνιος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν δύναμις, πάντας ἀνθρώπους τὴν ἔνθεον καὶ οὐράνιον ζωὴν εὐαγγελιζομένη, διαρρήδην εἰσέτι καὶ νῦν ἐπιδείκνυται. 8. αὐτίκα γοῦν τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ κηρυχθήσεσθαι καθ' ὅλης τῆς ἀνθρώπων οἰκουμένης εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι θεσπίσαντος, τήν τε ὕστερόν ποτε τῇ αὐτοῦ δυνάμει συστᾶσαν ἐξ ἁπάντων τῶν ἐθνῶν ἐκκλησίαν, οὔπω τότε καθ' οὓς ἐνηνθρώπει χρόνους ὁρωμένην οὐδὲ συνεστῶσαν, ἐνθέῳ προγνώσει ἀήττητον καὶ ἀκατάπληκτον ἔσεσθαι, καὶ μηδεπώποτε ὑπὸ θανάτου νικηθήσεσθαι, ἑστάναι δὲ καὶ μένειν ἄσειστον, ὡς ἂν ἐπ' ἀσείστῳ καὶ ἀρραγεῖ πέτρᾳ τῇ αὐτοῦ p. 8 δυνάμει βεβηκυῖάν τε καὶ ἐρριζωμένην, ἀποφηναμένου· ὑπὲρ πάντα λόγον τὸ τῆς προρρήσεως ἀποτέλεσμα εἰκότως πᾶν ἄθυρον ἀποφράξειεν ἂν στόμα τῶν ἀναισχυντεῖν ἀναιδῶς παρεσκευασμένων. 9. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀλήθειαν ὁμολογήσειεν τῇ προρρήσει, τῶν πραγμάτων ἐναργῶς οὕτως μονονουχὶ φωνὴν ἀφιέντων ὅτι δὴ θεοῦ δύναμις, ἀλλ' οὐκ ἀθρωπεία φύσις ἦν ἡ ταῦτα τοῦτον ἐσόμενα τὸν τρόπον πρὸ τοῦ γενέσθαι θεασαμένη, προφήσασά τε καὶ ἔργοις

---

t d, e. 7 γραμματικαῖς [o] *g c, e*, γραμμικαῖς (prius ι in trium lit. ras.) *n*. ἀποδείξεσι *a h, o g c, n u v* n^5 *t*. 8 περιστῶντα *e*. 10 δύναμιν *e*. 11 εὐαγγελισαμένη [o] *g*, εὐηγγελισαμένη *c*. 12 διαρρήδην om. *a h*. 13 γοῦν] δεῖν *a h*. κηρυχθήσεται (σθαι superscr.) *j e*. 15 ἔθνεσιν *a*. ποθεν *o g c, n u v* n^5 *t* (sed in marg. ἄλλως ποτὲ) *t*. συστᾶσαν τῇ αὐτοῦ δυνάμει *o g c, n u v* n^5 *t d, i* t^6 *j e*. ἐκλησίας *c*. 17 ἐνηνθρώπει *a h*, ἐνηνθρωπήκει ceteri. 18 συνεστῶσαν πω *o g c, n u v* n^5 *t d, i* t^6 *j e*. γνώσει *d*. 19 ἀκατάπληκτον] ἀκαταμάχητον [o] *g c, n u v* n^5 *t d, i* t^6 *j e*. μηδέποτε *i* t^6 *j*. 21 ἀρραγῆ *h*, ἀραγεῖ *c*. 22 ἀποφηνάμενον *g c*. 24 ἄθυρον] ἄκρον *o g c*, ἄθυρον (θυρον in ras., in marg.: γρ. ἄθυρον) *n*, ἄθρυον *d*. 24 ἀποφράξειεν ἄν] ἀποφράξειαν *a h*, ἀποφράξοι ἂν *o g c, n u v* n^5 *t d, i* t^6 *j e*. 25 ἀναισχύντων *d*. 26 ἂν om. omnes. ἀλήθειαν] ἀληθῆ ἄν (ῆ in rasura *a*) *a h*. ὁμολογήσειεν *a h*, ὁμολογῆσαι ἂν *o g c, n u v* n^5 *t d, i* t^6 *j e*. 27 οὕτω *j e* μονονουχὶ ἐναργῶς οὕτως *h*. 28 ἀφιάντων *n*. 29 φυσης *c*. 30 θεασαμένη] τεθεωμένη [o] *g c*, τεθεαμένη *n u v* n^5 *t d, i* t^6, τεθεαμένης *j*. προφήτας καὶ [o] *g c*, καὶ προφήσασα *n u*, καὶ προφητεύσασα τε

ἐπιτελέσασα; 10. πεπλήρωκε γοῦν τὴν σύμπασαν, ὅσην ἥλιος
b ἐφορᾷ, ἡ τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου φήμη, καὶ πάντα τὰ 9, 1
ἔθνη διέδραμεν, εἰσέτι τε νῦν αὔξει καὶ ἐπιδίδωσι τὰ περὶ
αὐτοῦ κηρύγματα ταῖς αὐτοῦ φωναῖς ἀκολούθως. 11. ἥ τε
ὀνομαστὶ προθεσπισθεῖσα ἐκκλησία αὐτοῦ ἕστηκε κατὰ κρά-
τος ἐρριζωμένη, καὶ μέχρις οὐρανίων ἁψίδων εὐχαῖς ὁσίων
καὶ θεοφιλῶν ψυχῶν μετεωριζομένη, δοξαζομένη τε ὁσημέ-
ραι, καὶ εἰς ἅπαντας τὸ νοερὸν καὶ ἔνθεον φῶς τῆς ὑπ'
αὐτοῦ καταγγελθείσης εὐσεβείας ἀπαστράπτουσα, οὐδαμῶς
c τε τοῖς ἐχθροῖς ἡττωμένη καὶ ὑπείκουσα, ἀλλ' οὐδὲ ταῖς
τοῦ θανάτου πύλαις ὑποχωροῦσα· διὰ μίαν ἐκείνην ἣν αὐ-
τὸς ἀπεφήνατο λέξιν, εἰπὼν „ἐπὶ τὴν πέτραν οἰκοδομήσω
μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐ-
τῆς". 12. καὶ ἄλλα δὲ μυρία πρὸς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν λεχ-
θέντα τε καὶ προρρηθέντα ἐν οἰκείᾳ συναγαγόντες ὑποθέσει,
ταῖς τε ἐνθέοις αὐτοῦ προγνώσεσι τὰς τῶν πραγμάτων
ἀποβάσεις συμφώνους παραστήσαντες, ἀναμφίλεκτον τῶν
περὶ αὐτοῦ δοξαζομένων ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐπιδείκνυμεν.
d 13. πρὸς τούτοις δὲ πᾶσιν οὐ μικρὰ τυγχάνει τῆς καθ'
ἡμᾶς ἀληθείας ἀπόδειξις καὶ ἡ ἀπὸ τῶν Ἑβραϊκῶν γραφῶν

v n^5 *t* (sed in marg. ἄλλως προφήσασα τε *t*). 31 ἀποτελέσασα (ἐπιτελ superscr.) *g c*. γοῦν] γὰρ *d*. 32 ὁ ante ἥλιος om. *a*, *o c*.
9, 1 καὶ πάντα δὲ *o g c*, *n u v* n^5 *t d*, *i j*. διέδραμε *i* t^6 *j*. εἰσέτι νῦν *h*, εἰσέτε νῦν *d*, εἰσέτι τε καὶ νῦν *v* n^5, etiam *t* (sed mut. in εἰσέτι καὶ νῦν), καὶ εἰσέτι νῦν *i* t^6 *j e*. 2 τὸ π. αὐτοῦ κήρυγμα *o g c*, *n u v* n^5 *t d*, *i* t^6 *j e*. 3 ὀνόματι *a h*, ὀνομαστὴ *j*. 4 ἕστηκεν *a h*. ἐκκλ. αὐτοῦ ἕστηκεν ἐκκλησία ἐρριζωμένη κατὰ κράτος *h*. κράτος] βάθους *o g c*, *n u v* n^5 *t d*, *i* t^6 *j e*. οὐνίω *v* n^5. ὁσίων καὶ θεοφιλῶν] θείων καὶ φιλοθέων *a h*, ὁσίων καὶ θεοφιλῶν ceteri. 6 ψυχῶν] ἀνδρῶν *d*, *i* t^6 *j e*, ψυχῶν (in marg. ἄλλως ἀνδρῶν) *t*. μετεωρ. καὶ *g c*. 7 πάντας *a h*. 11 αὐτὸς om. *h*. 12 ἐκ (tum altera linea) ἐκκλησίαν *i*. 13 κατισχύουσιν *a*. αὐτὴν *d*. 14 λεχθήσετε καὶ προρρηθησεται delevit et in margine veram lectionem minio scripsit *n*, haec vocabula om. *u*. προρηθέντα *d*. 15 ταῖς τε] *o g c*, *n u v* n^5 *t d*, *i* t^6 *j e*, τε om. *a h*. ἐκθέοις *e*. 16 τὰς] ταῖς *d*. 19 πᾶσιν] πάλιν *a h*.

12 Matth. 16, 18.

μαρτυρία, ἐν αἷς πρὸ μυρίων ὅσων ἐτῶν οἱ παρ' Ἑβραίοις
προφῆται τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ θνητῷ
βίῳ κηρύξαντες ὀνομαστὶ τῆς τε τοῦ Χριστοῦ προσηγορίας
ἐμνήσθησαν καὶ τὴν εἰς ἀνθρώπους αὐτοῦ παρουσίαν πρου-
θέσπισαν, τόν τε νέον τῆς εἰς πάντα τὰ ἔθνη διαδραμού-
σης διδασκαλίας αὐτοῦ τρόπον κατήγγειλαν, προειπόντες
τὴν ἐσομένην εἰς αὐτὸν ἀπιστίαν καὶ ἀντιλογίαν τοῦ Ἰου-
δαίων ἔθνους, τά τε κατ' αὐτοῦ δρασθέντα αὐτοῖς καὶ τὰ
ἐπὶ τούτοις αὐτίκα καὶ οὐκ εἰς μακρὰν μετελθόντα αὐτοῖς
σκυθρωπά· λέγω δὲ τῆς βασιλικῆς μητροπόλεως αὐτῶν τὴν p. 9
10, ἐσχάτην πολιορκίαν, καὶ τῆς βασιλείας τὴν παντελῆ καθαί-
ρεσιν, αὐτῶν τε τὴν εἰς πάντα τὰ ἔθνη διασπορὰν, καὶ
τὴν ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς καὶ πολεμίοις δουλείαν, ἃ καὶ ταῖς
προρρήσεσιν ἀκολούθως μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πα-
ρουσίαν φαίνονται πεπονθότες. 14. ἐπὶ τούτοις τίς οὐκ
ἂν ἐκπλαγείη τῶν αὐτῶν ἀκούων προφητῶν, μετὰ τὴν τοῦ
Χριστοῦ παρουσίαν καὶ τὴν Ἰουδαίων ἀπόπτωσιν τὴν τῶν
ἐθνῶν κλῆσιν λαμπραῖς καὶ διαυγέσι φωναῖς εὐαγγελιζομέ- b
νων; ἣ καὶ αὐτὴ ἄντικρυς εἰς ἔργον ἐχώρησε ταῖς προφη-
τείαις ἀκολούθως διὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας.
15. δι' οὗ ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων μυρίοι ὅσοι τὴν τῶν

---

21 ἐν οἷς *o g c, n u v* n^{5} *t*. ὅσων om. *i* t^{6} *j*. 22 ἀγαθῶν] ἀμαθῶν *i* t^{6} *j*. 23 ἐπαγγελίαν] ἀγγελίαν *o g c, n u v* n^{5} *d*, ἀλείαν *i* t^{6} *j*. τῶ θνητῶν n^{5}. ἀγαθῶν ἀγγελίαν παντὶ τῶν θνητῶν βίῳ (in marg. ἄλλως ἀμαθῶν ἀλείαν παντὶ τῷ θνητῷ βίῳ) *t*. 24 τοῦ χρ. *o g c, n u v* n^{5} *t d, i* t^{6} *j*; τοῦ om. *a h*.
27 προσειπόντες *a h*. 28 εἰς αὐτὸν] αὐτῶν *o g c, n u v* n^{5} *t d, e*, om. *i* t^{6} *j*. ἀπιστείαν *d*. 30 μακρὸν *n u v* n^{5} *t d, i* t^{6} *j*. 31 αὐτοὺς *o g, n u v* n^{5} *t d, i* t^{6} *j*. 32 τὴν om. *d*. πολυορκίαν *i*.

10, 1 παντελῶς *c*. 2 ἐπὶ *a h*, ceteri ὑπὸ. 3 δουλίαν *d*. 5 πεπονθότα *i* t^{6} *j*, πεπονθότες (marg. ἄλλως, πεπονθότα) *t*. 6 αὐτοῦ *h, i* t^{6} *j e*, αὐτῶν (marg. ἄλλως αὐτοῦ) *t*. τοῦ ante χρ. om. *o g c, n u v* n^{5} *t, i* t^{6}. 7 post παρουσίαν: φαίνονται πεπονθότες (puncta subter) n^{5}. καὶ om. *i* t^{6} *j e*. καὶ τῶν, sed καὶ sublineavit (sic) et in marg. scripsit τὴν (sic) *t*. καί τῶν ἰουδαίων *o g c, n u v* n^{5} *d*, τὴν τῶν ἰουδαίων *i* t^{6} *j e*. 9 εὐαγγελιζομένην *o g c, n u v* n^{5} *t d, i* t^{6} *j e*. ἄντικρυς om. *h*. ἐχώρησεν *a*. 12 τὴν om. n^{5} *t*.

εἰδώλων ἀποστραφέντες πλάνην τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ τὴν ἀληθῆ γνῶσίν τε καὶ εὐσέβειαν κατεδέξαντο, μονονουχὶ πιστούμενοι τοὺς παλαιῶν χρησμούς, τούς τε ἄλλους καὶ δὴ
c *καὶ τὸν διὰ τοῦ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου φήσαντα „κύριε ὁ θεός μου, πρὸς σὲ ἔθνη ἥξουσιν ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ ἐροῦσιν ὡς ψευδῆ ἐκτήσαντο οἱ πατέρες ἡμῶν εἴδωλα καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς ὠφέλεια. εἰ ποιήσει ἑαυτῷ ἄνθρωπος θεούς, καὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶν θεοί;"*

d IV. *Πάντα δὴ οὖν ταῦτα τὸν περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων πιστοῦται λόγον, ὡς οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης ὁρμῆς ἐπιτηδευθέντα, θεόθεν δὲ προγνωσθέντα, καὶ θεόθεν διὰ τῶν ἐγγράφων χρησμῶν προαναφωνηθέντα, καὶ πολὺ πλέον ἔτι θεόθεν διὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πᾶσιν ἀνθρώποις προβεβλημένον, αὖθίς τε ἐκ θεοῦ δυναμούμενον καὶ συνεστῶτα, ὡς ἐν τοσούτοις ἐτῶν χρόνοις ἐλαυνόμενον πρός τε τῶν ἀοράτων δαιμόνων καὶ πρὸς τῶν κατὰ χρόνους ὁρατῶν ἀρχόντων πολὺ πλέον διαλάμπειν ὁσημέραι τε διαπρέπειν καὶ αὔξειν καὶ πολὺ μᾶλλον πληθύνειν, ἄντικρυς τῆς ἄνωθεν ἐκ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ συνεργίας τὸ ἄμαχον καὶ ἀήτ-* 11, 1
p. 10 *τητον τό τε κατὰ τῶν ἐχθρῶν νικητικὸν τῇ τοῦ σωτῆρος*

εἰδόλων *c*. 14 *πιστούμενος a h*. 15 *τοὺς τῶν παλαιῶν*] *τῆς πόλεως a h*, *τοῦς παλαιῶν o g c, n u v n*[5] *t*, *τῶν παλαιῶν d*. 15 *καὶ δὴ τὸν διὰ τοῦ ἱερεμ. τοῦ προφήτου o g c, n u v n*[5] *t*, *i t*[6] *j e*. *καὶ δὴ καὶ τὸν διὰ τοῦ προφήτου ἱερ. a h* (*αὶ τὸν διὰ* in rasura, *φη* in marg. supplevit *a*). *φήσαντος d*. 17 *ἀπὸ h*. 18 *ἐκτίσαντο a h*, *n v n*[5] *t* (sed in marg. *ἄλλως ἐκτήσαντο t*). 19 *εἰ ποιήσει ἑαυτῷ*] *εἰ ποιήσειεν αὐτῶ o g c*, *n u v n*[5] *t d* (sed *αὐτῶ t*), *i t*[6] *j e* (sed *ἐποιήσειεν t*, *αὐτῶ e*). 20 *οὗτοι*] *αὐτοὶ h*. *εἰσὶ h*. *καὶ οὐκ εἰσὶν οὗτοι θεοὶ n u v n*[5] *t d*. 21 *δὴ οὖν*] *οὖν* om. *a h*. 25 *καὶ πολὺ* — 11, 10 *ἐνεργείας* om. *i t*[6] *j* (in marg. *λείπει πολλὰ* sec. m. *t*[6]). 28 *ἐλαυνόμενοι n u*. 29 *ὁρατῶν* (*α* ante *ὁ* erasum) *a*. 30 *τε*] *τι o*, *n u d*; *ι* superscr. erasum in *v*. *διατρέπειν a*. 31 *πληθύνειν a h*. 32 *ἐκ τῆς τῶν h*. *συνεργείας u*.
11, 1 *τῇ*] *τῆς a h*.

---

17 Ierem. 16, 19.

ἡμῶν προσηγορίᾳ τε καὶ διδασκαλίᾳ παρεχούσης. 2. καὶ p. 10
τὸ αὐτόθεν δὲ πρὸς εὐζωΐαν πᾶσιν ἀνθρώποις, οὐ μόνον
ἐκ τῶν προφανῶν αὐτοῦ λόγων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀπορρήτου
δυνάμεως [προβεβλημένον, πῶς οὐκ ἂν γένοιτο τῆς ἐνθέου
δυνάμεως αὐτοῦ παραστατικόν; θείας μὲν γὰρ καὶ ἀπορ-
ρήτου δυνάμεως] ἦν, τὸ ἅμα τῷ αὐτοῦ λόγῳ καὶ σὺν τῇ περὶ
μοναρχίας ἑνὸς τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ προβεβλημένῃ διδασκα-
λίᾳ αὐτοῦ ὁμοῦ καὶ τῆς πολυπλανοῦς καί δαιμονικῆς ἐνερ- b
γείας, ὁμοῦ καὶ τῆς τῶν ἐθνῶν πολυαρχίας ἐλεύθερον κατα-
στῆναι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. 3. μυρίων γοῦν τὸ πα-
λαιὸν καθ' ἕκαστον ἔθνος βασιλέων καὶ τοπαρχῶν ἐπικρα-
τούντων, καὶ κατὰ πόλεις καὶ χώρας τῶν μὲν δημοκρατου-
μένων, τῶν δὲ τυραννουμένων, τῶν δὲ πολυαρχουμένων,
πολέμων τε κατὰ τὸ εἰκὸς ἐκ τούτου παντοίων συνεστώτων,
ἐθνῶν ἔθνεσι προσρηγνυμένων καὶ συνεχῶς τοῖς πλησιοχώ-
ροις ἐπανισταμένων, δῃούντων τε καὶ δῃουμένων καὶ ταῖς
κατ' ἀλλήλων πολιορκίαις ἐπιστρατευομένων, ὥστε διὰ ταῦτα
πανδημεὶ πάντας τούς τε τὰς πόλεις οἰκοῦντας καὶ τοὺς ἐν
ἀγροῖς γεωπονοῦντας ἐξ ἔτι παίδων τὰ πολεμικὰ διδάσκε- c
σθαι, ξιφηφορεῖν τε διὰ παντὸς κατά τε τὰς λεωφόρους
καὶ κατὰ κώμας καὶ ἀγρούς. 4. ἐπεὶ δὲ παρῆν ὁ Χριστὸς

---

2 προσηγορίας τε καὶ διδασκαλίας *a h*, διδασκαλία τε καὶ προσηγορία *o g c*, *n u v* n^5 *t d*, *e*. 4 λόγον *e* 5 προβεβλ. — 7 δυνάμεως om. *a h*, *o g c* [in *i* t^0 *j* hoc loco multa desunt, vide supra], add. in marg. pr. m. *n*, itaque habent qui ex eo derivantur codices *n u v* n^5 *t d*, atque *e*. 7 γὰρ om. *n u v* n^5 *t*. 8 τὸ] τε *a h*, τῶ sed ῶ mut. in ὸ *v*. 11 τῆς ἐθνῶν *o g c*, *n u*. ἐθνῶν] αἰώνων *a h*. 12 καταστῆσαι [*o*]*g c*. τὸ ἀνθρώπων *a h*. γοῦν] οὖν *v* n^5 *t*. post γοῦν: τῶν (puncta subter, τὸ superscr.) *d*. 13 παλαιῶν *d*. 14 καὶ ante κατὰ om. [*o*] *g c*, *n* n^5 *t d*. κατὰ] μετὰ *c*. πόλεις καὶ χώρας καὶ τῶν μὲν δημοκρ. τῶν δὲ τυραννουμένων τῶν δὲ πολ. *o g c*, *n u v* n^5 *t d*, *i* t^0 *j e*. καὶ χώρας et τῶν δὲ τυραννουμένων om. *a h*. 16 ἐκ τούτων (υ super ω) *a*. ἐκ τούτων *h*, om. [*o*] *g c*. 19 πολυορκίας *d*. 20 πανδημεὶ (non πανδημί) *a h*, *o g*, *n u v* n^5 *t*. 21 ἐν ἀγροῖς] ἐν ἀργεῖς *d*. γεηπονοῦντας [*o*] *g c*, *n u v* n^5 *t d*, *i* t^0 *j*, γεηπονοῦντα *e*. ἐκ παίδων *i* t^0 *j*. 22 ξιφηρεῖν *v* n^5 *t*. 24 ἐπεὶ δὲ] ἐπειδη *a h*, [*o*] *g c*, *n u v* n^5 *t*, *i* t^0 (ἐπεὶ δὲ Dindorf).

---

11 περὶ τοῦ· ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη *a*.

τοῦ θεοῦ, περὶ οὗ πάλαι διὰ τῶν προφητῶν ἀνείρητο „ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης“ καὶ „συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν,“
d ἀκόλουθα ταῖς προρρήσεσιν ἐπηκολούθει τὰ ἔργα. πᾶσα μὲν αὐτίκα περιῃρεῖτο πολυαρχία Ῥωμαίων, Αὐγούστου
κατὰ τὸ αὐτὸ τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείᾳ μοναρχή- 12,
σαντος. ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ εἰς δεῦρο οὐκ ἂν ἴδοις, ὡς τὸ πρὶν, πόλεις πόλεσι πολεμούσας, οὐδ' ἔθνος ἔθνει διαμαχόμενον, οὐδέ γε τὸν βίον ἐν τῇ παλαιᾷ συγχύσει κατατριβόμενον. 5. καίτοι πῶς οὐκ ἄξιον θαυμάζειν, ἐπιστήσαντα τί δή ποτε τὸ μὲν παλαιὸν, ὅτε τῶν ἐθνῶν ἁπάντων κατετυράννουν οἱ δαίμονες καὶ πολλή τις ἦν τῶν ἀνθρώπων ἡ περὶ αὐτοὺς θεραπεία, πρὸς αὐτῶν τῶν θεῶν ἐξοιστρούμενοι ἐπὶ τοὺς κατ' ἀλλήλων ἐξεκαίοντο πολέμους—ὡς τοτὲ
p. 11 μὲν Ἕλληνας αὐτοῖς Ἕλλησι, τοτὲ δὲ Αἰγυπτίους Αἰγυπτίοις, καὶ Σύρους Σύροις, Ῥωμαίους τε Ῥωμαίοις πολεμεῖν, ἀνδραποδίζεσθαί τε ἀλλήλους καὶ κατατρύχειν ταῖς πολιορκίαις, ὥσπερ οὖν αἱ περὶ τούτων δηλοῦσι τῶν παλαιῶν ἱστορίαι—ἅμα δὲ τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐσεβεστάτῃ

τοῦ θεοῦ om. [*o*] *g c*, *n u v* n^{5} *t d*, *i* t^{6} *j e*. 26 συγκόψουσι sine ν ephelc. *a*, [*o*] *g c*, *n u v* n^{5} *t*, t^{6} *j*. 27 ἄροτρον *o g c*, *v* n^{5} *t*, ἄροτρον (α superscr.) *n*. 28 ἔθν' ἐπ' ἔθν' *g*, ἐθν ἐπ' ἔθν *c*. ἐπὶ *i* t^{6} *j e*. 30 προρρήσεσι *i* t^{6}. ἐπηκολούθη *h*, ἐπικολούθει *i* t^{6}. 32 ἡμῶν om. h. ἐπιφωνεία *e*.

12, 1 εἰς] ἐς *o g c*, *n u v* n^{5} *d*. 3 ἔθνος] ἔθν' *g*, ἔθν *c*. διαμαχώμενον *i* t^{6} *j e*. post βίον vox sex litterarum erasa in *n*. 4 τῇ παλαιᾷ] πάσῃ *n u v* n^{5} *t d*, *i* t^{6} *j*. κατατριβώμενον *i* t^{6} *j*. 5 ἐπιστήσαντας *o g c*, *n u v* n^{5} *t d*, *i* t^{6} *j e*. 6 πάντων, nisi fallor, *o*. 7 τῶν om. *o g c*, *n u v* n^{5} *t d*, *i* t^{6} *j*. 8 αὐτῶν τῶν θεῶν αὐτῶν *a h*, *g*, *n u v* n^{5} *t d*. 9 ἐξεμαίνοντο *o g c*, *n u v* n^{5} *t*, *i* t^{6} *j e*. 10 δὲ] δ' *a*. 11 τε om. *a h*. καὶ ρωμαίους ρωμ. *h*. 12 ῥωμαίοις] ῥωμαίων *v* n^{5}. 13 κατατρέχειν *j*. πολυορκίαις *t d*. 14 τοῦτον *d*. δηλοῦσιν *t*. παλαιῶν] πλανῶν t^{6} (in marg. etiam *t*).

---

25 Ps. 71, 7 et Esai. 2, 4.

καὶ εἰρηνικωτάτῃ διδασκαλίᾳ τῆς μὲν πολυθέου πλάνης καθαίρεσις ἀπετελεῖτο, τὰ δὲ τῆς τῶν ἐθνῶν διαστάσεως παῦλαν αὐτίκα παλαιῶν κακῶν ἀπελάμβανεν; ὃ καὶ μάλιστα μέγιστον ἡγοῦμαι τεκμήριον τυγχάνειν τῆς ἐνθέου καὶ ἀπορρήτου δυνάμεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. b

6. Τῆς δ' ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων προφαινομένης ὠφελείας δεῖγμα ἐναργὲς ἴδοις ἂν ἐπιστήσας ὡς οὐδὲ ἄλλοτέ πω ἐξ αἰῶνος, οὐδ' ὑπό τινος τῶν πάλαι διαφανῶν, ἐκ μόνων δὲ τῶν αὐτοῦ φωνῶν καὶ τῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διαδοθείσης διδασκαλίας αὐτοῦ εὖ τὰ πάντων τῶν ἐθνῶν νόμιμα κεῖται, αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ πρὶν θηριώδη καὶ βάρβαρα, ὡς μηκέτι Πέρσας μητρογαμεῖν τοὺς αὐτῷ μαθητευθέντας, μηδ' ἀνθρωποβορεῖν Σκύθας διὰ τὸν καὶ c μέχρις αὐτῶν ἐλθόντα τοῦ Χριστοῦ λόγον, μηδ' ἄλλα γένη βαρβάρων ἐκθέσμως θυγατράσι καὶ ἀδελφαῖς μίγνυσθαι, μηδ' ἄρρενας ἄρρεσιν ἐπιμαίνεσθαι καὶ τὰς παρὰ φύσιν 13, ἡδονὰς μετιέναι, μηδὲ κυσὶ καὶ οἰωνοῖς τοὺς οἰκείους νεκροὺς προτιθέναι τοὺς πάλαι τοῦτο πράττοντας, μηδ' ἀγχόνῃ τοὺς γεγηρακότας ὥσπερ οὖν πρότερον περιβάλλειν, μηδὲ σάρκας νεκρῶν τῶν φιλτάτων κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος θοινᾶσθαι, μηδ' ἀνθρωποθυτεῖν ὡς θεοῖς τοῖς δαίμοσι κατὰ τοὺς παλαιούς, μηδὲ τὰ φίλτατα κατασφάττειν ἐπ' εὐσεβείας ὑπολήψει. 7. ταῦτα γὰρ ἦν καὶ συγγενῆ τούτοις d μυρία τὰ πάλαι τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον λυμαινόμενα.

---

15 καὶ εἰρην. om. *a h*. 16 διδασκαλεία *i t*[6]. καθαίρεσιν *o g c*, καθαίρεσιν (ς superscr.) *n*. 17 ἀπετελεῖτο *a h*, ἐπετελεῖτο ceteri. 20 ἀφορήτου *a h*. 22 οὐδ' *a h*. 23 πω] πω (τε superscr.) *o*, ποτε *g c*. 26 εὖ] εἰς *a h*. πάντα *d*. 28 αὐτὸ *d*. 30 τοῦ] τὸν *e*. μηδ' ἄλλα — 13, 6 παλαιοὺς om. *i t*[6] *j* (sec. marg. *t*[6]: λείπει πολλά). χριστοῦ] χῦ sed videtur fuisse θῦ *o*, θῦ *g c*, *n u v n*[5] *t* (in marg. χριστοῦ *t*). βάρβαρα *g c*. 32 μὴδὲ *h*. ὑπιμαίνεσθαι *c*, ἐπιμ. sed ε est υ simillimum in *g*.

13, 1 κυσὶν *a*. 3 οὖν] ἦν *d e*. 4 παραβάλλειν *a h*, περιβ. ceteri, ἐπιβάλλειν *d e*. τῶν φιλτάτων in marg. *d*. 5 οἰνᾶσθαι *a*, *n u* (sed add. minio θ, quod tamen est obscurum *n*). 6 δαιμοσιν *a*. 9 τὸν om *h*. τῶν om. *a*.

ἱστοροῦνται γοῦν Μασσαγέται καὶ Δέρβικες ἀθλιωτάτους ἡγεῖσθαι τῶν οἰκείων τοὺς αὐτομάτως τελευτήσαντας, διὸ καὶ φθάσαντες κατέθυον, καὶ εἱστιῶντο τῶν φιλτάτων τοὺς παρακμάσαντας· Τιβαρηνοὶ δὲ ζῶντας κατεκρήμνιζον τοὺς ἐγγυτάτω γέροντας· Ὑρκανοὶ δὲ καὶ Κάσπιοι, οἱ μὲν οἰωνοῖς καὶ κυσὶ παρέβαλλον ζῶντας, οἱ δὲ τεθνεῶτας· Σκύθαι δὲ συγκατώρυττον ζῶντας, καὶ ἐπέσφαττον ταῖς πυραῖς
b οὓς ἠγάπων οἱ τεθνεῶτες μάλιστα· καὶ Βάκτριοι δὲ τοῖς κυσὶ παρέβαλλον ζῶντας τοὺς γέροντας. 8. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάλαι ἦν πρότερον, νυνὶ δὲ οὐκέθ' ὁμοίως ἐστὶν, ἑνὸς τοῦ σωτηρίου νόμου τῆς εὐαγγελικῆς δυνάμεως τὴν θηριώδη καὶ ἀπάνθρωπον τούτων ὅλων παραλύσαντος νόσον. 9. τὸ δὲ μηκέτι θεοὺς ἡγεῖσθαι ἤτοι τὰ νεκρὰ καὶ κωφὰ ξόανα, ἢ τοὺς ἐν τούτοις ἐνεργοῦντας πονηροὺς δαίμονας, ἢ τὰ μέρη τοῦ φαινομένου κόσμου, ἢ τὰς τῶν πάλαι κατοιχομένων θνητῶν ψυχὰς, ἢ τῶν ἀλόγων ζῴων
p. 12 τὰ βλαπτικώτατα, ἀντὶ δὲ τούτων ἁπάντων διὰ μιᾶς τῆς εὐαγγελικῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας, Ἕλληνας ὁμοῦ

---

10 *ἱστοροῦνται γουν a h*, ceteri om. *γοῦν*. *μεσσαγέται u*. *βέβρυκες a h*, *βέβρικες e*. *ἀθλίους a h*. 12 *φθάσαντας* n^5, *φθάσαντας* (ε superscr.) *t*. *κατέθυον — παρακμ.* om. n^5, add. in marg. *t*. 13 *γεγηρακότας a h*, *παρακμάσαντας o g c, n u v t d, i* t^6 *j e*. *τιβαροὶ d*, *τυβαρηνοὶ* t^6. 14 *κατεκρήμνηξον t*. *ἐγγυτέρω d*. *δὲ* om. *g c*. 15 *παρέβαλον d*. 16 post *ζῶντας* add. in marg. *τοὺς γέροντας* (cfr. lineam 19) *t*. *οἱ δὲ τεθνεῶτας* — 19 *ζῶντας* om. *i* t^6 *j*. *συγκατύρηττον c*. 17 *ἐπέσφαζον a h, n u v* n^5 *t d*, *ὑπέσφαζον o g c*. 18 *βακτήριοι a*, *βάκτριοι* (inter τ et ρ littera accentuata erasa) *h*. *δὲ*] *μὲν a h*, [o] *g c, n u v* n^5 *t*. *κυσὶν a*. *παρέβαλον g c*. 19 *γεγηρακότας a h*, *γέροντας o g c, n u v* n^5 *t d, i* t^6 *j e*. 20 *ἐστὶν* om. *i* t^6 *j*, sublineavit *t*. 22 *τούτω* t^6. *καταλύσαντος* (*παρα* superscr.) *o*, *παραλύσαντος* (*κατα* superscr.) *g*, *παρακαταλύσαντος c*, *καταλύσαντος* (*παρα* superscr.) *n*, *παραλύσαντος* (in marg. *καταλύσαντος*) *t*, *καταλύσαντος i* t^6 *j e*, *παραλύσαντας* (ο superscr.) *d*. 26 ordo: *πάλαι τῶν a h*. *κατοιχομένας* [o] *g c*. 27 *ἀναλόγων τὰ βλαπτικώτερα e*. *βλαπτικώτερα d*. 28 *δὲ*] *τε a*, om. *h*. *ἁπάντων* (puncta subter) *ἁπάντων j*. *τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγελ. διδ. o g c, n u v* n^5 *t d, i* t^6 *j e*. 29 *ἡμῶν* om. *h*.

---

10 *ἔθνη μυσαρὰ ἐθνῶν μασσαγετῶν βεβρυκῶν a*. 13 *τιβαρηνῶν ὑρκανῶν καὶ κασπίων a*. 16 *σκυθῶν βακτρίων a*.

καὶ βαρβάρους, τοὺς γνησίως, ἀλλ' οὐκ ἐπιπλάστως αὐτοῦ τῷ λόγῳ προσανέχοντας, εἰς τοσοῦτον ἄκρας φιλοσοφίας

14, ἐλθεῖν ὡς μόνον τὸν ἀνωτάτω θεὸν, αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἐπέκεινα τῶν ὅλων, τὸν παμβασιλέα καὶ κύριον οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἡλίου τε καὶ ἄστρων καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργὸν, σέβειν καὶ ὑμνεῖν καὶ θεολογεῖν, βιοῦν τε ἀκριβῶς καὶ οὕτως μανθάνειν ὡς μέχρι καὶ τοῦ ἐμβλέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς παιδαγωγεῖσθαι, καὶ μηδὲν ἀκόλαστον ἐκ τοῦ b μετ' ἐπιθυμίας ὁρᾶν ἐννοεῖν, πρόρριζον δ' ἐξ αὐτῆς διανοίας πᾶν αἰσχρὸν ὑποτέμνεσθαι πάθος, ταῦτα πάντα πῶς οὐκ ἂν τοῖς πᾶσι συμβάλλοιτο πρὸς εὐζωΐαν; 10. καὶ τὸ μηδ' εὐορκίας δεῖσθαι, πολλοῦ [γε] δεῖ ἐπιορκεῖν, διὰ τὸ πρὸς αὐτοῦ μανθάνειν μηδὲ ὀμνύναι ὅλως, ἐν πᾶσι δὲ ἀψευδεῖν καὶ ἀληθεύειν, ὡς ἀρκεῖσθαι τῷ ναί καὶ τῷ οὔ, παντὸς ὅρκου c βεβαιοτέραν τὴν προαίρεσιν κατασκευάζοντας; τὸ δὲ μηδ' ἐν ψιλοῖς ῥηματίοις καὶ ταῖς κοιναῖς ὁμιλίαις ἀδιαφορεῖν, ἀκριβολογεῖσθαι δὲ καὶ μέχρι τούτων, ὡς μήτε ψεῦδος μήτε λοιδορίαν μήτε τι αἰσχρὸν καὶ ἄσχημον ῥῆμα προΐεσθαι τῇ φωνῇ, διὰ τὴν αὐτοῦ πάλιν παρακέλευσιν, δι' ἧς ἔφησε „περὶ παντὸς ἀργοῦ ῥήματος δώσετε λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως,“ ὁποίας ὑπερβολῆς φιλοσόφου ζωῆς ἔχεται; 11. τὸ δὲ καὶ

---

30 γνησίους ἀλλ' οὐκ ἐπιπλάστους αὐτῶ *d*. 31 τῶν λογῶ (sic!) προσέχοντας *o*, τῶν λόγων προσέχοντας *g c*, τῶν λόγων *n u v* n^{5}, προσέχοντας *n u v* n^{5} *t d*.

14, 1 καὶ ante κυρ. om. *o g c*, *n u v* n^{5} *t*, *i* t^{6} *j*. 2 καὶ (puncta subter) οὐρ. καὶ *u*. 4 ἀκριβῶς οὕτως [*o*] *g c*, *n u v* n^{5} *t d*, *i j e* (sed οὕτω *v t* n^{5}, *j e*), τε καὶ ἀκριβῶς οὕτως t^{6}. 9 συμβάλοιτο *c*.
post εὐζωίαν: τοῖς (puncta subter) *d*. πρὸς εὐζωίαν τοῖς πᾶσι συμβ. *h*. 10 μηδὲ [*o*] *g c n u v* n^{5} *t*, *i* t^{6} *j*. μηδὲν *d*. γὲ om. *a h*, *o g c*, *n u v* n^{5} *t d*. 11 ἐμνύναι t^{6}. post ὀμνύναι add. πᾶσιν *a h*. 12 πᾶσιν *a*. 12 τῷ] τὸ *h*. 13 τῷ] τὸ *h*. ὁρκου] ἔργου *a*, ὅρκου, sed ο in ras. ex ε, κ in ras. ex γ *h*. 13 βεβαιότερον *h*, *i* t^{6} *j e*, βεβαιοτέρειν *v*. τὴν προαιρ. βεβαιοτ. *i* t^{6} *j e*. 14 παρασκευάζοντας *o g*, *n u v* n^{5} *t d i* t^{6} *j e*. 17 τι om. *a h*. 18 πάλιν om. *d*. 19 ἔφησεν *a*. δώσεται *c d*, δώσητε *n u v* n^{5} *t* (sed η mut. in ε *u*). 21 ζωῆς om. *h*.

---

19 Matth. 12, 36.

συλλήβδην ἀθρόως μυριάδας ὅλας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων, οἰκετῶν τε καὶ ἐλευθέρων, ἀδόξων τε καὶ ἐπιδόξων, καὶ προσέτι βαρβάρων ὁμοῦ καὶ Ἑλλήνων, κατὰ πάντα p. 13 τόπον καὶ πόλιν καὶ χώραν, ἐν πᾶσι τοῖς ὑφ᾽ ἥλιον ἔθνεσιν ἐπὶ διδασκαλίᾳ τῶν τοιούτων μαθημάτων, οἵων ἀρτίως μεμαθήκαμεν, φοιτᾶν καὶ τὰς ἀκοὰς λόγοις παρέχειν, ἀναπείθουσιν οὐ μόνον ἀκολάστων ἐγχειρημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν αἰσχρῶν ἐνθυμημάτων γαστρός τε καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα κρατεῖν· τό τε πᾶν γένος ἀνθρώπων παιδείαν παιδεύεσθαι ἔνθεον καὶ εὐσεβῆ, φέρειν τε μανθάνειν γενναίῳ καὶ βαθεῖ φρονήματι τὰς τῶν ἐπανισταμένων ὕβρεις, καὶ μὴ τοῖς ἴσοις τοὺς φαύλους ἀμύνεσθαι, θυμοῦ τε καὶ ὀργῆς καὶ πάσης ἐμμανοῦς ὀρέξεως κρείττους γίνε- b σθαι, ναὶ μὴν καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀπόροις καὶ ἐνδεέσι κοινωνεῖν, πάντα τε ἄνθρωπον ὁμογενῆ δεξιοῦσθαι, καὶ τὸν νενομισμένον ξένον ὡς ἂν νόμῳ φύσεως οἰκειότατον καὶ ἀδελφὸν γνωρίζειν.

12. Πάντα δὴ ἀθρόως ταῦτά τις συναγαγὼν πῶς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε τὰ μέγιστα καὶ ἀληθῶς ἀγαθὰ πάντας ἀνθρώπους εὐηγγελίσθαι τὸν ἡμέτερον λόγον, τό τε αὐτόθεν ὑπερέχον πρὸς εὐζωΐαν τῷ τῶν ἀνθρώπων παρεσχηκέ-

---

25 καὶ ante πόλιν sublinevit *t*, om. *i t*[6] *j e*. ἐν πᾶσι] καὶ πᾶσι *e*. 26 ἡλίωι *a h* (*h* sine ι) ἥλιον *o g c*, *n u v n*[5] *t d*, *i t*[6] *j e*. ἔθνεσι *t*. διδασκαλίαν *t*. τοιούτων om *a h*. 27 φυτᾶν *h*. 28 παρέμειν *n*[5]. 29 ἐπιχειρημάτων [o] *g c*, *n u v n*[5] *t d*, *i t*[6] *j*. 29 διάνοιαν] δύναμιν *h*. 30 αἰσχρῶν om. *n u v n*[5], add. in marg *t*. post ἐνθυμημ.: τῇ διανοίᾳ *h*. ὑπὸ] ἐπὶ *t*. 31 ἀνθρώπων om. *o g c*, (*n*?) *u v n*[5] *t d*, *i t*[6] *j e*. 32 ἔθνεον *e*.

15, 1 γενναίωι *a h* (*h* sine ι) γενναίως ceteri. ἐπανιστανομένων, ν inter α et ο paene erasum *a*. 3 τε *a h*, δὲ ceteri. ἐμφανοῦς *a h*. 4 γενέσθαι *i t*[6] *j*. 5 εὐπόροις *c*, ἀπόροις sed εὐ est ἀ simile *g*. τε] δὲ (τε superscr.) *t*. 9 ὁμολογ-ν *a h*, *n d*. 10 εὐαγγελίσασθαι *a h*, εὐηγγελίσθαι *o g c*, *n u v n*[5] *t d*, *i t*[6] *j*. 11 ὑπερέχων (ο superscr.) *n*.

---

in margine ad hanc paginam in codice *a* quattuor locis (sed duobus paene evanuit) litteris uncialibus in crucem positis scriptum est θεοδωρος.

XXIII

ναι βίῳ; 13. ὁποῖον δέ σοι εἶναι δοκεῖ τὸ πᾶν γένος ἀν- c
θρώπων, οὐ μόνον Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνημερωτάτων
βαρβάρων καὶ τῶν ἐν ταῖς ἐσχατιαῖς τῆς γῆς οἰκούντων
τῆς μὲν ἀλόγου θηριωδίας ἀνασχεῖν, δόξας δὲ φιλοσόφους
ἀναλαβεῖν παρασκευάσαι; 14. οἷον, φέρε [εἰπεῖν] τὰς περὶ
ἀθανασίας ψυχῆς, καὶ ζωῆς τῆς παρὰ τῷ θεῷ μετὰ τὴν
ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν τοῖς θεοφιλέσιν ἀποκειμένης, δι' ἣν
τοῦ προσκαίρου τούτου ζῆν καταφρονεῖν ἐμελέτησαν· ὥστε
ἀποδεῖξαι παῖδας τοὺς πώποτε ἐπὶ φιλοσοφίᾳ διαβοηθέν- d
τας καὶ παίγνιον τὸν θρυλούμενον ἐκεῖνον θάνατον, ἀνὰ
στόμα πάντων φιλοσόφων ᾀδόμενον· θηλειῶν παρ' ἡμῖν
καὶ κομιδῇ παίδων βαρβάρων τε ἀνδρῶν καὶ εὐτελῶν, ὥς
τῳ δοκεῖν, τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν δυνάμει τε καὶ συνεργίᾳ
τὸν περὶ ψυχῆς ἀθανασίας λόγον ἔργοις πρότερον ἢ ῥήμα-
σιν ἐπαληθεύοντα δειξάντων. 15. οἷον δὲ καὶ τὸ καθόλου
πάντας ἀνθρώπους, τοὺς ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ἐκ τῶν τοῦ
σωτῆρος ἡμῶν μαθημάτων περὶ θεοῦ προνοίας ὡς ἐφορώσης
τὰ σύμπαντα, ὑγιῶς καὶ ἐρρωμένως φρονεῖν παιδεύεσθαι,
16, *καὶ τὸ πᾶσαν ψυχὴν μανθάνειν τὸν περὶ δικαιωτηρίου καὶ* p. 14

---

13 *δοκεῖ εἶναι d.* *γένος* om. *o g c*, superscr. *n j.* *μόνων* (*ο* superscr.) *t.* 14 *ἑλλήνων*] *ἀλλήλων o g c.* 14 *ἡμερωτάτων* (in marg. *ἀνημερωτάτων*) *t.* 16 *θηριωδείας d.* 17 *εἰπεῖν* om. *a h, o g c*, superscr. *n.* 18 *τῷ* om. *o g, n*(?) *u v* n^5 *t d, i* t^6 *j, τοῦ θῡ h.* 19 *ἀπαλλαγεῖν d.* 21 post *ἀποδεῖξαι: αὐτὰς* eras. *j.* 22 *βοηθέντας a h.* *διαβοηθέντας ἐπὶ φιλ. o g c, n u v* n^5 *t* (sed in marg. *διαβοήτους t*), *διαβοήτους i* t^6 *j e, διαβοήτους ἐπὶ φιλοσοφία d.* 22 *θρυλλούμενον* (sed posterius *λ* postea add. *h*) *h, o g c, n u v* n^5 *t d, j e.* 23 *φιλοσ. πάντων o g c, n u v* n^5 *t d, i* t^6 *j e.* 25 *εὐτελῶν*] *εὐγενῶν o g c, εὐτελῶν, τ* ex *γ, ελ* in ras. *n.* *ὥστε* (hoc loco *ἅτε* in marg. sec. m. *a*) *τῶ δοκεῖν a h, o g c, n u v* n^5, *t* (sed in marg. *ἄλλως τὸ t*), *εὐτελ. τῶ* (*τὸ* t^6 *j*) *δοκεῖν i* t^6 *j e.* 26 *συνεργεία d t, i* t^6 *j e.* *τὸν περὶ* — 29 *τοὺς ἐν* in marg. *n.* 28 *επ' ἀληθεύειν d.* 29 *πᾶσιν a.* 31 *ὡς* om. *g c.* *ὑγειῶς h.* *ὑγιῶν καὶ ἐρωμένως d.*

16, 1 *δικαιωτηρίων h, u, v, i* t^6 *j e, δικαιοτηρίων o, n* n^5 *t, δικαιοτέρων d, διηαιοσύνης g c.*

---

25 *περὶ πίστεως g.*

κρίσεως θεοῦ λόγον, καὶ τὸ πεφροντισμένως ζῆν, καὶ φυλακτικῶς ἔχειν τῶν τῆς κακίας ἐπιτηδευμάτων.

b V. *Κεφάλαιον δὲ τῆς πρώτης καὶ μεγίστης εὐεργεσίας τοῦ σωτηρίου λόγου γνοίης ἄν, εἰ ἐν νῷ λάβοις τὴν δεισιδαίμονα πλάνην τῆς παλαιᾶς εἰδωλολατρίας, ᾗ τὸ σύμπαν ἀνθρώπων γένος δαιμόνων ἀνάγκαις πάλαι πρότερον κατετρύχετο· ἧς ὥσπερ ἀπὸ σκοτίας ζοφωδεστάτης Ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους δυνάμει θείᾳ μεταστησάμενος ἐπὶ νοερὰν καὶ φω-* c *τεινοτάτην ἡμέραν τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας τοῦ παμβασιλέως θεοῦ τοὺς πάντας μετηγάγετο.* 2. *καὶ τί χρὴ μηκύνειν ἀποδεικνύναι πειρωμένους ὅτι μηδὲ ἀλόγῳ πίστει ἑαυτοὺς ἀνεθήκαμεν, σώφροσι δὲ καὶ ὠφελίμοις λόγοις τὸν τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας τρόπον περιέχουσι; τῆς παρούσης ὑποθέσεως αὐτὸ δὴ τοῦτο καθόλου πραγματευομένης, τοὺς μὲν ἐπιτηδείως ἔχοντας ἕπεσθαι λόγων ἀποδείξεσι προτρέπομεν καὶ παρακαλοῦμεν φρονήσεως ἐπιμέλεσθαι, καὶ λογικώτερον τῶν* d *δογμάτων τὰς ἀποδείξεις παραλαμβάνειν, „ἑτοίμους τε εἶναι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐπερωτῶντι ἡμᾶς τὸν λόγον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐλπίδος.“* 3. *ἐπεὶ δὲ μὴ πάντες τοιοῦτοι, φιλανθρώπου τυγχάνοντος τοῦ λόγου καὶ μηδένα μηδαμῶς ἀποτρεπομένου, πάντα δὲ ἄνθρωπον τοῖς καταλλήλοις ἰωμένου φαρμάκοις, καὶ τὸν ἀμαθῆ καὶ ἰδιώτην ἐπὶ τὴν τῶν τρόπων θεραπείαν παρακαλοῦντος, ἐν εἰσαγωγῇ τοὺς ἀρχομέ-*

---

2 *θεοῦ* in marg. *t*. post *πεφροντ:* *φρονεῖν* (puncta subter) *n*⁵. *ζεῖν d*. 4 **e codice j nihil amplius affertur.** 4 *μεγίστης*] *μάλιστα* del. et in marg. *μεγίστης d*. 5 *λάβῃς o g c, n v n*⁵ *t, i* (sed *οις* superscr. *i*). 6 *εἰδωλολατρείας h, v n*⁵ *t*. 7 *γένος* (*υ* ante *ς* eras) *h*. *κατετρύχωτο* (*το* paene evanuit sicut tria proxima vocabula) *a*, *κατετρύχωτο h*. *ἧς* (*ς* additum) *h*. *ἧς ὥσπερ* — 24 *ἀποτρεπομένου* om. *i t*⁶ (*λείπει πολλὰ* sec. m. *t*). 9 *ζοφερωτάτης* [*ο*] *g c, n u v n*⁵ *t d, e*. 10 *φωτεινὴν a h* (sed *ει* ex *ι h*), *φωτινοτάτην d e*. 13 *μηνύειν d e*. *μὴδὲ a h*, *μὴ* ceteri. 18 post *παρακαλ:* *λόγον d*. 20 *ἑτοίμους* (*ους* obscurum, videtur aliquid aliud fuisse) *a*. 26 *τῶν τρόπων*] *προτέραν i t*⁶ *e*. 27 *ἰσαγωγῇ e*.

---

20 1 Petri 3, 15.

νους τῶν ἰδιωτικωτέρων, γύναια καὶ παῖδας καὶ τὸ τῶν ἀγελαίων πλῆθος, ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ βίον χειραγωγοῦντες, ὡς ἐν φαρμάκου μοίρᾳ τὴν ὑγιῆ πίστιν παραλαμβάνομεν, ὀρθὰς δόξας περὶ θεοῦ προνοίας καὶ περὶ ψυχῆς ἀθανασίας
17, καὶ περὶ τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου ἐντιθέντες αὐτοῖς. 4. ἢ οὐχ p. 15
οὕτως καὶ τοὺς τὰ σωμάτων κάμνοντας ἐπιστημόνως ἰωμένους ὁρῶμεν αὐτοὺς μὲν διὰ πλείστης ἀσκήσεως καὶ παιδείας τοὺς κατὰ ἰατρικὴν λόγους ἀνειληφότας καὶ πάντα λογικῶς χειρουργοῦντας, τούς γε μὴν ἐπὶ θεραπείᾳ προσιόντας αὐτοῖς πίστει ἑαυτοὺς καὶ τῇ τῶν χρηστοτέρων ἐλπίδι παρέχοντας, καὶ τῶν μὲν κατὰ τὴν ἐπιστήμην θεωρημάτων μηδὲν ἀκριβῶς ἐπαΐοντας, μόνης δὲ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος τε καὶ πίστεως ἐξηρτημένους; 5. καὶ ὁ μὲν τῶν ἰατρῶν ἄριστος εἰς b
μέσον παρελθὼν ἅ τε χρὴ προφυλάττεσθαι καὶ ἃ προσήκει δρᾶν ὥσπερ τις ἄρχων καὶ κύριος μετ' ἐπιστήμης προστάττει, ὁ δ' ὡς βασιλεῖ καὶ νομοθέτῃ πείθεται, πιστεύων συνοίσειν αὐτῷ τὸ προστεταγμένον. 6. οὕτω καὶ μαθηταὶ παρὰ διδασκάλων λόγους παιδείας ἀποδέχονται, πιστεύσαντες ἀγαθὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι τὸ μάθημα, ναὶ μὴν καὶ φιλοσοφίας οὐ πρότερόν τις ἐφάψαιτ' ἂν ἢ πιστεύσας συνοίσειν αὐτῷ τὸ c
ἐπάγγελμα· καὶ ὁ μέν τις αὐτόθεν εἵλετο τὰ Ἐπικούρου, ὁ δὲ τὸν κυνικὸν ζηλοῖ βίον, ἄλλος κατὰ Πλάτωνα φιλοσοφεῖ, καὶ κατ' Ἀριστοτέλην ἕτερος, καὶ πάλιν ἄλλος πάντων

---

28 *ἰδιωτέρων v n⁵ t.* 29 *ἀγελαίων] ἁλιέων i t⁶, ἀγελαίων (ἁλιέων* superscr.) *n, ἁλιέων* (sed in marg. *ἀγελαίων) v, ἀγελαίων* (sed. in marg. *ἁλιέων) t, ἀναγκαίων* (sed in marg. *ἁλιέων) d.* 32 *καὶ τοῦ περὶ τοῦ g c.*

17, 1 *ἢ οὐχ* — 8 *ἐπαΐοντας* om. *i.* **e codicibus** *u v n⁵ t t⁶* **nihil amplius affertur.** 2 *τὰ σώματα* (sed posterius *α* mut. in *ων*) *n. τῶν καμνόντων ἰωμένους ἐπιστημόνους o g c, n d, e.* 5 *χειραγωγοῦντας o g c, n d, e.* 8 *ἀκριβὲς n d, e.* 9 *δὲ* om. *i.* 10 *ἐξηρτημένης i.* 11 *μέσον τε o g c, n d. παραφυλάττεσθαι* [o] *g c, n d, i.* post *δρᾶν* add. *ἢ a,* post *δρᾶν* unius litt. ras. in *h.* 12 *προστάττει μετ' ἐπιστ. h.* 13 *καὶ* om. *g c. νομοθέτει d.* 15 *μαθητὴς o g c, μαθητὴς* (*αὶ* super *ὴς* scriptum) *n.* 15 *λόγον h.* 16 *ἀποδέχεται o g c, ἀποδέχεται* (*ον* superscr.) *n.* 18 *ἐφάψαιτ' ἂν ἢ] ἐφάψαιτο ἢ a h, o g c, n d, i e.* 19 *ταὐτόθεν h.* 21 *καὶ κατ'] καὶ κατ' a h, κατὰ o g c, n d. ἕτερος] ἅτερος n d, i e.*

τὰ Στωϊκὰ προετίμησεν, ἑκάστου χρηστοτέρᾳ ἐλπίδι τε καὶ πίστει τὸ δόξαν ὡς συνοῖσον ἀγαπήσαντος. 7. οὕτω καὶ τέχνας ἄνθρωποι τὰς μέσας μετῆλθον, καὶ ἄλλοι τὸν στρατιωτικόν, ἄλλοι δὲ τὸν ἐμπορικὸν βίον, πίστει πάλιν προειληφότες βιοποριστικὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι τὸ ἐπιτήδευμα. καὶ
d γάμων δὲ αἱ πρῶται σύνοδοι καὶ κοινωνίαι τῆς κατὰ παιδοποιίαν ἐλπίδος ἐξ ἀγαθῆς ἐνήρξαντο πίστεως. 8. καὶ πλεῖ τις αὖθις εἰς ἄδηλον, οὐδ' ἄλλην προβεβλημένος τῆς σωτηρίας ἄγκυραν ἢ μόνην τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα· καὶ γεωργεῖ πάλιν ἄλλος, καὶ τὸν σπόρον εἰς γῆν 18, 1
ἀπορρίψας κάθηται τῆς ὥρας τὴν τροπὴν ἐκδεχόμενος, πιστεύων τὸ φθαρὲν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πλημμυρίσιν ὑετῶν καλυφθὲν αὖθις ὥσπερ ἐκ νεκρῶν ἀναβιώσεσθαι· πορείαν δέ τις μακρὰν ἐπ' ἀλλοδαπῆς ἐκ τῆς οἰκείας στελλόμενος πάλιν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πίστιν ἀγαθὰς ὁδηγοὺς ἑαυτῷ συνεπάγεται. 9. καὶ τί γὰρ ἄλλ' ἢ τὸν πάντα τῶν ἀνθρώπων βίον δυοῖν τούτοιν ἀνηρτημένον, ἐλπίδος τε καὶ πίστεως,
p. 16 καταλαμβάνων, τί δὴ θαυμάζεις εἰ καὶ τὰ κρείττονα κατὰ ψυχὴν τοῖς μὲν διὰ πίστεως παραδίδοται, οἷς οὐ σχολὴ λογικώτερον τὰ κατὰ μέρος παιδεύεσθαι, τοῖς δὲ καὶ τοὺς λόγους αὐτοὺς πάρεστι μετιέναι καὶ τὰς ἀποδείξεις τῶν πρεσβευομένων μανθάνειν;

10. Ἀλλὰ γὰρ ἐν ὀλίγῳ τούτων ἡμῖν οὐκ εἰς ἄχρηστον προγεγυμνασμένων ἀνίωμεν ἐπὶ τὴν πρώτην κατηγο-

---

22 προετίμησε *o*.
23 τε om. *o g c*, *n d*, *i e*. 24 οὗτως *a*. 26 ἐμποριστικὸν *n*. πάλιν *a h*, πάλαι ceteri. 29 ἐνηρξ (cetera propter maculam legi non possunt) *a*, ἐνήρξατο *h*, ἤρξαντο *o g c*, *n d*, *i*. 30 εἰς ἀδήλην προβεβλημένος *h*. οὐδ'] ἐπὶ δ' *n*. 31 προβεβλημένον *g c*. 32 πίστην *d*.

18, 3 τῆς ante γῆς om. *o g c*, *n d*, *i e*. πλημμύραις *o g c*, *n d*, *i e*. ὑέτων] ὑδάτων *d*. 5 ἀλλοδαπὴν *h e*. ἐκ ante τῆς om. *g c*. 6 πίστην *d*. ἀγαθας (ας in ras.) *n*. 7 αὐτῷ *o g c*, *n d*, *i e*. 8 δυσὶν τούτων ἀνηρτημένων *a*, δυσὶ τούτοις (οις in ras.) ἀνηρτημένον (ο in ras.) *h*, δυοῖν τούτων ἀνηρτημένων *n d* (sed δυεῖν *d*), τούτων *i e*. ἀνηρτημένων *o g c*. 9 θαυμάζεις] θαυμαστὸν *g c*. καὶ κατὰ *o g c*, *n d*, *i e*. τὴν ψυχὴν *e*. 16 γεγυμνασμένων *a h*.

---

7 τὸ πλῆρες ἄλλο *a*.

ρίαν καὶ τίνες ὄντες καὶ πόθεν ὁρμώμενοι τοῖς διερωτῶσιν ἀποκρινούμεθα. ὅτι μὲν οὖν τὸ γένος Ἕλληνες ὄντες b καὶ τὰ Ἑλλήνων φρονοῦντες ἐκ παντοίων τε ἐθνῶν ὡς ἂν νεολέκτου στρατιᾶς λογάδες συνειλεγμένοι τῆς πατρίου δεισιδαιμονίας ἀποστάται καθεστήκαμεν οὐδ' ἂν αὐτοί ποτε ἀρνηθείημεν· ἀλλὰ καὶ ὅτι ταῖς Ἰουδαϊκαῖς βίβλοις προσανέχοντες κἀκ τῶν παρ' αὐτοῖς προφητειῶν τὰ πλεῖστα τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συνάγοντες οὐκέθ' ὁμοίως ζῆν τοῖς ἐκ περιτομῆς προσφιλὲς ἡγούμεθα, καὶ τοῦτ' ἂν αὐτόθεν ὁμολογήσαιμεν. 11. ὥρα τοιγαροῦν τούτων τὸν αἰτιολογισμὸν ὑποσχεῖν. πῶς οὖν ἂν ἄλλως δόξαιμεν εὖ πεποιηκέναι τὰ c πάτρια καταλείψαντες εἰ μὴ πρῶτον εἰς μέσον αὐτὰ παραθέμενοι καὶ ἀγαγόντες ὑπ' ὄψιν τῶν ἐντευξομένων; οὕτω γὰρ ἂν γένοιτο φανερὰ καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως ἡ θεία δύναμις, εἰ τοῖς πᾶσι πρὸ ὀφθαλμῶν τεθείη, τίνων καὶ ὁποίων κακῶν τὴν ἴασιν εὐαγγελίζεται. 12. πῶς δ' ἂν τὸ εὔλογον τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν γραμμάτων μεταδιώξεως φανείη μὴ οὐχὶ καὶ τῆς τούτων ἀρετῆς ἀποδειχθείσης; τίνι τε λόγῳ τὰς παρ' αὐτοῖς γραφὰς ἀσπαζόμενοι τὸν ὅμοιον d τοῦ βίου τρόπον ἀποκλίνομεν καλῶς ἂν ἔχοι διελθεῖν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τίς ὁ καθ' ἡμᾶς τῆς εὐαγγελικῆς ὑποθέσεως λόγος καὶ τίς ἂν κυρίως λεχθείη ὁ χριστιανισμός, οὔτε Ἑλληνισμὸς ὢν οὔτε Ἰουδαϊσμός, ἀλλά τις καινὴ καὶ ἀληθὴς θεοσοφία, ἐξ αὐτῆς τῆς προσηγορίας τὴν καινοτομίαν ἐπαγο-

---

18 *διερωτήσασιν ἀποκρινώμεθα o g c, n d, i e.* 20 *νεόλεκτοι h, νεολέκτου* (sed *ν* ex *θ*) *g, θεολέκτου c.* 20 *στρατείας a h.* *λογάδας d.* 21 *συνηλεγμένοι c.* 22 *ἂν* om. *a h.* 23 *ταῖς*] *τῆς c.* *βιβλίοις d.* 24 *κἀκ*] *καὶ g c.* 25 *τοῦ* om. *d.* 26 *προσφιλεῖς g c.* *προσφιλὲς ἡμῖν h.* 27 *ὁμολογήσωμεν o g c, n d.* *ὅρα i.* *τοιγαροῦν* (*ροῦν* paene eras.) *a.* *τοῦτον g c, d.* 28 *αἴτιον λογισμὸν a h, ἀπολογισμὸν o g c, n d, i e.* *ἂν* om. *a h, o g c, n d, i* (*e?*). 30 *εἰ μὴ*] *ἢ o g c, n d, i e.* 31 *ἂν* om. *h.*

19, 1 *τοῖς*] *τίς d.* *δ' ἂν τὸ*] *δαὶ το a, δὲ τὸ h,* [*ὁ*] *g c, n d, i e.* *ἰουδαϊκῶν* (*ϊ* superscr.) *h.* 6 *ἀσπαζόμενοι* (*ξ* mut. in *ζ*) *a.* 7 *ὁ καθ'*] *ἡ καθ' i.* 8 *λόγον e.* *τίς* (*ς* fortasse postea add.) *h.* 9 *οὔτε ἑλλ. a h. οὐθ' ἑλλ.* ceteri. 10 *ουτ' o g c, n d, i.* *θεοσοφία*] *σοφία e.*

---

18 *ἀπόκρισις πρὸς τοὺς κατηγόρους ἡμῶν g.*

μένη. 13. φέρ' οὖν πρῶτον ἁπάντων τὰς παλαιτάτας καὶ δὴ καὶ τὰς πατρίους ἡμῶν αὐτῶν θεολογίας κατὰ πᾶσαν πόλιν εἰσέτι καὶ νῦν τεθρυλημένας ἐπιθεωρήσωμεν, τάς τε σεμνὰς τῶν γενναίων φιλοσόφων περί τε κόσμου συστάσεως καὶ περὶ θεῶν διαλήψεις, ἵνα γνῶμεν εἴτε καὶ ὀρθῶς
p. 17 ἀπέστημεν αὐτῶν, εἴτε καὶ μή. 14. θήσω δὲ οὐκ ἐμὰς φωνὰς ἐν τῇ τῶν δηλουμένων ἐκφάνσει, ἀλλ' αὐτῶν δὴ τῶν μάλιστα τὴν περὶ οὓς φασι θεοὺς εὐσέβειαν περισπούδαστον πεποιημένων, ὡς ἂν ὁ λόγος ἁπάσης ἐκτὸς τῆς περὶ τοῦ πλάττεσθαι ἡμᾶς ὑπονοίας κατασταίη.

b VI. Φοίνικας τοιγαροῦν καὶ Αἰγυπτίους πρώτους ἁπάντων ἀνθρώπων κατέχει λόγος ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἀστέρας θεοὺς ἀποφῆναι, μόνους τε εἶναι τῆς τῶν ὅλων γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς αἰτίους, εἶτα δὲ τὰς παρὰ τοῖς πᾶσι βοωμένας θεοποιίας τε καὶ θεογονίας εἰσηγήσασθαι τῷ βίῳ· 2. πρὸ δέ γε τούτων μηδένα μηδὲν πλέον τῶν κατ' οὐρανὸν φαινομένων εἰδέναι, ὀλίγων ἐκτὸς ἀνδρῶν τῶν
c παρ' Ἑβραίοις μνημονευομένων, οἳ διανοίας καθαρωτάτοις ὄμμασι πᾶν τὸ ὁρώμενον ὑπερκύψαντες τὸν κοσμοποιὸν καὶ τῶν ὅλων δημιουργὸν ἐσεβάσθησαν, ὑπερθαυμάσαντες τῆς τοσαύτης αὐτὸν σοφίας τε καὶ δυνάμεως, ἣν ἐκ τῶν ἔργων ἐφαντάσθησαν, καὶ μόνον εἶναι θεὸν πεισθέντες μόνον εἰ-

---

12 φερ' οὖν δὴ *o*, *n* *d*, φέρε οὖν δὴ *i* *e*, φέρε δη οὖν *g* *c*. παλαιοτάτας *a* *h*, παλαιτάτας ceteri. 13 ἡμῶν om. *i*. 14 τεθρυλλημένας (prius λ additum) *h*, τεθρυλλημένων *o* *g* *c*, τεθρυλλημένων (α super ων scriptum) *n*, τεθρυλλημένας *d* *e*, τεθρυλημένην *i*. 18 καὶ ante μὴ om. *o* *g* *c*. 20 οὓς] ἧς (in marg. pr. m. τὴν περὶ οὓς) *a*. φησὶ *g* *c*. φασιν (θεοὺς om.) εὐσέβειαν *a* *h*. 22 τοῦ] τὸ *o* *g* *c*, *n* *d*. 24 ἀνθρώπων superscr. *n*, om. *e*. 25 θεοὺς] πρώτους *a* *h*. μόνους (ου fort. ex aliis litteris mutat.) *a*. 26 τὲ ante καὶ φθ. om. *a* *h*. 27 πᾶσιν *a*. βουλομένας θεοποιείας *c*. 30 ὀλίγων] λόγον *h*, ὀλίγον *d*. τῶν om *g* *c*. 32 καὶ τῶν] καὶ τὸν *a* *h*.
20, 1 δημουργὸν *d*. 2 αὐτὸν (non αὐτοῦ) codd., sed om. *a* *h*. 3 καὶ μόνον — 31 ἐποπτεύσομεν om. *i*. πισθέντες *c*.

---

23 φοίνικες *a*.

κότως ἐθεολόγησαν, τὴν ἀληθῆ καὶ πρώτην καὶ μόνην ταύτην εὐσέβειαν παῖς παρὰ πατρὸς διαδεξάμενοι καὶ φυλάξαντες. 3. οἵ γε μὴν λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων τῆσδε τῆς μόνης καὶ ἀληθοῦς ἀποπεσόντες εὐσεβείας, τὰ φωσφόρα τῶν d οὐρανίων σαρκὸς ὀφθαλμοῖς οἷα νήπιοι τὰς ψυχὰς καταπλαγέντες, θεούς τε ἀνεῖπον καὶ θυσίαις καὶ προσκυνήσεσιν ἐγέραιρον, οὐ νεὼς δειμάμενοι, οὐδ' ἀφιδρύμασι καὶ ξοάνοις θνητῶν εἰκόνας πλασάμενοι, πρὸς αἰθέρα δὲ καὶ αὐτὸν οὐρανὸν ἀποβλέποντες καὶ μέχρι τῶν τῇδε ὁρωμένων ταῖς ψυχαῖς ἐφικνούμενοι. 4. ἀλλ' οὐ τῇδε ἄρα καὶ τοῖς μετέπειτα ἀνθρώποις τὰ τῆς πολυθέου πλάνης περιίστατο, ἐλαύνοντα δὲ εἰς βυθὸν κακῶν μείζονα τῆς ἀθεότητος τὴν δυσσέβειαν ἀπειργάζετο, Φοινίκων εἶτα Αἰγυπτίων ἀπαρξαμένων τῆς πλάνης· παρ' ὧν φασι πρῶτον Ὀρφέα τὸν p. 18 Οἰάγρου μεταστησάμενον τὰ παρ' Αἰγυπτίοις Ἕλλησι μεταδοῦναι μυστήρια, ὥσπερ οὖν καὶ Κάδμον τὰ Φοινικικὰ τοῖς αὐτοῖς ἀγαγεῖν μετὰ καὶ τῆς τῶν γραμμάτων μαθήσεως· οὔπω γὰρ εἰσέτι τοὺς Ἕλληνας τότε τὴν τῶν γραμμάτων χρῆσιν εἰδέναι. 5. πρῶτα τοίνυν σκεψώμεθα τὰ τῆς κοσμογονίας τῆς πρώτης, ὅπως οἱ δηλούμενοι διειλήφασιν· ἔπειτα τὰ περὶ τῆς πρώτης καὶ παλαιτάτης τοῦ τῶν ἀνθρώπων βίου δεισιδαιμονίας· καὶ τρίτον τὰ Φοινίκων, τέταρτον τὰ Αἰγυπτίων, μεθ' ἃ πέμπτον τὰ Ἑλλήνων διελόντες πρότερον μὲν τὴν καὶ τούτων παλαιὰν καὶ μυθικω- b

---

5 ταύτην om. *d e* 6 δεξάμενοι *g*. μὴν] μὴ *e*. τῆσδε] τῆσγε *o g c, n d e*. 8 τὰ φωσφόρα (α in utraque voce in ras.) *h*. 10 ἀνεῖπον θυσίαις τε καὶ *a h*. ἐγέγριρον (αι superscr.) *d*, ἐγέγραιρον *e*. 11 νεὸς *e*. 16 περιίστατ *o*, περιίσταται *g c*. ἤλαυνον δὲ *a h*. 18 ἀπηργάζετο *d*. 19 οἰάγρου] ὑάγρου *a*, οἰάγρου (sed οἰ ex ὑ) *h*, ὑάγρου *o g c, n d, e*. μεταςησ. *e*. ἕλλησιν *a*. 21 κάδμος *h*, κάδμων *e*. τὰ φοινικικὰ om. *c*. 25 σκεψώμεθα *a h, o g c, n d*, σκεψάμεθα *e*. τῆς πρώτης κοσμογονίας *a h*. κοσμογενίας *n*. 26 ὅπως — τῆς πρώτης om. *c*. διειλήφεσαν *a h*, διειλήφασιν *o g, n (d?) e*. τὰ om. *a h*. 27 παλαιοτάτης *a h, o g, n d e*. τοῦ τῶν] τῆς τῶν *h*. 30 καὶ τούτων] ἐκ τούτων *g c*.

---

18 αἰγύπτιοι *a h*. 19 ὀρφευς ὁ ὑάγρου *a*, ὀρφεὺς ὑάγρου *h*. 21 κάδμος ὁ ἀγρήνορος *a*.

τέραν πλάνην ἐποπτεύσομεν, εἶτα δὲ τὴν σεμνοτέραν καὶ φυσικωτέραν δὴ περὶ θεῶν φιλοσοφίαν, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν περὶ τῶν θαυμαστῶν χρηστηρίων ἐφοδεύσομεν λόγον· ἐφ' οἷς καὶ τὰ σέμνα τῆς γενναίας Ἑλλήνων φιλοσοφίας ἐπισκεψόμεθα. 6. τούτων δ' ἡμῖν διευκρινηθέντων ἐπὶ τὰ Ἑβραίων μεταβησόμεθα, τῶν δὴ πρώτων καὶ ἀληθῶς Ἑβραίων, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα τὴν Ἰουδαίων λαχόντων προσ-
c ηγορίαν. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ὥσπερ ἐπισφράγισμα τῶν ὅλων ἐποίσομεν τὰ ἡμέτερα. 7. ἀναγκαίως δὲ τῆς τούτων ἁπάντων μνημονεύσομεν ἱστορίας, ὡς ἂν διὰ τῆς τῶν ἑκασταχοῦ τεθαυμασμένων παραθέσεως ὁ τῆς ἀληθείας ἔλεγχος ἀποδειχθείη, ὁποίων τε ἡμεῖς ἀποστάντες τὴν ὁποίαν εἱλόμεθα φανερὸν τοῖς ἐντυγχάνουσι γένοιτο. 8. ἀλλὰ γὰρ ἀπίωμεν ἐπὶ τὸ πρῶτον. πόθεν δῆτα πιστωσόμεθα τὰς ἀποδείξεις; οὐ μὲν δὴ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν γραμμάτων, ὡς ἂν
d μὴ δοκοίημεν κεχαρισμένα πράττειν τῷ λόγῳ· μάρτυρες δὲ παρέστων ἡμῖν Ἑλλήνων αὐτῶν οἵ τε τὴν φιλοσοφίαν αὐχοῦντες καὶ οἱ τὴν ἄλλην τῶν ἐθνῶν ἱστορίαν διηρευνηκότες. 9. γράφει τοίνυν ἄνωθεν τὴν παλαιὰν Αἰγυπτίων

---

31 ἐποπτεύομεν *a*, post hoc vocab. tota linea erasa est sed nulla est textus lacuna in *a*, ἐποπτεύωμεν *h*, ἐποπτεύσωμεν *o g c*, *n d e*. 32 φυσικ.] μυθικωτέραν *o g c*, *i*, μυθικωτέραν (sed φ super μ, σ super θ scriptum) *n*, καὶ μυθικωτέραν ἔτι καὶ φυσικωτέραν *h*.

21, 1 θαυμάτων *c*. ἐφοδεύσωμεν (ο super ω) *a*, ἐφοδεύσωμεν *h*. ἐφοδ. λόγον] λόγον κατίδωμεν *o g c*, *i*, λόγον κατίδωμεν (in marg. ἐφοδεύσωμεν) *n*, λόγον ἐφοδεύσωμεν *d e*. 3 ἐπισκεψωμεθα (ο super ω) *a*, ἐπισκεψώμεθα *h*, *o g c*, *n d*, *i e*. 4 μεταβησώμεθα (sed fortasse ω mut. ex ο aut contra) *a*, μεταβησώμεθα *h*, *i e*. 5 τῶν om. *o g c*, *n d*, *i e*. 6 δὲ om. *d*. 7 ποιήσομεν *a*, ποιήσωμεν *h*, ἐποίσωμεν *i e*. 9 μνημονεύσωμεν *i e*. διὰ τῆς — 10 παραθέσεως om. *i*. διὰ (τῆς om.) τῶν *h*. 11 ἀποδειχθείη *a*, *h* (in *h* ει videtur mut. ex η). ἀποδειχθῇ ceteri. ὑποστάντες *n*. τὴν om. *o g c*, *n*. 12 γένοιτο *a h*. γένηται ceteri. 13 ἀπίωμεν (non ἐπίωμεν) *a h*, *o g c*, *n d*, *i e*. δεῖτα *d*. 14 μὲν] μὴν *e*. 15 ἡμῶν *o g c*, *n*. δοκοῖμεν *o g* (*c*?), *n d*, *i e*. χαρισμένα *e*. 16 παρέστωσαν *a h*. 17 αὐτῶν om. *o g c*, *n*. ἕλλην. τε οἱ τε τὴν *o g c*, ἕλλην. τε οἱ τὴν *n*. καὶ (οἱ om.) τὴν om. *a*, *o g c*, *n d*, *i*. 19 αἰγυπτίων om. *i e*.

ὑφηγούμενος θεολογίαν ὁ Σικελιώτης Διόδωρος, γνωριμώτατος ἀνὴρ τοῖς Ἑλλήνων λογιωτάτοις, ὡς ἂν ὑπὸ μίαν συναγηοχὼς πραγματείαν ἅπασαν τὴν ἱστορικὴν βιβλιοθήκην. ἐξ οὗ πρῶτα παραθήσομαι ἃ περὶ τῆς τοῦ παντὸς κοσμογονίας ἀρχόμενος τοῦ λόγου διείληφε, τὰς τῶν παλαιῶν ἱστορῶν δόξας τοῦτον τὸν τρόπον.

VII. „Περὶ μὲν οὖν θεῶν τίνας ἐννοίας ἔσχον οἱ p. 19 πρῶτοι καταδείξαντες τιμᾶν τὸ θεῖον καὶ περὶ τῶν μυθολογουμένων ἑκάστου τῶν ἀθανάτων, τὰ μὲν πολλὰ συντάξασθαι πειρασόμεθα κατ' ἰδίαν, διὰ τὸ τὴν ὑπόθεσιν ταύ- b
22, την πολλοῦ λόγου προσδεῖσθαι, ὅσα δ' ἂν ταῖς προκειμέναις ἱστορίαις ἐοικότα δόξωμεν ὑπάρχειν παραθήσομεν ἐν κεφαλαίοις, ἵνα μηδὲν τῶν ἀκοῆς ἀξίων ἐπιζητῆται. 2. περὶ δὲ τοῦ γένους τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων καὶ τῶν πραχθέντων ἐν τοῖς γνωριζομένοις μέρεσι τῆς οἰκουμένης, ὡς ἂν ἐνδέχηται περὶ τῶν οὕτω παλαιῶν, ἀκριβῶς ἀναγράψομεν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀρξάμενοι."

3. „Περὶ τῆς πρώτης τοίνυν γενέσεως τῶν ἀνθρώπων c διτταὶ γεγόνασιν ἀποφάσεις παρὰ τοῖς νομιμωτάτοις τῶν

ὑφηγ. θεολογίαν αἰγυπτ. *o g c, n d*. 20 ἡφηγούμενος *e*. θεολογίαν] πραγματείαν *i*. διόδωρος (διο in ras.) *a*, θιόδωρος (δ super θ) *d*. γνωριμώτερος *d*. 22 συναγειοχὼς *a h* (ει in ras. *a*). τὴν om *c*. 23 ἐξ οὗ καὶ πρώτους (α super ους scriptum) *d*. παραθησόμεθα *g c*. 24 κοσμογενίας *o g c, n d*. λόγου] κόσμου *a h*. 25 διείληφεν *a*. 25 ἱστορίων *h, o g c, n*. 27 περὶ μὲν οὖν — **b hic incipit.** εἶχον *d*. 31 προδεῖσθαι *d*.

22, 2 κεφαλαίωι *a h* (*h* sine ι). 3 ἀκοῆς] ἀκοῶν *g*, ἀποῶν (puncta super π) *c*. ἐπιζητῆσαι *e*. 5 ἐνδέχεται *e*. 6 τὰ περὶ *a h*. ἀναγράψομαι *o g c, n d, b*, ἀναγράψωμεν *e*. 7 ἀρχαιοτέρων *i e*. ἀρξάμενος *o g c, n d, b*. 9 ἀποφάσεις (non ἀποφάνσεις) *a h, o g c, n d, b i e*. παρὰ] περὶ *d, i*.

---

20 διόδωρος *h*, διοδώρου *g*. 27 Diodori I, 6. 27 ὁποία (ποία *o g*) τις εἶναι λέγεται ἡ καθ' ἕλληνας κοσμογονία (κοσμογενία *o g*) *a h, o g, b i*.

8 ad hanc paginam in margine codicis *a* litteris uncialibus altera sub altera posita: ἑλλήνων δόξα περὶ γενέσεως τοῦδε τοῦ ἐνύλου κόσμου.

τε φυσιολόγων καὶ τῶν ἱστορικῶν. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον ὑποστησάμενοι τὸν κόσμον ἀπεφήναντο καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν, μηδέποτε τῆς αὐτῶν τεκνώσεως ἀρχὴν ἐσχηκυίας, οἱ δὲ γενητὸν καὶ φθαρτὸν εἶναι νομίσαντες ἔφησαν ὁμοίως ἐκείνοις τοὺς ἀνθρώπους τυχεῖν τῆς πρώτης γενέσεως ὡρισμέ-
d *νοις χρόνοις.* 4. *κατὰ γὰρ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων σύστασιν μίαν ἔχειν ἰδέαν οὐρανόν τε καὶ γῆν, μεμιγμένης αὐτῶν τῆς φύσεως· μετὰ δὲ ταῦτα διαστάντων τῶν σωμάτων ἀπ' ἀλλήλων τὸν μὲν κόσμον περιλαβεῖν ἅπασαν τὴν ὁρωμένην ἐν αὐτῷ σύνταξιν, τὸν δ' ἀέρα κινήσεως τυχεῖν συνεχοῦς, καὶ τὸ μὲν πυρῶδες αὐτοῦ πρὸς τοὺς μετεωροτάτους τόπους συνδραμεῖν, ἀνωφεροῦς οὔσης τῆς τοιαύτης φύσεως διὰ τὴν κουφότητα· ἀφ' ἧς αἰτίας τὸν μὲν ἥλιον καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἄστρων ἐναπολειφθῆναι τῇ πάσῃ δίνῃ, τὸ δὲ ἰλυῶδες καὶ θολερὸν μετὰ τῆς τῶν ὑγρῶν συγκρίσεως ἐπὶ ταὐτὸ καταστῆναι διὰ τὸ βάρος· εἰλούμενον δ' ἐν ἑαυτῷ καὶ συστρεφόμενον συνεχῶς ἐκ μὲν τῶν ὑγρῶν*
p. 20 *τὴν θάλατταν, ἐκ δὲ τῶν στερεμνιωτέρων ποιῆσαι τὴν γῆν πηλώδη καὶ παντελῶς ἁπαλήν.* 5. *ταύτην δὲ τὸ μὲν πρῶ-*

---

11 *αὐτὸν d.* *τὸν κόσμον ὑποστ. i e.* 12 *κόνμον* (sed prius *ν* mut. in *σ*) *n.* *ὑπεφήναντο d.* 14 *ἄφθαρτὸν* (punctum sub *ἄ*) *d.* 15 *εἶναι* om. *o.* *ἐκείνους i,* [*ἐκείνῳ* Viger]. *τοὺς ἀνθρώπ.* om. *b i.* 16 *ὡρισαμένοις* (*σ* super *σα* scriptum) *χρωνοις* (*ο* super *ω*) *d.* *ὁρισμένοις* (sec. m. *ω* pro priore *ο*) *b.* 17 *γὰρ* om. *g c.* 19 *μεταστάντων* (*δια* superscr.) *o.* 21 *ἐν* om. *a h.* *ἐν ἑαυτῷ* [*o*] *g c, n b, i.* 23 *ἀναδραμεῖν o g c, n, b i e, συναναδραμεῖν d.* 24 *ἀνωφεροῦς — φύσεως*] *ἀνωφερὲς γὰρ τὸ πῦρ h.* 25 *λοιπὸν* om. *o g c, b i,* superscr. *n.* 26 *ἀπολειφθῆναι a h, ἐναπολειφθῆναι o g c, n, b i e, ἐναποληφθεῖναι d.* *δύνη* (*ι* super *ύ*) *d.* 27 *ἡλιῶδες d, ἰλιῶδες e.* *μετὰ — συγκρίσεως* om. *a h* *συγκρ. τῶν ὑγρῶν b i e.* 28 *ταυτὸν a h.* 29 *αὐτῶι a h* (*h* sine *ι*). 30 *θάλασσαν h,* [*o*] *g c, n d, b i e.* *στερεμνοτέρων* [*o*] *g c, b i.* *ἁπλὴν* mut. in *ἁπαλὴν d.* 31 post *παντελῶς* unum vocab. del. *b.*

---

17 Diodori 1, 7.

23, τον τοῦ περὶ τὸν ἥλιον πυρὸς καταλάμψαντος πῆξιν λαβεῖν, ἔπειτα διὰ τὴν θερμασίαν ἀναζυμουμένης τῆς ἐπιφανείας συνοιδῆσαί τινα τῶν ὑγρῶν κατὰ πολλοὺς τόπους, καὶ γενέσθαι περὶ αὐτὰ σηπεδόνας ὑμέσι λεπτοῖς περιεχομένας, ὅπερ ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ τοῖς λιμνάζουσι τῶν τόπων ἔτι καὶ νῦν ὁρᾶσθαι γινόμενον, ἐπειδὰν τῆς χώρας κατεψυγμένης ἄφνω διάπυρος ἀὴρ γένηται μὴ λαβὼν τὴν μεταβολὴν b ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον. 6. ζωογονουμένων δὲ τῶν ὑγρῶν διὰ τῆς θερμασίας τὸν εἰρημένον τρόπον τὰς μὲν νύκτας λαμβάνειν αὐτίκα τὴν τροφὴν ἐκ τῆς πιπτούσης ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ὁμίχλης, τὰς δ' ἡμέρας ὑπὸ τοῦ καύματος στερεοῦσθαι· τὸ δὲ ἔσχατον τῶν κυοφορουμένων τὴν τελείαν αὔξησιν λαβόντων καὶ τῶν ὑμένων διακαυθέντων τε καὶ περιρραγέντων ἀναφυῆναι παντοδαποὺς τύπους ζῴων. 7. τούτων δὲ τὰ μὲν πλείστης θερμασίας κεκοινωνηκότα πρὸς c τοὺς μετεώρους τόπους ἀπελθεῖν γενόμενα πτηνά, τὰ δὲ γεώδους ἀντεχόμενα συγκρίσεως ἐν τῇ τῶν ἑρπετῶν καὶ [τῇ] τῶν ἄλλων τῶν ἐπιγείων τάξει καταριθμηθῆναι, τὰ δὲ φύσεως ὑγρᾶς μάλιστα μετειληφότα πρὸς τὸν ὁμογενῆ τόπον συνδραμεῖν, ὀνομασθέντα πλωτά. 8. τὴν δὲ γῆν ἀεὶ μᾶλλον στερεουμένην ὑπό τε τοῦ περὶ τὸν ἥλιον πυρὸς καὶ τῶν πνευμάτων τὸ τελευταῖον μηκέτι δύνασθαι μηδὲν τῶν μειζόνων ζωογονεῖν, ἀλλ' ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα μίξεως ἕκαστα d γεννᾶσθαι τῶν ἐμψύχων. 9. ἔοικε δὲ περὶ τῆς τῶν ὅλων φύσεως οὐδὲ Εὐριπίδης διαφωνεῖν τοῖς προειρημέ-

---

23, 1 ἔπειτα] ἐπὶ τοῦ *b*. 2 ἀναζεομένης *a h*, *d e*, ἀναζημουμένης *c*, ἀναζυμουμένης (εο super ου) *n*. 3 κατὰ] καὶ *e*. 4 αὐτὰς *o g c*. περιεχομένους *a h*. 5 ὅπερ ἐστιν ἐν ἕλεσι (ἕλεσιν *a*) *a h* (ἐν add. in marg. sec. m. (?) *a*). ἕλλεσι (punctum sub prius λ) *d*. γυμνάζουσι (λι super γυ) *d*, λιμνάζουσιν *e*. 7 κατεψωμένης *e*. μὴ] καὶ *a h*. 9 δὲ om. *a h*. 11 τροπὴν *e*. πιπτούσης om. *b i*. ὁμίχλης] ἀέρος *h*. 12 δ'] δὲ *e*. ὑπὸ] ἀπὸ *h*. 13 δὲ] δ' *h*. 14 λαμβανόντων *o g c*, *n d*, *b i*. 19 posterius τῇ om. *a h*. 20 κατηριθμήθησαν *h*. 21 μετειληχότα *o g c*, *n d*, *b i e*. 22 γῆν] τοῦ *b*. 23 τε om. *a h*. 24 τὸ δὲ τελευτ. *h*. 26 γεν (νᾶσθαι in ras.) *h*. 27 οὐδὲ *a h*, οὐδ' ceteri.

δ
27 εὐριπι *h*.

νοις, μαθητὴς ὢν Ἀναξαγόρου τοῦ φυσικοῦ. ἐν γὰρ τῇ Μελανίππῃ τίθησιν οὕτως

ὡς οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία·
ἐπεὶ δ' ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δίχα,
τίκτουσι πάντα, κἀνέδωκαν εἰς φάος 24, 1
δένδρη, πετεινά, θῆρας, οὓς θ' ἅλμη τρέφει,
γένος τε θνητῶν.“

10. *„Καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης τῶν ὅλων γενέσεως*
τοιαῦτα παρειλήφαμεν· τοὺς δὲ ἐξ ἀρχῆς γεννηθέντας τῶν
ἀνθρώπων φασὶν ἐν ἀτάκτῳ καὶ θηριώδει βίῳ καθεστῶτας
σποράδην ἐπὶ τὰς νομὰς ἐξιέναι, καὶ προσφέρεσθαι τῆς τε
p. 21 *βοτάνης τὴν προσηνεστάτην καὶ τοὺς αὐτομάτους ἀπὸ τῶν*
δένδρων καρπούς· καὶ πολεμουμένους μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων
ἀλλήλοις βοηθεῖν ὑπὸ τοῦ συμφέροντος διδασκομένους, ἀ-
θροιζομένους δὲ διὰ τὸν φόβον ἐπιγινώσκειν ἐκ τοῦ κατὰ
μικρὸν τοὺς ἀλλήλων τύπους· 11. *τῆς φωνῆς δ' ἀσήμου καὶ*
συγκεχυμένης ὑπαρχούσης ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον διαρθροῦν τὰς
λέξεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους τιθέντας σύμβολα περὶ ἑκάστου
τῶν ὑποκειμένων γνώριμον σφίσιν αὐτοῖς ποιῆσαι τὴν περὶ
ἁπάντων ἑρμηνείαν. 12. *τοιούτων δὲ συστημάτων γινομέ-*
b *νων καθ' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, οὐχ ὁμόφωνον πάντας*
ἔχειν τὴν διάλεκτον, ἑκάστων ὡς ἔτυχεν συνταξάντων τὰς
λέξεις· διὸ καὶ παντοίους τε ὑπάρξαι χαρακτῆρας διαλέκ-
των καὶ τὰ πρῶτα γενόμενα συστήματα τῶν ἁπάντων ἐθ-

---

29 *τοῦ φυσικοῦ* om. *c*. 31 *ὡς* om. *a h*. *τ' ἦν*] *τῆι a h* (*h* sine *ι*).
24, 2 *δένδρα a h, n d, b i e*. *πετηνὰ a h*, *πτεινὰ d*. *θ'* om. *a h, e*. 4 *πρώτούτων ὅλων d*. 5 *τοιαῦτα*] *τοῦ βίου h*, *τοιαῦτα*, sed *τοι* ita scriptum ut sit *ταῦτα* simillimum *o*, *ταῦτα g c, n d*. *τοὺς δὲ ἐξ* — 17 *ἑρμηνείαν* om. *b i*. 5 *δὲ*] *δ' h*. *γενηθέντας e*. 6 *φασὶ g c*. 7 *καθεστῶτας*] *καθ' ἕκαστον a h*. 8 *προσυνεστάτην d e*. 9 *ἀπὸ*] *ἐπὶ d e*. 10 *ὑπὸ*] *ἐπὶ d e*. 12 *ἀθροιζομ*. om. *a h*. *δὲ*] *τε a h*. 13 *δ' a h, o g c, n* (*δὲ d e*). 19 *καθ' ἅπασαν* — **hic f denuo incipit.** 20 *ἑκάστου* (*υ* sec. m. in ras.) *b*. *ἔτυχε h, g c, n, b i e*.

---

4 Diodori 1, 8.

νῶν ἀρχέγονα γενέσθαι. 13. τοὺς οὖν πρώτους τῶν ἀνθρώπων μηδενὸς τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων εὑρημένου ἐπιπόνως διάγειν, γυμνοὺς μὲν ἐσθῆτος ὄντας, οἰκήσεως δὲ καὶ πυρὸς ἀήθεις, τροφῆς δ' ἡμέρου παντελῶς ἀνεννοήτους. c καὶ γὰρ τὴν συγκομιδὴν τῆς ἀγρίας τροφῆς ἀγνοοῦντας μηδεμίαν τῶν καρπῶν εἰς τὰς ἐνδείας ποιεῖσθαι παράθεσιν· διὸ καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀπόλλυσθαι κατὰ τοὺς χειμῶνας διά τε τὸ ψῦχος καὶ τὴν σπάνιν τῆς τροφῆς. 14. ἐκ δὲ
25, τούτου κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς πείρας διδασκομένους εἴς τε τὰ σπήλαια καταφεύγειν ἐν τῷ χειμῶνι καὶ τῶν καρπῶν τοὺς φυλάττεσθαι δυναμένους ἀποτίθεσθαι. γνωσθέντος δὲ τοῦ d πυρὸς καὶ τῶν ἄλλων τῶν χρησίμων κατὰ μικρὸν καὶ τὰς τέχνας ἐξευρεθῆναι καὶ τ' ἄλλα τὰ δυνάμενα τὸν κοινὸν βίον ὠφελῆσαι. 15. καθόλου γὰρ πάντων τὴν χρείαν αὐτὴν διδάσκαλον γενέσθαι τοῖς ἀνθρώποις ὑφηγουμένην οἰκείως τὴν ἑκάστου μάθησιν εὐφυεῖ ζῴῳ καὶ συνεργοὺς ἔχοντι πρὸς ἅπαντα χεῖρας καὶ λόγον καὶ ψυχῆς ἀγχίνοιαν. καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης γενέσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ παλαιοτάτου βίου τοῖς ῥηθεῖσιν ἀρκεσθησόμεθα, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας."

16. Τοσαῦτα μὲν ὁ δηλωθεὶς συγγραφεὺς, οὐδὲ μέ-

---

23 ἀρχέγονα (post α parva rasura) *a*. 24 πρώτοις *h*. μηδὲν ἐς τῶν (τὰ superscr.) πρὸς βίον *a*, μηδὲν ἐς τὸν βίον *h*, μηδὲν πω τῶν *o f c*, μηδεν' πω τῶν *g*, μηδενός πω τῶν *n d*, μηδενός πω πρὸς *b i e*. 25 χρήσιμον (sed ο ex ω et apex mutatus) *h*. εὑρημένων codd. 26 οἰκήσεως] ὑήσεως *o g f*, *n d*, *b i e*, ὑκήσεως *c*. 27 παντελῶς — 28 ἀγνοοῦντας om. *f*. ἀνενοήτους *c d*. 28 συγκομιδήν (ν add. sec. m.) *b*. 29 τοῦ καρποῦ *b i*. 31 σπάνην *h d*. τῶν τροφῶν *n d*. 32 δὲ om. *a h*. ἐκ τούτου, in rasura duabus litteris maiore quam haec vocabula, *a*.

25, 3 ὑποτίθεσθαι (α super ὑ scriptum) *d*. 4 τὸ χρήσιμον *a h*, (τῶν om.) χρησίμων ceteri. καὶ om. *b i*. 5 ἐξευρηθῆνα (ε super η scriptum) *a*. τ' ἄλλα *a h*, τὰ ἄλλα ceteri. 7 γενέσθαι διδάσκαλον *a h*. 9 συνεργ (ον sec. m. in ras.) *b*. συνεργὸν *i*. post ἅπαντα sec. m. add. τὴν *b*. χεῖρας] χρεῖαν αὐτὴν *b*, ἅπαντα τὴν χρείαν τὴν *i*. καὶ λόγον καὶ ψυχῆς ἀγχιν. om. *b i*. 10 ψυχὴν καὶ ἀγχίνοιαν *a h*. 12 στοχαζόμενοι (ζ ex ξ) *a*.

χρις ὀνόματος τοῦ θεοῦ μνημονεύσας ἐν τῇ κοσμογονίᾳ, συντυχικὴν δέ τινα καὶ αὐτόματον εἰσηγησάμενος τὴν τοῦ παντὸς διακόσμησιν. τούτῳ δ' ἂν εὕροις συμφώνους καὶ p. 22 *τοὺς πλείστους τῶν παρ' Ἕλλησι φιλοσόφων, ὧν ἐγώ σοι τὰς περὶ ἀρχῶν δόξας καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαστάσεις καὶ διαφωνίας, ἐκ στοχασμῶν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ καταλήψεως ὁρμηθείσας, ἀπὸ τῶν Πλουτάρχου Στρωματέων ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκθήσομαι. σὺ δὲ μὴ παρέργως, σχολῇ δὲ καὶ μετὰ λογισμοῦ θέα τῶν δηλουμένων τὴν πρὸς ἀλλήλους διάστασιν.*

b VIII. *„Θάλητα πρῶτον πάντων φασὶν ἀρχὴν τῶν ὅλων ὑποστήσασθαι τὸ ὕδωρ· ἐξ αὐτοῦ γὰρ εἶναι τὰ πάντα καὶ εἰς αὐτὸ χωρεῖν."*

2. *„Μεθ' ὃν Ἀναξίμανδρον, Θάλητος ἑταῖρον γενόμενον, τὸ ἄπειρον φάναι τὴν πᾶσαν αἰτίαν ἔχειν τῆς τοῦ* 26, *παντὸς γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς, ἐξ οὗ δή φησι τούς τε οὐρανοὺς ἀποκεκρίσθαι καὶ καθόλου τοὺς ἅπαντας ἀπείρους ὄντας κόσμους. ἀπεφήνατο δὲ τὴν φθορὰν γίγνεσθαι, καὶ* c *πολὺ πρότερον τὴν γένεσιν, ἐξ ἀπείρου αἰῶνος ἀνακυκλουμένων πάντων αὐτῶν. ὑπάρχειν δέ φησι τῷ μὲν σχήματι τὴν γῆν κυλινδροειδῆ, ἔχειν δὲ τοσοῦτον βάθος ὅσον ἂν εἴη τρίτον πρὸς τὸ πλάτος. φησὶ δὲ τὸ ἐκ τοῦ ἀϊδίου γόνιμον θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ κατὰ τὴν γένεσιν τοῦδε τοῦ κόσμου*

---

15 *κοσμογενεία* (sed *ει* ex *ι*) *a*, *κοσμογενία h*. 16 *συντιχικὴν f*. 17 *τούτων δ' ἂν i*. *εὕρης n*. 19 *ὧν ἐγώ* in septem litt. ras. *a*. 20 *καὶ* om. *e*. *διαφωνίας*] *διαφορὰς b i*. 21 *ἀλλ' — καταλ.* om. *b i*. 22 *στρωματαίων h*. *ἐπὶ*] *καὶ h*. 24 *θέα τὴν πρὸς ἀλλ. διάστασιν τῶν δηλουμ. o g f c, n d, b i e*. 26 *φασὶ g f c*. 29 *ἕτερον* (*αι* sec. m. super *ε*) *a*. 30 *ἔχειν αἰτίαν* (sed *β* et et *α* superscr.) *n*.

26, 1 *τε* om. *h*. *δὴ* om. *d*. 2 *φασι a h*. 3 *ἅπαντας* in ras. *h*. *κόσμου i*. 4 *γίνεσθαι* codices. 6 *φησιν n*. *τὴν γῆν τῶ μεν σχήματι h*. 7 *τοσουτος* (*ν* super *ς* scr.) *n*. 8 *τρίτον* om. *o g f c*. 9 *γόνυμον c*. [10 *τοῦ* addidi].

---

26 Vide *Diels:* Doxographi graeci pagg. 577—583, Plutarchus ed. Wyttenbach Vol. V, p. 746—754. 26 *πλουτάρχου g*.

26 *δόξαι φιλοσόφων περὶ τῆς τοῦ παντὸς συστάσεως a h, b i o g*. 26 *θάλητος a*, *θάλης h*. 29 *ἀναξιμάνδρου a*, *ἀναξίμανδρος h*.

ἀποκριθῆναι, καί τινα ἐκ τούτου τοῦ φλογὸς σφαῖραν περιφυῆναι τῷ περὶ τὴν γῆν ἀέρι ὡς τῷ δένδρῳ φλοιόν. ἥστινος ἀπορραγείσης καὶ εἴς τινας ἀποκλεισθείσης κύκλους ὑποστῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας. d *ἔτι φησὶν ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐξ ἀλλοειδῶν ζῴων ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐκ τοῦ τὰ μὲν ἄλλα δι' ἑαυτῶν ταχὺ νέμεσθαι, μόνον δὲ τὸν ἄνθρωπον πολυχρονίου δεῖσθαι τιθηνήσεως· διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἄν ποτε τοιοῦτον ὄντα διασωθῆναι. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀναξίμανδρος.“*

3. *„Ἀναξιμένην δέ φασι τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν τὸν ἀέρα εἰπεῖν, καὶ τοῦτον εἶναι τῷ μὲν γένει ἄπειρον, ταῖς δὲ περὶ αὐτὸν ποιότησιν ὡρισμένον· γεννᾶσθαί τε πάντα κατά τινα πύκνωσιν τούτου καὶ πάλιν ἀραίωσιν. τήν γε μὴν κίνησιν ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν· πιλουμένου δὲ τοῦ ἀέρος πρώτην γεγενῆσθαι λέγει τὴν γῆν, πλατεῖαν μάλα· διὸ καὶ κατὰ λόγον αὐτὴν ἐποχεῖσθαι τῷ ἀέρι· καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἔχειν ἐκ γῆς. ἀποφαίνεται γοῦν τὸν ἥλιον γῆν, διὰ δὲ τὴν* p. 23 *ὀξεῖαν κίνησιν καὶ μάλ' ἱκανῶς θερμοτάτην κίνησιν λαβεῖν.“*

4. *„Ξενοφάνης δὲ ὁ Κολοφώνιος, ἰδίαν τινὰ ὁδὸν πε-*
27, 1 *πορευμένος καὶ παρηλλαχυῖαν πάντας τοὺς προειρημένους, οὔτε γένεσιν οὔτε φθορὰν ἀπολείπει, ἀλλ' εἶναι λέγει τὸ*

---

12 *ἥστινος*] *ἧς a h, εἴς τινος d.* *ἀπορaγείσης i.* 13 *ἀποκλεισθείσης* (*εί* ex *η*) *h.* 14 *καὶ* (*τὴν* om.) *σελήνην o.* *φησὶ o g f c.* *ὅτι* superscr. *a, οὔτι h.* 15 *κατ' ἄρχας* om. *a h.* *ἐγενήθη d.* 16 *αὐτῶν a h.* 20 *φασιν d.* 22 *αὐτὸν* (*ὸ* in ras.) *h.* 23 *τε*] *περὶ f, δὲ d e.* 24 *ἀρέωσιν f.* 25 *πιλουμένου*] *ἁπλουμένου a h, πιλουμένην n.* *γεγεννῆσθαι f, γενέσθαι b i e.* 26 *μάλα*] *μᾶλλον o g f c, b i.* *μάλα* (in marg. *μᾶλλον*) *n.* *μᾶλλον* (*μάλα* sec. m. superscr.) *e.* 27 *ἐποχ. τῷ ἀέρι*] *ἐπέχει ἀθανάτω ἀέρι h.* 29 *ἐκ γῆς ἔχειν o g f c, n d, b i e.* 30 *θερμότητα* (*τος* super *τα*) *d.* [*θερμότητα* Diels, *θερμότητος* Usener]. 31 *κίνησιν* add. in marg. *d.* [*κίνησιν* delerunt Zeller et Diels].

27, 1 *παρηλλαγυῖαν* (*γ* videtur mut. in *χ* sed obscurum) *h.*

---

20 *ἀναξιμένους a, ἀναξιμένης h.* 32 *ξενοφάνους a, ξενοφάνης h.*

πᾶν ἀεὶ ὅμοιον. εἰ γὰρ γίγνοιτο τοῦτο, φησίν, ἀναγκαῖον πρὸ τούτου μὴ εἶναι· τὸ μὴ ὂν δὲ οὐκ ἂν γένοιτο, οὐδ' ἂν τὸ μὴ ὂν ποιῆσαι τι, οὔτε ὑπὸ τοῦ μὴ ὄντος γένοιτ' ἄν τι. ἀποφαίνεται δὲ καὶ τὰς αἰσθήσεις ψευδεῖς, καὶ καθόλου
b *σὺν αὐταῖς καὶ αὐτὸν τὸν λόγον διαβάλλει. ἀποφαίνεται δὲ καὶ τῷ χρόνῳ καταφερομένην συνεχῶς καὶ κατ' ὀλίγον τὴν γῆν εἰς τὴν θάλασσαν χωρεῖν. φησὶ δὲ καὶ τὸν ἥλιον ἐκ μικρῶν καὶ πλειόνων πυριδίων ἀθροίζεσθαι. ἀποφαίνεται δὲ καὶ περὶ θεῶν ὡς οὐδεμιᾶς ἡγεμονίας ἐν αὐτοῖς οὔ-*
c *σης· οὐ γὰρ ὅσιον δεσπόζεσθαί τινα τῶν θεῶν· ἐπιδεῖσθαί τε μηδενὸς αὐτῶν μηδένα μηδ' ὅλως· ἀκούειν δὲ καὶ ὁρᾶν καθόλου καὶ μὴ κατα μέρος. ἀποφαίνεται δὲ καὶ τὴν γῆν ἄπειρον εἶναι, καὶ κατὰ πᾶν μέρος μὴ περιέχεσθαι ὑπὸ ἀέρος· γίγνεσθαι δὲ ἅπαντα ἐκ γῆς· τὸν δὲ ἥλιόν φησι καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα ἐκ τῶν νεφῶν γίγνεσθαι.“*

5. „*Παρμενίδης δὲ ὁ Ἐλεάτης, [ὁ] ἑταῖρος Ξενοφάνους, ἅμα μὲν καὶ τῶν τούτου δοξῶν ἀντεποιήσατο, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐναντίαν ἐνεχείρησε στάσιν. ἀΐδιον μὲν γὰρ τὸ πᾶν καὶ ἀκίνητον ἀποφαίνεται [καὶ] κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν· εἶναι γὰρ αὐτὸ*

---

3 *ἀεὶ ὅμοιον*] *ἀνόμοιον a h*. *ἀεὶ* om. *d*. 4 *φησὶ g f c*. *προ*] *προς* (punctum sub ς) *d*. 5 *οὐκ ἄν*(*ευ* videtur addit. sed obscur.) *h*. post *γένοιτο* add. *θῦ a h*. 6 *γένοιτο h*. 6 *ἀποφαίνεται* — 8 *διαβάλλει* om. *h b* (*i?*) *f*. post *δὲ καὶ* add. *περὶ θεῶν* sed del. *b*. 8 *δὲ* superscr. *i*. 10 *φησὶ δὲ καὶ* — 17 *ἐκ γῆς* om. *b i*. 11 *πυρίων omnes*, [*πυριδίων* Toup]. *ἀθροίζεσθαι*] *συνίστασθαι h*. 12 *ἡγεμονίας* om. *a h*. 14 *μηδενὸς*] *μηδέν' g*. *μηδὲν c*. 15 *δὲ*] *τε a h*. *καθόλον c*. 17 *ἐκ τῆς γῆς c*. 18 *φασὶ g c*. 17 et 18 *γίνεσθαι* codices. 19 *ὁ* ante *ἑταῖρος d*, *ὁ* om. ceteri. 21 *ἐνεχείρησεν a*, *ἐνεχείρισε* [*o*] *g f c*, *ἐνεχειρήσατο b i*, *ἐνεχειρίσατο e*. 22 *ἀκίνητον*] *ἀεὶ κίνητον o g f c*, *n d*. *ἀποφαίνεσθαι e*. [*καὶ* del. Diels.] 23 *γὰρ* om. *f*.

---

7 *εἰ ψευδεῖς αἱ αἰσθήσεις, ξενόφανες; αὐτὸς δὲ ἢ καὶ πάντες ἄνθρωποι ἐξ αἰσθήσεως πρῶτον ἀνεγείρεις τὴν γνῶσιν· ἢ πῶς ἄλλως ἀναλογία χρώμενος καὶ ἐπὶ τὸν νοητὸν διέβης διάκοσμον· ψευδὲς ἅπαν σοι συμβαίνει τὸ πρεσβευόμενον· καὶ γαρ τὰς* (conicio: *τὰ*) *τῶν διαλεκτικῶν ἀξιώσεις, ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος* (*θ?*) *καὶ μάλιστα τοῦ κατ' ἀρχὰς καὶ ὃ θεμελίου λόγου ὑπέχει, ἄτοπα καὶ τὰ μετὰ αὐτὸ παρακολουθήσει a*. 19 *παρμενίδου a*, *παρμενίδης h*.

μοῦνον, μουνογενές τε καὶ ἀτρεμὲς, ἠδ' ἀγένητον· d

γένεσιν δὲ τῶν καθ' ὑπόληψιν ψευδῆ δοκούντων εἶναι καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐκβάλλει ἐκ τῆς ἀληθείας. φησὶ δὲ ὅτι εἴ τι παρὰ τὸ ὂν ὑπάρχει, τοῦτο οὐκ ἔστιν ὄν· τὸ δὲ μὴ ὂν ἐν τοῖς ὅλοις οὐκ ἔστιν. οὕτως οὖν τὸ ὂν ἀγένητον ἀπολείπει. λέγει δὲ τὴν γῆν τοῦ πυκνοῦ καταρρυέντος ἀέρος γεγονέναι.“

6. „Ζήνων δὲ ὁ Ἐλεάτης ἴδιον μὲν οὐδὲν ἐξέθετο, διηπόρησε δὲ περὶ τούτων ἐπὶ πλεῖον.“

28, 7. „Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης ὑπεστήσατο τὸ πᾶν ἄπειρον, διὰ τὸ μηδαμῶς ὑπό τινος αὐτὸ δεδημιουργῆσθαι· ἔτι δὲ καὶ ἀμετάβλητον αὐτὸ λέγει· καὶ καθόλου, οἷον πᾶν ἐστι, ῥητῶς ἐκτίθεται· μηδεμίαν ἀρχὴν ἔχειν τὰς αἰτίας τῶν νῦν γιγνομένων, ἄνωθεν δ' ὅλως ἐξ ἀπείρου χρόνου προκατέχεσθαι τῇ ἀνάγκῃ πάνθ' ἁπλῶς τὰ γεγονότα καὶ p. 24 ἐόντα καὶ ἐσόμενα. ἡλίου δὲ καὶ σελήνης γένεσίν φησι· κατ' ἰδίαν φέρεσθαι ταῦτα μηδέπω τοπαράπαν ἔχοντα θερμὴν φύσιν, μηδὲ μὴν καθόλου λαμπροτάτην, τοὐναντίον δὲ ἐξωμοιωμένην τῇ περὶ τὴν γῆν φύσει· γεγονέναι γὰρ ἑκάτερον

μόνον *a h*, *i e* (sed prius ο in ras. *i*). μονογενὲς *h*, *g f c*, *i e*, μουνογενογενὲς (puncta sub γενο) *d*. τε om. *h*. ἠδ'] εἴδ' *e*. ἀγέννητον *n d*, ἀγένητον (η in ras.) *i*. 25 τῶν om. *g f c*, τῶν] τὴν *n d*. 27 ὅτι om. *a h*. εἴ τι] εἴ τε *a h*. 28 οὕτω *e*. 29 οὖν om. *i e*. τὸ ὂν] τὸν *a h*. 30 πυκνοῦ καὶ *c*. 30 ζήνων — 32 πλεῖον om. *b i*. 31 ἐλεάτης] ἐλάτης sed ε post λ superscr. *a*, ἐλεάττης *h*, ἐνεάτης [*o*] *g f c*. μὲν οὐθὲν ἔθετο *o g f c*. ἐξθετο (sed ε post ξ superscr.) *h*. 32 διηπόρησεν *a*. πλεῖον (non πλέον) *omnes*.

28, 1 αὐδηρίτης *o g f c*, *n d*, *b i e* (sed in *b* υ add. sec. m.) 2 δεδημιουργεῖσθαι *h*, *i e*. 3 ἀμετάκλητον *e*. 3 ἔτι δὲ — 4 ἐκτίθεται om. *f*. 4 οἷον — ἐκτίθεται om. *b i*. ἔστιν *a*. ἐκτίθεσθαι (τ super σθ) *e*. 5 γιγνωμένων *c*. 6 δὲ] δ' *a h*, [*o*] *g f*, *n d*, *b i*. 6 κατέχεσθαι *n*. 7 καὶ ἐόντα om. *a h*. ὄντα] ἐόντα [*o*] *g f c*, *n d*, *b i e*. 8 δὲ] τε [*o*] *g f c*. φησὶν *a*, *e*, φασὶ *h*. 9 τοπαράπαν] τὰ παρ' ἅπαν *h*. [10 λαμπρότητα Diels]. τοὐναντίου *f*. 11 ἐξ ὁμοιωμένην *d*, ἐξωμοιομένην *e*. γῆν] γένεσιν *i*. 12 γέγονεν *o*, γέγονε *g f c*, *n d*, *b i*. γὰρ] δὲ *n*.

---

31 ζήνωνος *a*, ζήνων *h*.

τούτων πρότερον ἔτι κατ' ἰδίαν ὑποβολήν τινα κόσμου, ὕστερον δὲ μεγεθοποιουμένου τοῦ περὶ τὸν ἥλιον κύκλου ἐναποληφθῆναι ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ."

b 8. „Ἐπίκουρος Νεοκλέους Ἀθηναῖος τὸν περὶ θεῶν τῦφον πειρᾶται καταστέλλειν· ἀλλὰ καὶ οὐθέν, φησί, γίγνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ὅτι τὸ πᾶν ἀεὶ τοιοῦτον ἦν, καὶ ἔσται τοιοῦτον· ὅτι οὐδὲν ξένον ἐν τῷ παντὶ ἀποτελεῖται παρὰ τὸν ἤδη γεγενημένον χρόνον ἄπειρον· ὅτι πᾶν ἐστι σῶμα, καὶ οὐ μόνον ἀμετάβλητον, ἀλλὰ καὶ ἄπειρον· ὅτι τέλος τῶν ἀγαθῶν ἡδονή."

9. „Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος τέλος ἀγαθῶν τὴν ἡδονήν, κακῶν δὲ τὴν ἀλγηδόνα· τὴν δὲ ἄλλην φυσιολογίαν περιγράφει, μόνον ὠφέλιμον εἶναι λέγων τὸ ζητεῖν

ὅττι τοι ἐν μεγάροισι καλόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται."

c 10. „Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος στοιχεῖα τέσσαρα, πῦρ, ὕδωρ, αἰθέρα, γαῖαν· αἰτίαν δὲ τούτων φιλίαν καὶ νεῖκος. ἐκ πρώτης φησὶ τῆς τῶν στοιχείων κράσεως ἀποκριθέντα τὸν ἀέρα περιχυθῆναι κύκλῳ, μετὰ δὲ τὸν ἀέρα τὸ πῦρ ἐκδραμὸν καὶ οὐκ ἔχον ἑτέραν χώραν ἄνω ἐκτρέχειν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸν ἀέρα πάγου. εἶναι δὲ κύκλῳ περὶ τὴν γῆν φερόμενα δύο ἡμισφαίρια, τὸ μὲν καθόλου πυρὸς, τὸ δὲ
d μικτὸν ἐξ ἀέρος καὶ ὀλίγου πυρὸς, ὅπερ οἴεται τὴν νύκτα εἶναι. τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς κινήσεως συμβῆναι ἀπὸ τοῦ τε-

---

13 *ὑπερβολὴν f.* *ὑποβολήν τινα κόσμου]* *φέρεσθαι b i.* 14 *ἐναπολειφθῆναι* (*η* super *ει* scriptum) *o*, *ἐναποληφθῆναι g f*, *ἐναπολειφθῆναι c, n, b i e*, *ἐναπολειφθῆναι* (ex . . *ληφθ* . .) *d.* 17 *οὐδὲν] οὐθὲν a h, b i e.* *φησιν a.* 18 *γίνεται o g f, d, b i e.* *ὅτι πᾶν* (*a*?) *h.* 19 *οὐδὲν] οὐδὲ g f c, n.* *ἀποτελ. ἐν τῷ παντὶ i e.* 24 *κυρηναῖος* (*υ* in ras., *η* ex alia lit. tert. (?) m.) *a*, *κηρυναῖος h.* 26 *εἶναι* om. *o g f c.* 28 *ὅτι h, o g f c, n d, b i e.* *ἀγαθὸν τέτακται c.* *τε* om. *o g f, n d.* 29 *στυχία d.* 31 *νῖκος* (*ει* super *ῖ* sec. m.) *a*, *νεῖκος* (*εῖ* ex *ι*) *h.*

29, 1 *ἔκδρομον a h*, *ἐκδραμὼν* (sed *ὼ* mut. in *ὸ*) *n.* *ἔχον* (*o* in ras. ex *ω*) *h.* *περὶ] περὶ*, quod simillimum est *ὑπὲρ o*, *ὑπὲρ* mut. in *περὶ* (obscur.) *g*, *ὑπὲρ f c.* *πάγον f.* 3 *περὶ γῆν o g f c, n d, b.* *περὶ γῆν κύκλω φερόμενα d.* 6 *τῆς* (*ς* ex *ν*, nisi fallor) *a.*

---

16 *ἐπικούρου νεοκλέους ἀθηναίου a*, *ἐπίκουρος νεοκλέους h.* 24 *ἀριστίππου a*, *ἀρίστιππος h.* 29 *ἐμπεδοκλέους a.*

τυχηκέναι κατὰ τὸν ἀθροισμὸν, ἐπιβρίσαντος τοῦ πυρός. ὁ δὲ ἥλιος τὴν φύσιν οὐκ ἔστι πῦρ, ἀλλὰ τοῦ πυρὸς ἀντανάκλασις, ὁμοία τῇ ἀφ' ὕδατος γιγνομένῃ. σελήνην δέ φησι συστῆναι καθ' ἑαυτὴν ἐκ τοῦ ἀπολειφθέντος ἀέρος ὑπο τοῦ πυρός· τοῦτον γὰρ παγῆναι, καθάπερ καὶ τὴν χάλαζαν· τὸ δὲ φῶς αὐτὴν ἔχειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. τὸ δὲ ἡγεμονικὸν οὔτε ἐν κεφαλῇ οὔτε ἐν θώρακι, ἀλλ' ἐν αἵματι· ὅθεν καθ' ὅ τι ἂν μέρος τοῦ σώματος πλεῖον ᾖ παρεσπαρμένον τὸ ἡγεμονικὸν, οἴεται κατ' ἐκεῖνο προτερεῖν τοὺς ἀνθρώπους."

11. „Μητρόδωρος ὁ Χῖος ἀΐδιον εἶναί φησι τὸ πᾶν, ὅτι εἰ ἦν γενητὸν, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἂν ἦν· ἄπειρον δὲ, ὅτι ἀΐδιον, οὐ γὰρ ἔχειν ἀρχὴν ὅθεν ἤρξατο, οὐδὲ πέρας, οὐδὲ p. 25
τελευτήν· ἀλλ' οὐδὲ κινήσεως μετέχειν τὸ πᾶν. κινεῖσθαι γὰρ ἀδύνατον, μὴ μεθιστάμενον· μεθίστασθαι δὲ ἀναγκαῖον ἤτοι εἰς πλῆρες ἢ εἰς κενόν * * * πυκνούμενον δὲ τόν ἀέρα ποιεῖν νεφέλας, εἶτα ὕδωρ, ὃ καὶ κατιὸν ἐπὶ τὸν ἥλιον σβεννύναι αὐτόν· καὶ πάλιν ἀραιούμενον ἐξάπτεσθαι. χρόνῳ δὲ πήγνυσθαι τῷ ξηρῷ τὸν ἥλιον, καὶ ποιεῖν ἐκ τοῦ λαμπροῦ ὕδατος ἀστέρας, νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐκ τῆς σβέσεως καὶ ἐξάψεως, καὶ καθόλου τὰς ἐκλείψεις ἀποτελεῖν." b

---

7 κατὰ ἀθροισμὸν o g f, κατὰ ἀριθμὸν c. ἐπιβρήσαντος g c, ἐπιβήσαντος f. 8 τῇ φύσει h. τὸ πῦρ h. 9 γινομένη codices. 10 φησιν a, n, om. o g f c. καὶ καθ' a h. ἀπολειφθέντος a h, c, d, i e. ἀποληφθέντος o g f, n, b. 12 ad τὸ δὲ in marg. uncialibus: τὸ λογιστικὸν δὲ a. αὐτῆς h. 13 σχεῖν] ἔχειν a h, ceteri σχεῖν. ἐν τῇ κεφ. g f c. 14 ἐν τῷ θωρ. g f c. 15 πλεῖον a h, n d, om. o g f c, b i e. παρασπασμένον o g f c, n d, παρεσπασμένον b i. 18 μετρόδωρος f. εἶναί om. f. 20 δὲ ὅτι] ὁ χῖος e. εἶχεν a h. 22 κινῆσθαι d. 24 πλήρης (ε sec. m. superscr. et ˜ pro ') a. κενόν] καινὸν h, καινὸν (ε superscr.) d. [post κενόν lacunam statuit Zeller]. ἀέρα] αἰθέρα (ιθε in quattuor litt. ras. a) a h, b i e, n d, ἀέρα o g f c. 25 εἶτα] ἐπὶ τὸ a h. κατιὼν e.

---

18 μητροδώρου a, μητρόδωρος h. 31 διογένους τοῦ ἀπολλωνιάτου a, διογένης ἀπολλωνιάτης h.

12. „*Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης ἀέρα ὑφίσταται στοιχεῖον· κινεῖσθαι δὲ τὰ πάντα, ἀπείρους τε εἶναι τοὺς κόσ-* 30, 1
μους. κοσμοποιεῖ δὲ οὕτως· ὅτι τοῦ παντὸς κινουμένου, καὶ ᾗ μὲν ἀραιοῦ, ᾗ δὲ πυκνοῦ γιγνομένου, ὅπου συνεκύρησε τὸ πυκνὸν συστροφὴν ποιῆσαι, καὶ οὕτως τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τὰ κουφότατα, τὴν ἄνω τάξιν λαβόντα τὸν ἥλιον ἀποτελέσαι.“

c 13. *Τοιαύτη καὶ τῶν πανσόφων Ἑλλήνων τῶν δὴ φυσικῶν φιλοσόφων ἐπικληθέντων ἡ περὶ τῆς συστάσεως τοῦ παντὸς καὶ τῆς πρώτης κοσμογονίας διάληψις, οὐ δημιουργὸν ἢ ποιητήν τινα τῶν ὅλων ὑποστησαμένων, ἀλλ' οὐδ' ὅλως θεοῦ μνήμην ποιησαμένων, μόνῃ δὲ τῇ ἀλόγῳ φορᾷ καὶ τῇ αὐτομάτῳ κινήσει τὴν αἰτίαν τοῦ παντὸς ἀνατεθειμένων.* 14. *τοσαύτη δὲ αὐτῶν καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἐναντιότης, ἐν μὲν οὐδενὶ ἀλλήλοις συμπεφωνηκότων,*
d *μάχης δὲ καὶ διαφωνίας τὰ πάντα ἀναπεπληρωκότων. ἔνθεν καὶ ὁ θαυμάσιος Σωκράτης τουτουσὶ πάντας μωραίνοντας ἀπήλεγχε, καὶ μαινομένων κατ' οὐδὲν ἔλεγε διαφέρειν, εἰ δή σοι μάρτυς ἀξιόχρεως Ξενοφῶν ἐν Ἀπομνημονεύμασι λέγων οὕτως·*

15. „*Οὐδεὶς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς οὐδὲ ἀνόσιον οὔτε πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. οὐ-*

31 *διογένης* (sub *η* puncta) *e.* *ἀπολλωνίτης b i.* *ὑφίστασθαι* (*τ* super *σθ*) *e*, *ὑφίστασθαι d.* 32 *κινῆσθαι d.* *δὲ*] *τε o g f c, n d.* *τὰ*] *τὰ* (*κα* superscr.) *o*, *κατὰ n d.*

30, 1 *κοσμοποιεῖν a h.* *τοῦ* om. *e.* 2 *γινομένου a h, b i e, γενομένου o g f c, n d.* 3 *συνεκύρησεν a h, συνεκήρησε d.* 4 *οὕτως* (non *οὕτω*) *a h, o g f c, n d, b i.* 5 *λαμβάνοντα h.* 7 *τοιαύτη* — 16 *ἀναπεπληρ.* om. *b i.* 8 *φυσικῶν καὶ g f c.* 9 *κοσμογενίας n d.* 10 *ἢ*] *οὐ a h.* 11 *ἀλλ'* — 12 *ποιησαμένων* om. *a h.* 13 *ἀνατεθεικότων a h, ἀνατιθεμένων* mutatum in *ἀνατεθειμένων d.* 14 *τοσαῦτα d e.* 15 *ἐν μὲν γὰρ d e.* *ἐν μὲν οὐδὲ ἕνα h.* 16 *καὶ* om. in lacuna *f*, *διαφωνίας*] *ἀντιφωνίας d e.* *ἀναπεπληκότων* [*o*] *g f c, n d e.* 17 *ὅθεν o g f c, ἔνθεν a h, n d, b i.* *τούτους h, f.* *πάντας* om. *a h.* *ἀπήλεγχεν a h, ἀπήλεγξε o g f c.* 19 *ἔλεγεν a d.* 22 *οὐδὲ ἀνοσ.*] *οὔτε ἀνοσ. n d.* *οὔτε πρατ.*] *οὐδὲ πρατ. f.*

21 Xenoph. Memor. I. 1, 11. Idem fragmentum sed aliquanto plenius, Vol. II, 414 seqq. (= 853 c. seqq.) 20 *ξενοφῶντος a, g.*

δὲ γὰρ περὶ τῆς ἁπάντων φύσεως, ᾗ περὶ τῶν ἄλλων, ὡς οἱ πλεῖστοι, διελέγετο, σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔχει, καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἀπεδείκνυε.“

Καὶ ἐπιλέγει ἑξῆς

16. *„Ἐθαύμαζε δὲ εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν ὅτι*
31, *ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν, ἐπεὶ καὶ τοὺς* p. 26
μέγιστα φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων λέγειν οὐ τὰ αὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαινομένοις ὁμοίως διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. τῶν τε γὰρ μαινομένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι, — τῶν τε περὶ τῆς πάντων φύσεως μεριμνώντων τοῖς μὲν δοκεῖν ἓν μόνον τὸ ὂν εἶναι, τοῖς δὲ ἄπειρα τὸ πλῆθος, b *καὶ τοῖς μὲν ἀεὶ πάντα κινεῖσθαι, τοῖς δὲ οὐδὲν ἄν ποτε κινηθῆναι· καὶ τοῖς μὲν ἅπαντα γίγνεσθαί τε καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν οὔτ' ἀπόλλυσθαι.“*

17. *Ταῦθ' ὁ Σωκράτης, ὡς ὁ Ξενοφῶν μαρτυρεῖ. συνᾴδει δὲ καὶ ὁ Πλάτων τούτοις ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς τοιάδε λέγοντα αὐτὸν ἀναγράφων·*

„Ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὦ Κέβης, νέος ὢν θαυμαστῶς ὡς ἐπε-

---

25 *σοφιστικῶν o g f c, n d, b i.* *ἔχῃ h.* 26 *γίνεται o g f c, n d.* 28 *ἀπεδείκνυεν a h.* 30 *ἐθαύμαζεν a h.* *μὴ] μὲν d.*

31, 1 *οὐ δυνατόν a h, ἀδύνατόν* ceteri. *ἀνον a h.* *ἐπεὶ] ἔπειτα h e.* 2 *τοὺς τὰ μέγιστα a h, τοὺς μέγιστον ἀφρονοῦντας o g f c, d, b i, τοὺς μέγιστον φρονοῦντας* (sed *ἀ* ante *φ* erasum) *n.* *εὐφρονοῦντας e.* *τῷ] τοῦ i.* 3 *τοῖς μαινομένοις* — 12 *ἀπολλύσθαι* om. *b i.* 4 *πρὸς] περὶ e.* *τε* om. *a h, δὲ f.* 5 *τοὺς μὲν* om. *a h.* *τε* om. *d e.* 7 *ῥύσεως e.* *μεριμνόντων c f, n.* 8 *τὸ ὂν* om. *a h.* *τὸ* ante *πλῆθος* om. *e.* 9 *οὐδ' ἂν d e.* 10 *γίνεσθαι* codices. 11 *οὔτε ἀπολλ. a, οὔτ' ἀπολλ.* ceteri. 13 *τοῦθ' a h.* *ὁ* ante *ξενοφῶν* om. *o g f c, n, e.* 14 *καὶ* om. *d.* *ἐν τῷ] ἐν τοῖς [o] g f c, n d, b i.*

---

16 Plato Phaed. p. 96 *a.* 14 *πλάτων h, πλάτωνος g.*

θύμησα ταύτης τῆς σοφίας, ἣν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως
ἱστορίαν· ὑπερήφανον γάρ μοι ἐδόκει εἶναι εἰδέναι τὰς αἰ-
c *τίας ἑκάστου, διὰ τί γίγνεται ἕκαστον, καὶ διὰ τί ἀπόλ-*
λυται, καὶ διὰ τί ἔστι· καὶ πολλάκις ἐμαυτὸν ἄνω κάτω
μετέβαλλον, σκοπῶν πρῶτον τὰ τοιάδε· ἆρ' ἐπειδὰν τὸ
θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν σηπεδόνα τινὰ λάβῃ, ὥς τινες ἔλε-
γον, τότε ἤδη τὰ ζῷα ξυντρέφεται· καὶ πότερον τὸ αἷμά
ἐστιν ᾧ φρονοῦμεν, ἢ ὁ ἀήρ, ἢ τὸ πῦρ· ἢ τούτων μὲν οὐ-
δὲν, ὁ δ' ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ
ἀκούειν καὶ ὁρᾶν καὶ ὀσφραίνεσθαι, ἐκ τούτων δὲ γίγνοιτο
d *μνήμη καὶ δόξα, ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης τὸ ἠρε-*
μεῖν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἐπιστήμην. 18. *καὶ αὖ τούτων*
τὰς φθορὰς σκοπῶν, καὶ τὰ περὶ τὸν οὐρανόν τε καὶ τὴν 32,
γῆν πάθη, τελευτῶν οὕτως ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν
σκέψιν ἀφυὴς εἶναι ὡς οὐδὲν χρῆμα. τεκμήριον δέ σοι ἐρῶ
ἱκανόν. ἐγὼ γὰρ ἃ καὶ πρότερον σαφῶς ἠπιστάμην, ὥς
γε ἐμαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκουν, τότε ὑπ' αὐτῆς τῆς
σκέψεως οὕτω σφόδρα ἐτυφλώθην ὥστε ἀπέμαθον καὶ
ταῦτα ἃ πρὸ τοῦ ᾤμην εἰδέναι.“

19. *Ταῦτα Σωκράτης αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ πᾶσιν ἀοίδι-*
μος Ἕλλησιν. ὅτε τοίνυν καὶ τῷ τηλικούτῳ φιλοσόφῳ τοιάδε
p. 27 *ἐδόκει εἶναι τὰ τῆς τῶν δηλωθέντων φυσιολογίας, εἰκότως*

---

17 *καλοῦσιν d.* 18 *ὑπερίφανον d.* *εἶναι ἐδόκει εἰδέναι a h, ἐδόκει εἶναι εἰδέναι o g f c, n, (d?), b i e.* *εἰδέναι* (mut. ex *εἶναι*) *h.* 19 *γίνεται* codices. *διὰ τί γίνεται ἕκαστον* om. *c.* 21 *ἄνω καὶ κάτω o g f c, n d, b i e.* *μετέβαλον g f c.* 22 *τα τοιαδε* in marg. sec. m. *a.* *ἆρα a h.* *τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ θερμὸν o g f c, n d, b i e.* 23 *ὥστι* (*νες* sec. m. superscr.) *a.* *τότε* om. *c.* 24 *ξυντρέφεται* (*ξυντ* in ras.) *a.* *τὸ αἷμα* (*ὸ αἷ* in ras.) *a.* *ᾧ*] *ὃ d.* 27 *τοῦ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν a h.* 29 *γενέσθαι a, γίνεσθαι o g f c, b i e, γίγνεσθαι n d.*

32, 1 *τε*] *δὲ a h.* 2 *πρὸς ταύτην* — 4 *ἠπιστάμην* inseruit m. sec. *b.* 4 *α*] *ἂν* (sed *ἃ* superscr.) *d.* *πρώτερον d.* *γε*] *τε i.* 5 *σκέψεως*] *σήσψεως a.* 6 *οὕτως h, o g f c, n d.* *ἐτυφλώθη o g f c.* *ὥστε*] *ὡς a, ὥστ' o g f c, n d.* *ταῦτα a h, ταῦθ'* ceteri. 7 *πρὸ τούτου a h.* 8 *αὐτὸς* om. *d.* *ἐκεῖνος καὶ πλάτων οἱ πᾶσιν ἀοίδιμοι h.* 10 *εἶναι ἐδόκει a h, ἐδόκει εἶναι o g f, n d, b i e.*

μοι δοκῶ καὶ ἡμᾶς τὴν τούτων ἁπάντων ἀθεότητα παρῃτῆσθαι, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς πολυθέου πλάνης αὐτῶν οὐκ ἔοικεν εἶναι ἀλλότρια τῶν εἰρημένων. τοῦτο μὲν οὖν ἐπὶ καιροῦ τοῦ προσήκοντος ἐλεγχθήσεται, καθ' ὃν ἀποδείξομεν ὅτι πρῶτος Ἑλλήνων Ἀναξαγόρας νοῦν ἐπιστῆσαι τῇ τοῦ παντὸς αἰτίᾳ μνημονεύεται. νῦν δέ μοι ἐπὶ τὸν Διόδωρον μετάβα, καὶ σκόπει οἷα περὶ τῆς πρώτης τῶν ἀνθρώπων θεολογίας ἱστορεῖ·

IX. *„Τοὺς δ' οὖν κατ' Αἴγυπτον ἀνθρώπους τὸ πα-* b *λαιὸν γενομένους ἀναβλέψαντας εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὴν τῶν ὅλων φύσιν καταπλαγέντας τε καὶ θαυμάσαντας, ὑπο-* c *λαβεῖν εἶναι δύο θεοὺς ἀϊδίους τε καὶ πρώτους, τόν τε ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ὧν τὸν μὲν Ὄσιριν, τὴν δὲ Ἶσιν ὀνομάσαι, ἀπό τινος ἐτύμου τεθείσης ἑκατέρας τῆς προσηγορίας.* 2. *μεθερμηνευομένων γὰρ τούτων εἰς τὸν Ἑλληνικὸν τῆς διαλέκτου τρόπον εἶναι τὸν μὲν Ὄσιριν πολυόφθαλμον, εἰκότως· πάντῃ γὰρ ἐπιβάλλοντα τὰς ἀκτῖνας ὥσπερ πολλοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπειν ἅπασαν γῆν καὶ θάλατταν· καὶ τὸν ποιητὴν δὲ λέγειν σύμφωνα τούτοις,*

---

14 *εἰρημένων*] *εἰρημένων αὐτῶν h.* 19 *τὸν διόδωρον*] *τοῦτο a h.* 19 *ἱστόρηται b i.* 23 *δύο* om. *o g f c, n d, b i e.* 24 *τὸ μὲν e.* 25 *ὠνομάσαι i.* *ἐτύμου*] *ἑτοίμου a h, i e, ἑτύμου d.* 26 *ἑκατέρῳ προσηγορίας g f c* (in *ο* casus desunt) *i, ἑκατέρας προσηγ.* (sed m. sec. mut. *ας* in *ω*) *b.* 27 *τῆς* om. *b.* 28 *τὸν μὲν a h, μὲν τὸν* ceteri. 29 *παντὶ o g f c, n d, b i.* *ἐπιβαλόντα o g c.* *ὀφθαλμοῖς πολλοῖς o g f c, n d, b i e.* *τὴν γῆν a h.* *θάλασσαν o g f c, n d, b i e.*

---

20 Diodorus 1, 11. 20 *διοδώρου g.* 20 *ὅτι οἱ παλαιοὶ τῶν κατ' οὐρανὸν φωστῆρας μόνους ἔσεβον, μηδὲν περὶ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ ἱδρύσεως οὐδὲ περὶ δαιμόνων ἐπιστάμενοι a h.* *ὅτι οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων τους κατ' οὐρανὸν φωστῆρας ἔσεβον μόνον (μόνον* om. *o g), μηδὲν περὶ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ (θν b) ἀλλ' οὐδὲ περὶ ξοάνων ἱδρύσεως οὐδὲ περὶ δαιμόνων ἐπιστάμενοι b i, o g.*

25 primum: conus et pars circuli, signa solis et lunae; deinde: *τί ὄσιριν αἰγύπτιοι τὸν ἥλιον φασίν· ὄσιρις δὲ πολυοφθαλμὸς ἑρμηνεύεται, ὅπερ διὰ τῶν ἀκτίνων δῆθεν ἥλιος ποιεῖν ὑποπτεύεται. ἶσιν δὲ τὴν σελήνην, ἥτις καὶ αὐτη εἰς ἑλλάδα μεταβαλλομένη φώνην την παλαιὰν βούλεται δηλοῦν ἀπὸ τοῦ ἀιδίου καὶ παλαίου γενέσεως a.*

Ἥλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει. 33,

d 3. τῶν δὲ παρ' Ἕλλησι παλαιῶν μυθολόγων τινὲς τὸν Ὄσιριν Διόνυσον προσονομάζουσι καὶ Σείριον παρωνύμως. ὧν Εὔμολπος μὲν ἐν τοῖς Βακχικοῖς ἔπεσί φησιν

ἀστροφαῆ Διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπόν,

Ὀρφεὺς δὲ

τοὔνεκά μιν καλέουσι Φάνητά τε καὶ Διόνυσον.

φασὶ δέ τινες καὶ τὸ ἔναμμα αὐτῷ τὸ τῆς νεβρίδος ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων ποικιλίας περιῆφθαι. 4. τὴν δὲ Ἶσιν μεθερμηνευομένην εἶναι παλαιάν, τεθειμένης τῆς προσηγορίας τῇ σελήνῃ ἀπὸ τῆς ἀϊδίου καὶ παλαιᾶς γενέσεως· κέ-
p. 28 ρατα δ' αὐτῇ περιτιθέασιν ἀπό τε τῆς ὄψεως, ἣν ἔχουσα φαίνεται καθ' ὃν ἂν χρόνον ὑπάρχῃ μηνοειδής, καὶ ἀπὸ τῆς καθιερωμένης αὐτῇ βοὸς παρ' Αἰγυπτίοις. τούτους δὲ τοὺς θεοὺς ὑφίστανται τὸν σύμπαντα κόσμον διοικεῖν."

5. Τοιαῦτα μὲν οὖν καὶ ταῦτα. ἔχεις δὲ καὶ ἐν τῇ Φοινικικῇ θεολογίᾳ ὡς ἄρα Φοινίκων οἱ πρῶτοι φυσικοὶ „ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς λοιποὺς πλανήτας ἀστέρας καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ τούτοις συναφῆ θεοὺς μόνους ἐγίνωσκον," καὶ ὅτι τούτοις οἱ παλαίτατοι „τὰ τῆς γῆς ἀφιέρωσαν βλαστήματα, καὶ θεοὺς ἐνόμισαν, καὶ προσεκύνουν ταῦτα, ἀφ' ὧν αὐ-

---

33, 1 e codicibus n d, e in hoc libro nihil amplius affertur. ἡέλιος (ς in ras.) *a*. ἐφορᾶι et ἐπακούει sed ς postea (sec. m.?) additum ad utrumque, ad prius in ras. *a*. ἐφορᾶ et ἐπακούει sine ς *ceteri* praeter *h*. 3 προσονομάζουσιν *a*, προσονομάζουσι *h*, *o g f c*, προσαγορεύουσι *b i*. σίριον *a h*. 6 ἀστροφᾶν *i*. διόνυσσον *a*, διόνυσον (σ super υ erasum) *h*, διόνυσσον (sed sec. m. mut. σσ in σ) *b*. ἀκτίνεσι *h*, *o g f c*. πυρωτὸν *c*. 8 τε καὶ (ε κ in ras.) *a*. διόνυσσον *a h*, *b* ut supra. 11 δὲ] δ' *a h*. 14 τε om. *h*. 16 ὑπάρχει *b i* (sed m. sec. mut. ει in οι *b*). 19 οὖν om. *h*, *o g f c*, *b i*. 20 φοινικικῆι (posterius κ in duar. litt. ras.) *a*, φοινικῆ *h*, *o g f c*, *b i*. 21 ἥλιον (καὶ om.) σελήνην *g f c*. τὴν σελήνην *a h*. τοὺς πλανήτας τοὺς λοιποὺς *h*. 22 ἀστέρας om. *h*. 23 μόνον *o g f c*, *b i*. παλαίοτατοι (sic) *h*. τὰ om. *a h*. 24 ἐνόμησαν *c*. 25 προσεκύνησαν *h*. τε] καὶ *a h*.

---

19 περὶ τῆς φοινίκων θεολογίας *a*.

τοί τε διεγίνοντο καὶ οἱ ἑπόμενοι, καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν πάντες, καὶ χοὰς καὶ ἐπιθύσεις ἐτέλουν.“ ἔλεον δὲ καὶ οἶκτον καὶ κλαυθμὸν βλαστήματι γῆς ἀπιόντι καθιέρουν, καὶ γενέσει ζῴων ἐκ γῆς πρώτῃ καὶ τῇ ἐξ ἀλλήλων, καὶ τελευτῇ, καθ’ ἣν τοῦ ζῆν ἀπήρχοντο. 6. „αὗται δ’ ἦσαν αἱ ἐπίνοιαι τῆς προσκυνήσεως ὅμοιαι τῇ αὐτῶν ἀσθενείᾳ καὶ 34, 1 ψυχῆς ἔτι ἀτολμίᾳ.“ ταῦτα καὶ ἡ Φοινίκων γραφή, ὡς ἑξῆς ἀποδειχθήσεται. ἀλλὰ καὶ τῶν καθ’ ἡμᾶς γεγονὼς αὐτὸς ἐκεῖνος, ὁ ταῖς καθ’ ἡμῶν λαμπρυνόμενος δυσφημίαις, c ἐν οἷς ἐπέγραψε „Περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς“ καὶ τῶν παλαιῶν ἀρχαιότητος τὴν μνήμην ὧδέ πως αὐτολεξεί, Θεοφράστῳ μάρτυρι χρώμενος, παρατίθεται·

7. „Ἀνάριθμος μέν τις ἔοικεν εἶναι χρόνος, ἀφ’ οὗ τό γε πάντων λογιώτατον γένος, ὥς φησι Θεόφραστος, καὶ τὴν ἱερωτάτην ὑπὸ τοῦ Νείλου κτισθεῖσαν χώραν κατοικοῦν ἤρξαντο οἱ πρῶτοι ἐφ’ ἑστίας τοῖς οὐρανίοις θεοῖς θύειν, οὐ σμύρνης οὐδὲ κασίας καὶ λιβανωτοῦ κρόκῳ μιχθέντων ἀπαρχάς· πολλαῖς γὰρ γενεαῖς ὕστερον παρελήφθη d ταῦτα, καὶ πλάνης μαστὴρ ὁ ἄνθρωπος γιγνόμενος τῆς ἀναγκαίας ζωῆς μετὰ πολλῶν πόνων καὶ δακρύων σταγόνας τούτων ἀπήρξατο τοῖς θεοῖς· 8. οὐ τούτων οὖν ἔθυον πρότερον, ἀλλὰ χλόης, οἱονεί τινα τῆς γονίμου φύσεως

---

27 ἐπιχύσεις] ἐπιθύσεις *a h*, ἐχύσεις *c*. ἐπετέλουν *o g f c*. 28 κλαυθμῶν *h*. καὶ βλαστήματα *a h*, βλαστήματα *f*. 29 πρώτη (καὶ om.) τῇ *g f c*. 31 αἱ om. *a h*. 32 ταῦτα καὶ — 34, 8 θεόφραστος om. *b i*.

34, 3 ἐπέγρ-ν *a*. 4 ἐμψύχων ἀποχ. καὶ τῶν om. *a h*. καὶ] τῆς *o g f c*. 5 ωδέ om. *a h*. 6 παρατέθειται *o g f c*. 7 ἀνήριθμος *a h*. εἶναι ἔοικε *o g f c*. 9 ἀλλὰ δὴ καὶ την *b i*. 10 κατοικεῖν *omnes*, [κατοικοῦν Porphyrius]. ἐφ’] ἀφ’ *o g f c*. 11 οὐρανίοις] ἐν οὐνοῖς *o g f c*, *b i*. λιβανωτῷ *c*. μηχθέντων *c*. γὰρ om. *a h*. 13 ὕστερα *a h*, ὕστερον *o g f c*, *b i*. ἐρευνητὴς μαστὴρ *a h*. 14 γινόμενος *a h*. 15 τούτων om. *i*. 17 τίνας *a h*.

33, 21—23 = 40, 15—17. 33, 23—27 = 41, 30—42, 2. 33, 30—32 = 42, 4—5.

2 πορφύριον λέγει *a h*. 7 πορφυρίου *g*. Porphyrii De abstin. II, 5.

χνοῦν ταῖς χερσὶν ἀράμενοι. δένδρα μὲν γὰρ δὴ πρὸ ζῴων ἀνέδωκεν ἡ γῆ, τῶν δένδρων δὲ πολὺ πρόσθεν τὴν ἐπέτειον γεννωμένην πόαν· ἧς δρεπόμενοι φύλλα καὶ ῥίζας καὶ τοὺς ὅλους τῆς φύσεως αὐτῶν βλαστοὺς κατέκαιον, ταύτῃ τοὺς φαινομένους οὐρανίους θεοὺς τῇ θυσίᾳ δεξιούμενοι, καὶ τοῦ πυρὸς ἀπαθανατίζοντες αὐτοῖς τὰς τιμάς. 7. τούτοις γὰρ καὶ τὸ πῦρ ἀθάνατον ἐφύλαττον ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὡς
p. 29 ὂν μάλιστα αὐτοῖς ὁμοιότατον. ἐκ δὲ τῆς θυμιάσεως τῶν ἀπὸ γῆς θυμιατήριά τε ἐκάλουν καὶ τὸ θύειν καὶ θυσίας, ἃ δὴ ἡμεῖς ὡς τὴν ὑστέραν πλημμέλειαν σημαίνοντα οὐκ ὀρθῶς ἐξακούομεν, τὴν διὰ τῶν ζῴων δοκοῦσαν θεραπείαν καλοῦντες θυσίαν. 10. τοσοῦτον δὲ τοῖς παλαιοῖς τοῦ μὴ 35, 1
παραβαίνειν τὸ ἔθος ἔμελεν ὡς κατὰ τῶν ἐκλειπόντων τὸ ἀρχαῖον ἐπεισαγόντων δὲ ἕτερον ἀρασαμένους ἀρώματα τὰ θυμιώμενα προσαγορεῦσαι.“

b 11. Ταῦτα εἰπὼν ἐπιλέγει μεθ' ἕτερα·

„Πόρρω δὲ τῶν περὶ τὰς θυσίας ἀπαρχῶν τοῖς ἀνθρώποις προϊουσῶν παρανομίας, ἡ τῶν δεινοτάτων θυμάτων παράληψις ἐπεισήχθη ὠμότητος πλήρης, ὡς δοκεῖν τὰς πρόσθεν λεχθείσας καθ' ἡμῶν ἀρὰς νῦν τέλος εἰληφέναι, σφαξάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς βωμοὺς αἱμαξάντων“.

---

18 δὴ om. *a h*. 19 ἡ γῆ] ἤδη *a h*. τῶν om. *a h*. 20 ἐπέτιον *h*, ἐπέτεινον *f*. γενομένην *h*, *o g f c*, *b i*. 23 θυσίᾳ] θυαία *i*. δεξιού (μενοι sec. m. in ras.) *b*. αὐτοῖς ἀπαθανατίζοντες *a h*. ἀπαθανατίζοντας *i*. 25 ἐφύλαττον ἀθάνατον *b i*. ὂν] ἂν *o*. ὡς ὂν] ὅσον *a h*. 26 ὁμοιότητα *f*. ἐκ] καὶ *f*. 28 θυσίας ἃ δὴ] τὸ θυσιᾶσαι δ' *a h*. ἡμᾶς *c*. 30 καλοῦντες θυσίαν om. *a h*.

35, 1 ἔθος] ἔθνος *c*. ἔμελλεν *h*, ἤμελλεν *o g f c*, ἔμελεν (unum λ eras.) *b*. 3 ἀρασαμένοις (ι in ras. ex υ) *h*. θυόμενα (μι superscr.) *i*. 5 εἰπὼν] ἐπιὼν *o g f c*, *b i*. 9 λεχθείσας] ῥηθείσας *o g f c*. πρόσθεν λεχθ.] προσθελχθεισας *a h* (in marg. lit. minusculis sec. m. *a* λεχθείσας).

---

1 scholion evanidum circiter sex vocum in *a*. 6 Porphyrii De abstin. II, 7 init. 14 πλάτωνος *g*. 17 Plato Cratyl. p. 397, c; idem Eus. 106, 11—14; 124, 29—32. 24 ὅτι μηδεμία τις ἦν αὐτοῖς περὶ θεῶν μυθολογία οὐδέ γε ξοάνων ἵδρυσις *a h* (sed οὐδεμία pro μηδεμία et μηδὲ pro οὐδὲ in *h*).

12. *Τοσαῦτα καὶ ὁ Πορφύριος οὐ μᾶλλον ἢ ὁ Θεόφραστος. ἐπισφράγισμα δὲ τοῦ λόγου γένοιτ' ἂν ἡμῖν ὁ Πλάτων ἐν Κρατύλῳ, πρόσθεν τῶν εἰρημένων αὐτῷ περὶ τῶν Ἑλλήνων ὧδέ πη φάσκων πρὸς ῥῆμα·*

„Φαίνονταί μοι οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους τοὺς θεοὺς ἡγεῖσθαι, οὕσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ οὐρανόν· ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες πάντα ἀεὶ ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως τῆς τοῦ θεῖν θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι."

13. *Ἀλλ' ὅτι μὲν οἱ πρῶτοι καὶ παλαίτατοι τῶν ἀν-* d *θρώπων οὔτε ναῶν οἰκοδομίαις προσεῖχον οὔτε ξοάνων ἀφιδρύμασιν, οὔπω τότε γραφικῆς οὐδὲ πλαστικῆς ἢ γλυπτικῆς ἢ ἀνδριαντοποιητικῆς τέχνης ἐφευρημένης, οὐδὲ μὴν οἰκοδομικῆς οὐδὲ ἀρχιτεκτονικῆς πω συνεστώσης, παντί τῳ οἶμαι συλλογιζομένῳ δῆλον εἶναι.* 14. *ὅτι δὲ οὐδὲ τῶν μετὰ ταῦτα κατωνομασμένων θεῶν τε καὶ ἡρώων μνήμη τις τοῖς τότε παρῆν, οὔτ' οὖν τις ἦν αὐτοῖς Ζεύς, οὐ Κρόνος, οὐ Ποσειδῶν, οὐκ Ἀπόλλων, οὐχ Ἥρα, οὐκ Ἀθηνᾶ οὐ Διόνυσος, οὐδέ τις ἕτερος θήλειά τε καὶ ἄρρην θεός, οἷοι μετὰ ταῦτα μυρίοι παρά τε βαρβάροις καὶ Ἕλλησιν, ἀλλ' οὐδὲ δαίμων τις ἀγαθὸς ἢ φαῦλος ἐν ἀνθρώποις ἐθαυμάζετο, μόνα δὲ τὰ φαινόμενα τῶν οὐρανίων ἄστρων, παρὰ* p. 30 *τὸ θέειν, ὅπερ ἐστὶ τρέχειν, θεῶν τε προσηγορίας, ὡς*

---

13 δὲ om. *o g f c, b i.* 14 *προύσθεν g c* (sed *υ* paene eras. in *g*). 15 *ὧδὲ πιφάσκων f.* 17 *τῶν περὶ*] *τῶν* om. *a h.* 18 *τούτους*] *τουτέστι b i. τοὺς θεοὺς a h* (similiter 106, 12, sed non item 124, 30), *τοὺς* om. ceteri. 19 *ὥσπερ h.* 19 *ἥλιον τε καὶ a h.* 22 *θεῖν* omissum, sed *θέειν* superscr. sec. m. *a*, *θέειν h.* 27 *ἢ γλυπτικῆς* om. *a h.* *ἀνδριαντοποιϊκῆς a h* (posterius *ι* in ras. *h*). 28 *ἐφευρη(μένης* in ras.) *b.* 29 *πω*] *πως a h*, om. *o g f c*, (*b?*) *i.* 30 *εἶναι δῆλον b.*

36, 2 ὁ *ζεῦς καὶ κρόνος a h.* 3 *οὐκ ἀπόλλων*] *οὐ ἀπ.* mutat. in *οὐδ' ἀπ. a*, *οὐδ' ἀπ. h.* 4 *διόνυσσος*, sed m. sec. mut. *σσ* in *σ b.* *ἄρην o g c*, *ἄρην* (aliud *ρ* superscr.) *i.* 5 *θεὸς* om. *a h.* *οἷοι*] *ἢ οἱ a h.* *παρά τε*] *τε παρὰ b i.* 9 *τε*] *δε* (*η*

αὐτοί φασιν, ἐτύγχανε, καὶ οὐδὲ ταῦτα ταῖς διὰ ζῴων
θυσίαις καὶ ταῖς μετὰ ταῦτα περινοηθείσαις τιμαῖς ἐθρη-
σκεύετο — οὐχ ἡμέτερος ὁ λόγος, οἴκοθεν δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν
Ἑλλήνων ἡ μαρτυρία διὰ τῶν προτεθειμένων φωνῶν καὶ
τῶν αὖθις ἑξῆς παρατεθησομένων τὴν ἀπόδειξιν παρασχο-
μένη. 15. τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἱεροὶ καθ' ἡμᾶς διδάσκουσι λό-
γοι, πᾶσι μὲν τοῖς ἔθνεσι τὸ κατ' ἀρχὰς τὴν τῶν ὁρωμέ-
νων φωστήρων τιμὴν ἀπονενεμῆσθαι περιέχοντες, μόνῳ
b δὲ τῷ Ἑβραίων γένει τὴν ἐποπτείαν ἀνατεθεῖσθαι [τῆς
θεωρίας] τοῦ τῶν ὅλων ποιητοῦ τε καὶ δημιουργοῦ θεοῦ καὶ
τῆς εἰς αὐτὸν ἀληθοῦς εὐσεβείας. 16. οὐκ ἄρα τις ἦν θεογο-
νίας Ἑλληνικῆς ἢ βαρβαρικῆς τοῖς παλαιτάτοις τῶν ἀνθρώπων
λόγος, οὐδὲ ξοάνων ἀψύχων ἵδρυσις οὐδ' ἡ νῦν πολλὴ
φλυαρία τῆς τῶν θεῶν ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν κατ-
ονομασίας. 17. αἱ γοῦν προσηγορίαι καὶ τὰ ὀνόματα ἐξ
ἀνθρώπων ὕστερον ἐφευρημένα οὔπω τότε ἐν ἀνθρώποις
ἐγνωρίζετο, ἀλλ' οὐδὲ δαιμόνων καὶ πνευμάτων ἀφανῶν
c ἀνακλήσεις, οὐκ ἔκτοποι περὶ θεῶν καὶ ἡρώων μυθολογίαι,
οὐκ ἀπορρήτων τελετῶν μυστήρια, οὐδ' ὅλως τι τῆς πολ-
λῆς καὶ ἀδολέσχου τῶν μετέπειτα ἀνδρῶν δεισιδαιμονίας.
18. ἀνθρώπων ἄρα ταῦτα ἦν εὑρήματα καὶ θνητῆς φύσεως 37, 1
ἀναπλάσματα, μᾶλλον δὲ τρόπων αἰσχρῶν καὶ ἀκολάστων
ἐπιτεχνήματα, κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν θεῖον λόγιον τὸ φάσκον

---

supra ε scripsit sec. m.) *a*, δὲ *h*. 9 ἐτύγχανον *a h*, *o g f c*, *b* (sed m. sec. mut. ον in ε *b*). 11 ἐθρισκεύετο *a*, εἰσθρησκεύετο *b*. 16 μὲν γὰρ τοῖς (*o*?) *g f c*. ἔθνεσιν *h*. τὸ om. *a h*. 17 τῶν om. *a*, *f*. ἀπονενεμῆσθαι περιέχοντες] τὴν ἀπόδειξιν ἔχοντες *b i*. 18 ἐποπτίαν *h*, ἐσοπτείαν [*o*] *g f c*. 19 τῆς θεωρίας om. *a h*. 20 τε om. *b i*. 21 εὐσεβείας ἀληθοῦς *h*. 22 βαρβάρου *o*, *b i*, βαρβάρων *g f c*. παλαιοτάτοις *a h*. 23 λόγος (littera erasa inter ο et ς) *a*. ἀψύχων om. *o g f c*, *b i*. ἱδρύσεις *o g f c*, *b i*. οὐδὲ ἡ *a h*. 24 πολλὴ φλυαρία] πολυφλυαρία (in marg. sec. m. λλὴ) *a*, πολυφλυαρία *h*. τῆς om. *g f c*. ἀρένων *g c*. 26 ἐφευρητὰ *b i*. 27 οὐδὲ] οὐ *i*. 28 ἀφανῶν om. *a h*. 29 μυθολ.] θεολογίαι *o g f c*, *b i*. ἀπορρήτων καὶ *i*. 30 τελεταὶ *g f c*. τι] τίς *h*. 32 ἦν ταῦτα *o g f c*, *b i*.

37, 2 κατὰ] καὶ *c*, *i*. ἡμῶν *a h*. 3 θεῖον] ὅσιον *a h*. τὸ om. *o g f c*, *b i*.

„ἀρχὴ πορνείας ἐπίνοια εἰδώλων.“ 19. ἡ γοῦν τῶν ἐθνῶν ἁπάντων πολύθεος πλάνη μακροῖς ὕστερον αἰῶσι πέφανται, ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων, διαβᾶσα d
δὲ ἐκ τούτων ἐπί τε τὰ λοιπὰ ἔθνη καὶ μέχρις αὐτῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ τοῦτο πάλιν ἡ τῶν παλαιτάτων ἱστορία κατέχει, ἣν καὶ αὐτὴν ἐπισκέψασθαι καιρὸς ἀπὸ τῶν Φοινίκων ἀρξαμένους.

20. Ἱστορεῖ δὲ ταῦτα Σαγχουνιάθων, ἀνὴρ παλαίτατος καὶ τῶν Τρωϊκῶν χρόνων, ὥς φασι, πρεσβύτερος, ὃν καὶ ἐπ' ἀκριβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ τῆς Φοινικικῆς ἱστορίας ἀποδεχθῆναι μαρτυροῦσι. Φίλων δὲ τούτου πᾶσαν τὴν συγγραφὴν ὁ Βύβλιος, οὐχ ὁ Ἑβραῖος, μεταβαλὼν ἀπὸ τῆς Φοινίκων γλώττης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἐξέδωκε. μέμνη- p. 31
ται τούτων ὁ καθ' ἡμᾶς τὴν καθ' ἡμῶν πεποιημένος σύσκευὴν ἐν τετάρτῳ τῆς πρὸς ἡμᾶς ὑποθέσεως, ὧδε τῷ ἀνδρὶ μαρτυρῶν πρὸς λέξιν.

---

6 δὲ] τε [o] *g f c*, *b i*. 8 τοῦτο] τούτων *o g f c*, *b i*. 9 αὐτὴν (ν additum, nisi fallor) *a*. 10 φοινίκων *a h*, *g f c*, φοινικικῶν *o*, *b i*. 11 δὲ] δὴ *a h*. ταῦτα] πᾶσα (sed ταῦτα superscr.) *b*. 11 παλοιότατος *a h*. πρεσβύτατος *a h*. ὃν (ὃ in ras.) *a*, οὗ *c*. 13 φοινικης (in marg. sec. m. κικῆ) *a*, φοινικῆς *h*, *g f c*, *b*, φοινικῆς (κι superscr.) *i*. 14 ἀποδειχθῆναι *g f*, ἀναδειχθῆναι (sed ἀπο superscr.) *c*, ἀποδειχθῆσα (m. sec. ἀποδειχθείσῃ) *b*, ἀποδειχθείσῃ *i*. μαρτυροῦσιν *a*. 15 συγγρ.] γραφὴν *a h*. βίβλιος *f*. 16 γλώσσης *o g f*, *b i*.

---

3 Sap. 14, 12. 11 ὅτι νεώτερα τῶι βίωι παρεισῆκται τὰ παρὰ τῶν θεῶν (περὶ θεῶν *h*) παρὰ τοῖς λοιποῖς τεθρυλημένα *a h*. 18 πορφυρίου *g*.

Lib. VI, cap. 7.

p. 255 „Σὲ οὖν ἐν Δελφοῖς καθῆσθαι μὴ δυνάμενον, μηδ' εἰ 291,26
b βούλοιο, σιωπᾶν. ὁ δ' Ἀπόλλων ἄρα ὁ τοῦ Διὸς υἱὸς νυνὶ
βούλεται, οὐχ ὅτι βούλεται, ἀλλ' ὅτι ὑπ' ἀνάγκης εἰς τὸ
βουληθῆναι" τέτακται. 2. δοκῶ δέ μοι τὰ λοιπὰ πάντα
παρεὶς, ἐπειδὴ εἰς τοῦτον τὸν λόγον οὐκ οἶδ' ὅπως ὑπήχ-
θην, οἰκεῖόν τι καὶ ἀξιοζήτητον ζητήσειν πρᾶγμα. ἀπόλωλε
γὰρ τό γε ἐπὶ τοῖς σοφοῖς, ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἀπό- 292,1
λωλεν, εἴτε οἰακά τις αὐτὸ εἴτε ἕρμα εἴτε κρηπῖδα ὀνομάζων
χαίρει, τῆς ἡμετέρας ζωῆς ἡ ἐξουσία, ἣν ἡμεῖς μὲν αὐτοκρά-
c τορα τῶν ἀναγκαιοτάτων τιθέμεθα. Δημόκριτος δέ γε, εἰ μή
τι ἠπάτημαι, καὶ Χρύσιππος, ὁ μὲν δοῦλον, ὁ δὲ ἡμίδουλον
ἐπινοεῖ τὸ κάλλιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἀποδεῖξαι. 3. ἀλλὰ
τούτων μὲν λόγος τοσοῦτος, ὅσον ἄν τις ἀξιώσειεν ἄν-
θρωπος ὢν ἀνθρώπους· εἰ δ' ἤδη καὶ τὸ θεῖον ἡμῶν κα-
ταστρατεύεται, παπαῖ, οἷα πεισόμεθα. 4. ἀλλ' οὐκ εἰκὸς,
οὐδὲ δίκαιον, ἀπὸ γοῦν τούτων τεκμαιρομένοις ἡμῖν·

291, Lectiones codicum i, b, o g, n d afferuntur. 28 υἱὸς] ἀδελφὸς *o g*. posterius βούλεται om. *o g*. 32 ἀξιοζητον (τη superscr.) *n*. τό γε *i b n*, τότε *o g*, το 'γ' *d*.
292, 1 ἀπόλλωλεν *d*. 2 κρηπῖδα *g*. ὀνομάζει *b*, *o g*, *n d*. 3 χαίρει om. *b*, *o g*, *n d*. 4 αὐτοκράτωρα *d*. 5 δε γε] δέγει *d*. γε om. *i*. 7 ἀνων *b*, *o g*. ἀποδεῖξαι *i*, *b*, *n* (*d*?), ἐπιδεῖξαι *o g*. 8 τοσοῦτον *d*. 8 ἄνος ὢν ἀνοὺς *i*, ἄνος ὢι ἀνοῖς *b*, *o g*, *n* (*d*?). 9 ἡμῶν] ἡμῖν (ῖ in ras.) *n*. καταστρατεύεσθαι *b*.

26 ὅπως καὶ αὐτῶν ἑλλήνων οἱ φιλόσοφοι τὰς τῶν θεῶν αὐτῶν περὶ εἱμαρμένης δόξας ὀρθοτέροις ἀπήλεγξαν λογισμοῖς ἀπὸ τῶν οἰνομάου omnes codd.

ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
εἴσω τὸ προβόλαιον ἔχων πεφυλαγμένος ἧσο. d

5. τί γάρ, φησὶν ὁ Ἀργεῖος, εἰ βουλοίμην, ἔξεστί μοι, καὶ δύναμαι, εἴ μοι δόξει, ἧσθαι καὶ πεφυλάχθαι; ἔξεστιν, εἴποις ἄν, καὶ δύνασαι· ἢ πῶς ἄν σοι τοῦτ' ἐγὼ προσέταττον;

6. Χείρωνος φίλε τέκνον ἀγακλειτοῖο Κάρυστε,
Πήλιον ἐκπρολιπὼν Εὐβοίας ἄκρον ἱκέσθαι,
ἔνθ' ἱερὰν χώραν κτίζειν σοι θέσφατόν ἐστιν.
ἀλλ' ἴθι, μηκέτι μέλλε.

7. ἦ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐπ' ἀνθρώπῳ τί ἐστιν, ὦ Ἄπολλον, p. 256
καὶ βουληθῆναι Πήλιον ἐκπρολιπεῖν κύριός εἰμι ἐγώ; καὶ μὴν ἤκουον παρὰ πολλῶν καὶ σοφῶν ὅτι εἴ μοι πέπρωται Εὐβοίας ἄκρον ἱκέσθαι καὶ ἱερὰν χώραν κτίζειν, καὶ ἵξομαι καὶ κτιῶ, εἴτε λέγεις εἴτε μή, καὶ εἴτε βουλοίμην εἴτε μή. εἰ δέ με δεῖ καὶ βουληθῆναι, ὅτι μοι ἀνάγκη ἐστὶ καὶ εἰ μὴ βουλοίμην βουληθῆναι — ἀλλὰ σὺ ὦ Ἄπολλον, πιστεύεσθαι δικαιότερος. 8. ἔοικα δή σοι μᾶλλον προσέξειν.

ἄγγειλον Παρίοις, Τελεσίκλεες, ὥς σε κελεύω b
νήσῳ ἐν Ἠερίῃ κτίζειν εὐδείελον ἄστυ.

Ἀγγελῶ, νὴ Δία, (φήσει τάχα πού τις τετυφωμένος, ἤ σε

---

12 περικτιόνεσι *b*. ἀθανοτι (aliud ο super ν, οτι paene eras.) *b*, ἀθάνατοιτι *o*. θεοῖσι *g*. 13 εἴσω] εἶσαι *i*. τὸ] τὸν *omnes*. 13 ἧσε *b*, *o g*. 15 δόξαι *i d*, δόξει *b*, *o g*, δόξειεν (εν in ras.) *n*. 18 ἀγακλυτοῖο *omnes*. κάριστε, *b*, *n d*. 19 πήλιον] πόλιον (ό in ras.) *i*, πόλιον *o g*, *n d*, πώλιον *b*. εὐοίας *b*, *o g*, *n d*. 22 ἀληθῶς om. *n d*. ἐπ. om. *n*. ἐπ' ἄνων *i*. ἄπολλων (o superscr.) *o*, ἄπολλων *b*. 23 πήλιον] πώλιον *b*, *o g*, πόλιαν (ον superscr.) *n*, πόλι(αν add. sec. m. in ras.) *d*. 24 καὶ om. *n d*. 25 εὐοίας *b*, *o g*, *n d*. 26 ἴξομαι *b*, *o g*, *n d*. καθιῶ Dind.] κατιῶ *i*, idem aut κτιῶ *b*, κτιῶ *o g*, *n d*. λέγεις *i*, *o g*, λέγοις *b*, *n d*. με] γε *o g*. δεῖ] δὴ *b*. 29 ἄπολλων *b*. 32 ἠερίῃ] ἱερίη *omnes*, sed nonnulli spiritum lenem habent. εὐδ. ἄστυ om. *b*. ἄστυ (στυ in ras.) *n*.

---

12 et 13 cfr. Herodoti VII, 148.

ἐλέγχων,) κἂν μὴ κελεύσῃς· πέπρωται γάρ. καὶ ἔστι Θάσος μὲν ἡ Ἠερία νῆσος· ἥξουσι δ' ἐπ' αὐτὴν Πάριοι, Ἀρχιλόχου τοῦ ἐμοῦ υἱοῦ φράσαντος ὅτι ἡ νῆσος αὕτη πρὶν Ἠερία ἐκαλεῖτο. σὺ οὖν, δεινὸς γὰρ ἐπεξελθεῖν, οὐκ ἀνέξῃ, οἶμαι, αὐτοῦ οὕτως ὄντος ἀχαρίστου καὶ θρασέος, ὅς, εἰ c μὴ σὺ μηνῦσαι αὐτῷ ἐβουλήθης, οὐκ ἄν ποτε ἤγγειλεν, οὐδ' ἂν Ἀρχίλοχος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Παρίους ἐξενάγησεν, οὐδ' ἂν οἱ Πάριοι Θάσον ᾤκησαν. 9. οὐκ οἶδ' οὖν εἰ σὺ λέγεις μὲν ταῦτα, οὐκ οἶσθα δὲ ἃ λέγεις. ἀλλ' ἐπεὶ σχολὴν ἄγειν ἐοίκαμεν καὶ μακρὰ διαλέγεσθαι, ὁ δὲ λόγος οὐ πάρεργος, ἐκεῖνό μοι λέγε (ἴσως γὰρ καὶ ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἀρκεῖ). 10. ἆρά γέ τί ἐσμεν ἐγώ τε καὶ σύ; φαίης ἄν. τοῦτο δὲ ὁπόd θεν ἴσμεν; τῷ ποτ' ἄρα τοῦτο εἰδέναι ἐκρίναμεν; ἢ οὐκ ἄλλο ἱκανὸν οὕτως ὡς ἡ συναίσθησίς τε καὶ ἀντίληψις ἡμῶν αὐτῶν; 11. τί δ'; ὅτι ζῷά ἐσμεν πῶς ποτ' ἄρα ἐξεύρομεν; πῶς δ' ὅτι καὶ ζῴων, ὡς μὲν ἂν ἐγὼ εἴποιμι, ἄνθρωποι, καὶ ἀνθρώπων ὁ μὲν γόης, ὁ δὲ γόητος ἀπελεγκτής· ὡς δ' ἂν σύ, ὁ μὲν ἄνθρωπος, ὁ δὲ θεός, καὶ ὁ μὲν μάντις, ὁ δὲ συκοφάντης; καὶ ἔστω γέ σοι οὕτως ἔχον, ἐάνπερ ἔγωγε ἁλῶ. 12. πῶς δ' ὅτι διαλεγόμεθα ἐν τῷ παρόντι ἐγνώκαμεν; τί φῄς; ἆρ' οὐκ ὀρθῶς ἐκρίναμεν τὴν ἡμῶν αὐτῶν ἀντίληψιν τῷ πάντων ἐγγυτάτῳ πράγματι αὐτῷ; δῆλον ὅτι. οὐ γὰρ ἦν ἄλλο αὐτοῦ οὔτε ἀνώτερον οὔτε πρεσβύτερον οὔτε πιστότερον. 13. ἐπεὶ εἰ μὴ οὕτως ἕξει, μήτε ἄρα ὥς σέ τις εἰς Δελφοὺς παραγενέσθω λοιπὸν ὄνομα Ἀλκμαίων, ἀπεκτονὼς τὴν μητέρα, καὶ οἴκοθεν ἐλαυνόμενος καὶ οἴκαδε ἐπιθυμῶν. οὐ γὰρ

293, 2 κελεύσεις *d*. 3 ἠερία] ἡερία *b*, ἱερία *d*. 5 σu οὖν — usque ad 295, 18 ἀνάγκη om. *b*. 7 θρασέως *d*. μηνύσθαι (σαι super σθαι) *n*, μηνύσθαι *d*. 9 ἐξηναγησεν (ε super prius η) *d*. 12 μακρὰν *d*. 14 τί] τοι *g*. 15 δὲ om. *n d*. τῷ] τὸ *g*, *n d*. 16 ἱκανως mutatum in ἱκανὸν οὕτως *n*. ὡς καὶ ἡ *o*. 19 ἂν superscr. *g*. 20 οἱ μὲν γόεις *d*. 22 ἔχων *o g*, *d*. 24 τίς φῄς *o g*. 26 πράγματα [*o*] *g*, om. *n d*. 28 εἰ μὴ bis, prius del., *n*. 29 τις superscr. *n*. παραγινέσθω *i*. 30 ἀπεκτονος (ὼ superscr.) *n*, ἀπεκτονὸς *d*.

οἶδεν οὔτ' εἰ ἔστι τι αὐτὸς τὸ παράπαν, οὔτε εἰ οἴκοθεν p. 257
294, 1 ἐλαύνεται, οὔτ' εἰ οἴκαδε ἐπιθυμεῖ· ἀλλ' εἰ καὶ μαίνεται ὁ Ἀλκμαίων καὶ ὑπονεῖ τὰ μὴ ὄντα, ὅ γε Πύθιος οὐ μαίνεται. μηδὲ λέγε οὕτως

νόστον δίζηαι πατρίην ἐς γαῖαν ἱκέσθαι
Ἀμφιαρηιάδη.

οὐδὲ γὰρ σὺ οἶσθά πω εἴ σέ τις ἐρωτᾷ Ἀμφιαρηιάδης, οὐδ' εἰ σύ τι εἶ ὁ ἐρωτώμενος, καὶ λέγειν ἔχων περὶ ὧν τις ἐρωτᾷ. 14. μηδὲ Χρύσιππος ἄρα ὁ τὴν ἡμιδουλείαν εἰσά- b
γων, ὅ τί ποτέ ἐστιν αὐτὸ τοῦτο οὐκ εἰδώς, ἀπαντάτω εἰς τὴν Στοάν, μηδ' οἰέσθω ἀπαντήσεσθαι τοὺς βλέννους ἐκείνους ὡς αὐτὸν ἀκουσομένους τὸν οὔτιν· μηδὲ διατεινέσθω περὶ μηδενὸς καταστὰς πρὸς μὲν Ἀρκεσίλαον παρόντα, πρὸς δὲ Ἐπίκουρον οὐ παρόντα. 15. τί γάρ ἐστιν ὁ Ἀρκεσίλαος, τί δὲ ὁ Ἐπίκουρος, ἢ τί ἡ Στοά, ἢ τί οἱ νέοι, ἢ τίς ὁ οὔτις, οὔτ' οἶδεν οὔτε οἷός τε εἰδέναι· πολὺ γὰρ πρότερον οὐδ' εἰ αὐτός τί ἐστιν οἶδεν. 16. ἀλλ' οὐκ ἀνέξεσθε οὔτε ὑμεῖς οὔτε ὁ Δημόκριτος, εἰ λέγοι τις ταῦτα· οὐ γὰρ εἶναι c
πιστότερον μέτρον οὗ λέγω· οὐδ' εἰ δοκεῖ καὶ ἄλλα τινὰ εἶναι, τούτῳ γ' ἂν παρισωθείη· ἢ παρισωθείη μὲν ἄν, ὑπερβάλλοι δὲ οὐκ ἄν. 17. οὐκοῦν, φήσειεν ἄν τις, ὦ Δημόκριτε, καὶ σύ, ὦ Χρύσιππε, καὶ σύ, ὦ μάντι, ἐπειδὴ ἀγανακτεῖτε εἴ τις ἐθελήσειε παρελέσθαι τὴν ὑμῶν αὐτῶν ἀντίληψιν — οὐ γὰρ ἔτι τὰς πολλὰς ἐκείνας βίβλους εἶναι

---

31 οἶδεν in ras. g. οὔτ'] ἔτ' o g. 32 οὔτε εἰ] οὔτ' εἰ o g, n d. οὕτως εἰ οὔτε οἴκοθεν i.

294, 2 ὅ γε] ὁ δὲ d. 3 οὕτως] αὐτῷ i. 4 νοξον (στ superscr.) d. δίζηαι] δείξεις o g, δίξεις n d. ἐς] εἰς o g, n d. 5 ἀμφιαρηιάδη] ἀμφὶ ἀρκαδίη o g, ἀμφὶ ἀρηαδίης (μφι in ras.) n, ἀμφαρηαδίη (post φ una litt. erasa) d. 6 οὐδὲ — ἀμφιαρ. om. n. συ om. d ἀμφὶ ἀρκαδίης o g, ἀμφὶ ἀρηαδίης d. 7 ὁ ἐρωτ. — 8 μηδὲ in marg. d. 8 ὁ τὴν] καὶ τὴν o g. ἡμιδουλίαν g. 9 ἐστὶ τοῦτο ἅπαντάτω εἰς τὴν στοὰν o g, n d. οὐκ εἰδὼς om. codices, add. Vigerus. 14 τί δὲ] τί δ' o g, n d. [16 τε addidi.] 17 οἶδε n. οὔτε ὑμεῖς] οὐθ' ὑμεῖς o g, n d. 18 οὔτε ὁ] οὐθ' ὁ o g, n d. λέγει (οι superscr.) i, λέγει g. 19 ποστίτερον o g. 20 γ' ἂν] γοῦν o g, n d. pro priore παρισωθείη] περισωθείη i. 21 παρισωθείη μὲν ἂν] παρισωθείημεν n d. 23 ἐθελήσαι codices.

— φέρε καὶ ἡμεῖς ἀνταγανακτήσωμεν. 18. τί δή ποτε;
ἔνθα μὲν ἂν ὑμῖν δοκῇ, ἔσται τοῦτο καὶ πιστότατον καὶ
d πρεσβύτατον, ἔνθα δ' ἂν μὴ δοκῇ, ἐκεῖ καταδυναστεύσει
τι λεληθὸς αὐτοῦ εἱμαρμένη πεπρωμένη, διαφορὰν ἑκάστῳ
ὑμῶν ἔχουσα, τῷ μὲν ἐκ θεοῦ, τῷ δὲ ἐκ [τῆς] τῶν μικρῶν
ἐκείνων σωμάτων τῶν φερομένων κάτω καὶ ἀναπαλλομένων
ἄνω καὶ περιπλεκομένων καὶ διαλυομένων καὶ διισταμένων 295,
καὶ παρατιθεμένων ἐξ ἀνάγκης; 19. ἰδοὺ γὰρ ᾧ τρόπῳ
ἡμῶν αὐτῶν ἀντειλήμμεθα, τούτῳ καὶ τῶν ἐν ἡμῖν αὐθ-
αιρέτων καὶ βιαίων. οὐ λέληθε δὲ ἡμᾶς ὅσον τὸ μεταξὺ
τοῦ βαδίζειν καὶ τοῦ ἄγεσθαι, οὐδὲ ὅσον τοῦ αἱρεῖσθαι καὶ
τοῦ ἀναγκάζεσθαι. 20. ὧν δὲ ἕνεκα ταῦτα προσεισήνεγκα
p. 258 τῷ λόγῳ; ὅτι σε ἐκπέφευγεν, ὦ μάντι, ὧν κύριοί ἐσμεν
ἡμεῖς, καὶ ὁ τὰ πάντα εἰδὼς ταῦτά γε οὐκ ἂν εἰδείης, ὧν
τὰ πείσματα ἀνῆπται ἐκ τῆς ἡμετέρας βουλήσεως. 21. αὕτη
δέ γε ἐφαίνετο οὐκ ὀλίγων οὖσα πραγμάτων ἀρχή· ὧν δὲ ἡ
ἀρχή, ἥτις ἦν τῶν μετὰ ταῦτα αἰτία, ἐκπέφευγεν, ἦ πού γε
τὰ μετὰ τὴν ἀρχὴν εἰδείη ἂν οὗτος. 22. ἀναίσχυντος δηλαδὴ
ὁ Λαΐῳ προμαντευόμενος ὅτι αὐτὸν „ἀποκτενεῖ ὁ φύς." ἤμελλε
γάρ που ὁ φὺς κύριος ἔσεσθαι τῆς ἑαυτοῦ βουλήσεως, καὶ οὔ-
τε τις Ἀπόλλων οὔτε τις αὐτοῦ ὑπέρτερος ἐξικνεῖσθαι ἱκα-
b νῶς οὐδεμιᾷ δυνάμει ὧν οὐκ ἔστιν οὔτε ὕπαρξις οὔτε γε-
νέσεως ἀνάγκη. 23. ἐκεῖνο γὰρ δὴ τὸ καταγελαστότατον
ἁπάντων, τὸ μίγμα καὶ ἡ σύνοδος τοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀν-
θρώποις τι εἶναι καὶ εἱρμὸν οὐδὲν ἧττον εἶναι. προσεοικέ-
ναι γὰρ αὐτόν, ὡς λέγουσιν οἱ σοφώτεροι, τῷ Εὐριπιδείῳ

---

27 *πρεσβύτερον o g.* 28 *δοκῇ* (*ῇ* in ras.) *n, δοκεῖ d.* *καταδυναστεύσαι d.* 30 *ἐκ τῆς] ἐκτὸς o g.* 31 *τῶν] τῶ d.*
295, 1 *ἱσταμένων o g, n d.* 3 *αὐθερέτων* (*αι* super *ε*) *d.* 5 *οὐδ' o g, n d.* 6 *προσεισήνεγκα i, προσήνεγκα* ceteri. *κύριοι* (*ύ* in ras.) *n.* 9 *ἀνῆπτε o.* 11 *δέ γε ἡ o g, n d.* 12 *ἐκπέφευγε g.* 14 *ἤμελλε ὁ φὺς n d.* 15 *οὔτε] οὐκέ d.* 16 *ἀπόλλων ἢ αὐτοῦ τις ὑπέρτερος o g, n d.* 16 *ἱκανῶς* (*ὸ* superscr.) *d.* 17 *ὕπαρξιν o g.* 18 *καὶ ἐκεῖνο b.* *δὴ] ἐστι b.* 21 *αὐτὸν* (*τὸ* in ras.) *n.* *σοφώτατοι b.* 22 *εὐριππιδίω i.*

---

14 Euripid. Phoen. 19.

λόγῳ. 24. τεκνῶσαί μὲν γὰρ ἐθελῆσαι τὸν Λάϊον, κύριον εἶναι τὸν Λάϊον, καὶ τοῦτο ἐκπεφευγέναι τὴν Ἀπωλλωνίαν ὄψιν· τεκνώσαντι δ' αὐτῷ ἐπεῖναι ἀνάγκην ἄφυκτον ὑπὸ τοῦ φύντος [αὐτὸν] ἀποθανεῖν· οὕτως οὖν τὴν ἐπὶ τῷ c μέλλοντι ἀνάγκην παρέχειν τῷ μάντει τὴν τοῦ γενησομένου προαίσθησιν. 25. ἦν δέ που καὶ ὁ φὺς τῆς ἰδίας βουλήσεως κύριος, ὥσπερ ὁ φύσας, καὶ ὡς ἐκεῖνος τοῦ τεκνῶσαι καὶ μή, οὕτως οὗτος τοῦ ἀποκτεῖναι καὶ μή. τοιαῦτα δὲ ὑμῶν τὰ μαντεύματα πάντα· καὶ ὁ Εὐριπίδειος Ἀπόλλων τοῦτ' ἐκεῖνο ἦν ὃ ἔλεγεν, τὸ

296 καὶ πᾶς σὸς οἶκος βήσεται δι' αἵματος.

26. ὅτι πήρωσις μὲν ἔσται αὐτοχειρίᾳ τοῦ φύντος ἐπὶ γάμῳ μητρὸς καὶ τυραννίδι, ἣν παρέλαβεν ἐπ' αἰνίγματος d λύσει, παίδων δὲ ἀλληλοκτόνοι σφαγαὶ ἐπὶ φυγῇ μὲν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἑτέρου, τοῦ δὲ ἑτέρου πλεονεξίᾳ, καὶ γάμῳ τοῦ φυγάδος ἐν Ἄργει, καὶ στόλῳ στρατηγῶν ἑπτὰ καταγελάστων καὶ συμβολῇ· ὧν ἐπὶ πολλὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας διαιρουμένων πῶς ἂν εἴη σοι ἐξεπίστασθαι, ἢ ὁ εἱρμὸς συνδεῖν δύναιτο; 27. εἰ γὰρ αὐτοῦ κύριος ὢν μὴ ἐβουλήθη τυραννεῖν ὁ Οἰδίπους, ἢ τοῦτο βουληθεὶς καὶ πράξας γαμεῖν τὴν Ἰοκάστην οὐ προείλετο, ἢ γήμας μὴ ἐτετύφωτο μηδ' ἦν δύσθυμος καὶ δυσάρεστος, πῶς ἂν τὰ καθ' ἕκαστα ἐπράχ-

λογίῳ *i*. 23 κύριον εἶναι τὸν λάϊον in marg. *g*. 24 τούτῳ *b*, *n* *d*. 25 δὲ *o* *g*, *n* *d*. ἄφεκτον *b*. 26 αὐτὸν om. *i*. τὴν om. *n*. ἐπὶ om. *d*. 27 παρέχει *d*. τῶ μάντι *g*. 28 προαίρεσιν *g*. 29 ἰδίας] οἰκείας [*o*] *g*. ὁ φήσας *b*, ὁ φύσας (ας in trium litt. ras.) *n*, ὁ φύσεως *d*. 30 τοῦ ante τεκνῶσαι om. *i*. τοῦ ante ἀποκτεῖναι add. sec. m. *d*. 31 ἡμῶν *b*. 32 εὐριπιδειος (secundum ι in ras.) *i*, εὐριπίδιος *b*. ἔλεγε *i*, *b*, *o* *g*. **296**, 2 πείρωσις *d*. αὐτᾶ χειρία *d*. 4 λύσει] φύσει *b*, *o* *g*, *n* *d*. 6 πλεονεξίας *i*. 9 εἴη] η *omnes* [εἴη Dindorf]. συνιδεῖν *o* *g*, *n*. 10 αὐτοῖ Viger, αὖ omnes codices. 11 οἰδήπους *b*. γαμεῖν (α in ras.) *i*. 12 ἰοκάτην *b*, *d* (sed sec. m. add. σ *d*). ἐτετύφωτο] ἔτι τύφωτο *d*. 13 δύσθημος *b*; δυσφημιος (θυ super φη scr.) *o*. δυσάρεστος (σ ante τ add. sec. m.) *d*.

1 Euripid. Phoen. 20.

θη; πῶς δ' ἂν τῶν ὀφθαλμῶν ἥψατο; πῶς δ' ἂν τοῖς παι-
p. 259 σὶν ἐπηράσατο τὴν Εὐριπίδου καὶ τὴν σὴν ἀράν; 28. τά τε ἑξῆς τούτων τίνα ἂν τρόπον ἐγεγόνει, μὴ προτέρων αἰτιῶν γιγνομένων ἢ σὺ τί τῶν μελλόντων λέγειν ἠδύνασο; πάλιν δ' αὖ εἰ συμβάντες οἱ παῖδες ἅμα ἐβασίλευον, ἢ εἰ συνθέμενοι παρὰ μέρος ἔμενον ἐπὶ τοῖς συγκειμένοις, ἢ εἰ ὁ ἀπελαθεὶς ἔγνω μὴ εἰς Ἄργος, ἀλλ' εἰς Λιβύην ἢ εἰς Περραιβοὺς ἀπελθεῖν, ἢ εἰ ἐλθὼν ἐπὶ τὸ Ἄργος ἔγνω ταριχο-
b πωλεῖν, καὶ μὴ πλουσίαν λαβεῖν γυναῖκα, 29. ἀλλὰ χερνῆτίν τινα ἢ κάπηλιν, ἢ εἰ ὁ Ἄδραστος μὴ ἔδωκε τὴν θυγατέρα αὐτῷ, ἢ εἰ ὁ μὲν ἔδωκεν, ὁ δ' οὐκ ἐπεθύμησε τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, ἢ εἰ ἐπιθυμήσας ἐκράτησεν ἑαυτοῦ ἢ εἰ μὴ προσέσχεν αὐτῷ δεομένῳ συμμαχίας ὁ Ἄδραστος, ἢ εἰ τῷ Ἀδράστῳ μήτε ὁ Ἀμφιάραος μήτε ὁ Τυδεὺς μηδὲ τῶν ἄλλων ταξιάρχων ἕκαστος ἠκολούθουν, ἢ εἰ οἱ μὲν συνηκολούθουν, ὁ δὲ ἐλθὼν οὐκ ἐμάχετο τῷ ἀδελφῷ ἀλλ' ἢ συμβὰς ἐβασίλευσεν ἅμα αὐτῷ ἢ μὴ βουλομένῳ ἀνεχώρησε, πεισθεὶς Εὐριπίδῃ 297,
λέγοντι

c *ἀσύνετα δ' ἦλθες καὶ σὺ πορθήσων πάτραν,*

30. ἢ εἰ οὗτος μὲν μή, ὁ δ' ἕτερος, τῶν Εὐριπιδείων ἀκούσας σοφιστευμάτων ἐκείνων τῶν ἄλλων

εἶθ' ἥλιος μὲν νύξ τε δουλεύει βροτοῖς,
σὺ δ' οὐκ ἀνέξῃ δωμάτων ἔχειν ἴσον;

πῶς ἂν συστάντες ἐμάχοντο καὶ Λαΐου πᾶν δῶμα ἔβη δι' αἵματος; 31. ἀλλὰ μήν, φήσεις, γέγονε ταῦτα. γέγονεν· ἀλλὰ σὺ ποίᾳ ὁδῷ εἰσῆλθες εἰς τὴν τούτων εἴδησιν; ἢ οὐχ ὁρᾷς

15 *ταῖς πεσὶν b.* 16 *τά τε] τά θ' b, o g, n d.* 17 *προτέρων αἰτιῶν i. πρότερον αἰτιῶν* ceteri. *περὶ* ante *τῶν μελλόντων* om. *omnes.* 18 primum *εἰ] οἱ n d* (sed mut. in *εἰ n*). 19 *εἰ] οἱ d.* 21 *ἢ* ante *εἰς* om. *n.* 22 *περαιβοὺς b, o g, n d. εἰ ἐλθὼν i, εἰσελθὼν* ceteri. 25 *μὴ* superscr. *g.* *εἰ* om. *o g.* pro posteriore *ἔδωκεν] δέδωκεν i.* 27 *ἢ* post *ἑαυτοῦ:* superscr. *n.* 29 *τυδεὺς] ὀδυσσεὺς o g.* *ἄλλων* om. *b, o g, n d.* 30 *ἢ — συνηκολ.* om. *o g.* *εἰ* om. *b, n d.* *οἱ* (*ι* videtur post add.) *i.*
297, 1 *ἢ* (*εἰ* superscr.) *μὴ n.* 2 *εὐριπίδι b o, n d.* *τῶ λέγοντι b, o g, n d.*

15 cfr. Euripid. Phoen. 67.

ὡς πυκνὰ διακέκοφε τὸ ὅλον δρᾶμα ἡ ἐν ἡμῖν τοῖς τὸ δρᾶμα συμπληροῦσι δύναμις; οὕτω δὲ καὶ ἣν βούλει ὑπόθεσιν λαβὼν διατεμῶ τὸν εἱρμὸν ὑμῶν, ἀποφανῶ τε ἀδύνατον d
ὄντα. 32. *ἀλλὰ σὺ τὰ τῆς ὑποθέσεως ἔσχατα εἰδέναι λέγεις, ἡ δὲ ὑπόθεσις ἐκ διακοπτικῆς εἱρμοῦ δυνάμεως ὅλη συντέτακται.* 33. *ἢ ὃ λέγω οὐ συνίης; ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ὑπόθεσιν, ὦ μάντι, τὰ ζῷα ἢ ὀλίγας πολλάκις ἀρχὰς ποιούμενα, ἢ πολλὰς ἐν αὐτῇ, αἱ δὲ ἀρχαὶ ἀεὶ τὰ μέχρις αὐτῶν διακόψασαι αὐταὶ ἄλλα προάγουσι πράγματα· τὰ δ' ἐπὶ τοσοῦτον προχωρεῖν δύναται, ἐφ' ὅσον ἂν μὴ ἄλλη ποθὲν ἐπιστᾶσα ἀρχὴ τὰ μετ' αὐτὴν μὴ τοῖς ἔμπροσθεν ἀκολουθεῖν ἀλλ' ἑαυτῇ κελεύσῃ.* 34. *εἴη δ' ἂν ἀρχὴ καὶ* p. 260
ὄνος καὶ κύων καὶ ψύλλα. οὐ γὰρ παραιρήσει τις οὐδὲ τῆς ψύλλης, μὰ τὸν Ἀπόλλω, τὴν ἐξουσίαν· ἀλλ' ὁρμήσει τινὰ ἰδίαν ὁρμὴν ἡ ψύλλα, ᾗ καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν ἐνίοτε συμπλακεῖσα ἀρχὴν ἑαυτὴν παρέξεταί τινος ὁδοῦ. σὺ δὲ χρώμενος οὐκ αἴσθῃ τῷ γένει τούτῳ.

> *Τρηχῖν' ἐξεῖλες πόλιν Ἡρακλέος θείοιο,*
> *ὦ Λοκρέ· σοὶ δὲ Ζεὺς ἄτας δῶκ' ἠδ' ἔτι δώσει.*

298, *τί φῄς; οὐ γὰρ ἐπέπρωτο ὑφ' ὑμῶν ἐξαιρεθῆναι αὐτήν;* b
καὶ τί αἴτιοι ἡμεῖς, ἀλλ' οὐχ ἡ ὑμετέρα ἀνάγκη; οὐ δίκαια ποιεῖς, ὦ Ἄπολλον, οὐδ' ὀρθῶς ἐπιτιμᾷς τοῖς οὐδὲν ἀδι-

---

12 *δρᾶμμα* (sub *μ* punctum) *d*. *συντηροῦσα* (*συμπλη* superscr.) *o*, *συντηροῦσα* (*πλ* super *τη*) *n*, *συμπληροῦσα g*, *d*. 13 *δὲ* om. *b*. 14 *τε*] *τὸ* sec. m. mut. in *τε d*. 15 *λέγοις b*. 16 *ἡ δὲ*] *ἡ δ' o g*, *n d*. *ἡ δὲ* — 17 *συντετ.* om. *b*. *διακοπτικῆς i*, *o*, *διακοπῆς g*, *n d*. 17 *συνιεῖς omnes*. 18 *τὰ ζῶα ὦ μάντι* (sed *α* et *β* superscr. ordo mutatus est) *n*. *πολλάκις* om. *b*, *o g*, superscr. *n*. 20 *ἀεὶ*] post *ἀεὶ* una aut duae litt. erasae *i*. *μέχρι omnes*. 20 *αὐταὶ i*, *b*, *o g*, *αὐτὰ n d*. 22 *ἂν*] *ἐὰν omnes*. 24 *κελεύσει* (*η* super *ει* scr.) *o g*. 25 *προαιρήσει n*. [*τις* addidi]. 27 *ἀνθρωπείοις b*, *o g*, *n d*. 30 *τροχῖν i*, *τριχὴν b*, *o g*, *n d*. *ἐξηλ ες* (ras. ante *ε*) *i*. *ἡρακλῆο i*, *ἡρακλῆος b*, *o g*, *n d*. 31 *ἄτας i*, *ἄλλας* ceteri. *δῶκεν i*, *b*, *o g*, *d*, *δῶκε n*. 32 *ἠδ' ἔτι*] *ἠδὲ* (*τι* superscr.) *i*, *ἠδέτι o*, *n*.
298, 1 *πέπρωτο b*, *o g*, *n d*. *ἡμῶν o g*, *n d*. 2 *ὑμεῖς b*, *o g*, *n d*.

κοῦσιν ἡμῖν. 36. *ὁ δὲ Ζεὺς οὗτος, ἡ τῆς ὑμετέρας ἀνάγκη, τί*
ἡμᾶς τίνυται ἀλλ' οὐκ, εἴπερ ἄρα, ἑαυτὸν, ὅτι τοιαύτην
κατέδειξεν εἶναι τὴν ἀνάγκην; τί δὲ καὶ ἀπειλεῖ ἡμῖν; ἢ τί
c *ἡμεῖς, ὡς ὄντες τούτου κύριοι, λιμώττομεν; ἀλλὰ καὶ ἤτοι*
ἀνοικισθήσεται πρὸς ἡμῶν, ἢ οὔ· ὁπότερον δ' ἂν ᾖ, τοῦτο
πέπρωται. 37. *λῆξον δὴ, ὦ Ζεῦ λιμοποιὲ, τοῦ θυμοῦ· ἔ-*
σται γὰρ ὃ πέπρωται, καὶ τοῦτο προστέτακται ποιεῖν ὁ σὸς
εἱρμός· ἡμεῖς δὲ πρὸς τοῦτον οὐδέν ἐσμεν. παῦσαι δὲ καὶ
σὺ, ὦ Ἄπολλον, μάταια χρησμῳδῶν· ἔσται γὰρ ὃ δεῖ ἔσται,
κἂν σὺ σιωπᾷς. ἡμεῖς δὲ, ὦ Ζεῦ καὶ Ἄπολλον, τί πάθω-
μεν, οὐδὲν ὄντες αἴτιοι τῆς ὑμετέρας νομοθετήσεως, τουτέ-
στιν ἀναγκοθετήσεως; τί δ' ἡμῖν καὶ ταῖς ὑμετέραις ἄταις,
d *ἃς αὐτοὶ ἔχειν δίκαιοί ἐστε ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς ἠναγκάσθημεν;*

38. *Οἰταῖοι, μὴ σπεύδετ' ἀτασθαλίῃσι νόοιο.*

ἀλλ' οὐ σπεύδομεν, ὦ Ἄπολλον, ἀλλ' ἐλαυνόμεθα, οὐδὲ
ἀτασθαλίαις, ἀλλὰ τῇ ὑμετέρᾳ ἀνάγκῃ. 39. *τὸν δὲ Λυ-*
κοῦργον ἐκεῖνον πῶς, ὦ Ἄπολλον, ἐπαινεῖς, ὃς οὐκ ἦν ἀγα-
θὸς, οὔτε ἑκὼν οὔθ' ἑλόμενος, ἀλλ' ἄκων; εἴπερ που καὶ
γίνεταί τις ἀγαθὸς ἄκων. ἔοικε δὲ ὃ νῦν ποιεῖτε, ὡς εἴ τις
τοὺς μὲν καλοὺς τὰ σώματα ἐπαινοίη καὶ γεραίροι, τοὺς δὲ
αἰσχροὺς ψέγοι καὶ κολάζοι. 40. *δίκαια γὰρ εἴποιεν ἂν πρὸς*
ὑμᾶς οἱ πονηροὶ, ὅτι οὐκ ἐπετρέψατε ἡμῖν, ὦ θεοὶ, ἀγα-
θοῖς γίνεσθαι, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐβιάσασθε εἶναι πο-
p. 261 *νηρούς· οἵ τε ἀγαθοὶ, εἰ ἐξηγκωνισμένοι περιπατοῖεν, οὐκ* 299, 1

---

5 *τῆς*] *σῆς o g* (sed *ς* mut. in *τ* aut vice versa *o*). *ἀνάγκης* om. *n d*. *ὑμᾶς b, o g, n d*. *τίνυται i, b, o g, d*, *τίννυται*, *n*. 8 *λιμόττομεν g*. *ἤτοι*] *εἴτι i*. 10 *λῆξον* — 11 *πέπρωται* om. *i*. 11 *ἔστι n*. 13 *δὲ* om. *b*. 14 post *γαρ*: *δὴ* (puncta subter) *d*. *δεῖ*] *δὴ n d*. 15 *δὲ*] *τε b, o g, n d*. 11 *αἴτιοι* om. *b, o g, n d*. 17 *ὑμῖν b, o g, n d*. 20 *μη σπεύδετ'* — 299, 3 *ἀγαθοὶ* om. *b*. *ἀτασθαλίαις i*. *ἀσθαλίησιν* (*τα* super *σθ*) *n*. 21 *ἀλλ' οὐ* — 22 *ἀτασθ*. om. *i*. 23 *ος* sec. m. *d*. 24 *οὔτ' ἔκων d*. *οὔτε ἑλόμενος i*. *ἀλλ'* (non *ἀλλὰ*) *omnes*. 25 *δὲ*] *δὴ i*. 27 *τοὺς* bis *g*. *δὲ*] *δ' o g, n d*. 28 ordo: *ἂν εἴποιεν o g, n d*. 29 *ἀγαθοὶ* (sed *οἱ* mut. in *οὺς*) *n*, *ἀγαθοὶ d*. 30 *ἐβιάσασθαι d*. 31 *ἀγαθοὶ* (*οἱ* mut. in *οὺς*) *n*. *περιπατεῖεν g*.

ἐπιτρέψει τις αὐτοῖς, ἀλλα φήσει, ὦ Χρύσιππέ τε καὶ Κλέανθες καὶ ὅσοι τούτου τοῦ χοροῦ, (ὑμεῖς γὰρ πεποίησθε εἶναι ἀγαθοί,) ἐγὼ μὲν ἀρετὴν ἐπαινῶ, ὑμᾶς δὲ τοὺς ἐναρέτους οὐκ ἐπαινῶ. 41. *ἀλλὰ καὶ τὸν Ἐπίκουρον, ὃν σὺ πολλά, ὦ Χρύσιππε, ἐβλασφήμησας, ἐγὼ τό γε ἐπί σοι ἀφίημι τῶν ἐγκλημάτων. τί γὰρ πάθῃ ὃς οὐχ ἑκὼν ἦν μαλακὸς οὐδὲ ἄδικος, ὥσπερ πολλάκις αὐτὸν ἐλοιδόρησας;*

42. *εὐτάκτων θνητῶν βιοτῇ θεοὶ ἵλαοί εἰσιν,*
εὐσεβέων θ' ἁγίας θυσίας τιμάς τε δέχονται.

δοκεῖτε δέ μοι οὐκ ἂν ταῦτα λέγειν, μὴ πεπεισμένοι ὅτι b *οὐκ ἄκοντες, ἀλλὰ βουλόμενοι χωροῦσιν ἐφ' ἃ χωροῦσιν. ἃ δ' ἂν βουληθῶσιν, οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος σοφιστής, οὕτω προεληλεγμένων, τολμήσει λέγειν ὅτι ὑποτέτακται· ἢ λόγους μὲν οὐκέτι πρὸς αὐτὸν ποιησόμεθα, σκύτος δέ τι τῶν εὐτόνων λαβόντες, ὡς ἐπ' ἀνάγωγον παῖδα τὰς πλευρὰς εὖ μάλα καταξανοῦμεν αὐτοῦ."*

43. *Τοσαῦτα πρὸς τὸν χρησμῳδὸν ὁ Οἰνόμαος ἀπετείνατο. σὺ δ' ἀλλ' εἰ μὴ τῷ τοιῷδε χαίρεις, λαβὼν ἀνά-* c *γνωθι τὰ ἐκ τῶν ἄλλων φιλοσόφων περὶ εἱμαρμένης οὐ μόνον τῶν προπαρατεθέντων χρησμῶν ἀνατρεπτικὰ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων καθόλου περὶ τοῦ δόγματος ἐπινοουμένων.* 44. *ἐπειδὴ γὰρ μὴ μόνον ἀμαθεῖς καὶ ἰδιῶται, ἤδη δὲ καὶ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ μέγα φρονήσαντες πλείους κατεσύρησαν ὁμόσε τῷ δόγματι, ἡγοῦμαι δεῖν ἀναγκαίως τὰς αὐτῶν τῶν φιλοσόφων πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ἀντιρρήσεις ἐκθέσθαι εἰς ἀκριβῆ τοῦ προβλήματος διάσκεψιν. πρῶτα δὴ οὖν σοι παραναγνώσομαι ἀπὸ τῶν Διογενιανοῦ τὰ περὶ εἱμαρμένης, ὧδέ πως τῷ Χρυσίππῳ ἀντειρημένα.* d

---

299, 2 *κλέανθε o g, n d.* 3 *πεποιεῖσθαι d.* 4 *ὑμᾶς δὲ — ἐπαινῶ* om. *n d.* 6 *γε*] *γ' o g.* 8 *ἐλοιδώρησας b.* *βιοτῇ*] *βοιοτῇ b.* *ἵλαρον b.* 11 *δέ*] *δη i.* 12 *ὅτι* om. *g.* 13 *οὔτε ἄνθρ.*] *οὔτ' ἄνθρ. o g, n d.* 17 *τὰς* om. *n d.* *εὖ μάλα κατα* om. *b, o g, n d.* 20 *δ'*] *δὲ o g, n d.* *τοιάδε* (sed *ά* mut. in *ώ*) *n.* 22 *μόνων d.* *προπα* (nova linea) *τεθέντων o.* *χρησμῶν ἀνατρ.* in marg. *d.* 23 *ἄλλων*] *ἄλλως b, o g, n d.* 24 *ὑπονοουμένων b, o g, n d.* *ἐπειδὴ*] *ἐπεὶ b.* 27 *ὁμόσαν i.* 28 *ἀντιλογίας τε καὶ ἀντιρρήσεις i.* 29 *ἐκθήσεσθαι i.* *προβλήματος*] *προβληθέντος g.* *διάσκεψιν*] *διάγνωσιν i.* *διογενειανοῦ o g, n d.* 31 *τῷ*] *τῶν o g.*

Lib. XI.

p. 507 Ὁ μὲν δὴ τοῦ μετὰ χεῖρας προάγων τῆς Εὐαγγελικῆς Vol. II, 1, d Προπαρασκευῆς δέκατος [ὢν] τόμος οὐκ ἐμαῖς φωναῖς ταῖς δ' ἔξωθεν συνίστη μαρτυρίαις τὸ μὴ ἀπεικὸς εἶναι τοὺς Ἕλληνας μηδὲν οἴκοθεν σοφὸν ἐπενηνεγμένους, εἰ μὴ ὅτι μόνην τὴν ἐν λόγοις δεινότητά τε καὶ εὐγλωττίαν, τὰ πάντα δὲ παρὰ βαρβάρων ἐσκευωρημένους, μηδὲ τὰ Ἑβραίων ἀγνοῆσαι λόγια, καὶ τούτων δὲ ἐν μέρει καθάψασθαι, ὅτι μηδὲ τῆς τῶν σφετέρων ἐν συγγράμμασι φιλοτιμίας καθαρὰς ἐφυλάξαντο κλοπῆς τὰς χεῖρας. κλέπτας γὰρ αὐτοὺς οὐχ ὁ παρ' ἡμῶν, ὡς ἔφην, λόγος, ὁ δ' ἐξ αὐτῶν παρεστή-
p. 508 σατο. 2. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ σφόδρα νέους ὁμοῦ τῇ φρονήσει καὶ τὴν ἡλικίαν αὐτούς, παρὰ πλεῖστον ὅσον τῆς Ἑβραϊκῆς λειπομένους ἀρχαιολογίας ἐν ταυτῷ διὰ τῆς τῶν χρόνων παραθέσεως ἔγνωμεν. 3. ταῦτα μὲν οὖν ὁ πρὸ τούτου· ὁ δέ γε παρὼν ἐπείγεται λοιπὸν ἤδη, ὥσπερ τι χρέος, τὴν ἐπηγγελμένην ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι, καὶ τὴν ἔν τισιν εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσι τοῖς δογματικοῖς θεωρήμασι πρὸς

Vol. II, 1, Lectiones codicum i e n⁵, b, o g, n d hic afferuntur. 6 δέκατος] ante δέκατος una aut duae litt. erasae *b*, δέκατος (sed in marg. ἐν sec. m.) *o*, ἐνδέκατος *g*, ἐνδέκατος (ἐνδε in duarum litt. ras.; in marg. ἐνδέκατος ὢν τόμος) *n*. [ὢν seclusi]. οὐκ] γῆς *n*[5]. 8 μηδὲ *n*[5]. 12 μηδὲ — 17 φρονήσει om. *b*. 13 ἐν om. *d*. 14 ordo: τὰς χεῖρας κλοπῆς *d*. 15 οὐχ' ὡς ὁ παρ' ἡμῶν ἔφη λόγος *d*. 20 μὲν οὖν om. *b*, *n d*. οὖν om. *o g*. 22 ἔν τισιν — 2, 1 λόγια om. *b*. 24 τοῖς θεωρήμασι τοῖς δογματικοῖς *n d*.

Argumentum libri XI omitto. 5 προοίμιον περὶ τῆς ὑποθέσεως *b n d*.

2, *τὰ Ἑβραίων λόγια συμφωνίαν τῶν παρ' Ἕλλησι φιλο-* b
σόφων ἐκφάναι· ὧν τοὺς περιττοὺς παραιτησάμενος τὸν
κορυφαῖον ἁπάντων ἀνακαλεῖται, μόνῳ χρῆναι ἀντὶ πάν-
των ἡγούμενος γνώμονι χρήσασθαι τοῦ προβλήματος Πλά-
τωνι, ἐπεὶ καὶ οὗτος μόνος ἔοικε τῇ δόξῃ τοὺς πάντας ὑ-
περακοντίσας αὐτάρκης ἡμῖν ἔσεσθαι πρὸς τὴν τοῦ ζητου-
μένου σύστασιν. 4. *εἰ δέ που δέοι, σαφηνείας ἕνεκα τῆς*
τοῦ ἀνδρὸς διανοίας, καὶ τοῖς τὴν κατ' αὐτὸν ἐζηλωκόσι
φιλοσοφίαν μάρτυσι χρήσομαι, τὰς αὐτῶν ἐκθησόμενος φω-
νὰς ἐπὶ συστάσει τοῦ προκειμένου. 5. *τετηρήσθω δέ μοι τὸ* c
μὴ πάντ' ἐπιτυχῶς εἰρῆσθαι τῷ ἀνδρί, εἰ καὶ τὰ πλεῖστα
αὐτῷ σὺν ἀληθείᾳ ἐκπεφώνηται. ὃ δὴ καὶ αὐτὸ κατὰ τὸν
δέοντα καιρὸν παραστήσομεν, οὐκ αὐτοῦ διαβολῆς, ἀπολο-
γίας δὲ ἡμετέρας χάριν, δι' ἣν τὴν βάρβαρον φιλοσοφίαν
τῆς Ἑλληνικῆς ὁμολογοῦμεν προησμενικέναι.

I. *Εἰς τρία διελόντος μέρη τοῦ Πλάτωνος τὸν πάντα*
τῆς φιλοσοφίας λόγον, εἰς φυσικόν, ἠθικόν, λογικόν, εἶτ'
αὖ πάλιν τὸν φυσικὸν διελομένου εἴς τε τὴν τῶν αἰσθη-
τῶν θεωρίαν καὶ τὴν τῶν ἀσωμάτων κατανόησιν, εὕροις
ἂν καὶ παρ' Ἑβραίοις τὸ τριμερὲς τοῦτο τῆς διδασκαλίας
εἶδος, ὅτι δὴ καὶ παρ' αὐτοῖς τὰ ὅμοια πρόσθεν ἢ Πλά-
τωνα γενέσθαι πεφιλοσόφητο. 2. *πρῶτον δὲ τῶν Πλάτω-*
νος ἀκοῦσαι ἄξιον, εἶθ' οὕτως καὶ τὰ Ἑβραίων ἐπι- p. 509
σκοπῆσαι. θήσω δὲ τὰ ἀρέσκοντα Πλάτωνι ἀπὸ τῶν τὰ
αὐτοῦ πρεσβευόντων, ὧν Ἀττικὸς διαφανὴς ἀνὴρ τῶν Πλα-

2, 3 *μόνῳ* — 5 *πλάτωνι* om. *b*. 4 *χρῆναι*] *χρῆναι δεῖν i e n*[5], *o g*, *n*, *χρὴ δεῖν d*. 4 *γνώριμον e n*[5]. 5 ordo: *μόνος οὗτος b*, *o g*, *n d*. *αὐτάρκις b*. 9 *τὴν* superscr. *i*. *ἐζηλωκόσει b*. 10 *ἐκθεισόμενος d*. 11 *τετηρήσθω* — 12 *ἀνδρὶ* om. *b*. *τετηρεῖσθω omnes*. 12 *πάντ' ἐπὶ πάντ' ἐπιτυχῶς o g*. 18 *διελόντες n d*. *μέρει d*. 22 *παρ'* superscr. *e*. 25 *πεφιλοσόφητο* (*αι* sec. m. supra) *e*, *πεφιλοσόφηται b*, *n d*. *ἐπακοῦσαι o g*. *ἀκοῦσαι ἄξιον*] *ἀκουστέον b*, *n d*. 26 *οὕτως* (non *οὕτω*) *i*, *b*, *o g*, *n d*. 26 *ἐπισκοπητέον b d*. 27 *δὲ καὶ τὰ b*. *τῶν* (*τὰ* om.) *αὐτοῦ i e n*[5].

---

18 *ὡς ἡ κατὰ πλάτωνα φιλοσοφία τῇ καθ' ἑβραίους ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις ἐπηκόλυθησεν* omnes codd. (sed *ἐπαπολούθησεν b*, *ἐπικολούθησεν d*).

τωνικῶν φιλοσόφων ὧδέ πη τὰ δοκοῦντα τῷ ἀνδρὶ διέξει-
σιν, ἐν οἷς ἵσταται πρὸς τοὺς διὰ τῶν Ἀριστοτέλους τὰ
Πλάτωνος ὑπισχνουμένους.
b II. „Τριχῆ τοίνυν διαιρουμένης τῆς ἐντελοῦς φιλο-
σοφίας, εἴς τε τὸν ἠθικὸν καλούμενον τόπον καὶ τὸν φυ- 3, 1
σικὸν καὶ ἔτι τὸν λογικόν, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατασκευά-
ζοντος ἡμῶν ἕκαστον καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ τοὺς οἴκους ὅλους
c εἰς τὸ ἄριστον ἐπανορθοῦντος, ἤδη δὲ καὶ δῆμον σύμπαντα
πολιτείᾳ τῇ διαφερούσῃ καὶ νόμοις τοῖς ἀκριβεστάτοις κοσ-
μοῦντος, τοῦ δευτέρου δὲ πρὸς τὴν περὶ τῶν θείων γνῶ-
σιν διήκοντος, αὐτῶν τε τῶν πρώτων καὶ τῶν αἰτίων καὶ
τῶν ἄλλων, ὅσα ἐκ τούτων γίνεται, ἃ δὴ περὶ φύσεως
ἱστορίαν ὁ Πλάτων ὠνόμακεν· εἰς δὲ τὴν περὶ τούτων ἀμ-
φοτέρων διάκρισίν τε καὶ εὕρεσιν τοῦ τρίτου παραλαμβα-
νομένου· ὅτι μὲν Πλάτων πρῶτος καὶ μάλιστα συναγείρας
εἰς ἓν πάντα τὰ τῆς φιλοσοφίας μέρη, τέως ἐσκεδασμένα
καὶ διερριμμένα ὥσπερ τὰ τοῦ Πενθέως μέλη, καθάπερ
d εἶπέ τις, σῶμά τι καὶ ζῷον ὁλόκληρον ἀπέφηνε τὴν φιλοσο-
φίαν, δῆλα παντὶ λεγόμενα. 3. οὔτε γὰρ οἱ περὶ Θαλῆν
καὶ Ἀναξιμένην καὶ Ἀναξαγόραν, καὶ ὅσοι κατὰ ταυτὸ γε-
γόνασι τούτοις, ἀγνοοῦνται περὶ μόνην τὴν ὑπὲρ τῆς φύ-
σεως τῶν ὄντων σκέψιν διατρίψαντες· οὐ μὴν οὐδὲ Πιτ-
τακὸς καὶ Περίανδρος καὶ Σόλων καὶ Λυκοῦργος καὶ οἱ πα-
ραπλήσιοι τούτοις λανθάνουσί τινας τὴν αὐτῶν φιλοσο-
φίαν εἰς πολιτείαν καταθέντες. Ζήνων δὲ καὶ πᾶν τὸ

---

29 ὧδη (ἑ sec. m. superscr.) *e*. ωδή *n*[5]. τῷ ἀνδρὶ om. *b*, *o g*, *n d*.

3, 1 τόπον] τρόπον *d*. 2 ἔτι om. *b*. 3 καὶ ante ἀγ. om. *b*. καὶ ἀγ.] κἀγαθὸν *n d*. 6 τῆς ἀκριβεστάτής (sic) *b*. 7 περὶ superscr. *e*. τῶν ante πρώτων superscr. *i*. 8 καὶ (τῶν om.) αἰτίον *b*. 9 ἐκ τούτου *i* (*e*?) *n*[5], *o g*. 10 ὠνόμασεν (κ super σ) *n*. δὲ superscr. *n*[5]. 10 εἰς δὲ — 12 παραλαμ. om. *b*. 14 διερριμμένα (ιμ in ras.) *i*, διερριγμένα *e n*[5], διερριμένα *b*, διεριμμένα *o*. 17 θαλλῆν *n*[5]. 18 κατα ταυτὸ] κατ' αὐτὸ *b n*, κατ' αὐτὸν *d*. γεγόνεναι (ασι super εναι) *e*. 19 περὶ μόνην — 23 καταθέντες om. *b*. 23 αὐτῶν *o g*, *n*. κατάτιθέντες *d*.

---

32 ἀττικοῦ περὶ τοῦ τριμεροῦς τῆς κατὰ πλάτωνα φιλοσοφίας omnes codd.

*Ἐλεατικὸν τοῦτο διδασκαλεῖον καὶ αὐτὸ γνώριμον ἐπὶ τῇ
τέχνῃ τῶν λόγων μάλιστα σπουδάσαν.* 4. *τούτοις δὲ ἐπι-
γενόμενος Πλάτων, ἀνὴρ ἐκ φύσεως ἀρτιτελὴς καὶ πολὺ* p. 510
*οἷα διενεγκὼν κατάπεμπτος ὡς ἀληθῶς ἐκ θεῶν ἵν' ὁλό-
κληρος ὀφθῇ ἡ δι' αὐτοῦ φιλοσοφία, παρῆκέ τε οὐδὲν καὶ
ἕκαστα ἠκρίβωσε, μήτε ἐλλείπων πρὸς τὸ ἀναγκαῖον μήτε
πρὸς τὸ ἄχρηστον ἐξενεχθείς.* 5. *ἐπεὶ τοίνυν πάντων ἔφα-*
4, *μεν μετεῖναι τῷ Πλάτωνι καὶ φυσιολογοῦντι καὶ περὶ ἠθῶν
λέγοντι καὶ διαλεγομένῳ, φέρε καθ' ἕκαστον ἐπισκεψώ-
μεθα.*"

6. *Ταῦτα μὲν ὁ Ἀττικός. ἐπιμαρτυρεῖ δὲ τοῖς αὐ-
τοῖς καὶ ὁ περιπατητικὸς Ἀριστοκλῆς, ἐν ἑβδόμῳ συγγράμ-* b
ματι ὧν Περὶ φιλοσοφίας συνέταξεν ὧδε λέγων πρὸς ῥῆμα·

III. „*Ἐφιλοσόφησε δὲ Πλάτων, εἰ καί τις ἄλλος τῶν
πώποτε, γνησίως καὶ τελείως. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ Θαλοῦ φυ-
σιολογοῦντες διετέλεσαν, οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν ἐπεκρύψαντο* c
*πάντα· Ξενοφάνης δὲ καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου τοὺς ἐριστικοὺς
κινήσαντες λόγους πολὺν μὲν ἐνέβαλον ἴλιγγον τοῖς φιλοσό-
φοις, οὐ μὴν ἐπόρισάν γέ τινα βοήθειαν.* 2. *οὐχ ἥκιστα δὲ
καὶ Σωκράτης, αὐτὸ δὴ τὸ λεγόμενον, ἐγένετο πῦρ ἐπὶ πυρί,
καθάπερ αὐτὸς ἔφη Πλάτων. εὐφυέστατος γὰρ ὢν καὶ δει-
νὸς ἀπορῆσαι περὶ παντὸς ὁτουοῦν ἐπεισήνεγκε τάς τε ἠθι-
κὰς καὶ πολιτικὰς σκέψεις· ἔτι δὲ τὴν περὶ τῶν ἰδεῶν*

---

24 τοῦτο] *τὸ τοιοῦτον b.* 25 *ἐπὶ τέχνῃ e.* 26 *σπουδάσαν*] *πᾶσαν b, σπεῦσαν n d.* *δὲ*] *δ' g.* 27 ordo: *οἷα διενεγκὼν i e n*[5], *o g, n d* (sed *διεγκῶν o*). 29 *παρῆκέ τε*] *παρῆκεται d.* 31 *πρὸς*] *περὶ g.* *ἄχριστον d.* 32 *πλάτωνι d, πλατωνικῷ* ceteri. *καὶ φυσιολογοῦντι omnes* (omiserat Dindorf).

4, 2 *ἐπισκεψόμεθα d.* 4 *ἐν ἑβδόμῳ* — 6 *πρὸς ῥῆμα*] *ἐν ἑβδόμῳ τῶν περὶ φιλοσοφίας ὧδε λέγων b, ἐν ζ τῷ περὶ φιλοσοφίας ὧδε λέγων συγγράμματι n d.* *ἑβδόμῳ*] *ζ o g, n d.* 9 *θαλεῶ b n d, θαλεὼ o g.* *διετέλεσαν*] *ἐπετέλουν o g.* *παρὰ* (ε *l* super α ὰ) *n, παρὰ d.* 10 *ἀπεκρύψαντο e.* *οἱ* om. *i n*[5], superscr. sec. m. *e.* 12 *ἐνέβαλλον d.* *ἐπόρησαν n*[5]. 16 *ἐπεισήνεγκεν d.* 17 *ἔτι*] *ἔπειτα o g.*

---

7 *ἀριστοκλέους περὶ τῆς κατὰ πλάτωνα φιλοσοφίας* omnes codd.

πρῶτος ἐπιχειρίσας ὁρίζεσθαι· πάντα δὲ ἐγείρων λόγον καὶ d περὶ πάντων ζητῶν ἔφθη τελευτήσας. 3. ἄλλοι δ' ἀποτεμόμενοι μέρη τινὰ περὶ ταῦτα διέτριψαν, οἱ μὲν ἰατρικὴν, οἱ δὲ τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, ἔνιοι δὲ περὶ τοὺς ποιητὰς καὶ τὴν μουσικήν. οἱ μέντοι πολλοὶ τὰς τῶν λόγων δυνάμεις ἐθαύμασαν, ὧν οἱ μὲν ῥήτορας, οἱ δὲ διαλεκτικοὺς προσεῖπον ἑαυτούς. 4. οἱ μέντοι Σωκράτην διαδεξάμενοι καὶ πάνυ τινὲς ἐγένοντο παντοῖοι καὶ ὑπεναντίοι τὰς γνώμας. οἱ μὲν γὰρ κυνισμοὺς καὶ ἀτυφίας καὶ ἀπαθείας ὕμνουν, ἄλλοι δ' αὖ πάλιν ἡδονάς. καὶ οἱ μὲν εἰδέναι πάντα ἐκόμπαζον, οἱ δὲ ἁπλῶς μηθέν. 5. ἔτι δ' οἱ μὲν ἐν μέσῳ καὶ ἐν ὄψει πάντων ἐκαλινδοῦντο, τοῖς πολλοῖς ἐξομιλοῦντες, p. 511 ἄλλοι δ' αὖ τοὐναντίον ἀπρόσιτοι καὶ ἀπροσαύδητοι διετέλουν ὄντες. (5, 1) 6. Πλάτων μέντοι κατανοήσας ὡς εἴη μία τις ἡ τῶν θείων καὶ ἀνθρωπείων ἐπιστήμη, πρῶτος διεῖλε, καὶ ἔφη τὴν μέν τινα περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως εἶναι πραγματείαν, τὴν δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπείων, τρίτην δὲ τὴν περὶ τοὺς λόγους. 7. ἠξίου δὲ μὴ δύνασθαι τὰ ἀνθρώπεια b κατιδεῖν ἡμᾶς, εἰ μὴ τὰ θεῖα πρότερον ὀφθείη· καθάπερ γὰρ οἱ ἰατροὶ μέρη τινὰ θεραπεύοντες ἐπιμελοῦνται τῶν ὅλων σωμάτων πρῶτον, οὕτω χρῆναι καὶ τὸν μέλλοντα τἀνθάδε κατόψεσθαι τὴν τῶν ὅλων φύσιν εἰδέναι πρότερον· μέρος τε εἶναι τῶν ὄντων τὸν ἄνθρωπον, καὶ τἀγαθὸν διττὸν, τὸ μὲν ἡμέτερον, τὸ δὲ τοῦ παντὸς, κυριώτερον δὲ τὸ τοῦ παντός· διὰ γὰρ ἐκείνου καὶ τοῦτο γίγνεσθαι. 8. φησὶ δ'

---

18 ἐπιχειρήσας *i e n*[5], *o g*, ἐπιχειρισας (η super ρι; ρι in ras.) *n*. 19 πάντα — 31 ἐξομιλοῦντες om. *b*. 20 δ'] δὲ *d*. 27 καὶ ὑπενάντιοι om. *d*. τὰς superscr. *e*. 28 τυφίας *d*. 31 ἐκυλινδοῦντο *o g*. ἐξωμιλοῦντες *n*[5]. 32 καὶ om. *d*.

5, 1 ἀπροσάβδητοι *b*, om. *n d*. ὄντες om. *b n d*. 2 ἡ om. *g*. ἀνθρωπείων (non ἀνθρωπίνων). *i e n*[5], *b*, *o g*, *n*, ἀνθρωπείνων *d*. 3 πρῶτον *b*. 5 ἀθρωπείων (non ἀνθρωπίνων) *i e n*[5], *b*, *o g*, *n*, ἀνθρωπείνων *d*. 6 ἀνθρώπεια (non ἀνθρώπινα) *i e n*[5], *o g*, *n*, ἀνθρώπεινα *d*. 8 ἐπιμέλλουνται *d*. 9 οὕτως *d*. 10 καὶ τῶν (ὁ superscr.) *d*. μέλλοντἀνθάδὲ *i*. 11 εἶναι om. *e n*[5]. 13 κυριώτερον — παντὸς om. *b*, *o g*, *n d*. 14 γίνεσθαι *o g*, *e n*[5].

Ἀριστόξενος ὁ μουσικὸς Ἰνδῶν εἶναι τὸν λόγον τοῦτον.
Ἀθήνησι γὰρ ἐντυχεῖν Σωκράτει τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἕνα
τινὰ κἄπειτα αὐτοῦ πυνθάνεσθαι τί ποιῶν φιλοσοφοίη·
τοῦ δὲ εἰπόντος ὅτι ζητῶν περὶ τοῦ ἀνθρωπείου βίου, κα- c
ταγελάσαι τὸν Ἰνδόν, λέγοντα μὴ δύνασθαί τινα τὰ ἀν-
θρώπεια κατιδεῖν, ἀγνοοῦντά γε τὰ θεῖα. 9. τοῦτο μὲν
οὖν εἰ ἀληθές ἐστιν οὐκ ἂν δύναιτό τις διατεινόμενος εἰ-
πεῖν. διεῖλε δ' οὖν ὁ Πλάτων τήν τε περὶ τῶν ὅλων φιλο-
σοφίαν καὶ τὴν πολιτικήν, ἔτι δὲ τὴν λογικήν."

10. Τοιαύτης οὔσης τῆς κατὰ Πλάτωνα φιλοσοφίας
καιρὸς καὶ τὴν Ἑβραίων ἐπισκέψασθαι, μακρῷ πρόσθεν ἢ
Πλάτωνα γενέσθαι τὸν ὅμοιον πεφιλοσοφηκότων τρόπον.
εὕροις δ' ἂν οὖν καὶ παρ' αὐτοῖς τήνδε σύμφωνον τὴν d
τριμέρειαν ἠθικῶν τε καὶ λογικῶν καὶ φυσικῶν μαθημά-
των, τόνδε ἐπιστήσας τὸν τρόπον.

IV. Τὰ μὲν οὖν ἠθικὰ πρώτισθα πάντων φιλοτίμως ἐ-
6 σπουδασμένα παρ' αὐτοῖς ἔργοις πολὺ πρότερον τῶν λόγων
μάθοις ἂν τὰ κατὰ τοὺς ἄνδρας διασκοπούμενος, ἐπεὶ καὶ
τέλος ἀγαθῶν τοῦ τε μακαρίως ζῆν ὕστατον ὅρον τὴν εὐ-
σέβειαν τήν τε διὰ τῆς τῶν ἠθῶν κατορθώσεως πρὸς τὸν p. 512
θεὸν φιλίαν ἡγήσαντό τε καὶ μετεδίωξαν, ἀλλ' οὐ σωμάτων
ἡδονήν, κατ' Ἐπίκουρον· οὐδ' αὖ τὴν τριγένειαν τῶν ἀγα-
θῶν, κατ' Ἀριστοτέλην, τὰ περὶ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς ἐν
ἴσῳ τοῖς ψυχῆς ἀγαθοῖς ἐκτετιμηκότα. 2. οὐ μὲν οὐδὲ τὴν
ἐσχάτην ἄγνοιάν τε καὶ ἀμαθίαν, ἣν ὀνόματι σεμνοτέρῳ

---

17 ἕνα] ὄντα *g*. κἄπειτ' *g*. 18 φιλοσοφῶν *b*, φιλοσοφώη *o g*, *n d*. εἰπὼν *b*. 19 τοῦ superscr. *i*. ἀνθρωπείου (non ἀνθρωπίνου) *omnes*. 20 ἀνθρώπεια *i n*[5], *o g*, ἀνθρωπίνα *n d*. κατιδεῖν] καταλαβεῖν *b*, *n d*. 21 γε om. *i n*[5], superscr. sec. m. *e*. εἰ om. *b*, *n d*. 25 pro τοιαύτης — 31 τρόπον] σκεπτέον δὲ καὶ τὰ ἑβραίων μακρῶ πρόσθεν ἢ πλάτωνα γενέσθαι τὸν ὅμοιον τρόπον τῆς τριμερείας διηρημένα *b*, *n d*. 28 δ' ἂν οὖν] δ' οὖν *i e n*[5], *o g*. 29 τήνδε] τήντε *e n*[5].

6, 4 διὰ τὴν τῶν *b*. φιλίαν *d*. ἡγήσαντό *b*, *o g*, *n d*, ἠγάσαντο *i e n*[5]. 6 κατεδίωξαν *o g*. 8 σώματα *d*. 9 τοῖς τῆς ψυχῆς *omnes*. 11 σεμνότερον *n*, σεμνότέρον (ω super ον) *d*.

---

32 περὶ τῶν παρ' ἑβραίοις ἠθικῶν δογμάτων omnes codd. *

τινὲς ἐποχὴν ἀνειρήκασιν· ἀλλ' οὐδ' αὖ τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετήν· πόση γὰρ ἐν ἀνθρώποις αὕτη, καὶ τί καθ' ἑαυτὴν ἄνευ θεοῦ πρὸς τὸν ἄλυπον συντείνοι ἂν βίον; δι' ὃ τὰ
b *πάντα τῆς εἰς τὸν θεὸν ἐλπίδος, πείσματος ὥσπερ ἀρραγοῦς, ἐξάψαντες, τὸν θεοφιλῆ μόνον ἀπέφηναν εἶναι μακάριον,* 3. *ὅτι δὴ ὁ πάντων ἀγαθῶν ταμίας θεὸς, ζωῆς ὢν πάροχος καὶ αὐτῆς ἀρετῆς πηγὴ, τῶν τε περὶ σῶμα καὶ τῶν ἐκτὸς ἁπάντων χορηγὸς ὑπάρχων, μόνος ἂν εἴη πρὸς τὸν μακάριον βίον τῷ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν διὰ τῆς παναλήθους εὐσεβείας στειλαμένῳ αὐτάρκης.* 4. *ἔνθεν ὁ πάνσοφος Μωσῆς πρῶτος ἁπάντων ἀνθρώπων γραφῇ παραδοὺς τὸν τῶν πρὸ αὐτοῦ θεοφιλῶν Ἑβραίων βίον, τὸν πολιτικὸν ὁμοῦ*
c *καὶ πρακτικὸν δι' ὑφηγήσεως ἱστορικῆς ὑποτέθειται τρόπον. ἧς ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν καθόλου τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσατο, θεὸν τῶν ὅλων αἴτιον ὑποστησάμενος, κοσμογονίαν τε καὶ ἀνθρωπογονίαν ὑπογράψας.* 5. *εἶθ' οὕτως ἀπὸ τῶν καθόλου ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος προελθὼν τῷ λόγῳ, καὶ διὰ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν μνήμης εἰς τὸν τῆς ἐκείνων ἀρετῆς τε καὶ θεοσεβείας ζῆλον τοὺς φοιτητὰς παρορμήσας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς αὐθέντης νόμων εὐσεβῶν τῶν πρὸς* 7, 1
αὐτοῦ τεθέντων ἀποφανθεὶς, κατὰ πάντα δῆλος ἂν εἴη τοῦ φιλοθέου τρόπου διὰ τῆς τῶν ἠθῶν ἐπιμελείας πρόνοιαν πεποιημένος, ὥσπερ οὖν καὶ τοῦτο προλαβὼν ὁ λόγος ἐν τοῖς πρόσθεν φανερὸν κατεστήσατο. 6. *μακρὸν δ' ἂν εἴη καὶ τοὺς ἑξῆς μετὰ Μωσέα προφήτας, τούς τε τούτων προτρεπτικοὺς μὲν ἀρετῆς, ἀποτρεπτικοὺς δὲ κακίας ἁπάσης*

---

11 *ἀνηρήκασιν* o d, *ἀνειρήκασι* g. 12 *πόση* — 13 *πρὸς τὸν* in marg. tert. m. d. 14 *δι' ὃν* codices. 15 *πείσματος* — 23 *παραδοὺς τὸν* om. b. 16 ordo: *μακάριον εἶναι* sed β et α superscr. n. 18 *τῶν* (*τε* om.) *περὶ* e n[5]. 19 post *ὑπάρχων* addunt *ἁπάντων* n d. 22 *πάντων* n. *ἀνθρώπων* om. e n[5]. 22 *ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸ* b. 24 *ἑβραίων*] *ἀνδρῶν* b, o g, n d. 28 *κοσμογ.* — *ὑπογράψας* om. o g.

7, 1 *πρὸς*] *πρὸ* b, o g, n d. *συντεθέντων* e n[5]. 3 *τῆς*] *τὰς* (*ῆς* sec. m. superscr.) e, *τὰς* n[5]. *πρόνοιαν πεποιημένος*] *προνοούμενος* b n d. 5 *ἔμπροσθεν* b. 6 *καὶ* om. b. *ἑξῆς* — 7 *τούτων* om. b n, add. in marg. tert. m. d. 7 *προτρεπτικοὺς μὲν λόγους εἰς ἀρετὴν* b, n d. pro *ἀποτρεπτικοὺς* — 8 *καταβάλλεσθαι*]

λόγους ἐν τῷδε καταβάλλεσθαι. τί δ' εἴ σοι τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος τὰς ἠθικὰς παραφέροιμι διδασκαλίας, αἷς καὶ οἰκείων λόγων ἀνέθηκε σύγγραμμα, Παροιμίας ἐπονομάσας, ἐπιτόμους γνώμας ἀποφθέγμασιν ἐοικυίας ὑποθέσει περιλαβὼν μιᾷ; 7. καὶ τὸν μὲν ἠθικὸν τρόπον ταύτῃ πῃ παῖδες Ἑβραίων ἐκ παλαιῶν πρὶν ἢ καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα p.513 μαθεῖν Ἕλληνας, αὐτοί τε ἐπαιδεύοντο καὶ τοῖς προσιοῦσι τῆς αὐτῆς ἀφθόνως ἐκοινώνουν παιδείας.

V. Καὶ τὸν λογικὸν δὲ τρόπον τῆς Ἑβραίων φιλοσοφίας οὐ, καθάπερ Ἕλλησι φίλον, δεινότητι σοφισμάτων b καὶ λογισμοῖς πρὸς ἀπάτην τετεχνασμένοις δεῖν ᾤοντο μετιέναι, καταλήψει δὲ αὐτῆς ἀληθείας, ἣν ὑπὸ θείου φωτὸς τὰς ψυχὰς καταυγασθέντες οἱ παρ' αὐτοῖς θεόσοφοι εὗρόν τε καὶ ἐφωτίσθησαν. 2. ἐφ' ἣν ἀκονῶντες τοὺς τὰ οἰκεῖα μαθήματα παιδευομένους, λόγων τε αὐτοῖς ἱερῶν ἀπαγγελίας, ἱστοριῶν τε σεμνῶν διηγήματα, ᾠδῶν τε καὶ ἐπῳδῶν ἐμμέτρους συνθέσεις, καὶ ἔτι προβλήματα καὶ αἰνίγματα, καί τινας σοφὰς καὶ ἀλληγορικὰς θεωρίας, μετὰ c κάλλους εὐεπείας καὶ τῆς κατὰ τὴν οἰκείαν γλῶτταν εὐφραδοῦς ἀπαγγελίας, ἐξ ἔτι νηπίας αὐτοῖς παρεδίδοσαν ἡλικίας. 3. ναὶ μὴν καὶ τῶν πρώτων μαθημάτων δευτερωταί τινες

τῶν μετὰ μωσέα προφητῶν εἰπεῖν *b*, ἀποτρεπτικοὺς δ' ἐκ κακίας τῶν μετὰ μωσέα προφητῶν εἰπεῖν *n*, ἀποτρεπτικοὺς δ' ἐκ κακίας (ἁπάσης ἐν τῷδε καταβάλλεσθαι add. in marg. quarta m.) deinde cum punctis subter: τῶν μετὰ μωσέα προφητῶν εἰπεῖν *d* 10 οἷς καὶ *i e n*[5], *o g*, *n d*, αἷς καὶ *b*. οἰκείων λόγων *i e n*[5], *o g*, οἰκεῖον λόγον *b d*, οἰκεῖον λόγων *n*. 13 πῃ] τῃ *b*. 14 παλακῶν (sed αιῶν superscr. sec. m. *e*) *e n*[5]. 19 τεχνασμένοις *i n*[5], *b*, τεχνασμένοις (τε sec. m. super τε) *e*. 20 ὤετο *b*. καταλείψει *n*[5]. δὲ] δ' *b*, *n d*. 21 τοῦ θείου *n d* τὰς om. *e*. καταυγ.] αὐγασθέντες *b*, *n d*. 22 εὗραντό *b*, *o g*, *n d*. 23 ἀκονόντες (ω super ό quarta m.) *d*. παθήματα (μ superscr. quarta m. *d*) *n d*. 24 λόγων — 28 εὐεπείας om. *b*. 24 αὐτοῖς (οῖ ex η) *o*. 25 ᾠδῶν — 26 προβλ. in marg. tert. m. *d*. 27 καὶ θεωρίας *e n*[5] (sed puncta sub καὶ in *e*). 29 γλῶσσαν *o g*, *d*. ἀπαγγελίας] εὐεπείας *o g*. 29 νηπίοις *b*.

---

17 περὶ τῆς παρ' ἑβραίοις λογικῆς πραγματείας omnes codd.

ἦσαν αὐτοῖς· (οὕτω δὲ φίλον τοὺς ἐξηγητὰς τῶν παρ' αὐ-
τοῖς γραφῶν ὀνομάζειν·) οἳ τὰ δι' αἰνιγμῶν ἐπεσκιασμένα, 8,
εἰ καὶ μὴ τοῖς πᾶσι, τοῖς γοῦν πρὸς τὴν τούτων ἀκοὴν ἐπι-
τηδείοις δι' ἑρμηνείας καὶ σαφηνείας ἐξέφαινον. 4. ταύτῃ
τοι πάλιν ὁ σοφώτατος παρὰ τοῖσδε Σολομῶν ἐνθένδε πο-
d θὲν τὴν καταρχὴν τοῦ τῶν Παροιμιῶν ἐποιήσατο συγγράμ-
ματος, μονονουχὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ τῆς γραφῆς ταύτην εἶ-
ναι διδάξας, δι' ὧν αὐτοῖς ῥήμασι δεῖν ἔφησε πάντα ἄνδρα
„γνῶναι σοφίαν καὶ παιδείαν καὶ νοῆσαι λόγους φρονήσεως,
δέξασθαί τε στροφὰς λόγων, νοῆσαί τε δικαιοσύνην ἀληθῆ καὶ
κρίμα κατευθύνειν, ἵνα δῷ, φησίν, ἀκάκοις πανουργίαν, παιδί
τε νέῳ αἴσθησίν τε καὶ ἔννοιαν. τῶνδε γὰρ ἀκούσας ὁ σοφὸς
σοφώτερος ἔσται, ὁ δὲ νοήμων κυβέρνησιν κτήσεται· νοήσει
τε παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον ῥήσεις τε σοφῶν καὶ αἰ-
νίγματα." 5. καὶ τὰ μὲν τῆς τοῦ δηλωθέντος συγγράμμα-
τος ἐπαγγελίας τοιαῦτά τινα ἦν· τὰς δ' ἐν μέρει τῶν λεχ-
p. 514 θέντων προτάσεις, καὶ τούτων τὰς ἐπιλύσεις, τήν τε λογι-
κὴν πραγματείαν οἰκείως τῇ τῶν ἀνδρῶν σοφίᾳ τε καὶ φω-
νῇ διὰ πασῶν τῶν παρ' αὐτοῖς προφητικῶν γραφῶν φερο-
μένην, ὅτῳ φίλον, τῆς τούτων ἐντεύξεως τὰς βίβλους ἐπὶ
σχολῆς μετὰ χεῖρας λαβὼν εἴσεται. 6. εἰ δέ τις καὶ τῆς
γλώττης αὐτῆς φιλοκάλως γένοιτο ἐν πείρᾳ, ἴδοι ἄν, οἷα
παρὰ βαρβάροις, ἄνδρας λογικωτάτους οὐδὲν σοφιστῶν οὐ-
b δὲ ῥητόρων ἀποδέοντας τῇ οἰκείᾳ γλώττῃ. 7. εἶεν δ' ἂν

32 αὐτῶν (sed οἷς superscr. sec. m. *e*) *e n*[5]. ὀνομάζω *b*.
8, 1 αἰνιγμῶν *i n*[5], *b*, *o g*, αἰνιγμάτων *n d*, αἰνιγμων (άτων superscr. sec. m.) *e*. 3 ἐξαίφαινον *e*, ἐξαιφαινον (ε super prius αι) *n*[5]. 4 ταῦτα πάλιν *g*, ταύτοι πάλιν *d*. ταύτῃ τοι — 7 διδάξας om. *b*. 7 ordo: τῆς γραφῆς αὐτῷ *o g*. 8 ῥήμασι πάλιν σολομῶν δεῖν *b*. 9 καὶ ante παιδ. om. *g*. 12 αἴσθησιν καὶ ἔννοιαν *i e n*[5] (ἔνοιαν *n*[5]), *o*. 13 ὁ ante δὲ om. *i e n*[5], *b*, *o g*. 14 κυβέρνησιν om. *b*. κτίσεται *i*. 16 τῆς τοῦ — 17 ἐπαγγελίας] σολομῶντος *b n d*. συγγάμματος om. *g*. 17 ἦν om. *b*. 18 ordo: τὰς τούτων *n d*. 22 βύβλους *e n*[5]. 22 ἐπὶ σχολῆς om. *b n d*. 23 γλώττης *i e n*[5], γλώσσης ceteri. 24 φιλοκάλως om. *b n d*. οἷα om. *o g*. 26 τῇ] ἀλλ' *d*. γλώττῃ *i e n*[5], γλώσσης ceteri.

8 Paroem. 1, 2—6.

αὐτοῖς καὶ ἔμμετροι ποιήσεις, ὡς ἡ μεγάλη Μωσέως ᾠδὴ καὶ τοῦ Δαβὶδ ὁ ριη' Ψαλμὸς, τῷ καλουμένῳ παρ' Ἕλλησιν ἡρῴῳ μέτρῳ συντεταγμένοι. φασὶ γοῦν ἑξάμετρα εἶναι ταῦτα, δι' ἑκκαίδεκα συλλαβῶν πεποιημένα. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ τὰ παρ' αὐτοῖς στιχήρη δι' ἐπῶν λέγεται τριμέτρων τε καὶ
9, τετραμέτρων κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτῶν σύγκεῖσθαι φωνήν. 8. καὶ τὰ μὲν τῆς λέξεως αὐτοῖς ὧδέ πη λογικῆς συνέσεως ἔχει, τὰ δὲ δὴ τῆς διανοίας οὐδ' ἔστι παραβαλεῖν ἀνθρώποις· θεοῦ γὰρ καὶ αὐτῆς ἀληθείας λόγια δι' αὐτῶν ἐκπε- c
φωνημένα, θεσπίσματα καὶ προρρήσεις, μαθήματά τε εὐσεβῆ, καὶ τῆς τῶν ὄντων ἐπιγνώσεως δόγματα περιειλήφασι. 9. τεκμήρια δ' ἂν λάβοις τῆς παρὰ τοῖς ἀνδράσι λογικῆς ἀκριβείας ἀπὸ τῆς ὀρθότητος τῆς τῶν ὀνομάτων θέσεως, ἧς πέρι καὶ ὁ Πλάτων τῇ Ἑβραίων μαρτυρῶν δόξῃ δῆλος ἂν εἴη, καὶ κατ' αὐτό γε τοῦτο σύμφωνος ὢν τῇ κατὰ τοὺς ἄνδρας φιλοσοφίᾳ, ὡς γοῦν ἐκ τούτων διαγνῶναι ῥᾴδιον.

VI. Πρώτου Μωσέως μακρῷ πρόσθεν ἢ τὸ τῆς φιλο- d
σοφίας ὄνομα εἰς Ἕλληνας ἐλθεῖν διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς γραφῆς μυρία περὶ τῆς τῶν ὀνομάτων θέσεως πεπραγματευμένου, καὶ τοτὲ μὲν φυσικώτατα τῶν παρ' αὐτῷ πάντων τὰς ἐπωνυμίας διατεταγμένου, τοτὲ δὲ τῷ θεῷ τὴν κρίσιν τῆς τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν μετωνυμίας ἀναθέντος, φύσει τε, ἀλλ' οὐ θέσει τὰ ὀνόματα κατὰ τῶν πραγμάτων κεῖσθαι

---

27 δ' ἂν αὐτοῖς] δὲ παρ' αὐτοῖς *b*. καὶ ἔμμετροι — 29 συντεταγμένοι om. *b*. μεγάλου (sed η super ου scriptum) *d*. 28 δαβίδ] δᾶδ *i n*[5], *o g*, *n*. 30 γοῦν] καὶ *b*. ante εἶναι circa quattuor litt. erasae *n*.

9, 2 αὐτοῖς] αὐτῶν *b*. 3 δὴ om. *b*. οὐδ'] οὐκ *n d*. 4 παρακαλεῖν *e n*[5]. 6 τῆς] τὰς *e*. 7 περιειλήφασιν *b*. τεκμήρια — 9 θέσεως om. *b*. τεκμήριον *n d*. λογικῆς (ῆς fortasse ex οῖς) *d*. 9 ὀρθότητος τῶν ὀνομάτων *n d*. 10 πέρι om *b*. 12 τῇ κατὰ — 13 ῥᾴδιον om. *b n*, add. in marg. tert. m. *d*. 14 τὸ τῆς φιλοσοφίας *i e n*[5], τῆς om. *o g*, *n d*. διὰ superscr. *n*[5]. 17 πραγματευομένου *b*, *o g*, *n d* (sed in marg. quarta m. πεπραγματευμένου *d*). ποτὲ (το sec. m. super πο) *e*. 28 μετόνυμιας *d*.

---

14 περὶ τῆς παρ' ἑβραίοις τῶν (τῶν om. *n*[5]) ὀνομάτων ὀρθότητος omnes codd.

p. 515 πεπαιδευκότος, ἑπόμενος ὁ Πλάτων συμφέρεται τοῖς αὐτοῖς, οὐκ ἄλλως ἢ βαρβάρων μνησθείς, καὶ παρὰ τοῖσδε φήσας τόνδε σώζεσθαι τὸν τρόπον, τάχα που τοὺς Ἑβραίους αἰνιττόμενος, ἐπεὶ μηδὲ παρ' ἑτέροις βαρβάροις ῥᾴδιον τὴν τοιάνδε παραφυλάξαι θεωρίαν. 2. λέγει δ' οὖν ἐν Κρατύλῳ·

„Καὶ οὐ τοῦτο εἶναι ὄνομα ὃ ἄν τινες συνθέμενοι καλεῖν καλῶσι, τῆς αὑτῶν φωνῆς μόριον ἐπιφθεγγόμενοι, ἀλλ' ὀρθότητά τινα τῶν ὀνομάτων πεφυκέναι καὶ Ἕλλησι 10, καὶ βαρβάροις τὴν αὐτὴν ἅπασι."

3. Καὶ προϊὼν ἑξῆς φησιν·

b „Οὐκοῦν οὕτως ἀξιώσεις καὶ τὸν νομοθέτην τόν τε ἐνθάδε καὶ τὸν ἐν τοῖς βαρβάροις, ἕως ἂν τὸ τοῦ ὀνόματος εἶδος ἀποδιδῷ τὸ προσῆκον ἑκάστῳ ἐν ὁποιαισοῦν συλλαβαῖς, οὐδὲν χείρω νομοθέτην εἶναι τὸν ἐνθάδε ἢ τὸν ὁπουοῦν ἄλλοθι."

4. Εἶθ' ἑξῆς πάλιν τὸν ἐπιστήμονα τῆς ὀρθότητος τῶν ὀνομάτων διαλεκτικὸν εἶναι φήσας καὶ νομοθέτην οὕτω λέγει·

„Τέκτονος μὲν ἄρα ἔργον ἐστὶν τὸ ποιῆσαι πηδάλιον ἐπιστατοῦντος κυβερνήτου, εἰ μέλλει καλὸν εἶναι τὸ πηδάλιον."

παιπεδευκότας (super παιπε quarta m. πεπαι, super α pr. m. ο) *d*. 22 συμφέρεσθαι (ται super σθαι) *e*. 23 παρὰ — 24 τρόπον om. *b*. 25 pro ῥᾴδιον — 26 θεωρίαν] ἡ τοιάδε παραφυλάττεται θεωρία *b n d* (sed quarta m. in marg. βαρβάροις ῥᾴδιον τὴν τοιάνδε παραφυλάξαι θεωρίαν *d*). 28 τοῦτ' *i n*[5]. 29 καλῶσι] καλῶς *g*. αὐτῶν] αὐτῆς *b*.

10, 2 ἅπασαν *b*. 3 καὶ προϊὼν — 11 λέγει om. *b*. 3 φησὶ *o g*. 4 τόν τε ἐνθάδε — 7 εἶναι om. *e n*[5], sed add. in marg. sec. m. *e*. τόν ante τε om. *d*. 5 ἐν (τοῖς om.) βαρβ. *n d*, *e*. 5 καὶ τὸν — 8 ἐνθάδε om. *i*. ἂν (καὶ om.) τὸ *o g*, *n*. 8 τόν τε ἐνθάδε *e n*[5]. ὁπουοῦν] ἀπ' οὐνοῦ *n*, ἀπ' οὐρανοῦ *d*. ἄλλοθι *o g*, ἄλλοθεν *i e n*[5], *n d*. 9 εἶτα *n d*. ἑξῆς πάλιν om. *n d*. 10 ordo: καὶ νομοθέτην εἶναι φήσας οὕτω *n d*.

11 λέγει] καὶ πάλιν λέγει *b*. post μεν: ἄνδρα add. et del. *e*. ἐστὶ (non ἐστὶν) *i e n*[5], *b*, *o g*, (ν eras.) *n*. 13 μέλλοι *n d*.

---

28 Plato Cratyl. 383 a.
4 Plato Cratyl. 390 a.

Φαίνεται.

5. *Νομοθέτου δέ γε, ὡς ἔοικεν, ὄνομα, ἐπιστάτην ἔχοντος διαλεκτικὸν ἄνδρα, εἰ μέλλει καλῶς ὄνομα τεθήσεσθαι.*

Ἔστι ταῦτα.

Κινδυνεύει ἄρα, ὦ Ἑρμόγενες, εἶναι οὐ φαῦλον, ὡς σὺ οἴει, ἡ τοῦ ὀνόματος θέσις, οὐδὲ φαύλων ἀνδρῶν, οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων. καὶ Κρατύλος ἀληθῆ λέγει, λέγων φύσει τὰ ὀνόματα εἶναι τοῖς πράγμασι, καὶ οὐ πάντα δημιουργὸν ὀνομάτων εἶναι, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνον τὸν ἀποβλέποντα εἰς τὸ τῇ φύσει ὄνομα ὂν ἑκάστῳ, καὶ δυνάμενον αὐτοῦ τὸ εἶδος τιθέναι εἴς τε τὰ γράμματα καὶ τὰς συλλαβάς."

6. *Τοσαῦτα εἰπὼν μετὰ πλεῖστα βαρβάρων αὖθις ἀ-* d
ναφέρει τὴν μνήμην, κἄπειτα εἰς Ἕλληνας παρὰ βαρβάρων ἥκειν τὰ πολλὰ τῶν ὀνομάτων διαρρήδην ὁμολογεῖ, φάσκων αὐτοῖς ῥήμασιν·

7. *„Ἐννοῶ ὅτι πολλὰ οἱ Ἕλληνες ὀνόματα ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τοῖς βαρβάροις οἰκοῦντες παρὰ τῶν βαρβάρων εἰλήφασι.*

Τί οὖν δή;

Εἴ τις ζητοῖ ταῦτα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν ὡς

---

17 *ἔχοντας*, sed *ας* deleto superscr. *ος* *e*. *μέλλει* *i e* n^{5}, *o g*, *μέλλοι* *b n d*. [18 *ὀνόματα θήσεσθαι* Plato]. 20 *ὦ* om. n^{5}. 21 *οἴη* *e*, *οἴει* in ras. *n*. *ἐπιτυχ.*] *ἀτυχούντων* *e* n^{5} (sed sec. m. *e*. superscr. *ἐπιτυχόντων*). 22 *κρατῆλος* *b*. 25 *ὂν*] *ὃν* *i e*. 26 *εἰς τε τα* *b n d*, *εἰ τὰ τε* (sec. m. superscr. *εἰς τε τὰ*) *e*. *ἐις τά τε* ceteri. 27 *φυλλαβὰς* (sec. m. super *φ* scripsit *σ*) *e*, *φυλλαβὰς* (sed in marg. ∵) n^{5} 28 *τοσαῦτα*] *ταῦτα* *o g*. 29 *κἄπειτα καὶ πάλιν* *b*. *εἰς ἕλληνας* — 31 *ῥήμασιν* om. *b*. 30 *διαρρήδην ὁμολογεῖ* om. *n d*. 31 *φάσκων αὐτοῖς ῥήμασιν*] *φησὶ οὕτως* *n d* (sed in marg. quarta m. *d* *φάσκων αὐτοῖς ῥήμασιν*). 32 ordo: *πολλὰ ὀνόματα ἕλληνες* *b*.

11, 1 *καὶ* (*οἱ* om.) *ὑπὸ* *i e* n^{5}, *o g*, *n*. 4 *ζητοῖ* *i* n^{5}, *ζητοίη* ceteri.

---

32 Plato Cratyl. 409 D.

ἐοικότως κεῖται, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐκείνην ἐξ ἧς τὸ ὄνομα τυγχάνει ὄν, οἶσθα ὅτι ἀποροῖ ἄν.

Εἰκότως.“

8. *Ταῦτα ὁ Πλάτων. φθάνει γε μὴν αὐτὸν ὁ Μωσῆς, ὃς οἷα δὴ σοφὸς νομοθέτης ὢν ὁμοῦ καὶ διαλεκτικὸς* p. 516 *ἐπάκουσον τί φησί. „καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς ἐκ τῆς γῆς πάντα τα θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδὰμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. καὶ πᾶν ὃ ἂν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ἦν ὄνομα αὐτοῦ.“* 9. *διὰ γὰρ τοῦ φάναι „τοῦτο ἦν ὄνομα αὐτοῦ“ τί ἄλλο ἢ κατὰ φύσιν τεθεῖσθαι τὰς προσηγορίας παρίστησι; τὸ γὰρ ἐπικληθὲν ἄρτι, φησὶ τοῦτο καὶ πάλαι πρότερον ἐν τῇ φύσει περιέχεσθαι, εἶναί τε καὶ* b *προϋπάρχειν ἑκάστῳ τῶν ἐπωνομασμένων τοῦτο ὄνομα, ὅπερ ὁ δηλούμενος ἄνθρωπος ἐπιθειάσας δυνάμει κρείττονι τέθειται.* 10. *καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Ἀδὰμ, Ἑβραῖον ὑπάρχον ὄνομα, παρὰ τῷ Μωσεῖ τοῦ γηγενοῦς ἀνθρώπου γένοιτ' ἂν ἐπώνυμον, ὅτι δὴ παρ' Ἑβραίοις Ἀδὰμ ἡ γῆ καλεῖται, παρ' ὃ καὶ ὁ πρῶτος γηγενὴς ἐτύμως Ἀδὰμ ὑπὸ Μωσέως ἀνείρηται.* 11. *ἔχοι δ' ἂν καὶ ἄλλην ἡ προσηγορία διάνοιαν,*

---

5 *μη* om. *b*. 6 *οἶσθα* — 9 *διαλεκτικος* om. *b*. *ἀποροῖ i e* n^5, *ἀποροίη* ceteri. 8 *αὐτὸν*] *αὐτὴν i e* n^5 (sed *ὸν* super *ὴν* scripsit sec. m. *e*). 8 *ὁ μωσῆς i e* n^5, *o g*, (*ὁ* om.) *μωυσῆς n d*. 9 *δὴ*] *δὲ d*. *καὶ* superscr. quarta m. *d*. 10 *ἐπάκουσον*] *ἄκουσον δὲ τοῦ μωσέως b*. 13 ordo: *τί καλέσει αὐτὰ ἰδεῖν o g*. *ὃ ἂν*] *εἴ τι b*. 15 *αὐτῶ b n d*. 16 *ἄλλον* (punctum sub *ν*) *d*. *τί ἢ ἄλλο ἢ b*. *τεθεῖσθαι* om. *b*. ordo: *παρίστησι τεθῆσθαι τὰς προσηγ. n d* (sed in *τεθῆσθαι* super *ῆ* quarta m. *ει d*), ordo: *παρίστησι τὰς προσηγ. b o g*. 17 *παρήστησι* n^5. 18 ordo: *πρότερον πάλαι b n d*. *εἶναι* — 21 *τέθειται* om. *b*. 19 *ἐπονομασμένων d*. 22 *ἑβραίων i e* n^5. *ὑπάρχει b n d* (sed quarta m. super *χει* scripsit *χον d*). 23 *γένοιτ' ἂν*] *γενόμενον b n d* (quarta m. in marg. *γένοιτ' ἂν d*). 25 *ἐτύμως*] *ἑτοίμως b*, om. *o g*. *ἀνήρηται b d*. 26 *ἔχει* (*οι* superscr.) *i*.

---

10 Gen. 2, 19.

εἰς τὸ ἐρυθρὸν μεταλαμβανομένη καὶ τὴν τοῦ σώματος παριστῶσα φύσιν. ἀλλὰ τὸν μὲν γεώδη καὶ γήινον καὶ γηγενῆ, ἢ τὸν σωματικὸν καὶ σάρκινον ἄνθρωπον τῷ τοῦ Ἀδὰμ c
ἐπεσημήνατο προσρήματι.

---

28 *παριστῶσαν d.* 29 *ἢ* om. *b*, *o g*, *n*, superscr. quarta m. *d*.

1153049
Eusebius
De praeparationis
Evangelicae

G A Kewley 1-4-52